

Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print) ISSN 2697-455X (Online)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2563
Vol. 5 No. 1 January - February 2020

Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print)

ISSN 2697-455X (Online)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ 2563

วัตถุประสงค์

Journal of Modern Learning Development เป็นวารสารวิชาการ ราย 2 เดือน (ปีละ 6 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม- มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม- สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม, ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านสาขาวิชา และปรัชญา สาขาวิชา รัฐศาสตร์ สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาทางการศึกษา

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ Journal of Modern Learning Development ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ เริ่มตั้งแต่ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 เป็นต้นไป

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรัพย์สินและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรัพย์สินความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

เจ้าของ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บจก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

บรรณาธิการ

อาจารย์ธีรดนัย กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.หอมหวล บั้วระภา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวน

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผศ.ดร.ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.อรรถ อภินนทีธีระศักดิ์ดา

มหาวิทยาลัยวงษ์เขาวงกต

ผศ. ดิษยพรรณ ศรีบุญเรือง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาพิสิฐ วิสิฐรูปถโย,ดร.
ดร.เกษตรดา โภคานิตย์
ดร.อินทุราภรณ์ อินทรประจบ
ดร.สมพงษ์ เกษานุช
ดร.สมควร นามสีฐาน
ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย
ดร.ดำเนิน หมายดี
ดร.กิตติพงษ์ พิพิธกุล
ดร.สาคร มหาหิงค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
นักวิชาการอิสระ
นักวิชาการอิสระ

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวนัยนา กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

สารบัญ

บทความวิจัย

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ต้นแบบ 1
ภูษิต ปุณัณรัมย์, เรียงดาว ทวะชาลี, ทรงพล โชติกเวชกุล, อภิชาติ รอด
นิยม, นพดล เพ็ญประชุม, สุกาญดา เทนอิสสระ และพระใบฎีกาธนกิจ นริสโร
(เพื่อกกอง)
- การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัด
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด
มหาสารคาม 17
บุษกร สุวรรณศรี และลักขณา สริวัฒน์
- การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิชาลัย อำเภอห้วยผึ้งจังหวัด
กาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 34
พรชัย มุลมี
- การจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม 47
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี
พระมหาสุวัฒน์ กิตติเมธี (คงยืน), อุทัย วรเมธีศรีสกุล และ ประยูร
แสงใส
- การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน 62
โรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
อมรเทพ สุขชัย, นิรัช เรืองแสน และวิทยา ทองดี
- การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับ 79
มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
ชุติกาญจน์ หล้าแขก, ปาณจิตร สุกุมาลย์, ประยูร แสงใส และ
พระประพนม ฐิตมโล

- ➔ พระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย: วิเคราะห์ประวัติศาสตร์พุทธศิลปกรรม 94
ศรัทธาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง
พระมหาสมศักดิ์ สติสมฺปนฺโน, ธีระวัฒน์ แสนคำ และบุญวัฒน์ บุญทะวงศ์
- ➔ แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตทาง สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ 108
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น
วิฑูรย์ วีรศิลป์ และลักขณา อินทร์บึง
- ➔ การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของ 125
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ
ศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
*พระครูประโชติเมธาภรณ์ (เด่น ทาททรัพย์), วิทยา ทองดี และสมควร
นามสีฐาน*
- ➔ การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ 145
การดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25
*พระธีระยุทธ อานนฺทมุนี (ทัศนจันดา), วิทยา ทองดี และสมควร
นามสีฐาน*
- ➔ การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชีของ 159
วัดในจังหวัดอุดรธานี ตามคู่มือไวยาวัจกร
เกียรติชัย เสาศามา และปวีณา กองจันทร์
- ➔ การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโดยใช้สมาธิ 180
เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
จริยา ศกงาม, วิทยา ทองดี และสมควร นามสีฐาน
- ➔ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบ 199
โยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 25
พระภัทรพล ปญฺญาวชิโร, อุทัย วรเมธีศรีสกุล และประยูร แสงใส

→ การศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริม 214
การเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัด
มหาสารคาม

ภรณ์ทิพย์ภา ศรีละครดี, ประยูร แสงใส และวิทยา ทองดี

→ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษา 231
ด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ชัชวาลย์ สิงหาทอง, เปรมจิตต์ ขจรภัย ลาร์เซ็น, ช่อเพชร เบ้าเงิน และ
มารุต พัฒนาผล

→ แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ 246
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ธงธิภา วันแก้ว, เปรมจิตต์ ขจรภัย ลาร์เซ็น, ช่อเพชร เบ้าเงิน และ
มารุต พัฒนาผล

บทความวิชาการ

→ รัฐประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน 262

ทรงพล โชติกเวชกุล, สุพิชญ์ญาณ์ แก้วโพนทอง, สวาท ฮาดภักดี, ภูษิต
บุลันรัมย์ และ สกาวเดือน พิมพิศาล

→ การสร้างความจริงใจของภาคประชาสังคมต่อการมีส่วนร่วมกับองค์กร 272
ปกครองส่วนท้องถิ่น

สมบัติ โพธิ์หล้า, ยุภาพร ยุภาศ และ สัญญา เคณาภูมิ

→ ภาษิตอีสาน : วิถีชีวิตตามแนวพุทธของชาวอีสาน 287

พระครูโกศลวิহারคุณ, พระสถุทธิ์ สุมโน, พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเสวี,
ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ, และสังเวียน สาผาง

→ พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม : กรณีพระพิศาลศาสนกิจ (หลวงพ่อยิ้ม 304
ติพโล)

พระมหามณเฑียร ปรีสุตตโม, พระครูโกศลวิহারคุณ, ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ,
พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, และ สังเวียน สาผาง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้าน

เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

Strategy of Potential Development for Community leaders in Model Sufficiency Economy Village

ภูษิต ปุลันรัมย์, เรียงดาว ทวะชาลี,

ทรงพล โชติกเวชกุล, อภิชาติ รอดนิยม, นพดล เพ็ญประชุม,
สุภายูดา เทนอิสสระ และพระใบฎีกาธนกิจ นริสโร (เทือกทอง)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**Phusit Pulanram, Riangdow Tavachalee ,
Songphon Chotikavetchakun, Apichat Rodniyom,
Nopadol Penpachoom, Sukanda Tenissara and
Phrabaidika Tanakit Narissaro (Thuakkong)**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
Corresponding Author, E-mail: pagsa.2522@Gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น 2) พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ 3) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่วิจัยทั้ง 4 ชุมชน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบคำถามการสนทนากลุ่ม 3) แบบสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และ 4) การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศักยภาพผู้นำทั้ง 4 ชุมชน พบว่า มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีศักยภาพด้านความเป็นผู้นำสูง มีศักยภาพด้านการสื่อสาร (วาทาศิลป์) เป็นอย่างดี และมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการในชุมชน ส่วนจุดที่ควรพัฒนา ผู้นำชุมชนควรสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน

* วันที่รับบทความ: 20 มกราคม 2563; วันแก้ไขบทความ 17 กุมภาพันธ์ 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2563

Received: January 20, 2020; Revised: February 17, 2020; Accepted: February 23, 2020

ให้มากขึ้น เปิดทัศนคติให้กว้างขึ้น ควรรับฟังและยอมรับในเสียงสะท้อนหาตนเองในด้านลบ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น สรรหาผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันให้มากที่สุด และควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันตนเองและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21

2. การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนตามรูปแบบ KAS คือ ความรู้ ทักษะ และ ทักษะ โดยการไปศึกษาดูงานและอบรมหลักสูตรการเป็นผู้นำชุมชนที่ดี ณ บ้านสำโรง ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหาร การใช้หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม และแนวทางการพัฒนาโครงการในพื้นที่ จึงให้เกิดทัศนคติเชิงบวก จนสามารถนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาชุมชนของตนเอง

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ พบว่า ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนใน 3 ด้าน คือ AKL Model ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทัศนคติ, ด้านความรู้, และด้านทักษะความเป็นผู้นำอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต ซึ่งมีกลยุทธ์อีก 4 ด้านหลัก เป็นตัวช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชน คือ PANM Model ประกอบด้วย 1) หมั่นระวังยับยั้งปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้น ไม่ให้เกิดขึ้น (Precaution) 2) หมั่นลด ละ เลิกในสิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้ว (Abandon) 3) หมั่นพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้นและสร้างเสริมสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น (New Development) และ 4) หมั่นรักษาศักยภาพของตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้วให้มั่นคง และยั่งยืน (Maintain) โดยการวิจัยครั้งนี้สรุปได้แนวทางจากการสังเคราะห์เป็นสมการ ดังนี้ $KAS + AMPP = AKL Model - PANM Model$

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์; การพัฒนาศักยภาพ; ผู้นำชุมชน; หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

Abstracts

The purpose of this research is 1) to study the potential of the community leaders in the model sufficiency economy Village in Khon Kaen Province 2) to develop the potential of the community leaders in the model sufficiency economy Village in Khon Kaen province and 3) to determine the strategy of the potential development for community leaders in the model sufficiency economy Village in Khon Kaen Province. It is a participatory action research. The key informant group is the target group in the research

area in all 4 communities by using the tools to collect the research data: 1) Interview form 2) Group discussion questions 3) Observation forms, both participatory and non-participatory and 4) Workshop seminars.

The results of the research found that:

1. The potential of Leaders of all 4 communities found that there are strong community leaders by having similar features, high leadership potential, good communication potential (Art Word) and management potential in the community. The point that should be developed Community leaders should create more good interaction with people by widening your attitude. They should listen and accept the negative echoes for oneself and then take to develop and improve recruit as many participants as possible and should study more in many areas, especially in modern technology in order to be self-immune and keeping up with global changes in the 21st century.

2. Potential development for Community leaders according to The KAS Model is knowledge, attitude and skill by going on a field trip and training for a good community leadership course at Ban Samrong, Tha Sawang Sub-district, Mueang District, Surin Province, resulting in the development of administrative knowledge. The use of morals Principles of participation and guidelines for project development in the area Create a positive attitude until being able to apply the knowledge gained to develop their own communities.

3. The strategy of the potential development for community leaders in the model sufficiency economy Village shown that There should be a strategy to develop the potential of community leaders in 3 areas: AKL Model by consisting of the attitude development strategy (A- Attitudes), Knowledge (K-Knowledge), and leadership skills (L-Leadership Skills) and constantly being dynamic Which has another 4 main as a driver to develop the potential of oneself and the community, PANM Model consisting of 1) Be careful to stop problems and obstacles to the development of their potential and the community that has not yet occurred (P-Precaution 2) Regularly reduce, reduce, or stop what is an obstacle to the development of one's own potential and the community that has occurred (A-Abandon) 3) Regularly develop the potential of oneself and the unborn community to occur and create new things to happen (N-New Development) and 4) Maintaining the potential of oneself and the community which have already occurred to be stable and sustainable (M-Maintain). In this research, the conclusions can be obtained from the method of synthesis as follows $KAS+AMPP = AKL Model - PANM Model$.

Keywords: Strategy; Potential development; Community leaders;
Model Sufficiency Economy Village.

บทนำ

นับตั้งแต่เข้าสู่ยุคกระแสโลกาภิวัตน์เข้ามาสู่สังคมไทย ก็ส่งผลเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับตัวคน และนับตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ประชาชน ส่งผลให้ประชาชนทุกระดับเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัับวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองมากยิ่งขึ้น จากสภาพการณ์ดังกล่าว ได้เกิด “ผู้นำ” ขึ้นในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชนต่าง ๆ ทั้งในเขตปริมณฑล และในเขตภูมิภาคต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกล ผู้นำดังกล่าวมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ ที่ผ่านกระบวนการเลือกตั้ง และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ บทบาทของผู้นำดังกล่าวในสังคมไทยมีมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ทั้งดีและมีปัญหาภายในชุมชน หากชุมชนแห่งใดผู้นำมีศักยภาพสูงก็จะทำให้ชุมชนนั้นมีการพัฒนาและมีความเข้มแข็ง ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำชุมชนใดไร้ประสิทธิภาพหรือไม่มีศักยภาพผู้นำ จะส่งผลต่อชุมชนนั้นในทางไม่ดีเช่นกัน (ปรีชา วุฒิการณ์ และคณะ, 2548 : ก)

ผู้นำ (Leader) คือ ผู้ที่สามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่น ได้รับความเคารพนับถือ ความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคคลที่เป็นหัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับนับถือ และเชื่อฟัง ปฏิบัติตามตามผู้นำต้องการ และภาวะผู้นำ (Leadership) คือ ความสามารถทักษะในการปฏิบัติงานของผู้นำเพื่อทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ มีศิลปะในการทำงานของบุคคลที่มีอิทธิพลในการจูงใจคนอื่นให้ร่วมกันปฏิบัติงานให้สำเร็จ (เรมवल นันท์ศุภวัฒน์, 2542 : 10) ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ (วิภาดา คุปตานนท์, 2544 : 47) ซึ่งได้กล่าวไว้เช่นกันว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถทำให้องค์การดำเนินไปอย่างก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมาย โดยการใช้อิทธิพลเหนือทัศนคติผู้อื่น ผู้นำอาจจะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งเรามักจะรับรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการอยู่เสมอ เนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะเด่นเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยเขาจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนวยการ เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมาย

ในปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ของในหลวงรัชกาลที่ 9 นำมาพัฒนาประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและทำให้สังคมไทยเกิดความมั่นคง และมีการบริหารจัดการ

ความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ประเทศก้าวสู่ความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2558 : ก) ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างเพื่อก้าวไปสู่ประเทศไทย 4.0 โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

ดังนั้น ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน จึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น โดยหาตัวชี้วัดศักยภาพต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และเกิดยุทธศาสตร์ในการนำไปพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูลขั้นปฐมภูมิ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเฉพาะ และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และศึกษาข้อมูลขั้นทุติยภูมิ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวิจัยไว้ ดังนี้

- 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้
- 2) การศึกษาเชิงคุณภาพ ในภาคสนาม เพื่อทราบถึงแนวคิด กระบวนการสร้างยุทธศาสตร์ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา
- 3) ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ดังนี้ **ระยะที่ 1** ขั้นตอนการศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพผู้นำชุมชน **ระยะที่ 2** ขั้นตอนการกำหนดปัญหาและพาผู้นำชุมชน รวมถึงบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 ชุมชนไปศึกษาดูงาน และเข้าอบรม

การเป็นผู้นำชุมชน ณ หมู่บ้านต้นแบบ บ้านสำโรง ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
ระยะที่ 3 ขั้นตอนการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม **ระยะที่ 4** การสนทนากลุ่มเฉพาะ และ
 การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ **ระยะที่ 5** การประเมินผลจากการรวบรวมข้อมูล และ 4)
 ขั้นตอนสุดท้ายนำมาสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและพื้นที่วิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่ บุคคลที่เป็นตัวแทนของชุมชนทุกภาคส่วน
 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 4 ชุมชน คือ 1) บ้าน
 ห้วยเตย หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น 2) บ้านแห้ว หมู่ที่ 9 ตำบล
 บ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น 3) บ้านหนองกุงใหญ่ และ 4) บ้านหัวหนอง โดยแบ่ง
 ออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชน 20 คน 2) ชาวบ้านและกลุ่มพัฒนาองค์กร 12
 คน 3) พระสงฆ์ 4 รูป และ 4) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและ
 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
 ขอนแก่น เสนอต่อผู้นำชุมชนที่เป็นพื้นที่เป้าหมายเพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัยและลงพื้นที่
 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทำวิจัย ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่
 จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และกลุ่มพัฒนาองค์กร 2. การ
 รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร 3. ทำการนัดหมายเพื่อสนทนากลุ่มเฉพาะร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 และ 4. การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ต่อไป

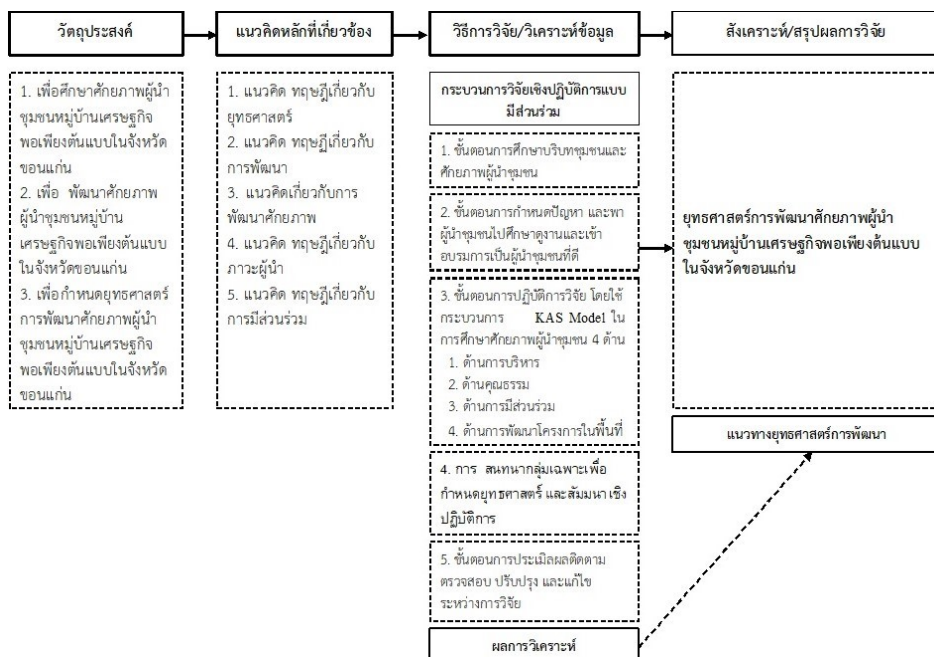
การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์
 ตามวัตถุประสงค์ การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่มเฉพาะ การจดบันทึก และการ
 ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้
 ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี ตามหลักการของอุปนัยวิธี โดยยึดวัตถุประสงค์ของ
 การวิจัยเป็นแนววิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ตาม
 ประเด็นหัวข้อ ดังนี้ 1) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและการสัมภาษณ์เชิง
 ลึกที่ได้มาทั้งหมด 2) แยกแยะข้อมูลในด้านต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ

3) เปรียบเทียบข้อมูล 4) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธีตามหลักอุปนัยวิธี เพื่อหาแนวทางกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน 5) สรุป อภิปรายผล และหาข้อเสนอแนะ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” มีกรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับการศึกษา พัฒนา และกำหนดยุทธศาสตร์รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพผู้นำชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้าน จึงได้ว่าผู้นำมีศักยภาพในหลายด้าน โดยศึกษาและวิเคราะห์จากผลการพัฒนาชุมชนภายใต้แผนพัฒนาสามปีย้อนหลัง (2560-2562) ว่าผู้นำได้นำแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติจริง ทำให้รู้ว่าปัจจุบันผู้นำชุมชนมีศักยภาพเป็นแบบไหน และควรพัฒนาในด้านไหน ดังนี้

1.1 ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนซึ่งมี นายประเวช วงศ์หา เป็นผู้ใหญ่บ้าน คนที่ 9 ในปัจจุบัน มีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำสูงทรงภูมิรู้ นำเคารพนับถือของคนในชุมชน เป็นผู้มีความสามารถกล้าคิด กล้าตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อโอ้อ้อมอารี เป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นคนเสียสละ เป็นคนซื่อสัตย์ซื่อตรง อ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นคนมีความเพียรพยายามเด็ดเดี่ยว เป็นคนที่มีความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และยังเป็นคนยึดถือความถูกต้องมากกว่าความถูกต้อง

จุดที่ควรพัฒนา ผู้นำต้องสามารถบริหารจัดการเข้าใจบทบาทของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรได้ ผู้นำจำเป็นต้องรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรอบด้าน รู้จักคัดเลือกวิถีวิทยาการใหม่ ๆ และสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกในชุมชน และรู้วิธีการบริหารการลงทุนรวมถึงต้องเป็นผู้นำตัวอย่าง ผู้นำชุมชนในยุคใหม่จึงจำเป็นต้องเรียนรู้อย่างเข้าใจเพราะจะนำพาชุมชนไปสู่ความมั่นคง

1.2 ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนซึ่งมี นายชาติชาย เศษภักดี เป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบล กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาจุดที่ควรพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

จุดที่ควรพัฒนา ผู้นำควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผู้นำจำเป็นต้องรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรอบด้าน เพื่อขับเคลื่อนชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญผู้ใหญ่วัยชราควรเปิดโลกทัศน์ เปิดทัศนคติให้กว้างขึ้น เปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามา เพราะยุคศตวรรษที่ 21 นี้ คือยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงและลบล้างวัฒนธรรมดั้งเดิมในหลาย ๆ ด้าน

1.3 ชุมชนบ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ 1 ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนซึ่งมี นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน พึ่งผ่านการประกวดผู้ใหญ่วัยชรายอดเยี่ยมประจำปี 2563 ในวันที่ 21 มกราคม 2563 ที่ผ่านมา ท่านเป็นผู้นำที่มุ่งมั่น ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มีศักยภาพภาวะผู้นำสูง มีวาทีศิลป์ในการพูด เป็นผู้นำที่มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน ไม่ถืออำนาจ บาตรหลวง มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง

ค่อนข้างดี และที่สำคัญท่านผู้ใหญ่ผู้ใด มักเป็นผู้ให้ มากกว่าผู้รับ พูดแล้วลงมือทำจริง จะเป็นผู้นำในการทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ จึงได้รับความรัก การสนับสนุนจากประชาชนคนรอบข้างเป็นอย่างดี

จุดที่ควรพัฒนา ผู้นำจำเป็นต้องหาผู้ร่วมอุดมการณ์เพิ่มขึ้นอีกเพราะปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น อาจเกิดความล่าช้าในการขับเคลื่อนชุมชน และควรเพิ่มนโยบาย รณรงค์ให้ประชาชนเดินสายกลาง ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ทำอะไรที่เกินตัว

1.4 ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนซึ่งมี นายเข้มพลอย ชาวเหนือ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ในอดีตเคยได้รับผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ประจำปี 2557 เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ในด้านต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎ กติกา ข้อบังคับของหมู่บ้านอย่างชัดเจน

จุดที่ควรพัฒนา ผู้นำควรสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนให้มากขึ้น เปิดทัศนคติให้กว้างขึ้น สรรหาผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันให้มากที่สุด และควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และหาช่องทางสนับสนุนในการ “สร้างรายได้ ลดรายจ่าย” ด้วยวิธีการต่าง ๆ เท่าที่จะทำได้

2. พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า จากการลงพื้นที่และได้นำพาผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง 4 ชุมชน ไปทัศนศึกษา ศึกษาดูงานที่บ้านสำโรง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นชุมชนนำอยู่และชุมชนต้นแบบ ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรมหรือด้านสุขภาวะที่ดีของคนในชุมชน จึงก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพขึ้นมาในด้านความรู้ และได้รับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการปรับทัศนคติตนเองหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นมา ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน จึงนำความรู้ที่ได้รับจากการไปศึกษาดูงานที่บ้านสำโรง กลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตน จึงเกิดทักษะขึ้นมาในภายหลัง เหล่านี้เรียกว่า KAS Model (สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2549 : 5) (ความรู้ K-Knowledge, ทัศนคติ A- Attitudes, ทักษะ S-Skills) ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในรูปแบบ AMPP ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการ

บริหาร (A-Administration) 2) ด้านคุณธรรม (M-Moral) 3) ด้านการมีส่วนร่วม (P-Participation) และ 4) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ (P-Project Development in The Area) ดังนี้

2.1 ด้านความรู้ K-Knowledge

ด้านการบริหาร พบว่า ผู้นำทั้ง 4 ชุมชนได้จัดตั้งสภาผู้นำชุมชน นำบุคคลที่เคยติดเหล้า ติดยาเสพติดกลับเข้าสู่สังคมได้ และผู้นำกับผู้ตามยึดหลักการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้เกิดปัญหาความเสียหายน้อยที่สุด ทั้งผู้นำและประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน จึงก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ จึงเกิดเทคนิคในการบริหารงานให้กับตนเองตลอดเวลา

ด้านคุณธรรม พบว่า ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน ได้จัดตั้งตั้งกฎระเบียบภายในชุมชนตามความเหมาะสม (สัญญาใจชุมชน: ธรรมนุญหมู่บ้าน) สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ยึดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9/รู้จักสามัคคี/รู้หน้าที่ รู้เวลา ใจซื่อตรง

ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน วางนโยบาย วางแผนงานร่วมกัน ระดมความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาชุมชน สร้างวิสัยทัศน์ โดยยึดหลักจารีตประเพณี วัฒนธรรมชาวพุทธ ฮีต 12 ครอง 14 ตามปฏิทินชุมชนที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นมา

ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ พบว่า ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน ได้จัดทำโครงการลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการทำเกษตร ปลูกผัก ผลไม้ปลอดสารพิษไว้บริโภคเอง และการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย (Solid Waste) ในครัวเรือน

2.2 ด้านทัศนคติ A- Attitudes

ด้านการบริหาร พบว่า ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน ได้ปรับทัศนคติตนเอง และได้เปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น ในหลายมุม หลายด้าน จึงเกิดการยอมรับในชุมชนมากขึ้น การบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ จึงเรียบง่ายขึ้นกว่าเดิม ในด้านปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ลดน้อยลง

ด้านคุณธรรม พบว่า ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน ได้การวางระบบทำงาน สร้างวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การจัดระบบคน และได้ทัศนคติการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติ

ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน ได้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ จึงเกิดวาทะศิลป์ในการสนทนาขึ้นมา มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มี

ทัศนคติ และการสร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้

ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ พบว่า ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน ได้ภูมิปัญญาในการ พัฒนาดิน พัฒนาคน และพัฒนางานขึ้นมา เรียกว่า การสร้างสิ่งใหม่อนุรักษ์ของเก่า

2.3 ด้านทักษะ S-Skills

ด้านการบริหาร พบว่า ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพของหมู่บ้านด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการและสิ่งอำนวยความสะดวกนำมาใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาต่อยอดจากทุนดั้งเดิมของชุมชนซึ่งมีอยู่แล้ว และแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการแนะนำนำปฏิบัติจริง บ้านหนองงูใหญ่ และบ้านแห้ว จึงได้รับการคัดเลือกเป็นชุมชนต้นแบบ และผ่านการตรวจติดตามประเมินผลงานผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ประจำปี 2563

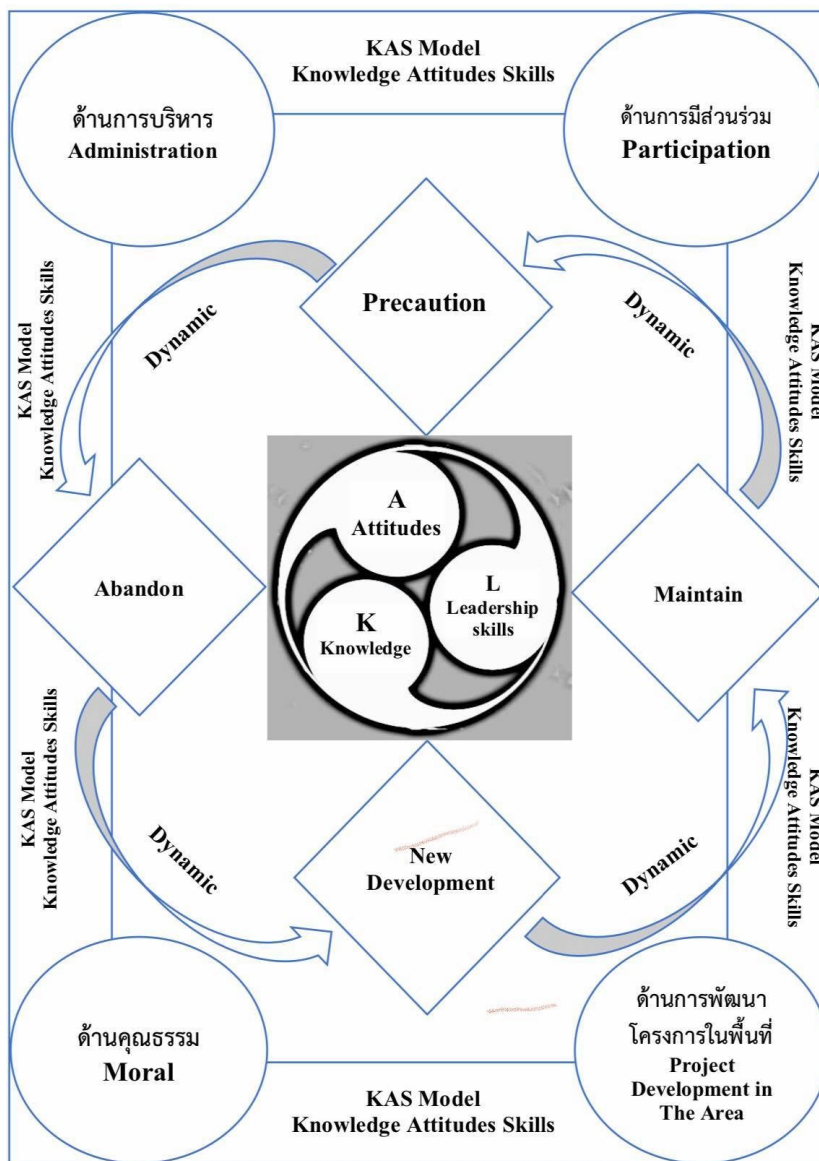
ด้านคุณธรรม พบว่า ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน ได้รู้จักการเสียสละ เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ มีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย จึงเป็นผู้นำที่มีจิตใจไม่โลเล และสร้างความไว้วางใจจากผู้อื่นได้

ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การนำประชาชนที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันเข้ามาประชุม หรือทำงานร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ จัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเกิดการสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง

ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ พบว่า โครงการที่ดำเนินการเองและร่วมกับหน่วยงานราชการ โดยการนำของผู้นำชุมชน มีมากกว่า 30 โครงการ เช่น โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษในครัวเรือน และโครงการปรับปรุงต่อเติมระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชน (ได้งบประมาณจากภาครัฐ 5 ล้านบาทถ้วน)

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนใน 3 ด้าน คือ AKL Model ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทัศนคติ (A- Attitudes), ด้านความรู้ (K-Knowledge), และด้านทักษะความเป็นผู้นำ (L- Leadership Skills) อย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต ซึ่งมีกลยุทธ์อีก 4 ด้านหลัก เป็นตัวช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชน เพื่อให้เกิดแผนชุมชนพึ่งตนเอง คือ PANM Model ประกอบด้วย 1) หมั่นระวังยับยั้งปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพตนเองและ

ชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้น ไม่ให้เกิดขึ้น (P-Precaution) 2) หมั่นลด ละ เลิกในสิ่งที่เป็นปัญหา
อุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้ว (A-Abandon) 3) หมั่น
พัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้นและสร้างเสริมสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น
และ (N-New Development) และ 4) หมั่นรักษาศักยภาพตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้ว
ให้มั่นคง และยั่งยืน (M-Maintain) โดยการวิจัยครั้งนี้สรุปได้องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย
โดยผ่านการสังเคราะห์เป็นสมการ คือ KAS+AMPP = AKL Model-PANM Model
ตามที่ปรากฏในแผนภาพที่ 2 องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับที่ดี โดยการนำพาผู้นำปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ขึ้นจริง ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน ได้นำเอาแผนชุมชนพึ่งตนเอง ไปใช้แล้วเกิดความเจริญก้าวหน้าขึ้นจริงที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า ผู้นำมีศักยภาพสูงในการบริหารชุมชนโดยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยให้ประชาชนสามารถวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานได้ และได้ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหาร สร้างความเข้าใจที่ดีให้กับประชาชน และให้ประชาชนเสนอแนวทางการพัฒนาในเขตพื้นที่ชุมชนของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ (พระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี (มากคล้าย), 2559 : ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง สรุปได้ว่า แนวทางพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีองค์ประกอบคือ ต้องเริ่มจากการสร้างเครือข่ายและขับเคลื่อนด้วยภาคีแห่งความสำเร็จที่มีอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลด้วยการใช้กรอบแนวคิด “อารยวิถี 5 บวรทศ-วชิรเจดีย์” คือ บ้าน, วัด, ราชการ (สถานศึกษา, หน่วยงานเสริมศักยภาพ), ท้องถิ่น (อบต.), สถาบัน (รพ.สต.) ให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมพัฒนา โดยมีฐานจากสมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้าน และเริ่มพัฒนาจากองค์ประกอบสมรรถนะที่มีความต้องการจำเป็นตามผลค่าเฉลี่ย $PNI_{modified}$ จำนวน 5 สมรรถนะหลัก 24 สมรรถนะย่อย โดยแนวทางการพัฒนาสมรรถนะจากการวิจัย ประกอบด้วย 81 แนวทางการพัฒนาที่มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในทางปฏิบัติ

พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า จากการลงพื้นที่และได้นำพาผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง 4 ชุมชน ไปทัศนศึกษา ศึกษาดูงาน และเข้าอบรม “หลักสูตรการพัฒนาแนวคิดกลไกการจัดการชุมชนด้วยสภาผู้นำชุมชน” เพื่อความเป็นผู้นำชุมชนที่ดี ณ บ้านสำโรง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นชุมชนนำอยู่และชุมชนต้นแบบ ไม่ว่าจะ

เป็นด้านเกษตรกรรม หรือด้านสุขภาวะที่ดีของคนในชุมชน จึงก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพขึ้นมาในด้านความรู้ และได้รับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการปรับทัศนคติตนเองหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นมา ผู้นำทั้ง 4 ชุมชน จึงนำความรู้ที่ได้รับจากการไปศึกษาดูงานที่บ้านสำโรง กลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตน จึงเกิดทักษะขึ้นมาในภายหลัง เหล่านี้เรียกว่า KAS Model (ความรู้ K-Knowledge, ทัศนคติ A- Attitudes, ทักษะ S-Skills) ทำให้เกิดการพัฒนางองค์ความรู้ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหาร 2) ด้านคุณธรรม 3) ด้านการมีส่วนร่วม และ 4) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ (สุทธธัญญา โอบอ้อม, 2557 : ก) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา” สรุปได้ว่า เริ่มจากกระบวนการหรือวิธีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลใน 3 ด้าน คือ การฝึกอบรม, การศึกษา และการพัฒนานำมาบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา จึงก่อให้เกิดศักยภาพของบุคลากร ใน 3 ด้าน คือทางด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนั้นแนวทางการพัฒนานี้สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะได้แนวทางจากการสังเคราะห์ (Synthesis Model) คือ $TED + SSP = KSA$

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า การมีคณะกรรมการบริหารหรือผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง อันดับแรกต้องมีความคิดสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความมุ่งมั่น เสียสละ สามารถนำชุมชนผ่านวิกฤติได้ ต่อมาผู้นำชุมชนต้องมีความโดดเด่น มีความรู้ ความสามารถในการเป็นผู้นำความคิดในชุมชน จึงเกิดความศรัทธา ความเคารพนับถือ สรรเสริญ เชื่อมั่น และยอมรับในการนำชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ สิ่งสุดท้าย คือ การสร้างผู้นำรุ่นใหม่ (ผู้นำสร้างตนเองขึ้นมาใหม่) โดยพัฒนาทั้งระดับปัจเจกและการทำงานในรูปคณะกรรมการ การจัดระบบการบริหารจัดการชุมชนในรูปแบบใหม่ในลักษณะการต่อยอด (การสร้างสิ่งใหม่นูร์กษของเก่า) แนะนำ และมีความกล้าในการนำพาปฏิบัติ เรียกว่า ทักษะความเป็นผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับ (พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย กนตสีโล) และคณะ, 2562 : 701-715) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเยาวชนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี : กรณีศึกษาเยาวชนไทยในจังหวัดขอนแก่น” สรุปได้ว่า พฤติกรรมละเมิดจริยธรรมของ

เยาวชนไทยมีความสอดคล้องกับการละเมิดศีล 5 โดยมีระดับความคิดเห็นของเยาวชนเกี่ยวกับพฤติกรรมการละเมิดจริยธรรมทั้งก่อนและหลังการอบรม ดังนี้ (1) ปาณาติปาตา ร้อยละ 49.4 หลังการอบรม ร้อยละ 62.6 (2) อทินนาทานา ร้อยละ 62.4 หลังการอบรม ร้อยละ 61.6 (3) กามเมสุมิฉฉาจารา ร้อยละ 80.4 หลังการอบรม ร้อยละ 83.1 (4) มุสาวาทา ร้อยละ 59.6 หลังการอบรม ร้อยละ 59.8 และ (5) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา ร้อยละ 71.2 และหลังการอบรม ร้อยละ 72.2

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรดำเนินการพัฒนาศักยภาพผู้นำในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง

1.2 ควรจัดระบบการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ผู้นำชุมชนเห็นความสำคัญของการติดตามและประเมินผล และนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

2.1 ควรปรับระดับประเภทการศึกษาให้สอดคล้องกับความพร้อมของแต่ละชุมชนอย่างชัดเจน เพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้นำด้านการศึกษา

2.2 ควรจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในพื้นที่แต่ละปี พร้อมทั้งกำหนดรูปแบบวิธีการประเมินผล ตลอดจนสรรหากระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำในรูปแบบใหม่ ๆ ที่เหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อให้เกิดทักษะความเป็นผู้นำแห่งอนาคตในแต่ละด้านในเชิงลึก

3.2 ควรพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนโดยบูรณาการเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อความเป็นไทย วิถีพุทธ ในชุมชนต้นแบบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ปรีชา วุฒิการณั และคณะ. (2548). *การสร้างตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำในการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง*. รายงานการวิจัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย กนตสีโล) และคณะ. (2562). การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเยาวชนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี : กรณีศึกษาเยาวชนไทยในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6 (4), 701-715.
- พระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี (มากคล้าย). (2559). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง*. พุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เรมवल นันท์ศุภวัฒน์. (2542). *ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในองค์การ*. ภาควิชาบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิภาดา คุปตานนท์. (2544). *การจัดการและพฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2549). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- สุทธญาณั โอบอ้อม. (2557). *การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา*. พุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู
สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม

**Developing Student-Centered Learning Management
Guidelines For Teachers Under The Mahasarakham
Provincial Office Of Non-Formal And
Informal Education**

บุษกร สุวรรณศรี และลักขณา สริวัฒน์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Bussakorn Suwannasri and Lakkhana Sariwat

Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: bussakorn1985@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม 2) พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 179 คน ได้มาโดยวิธีการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละแห่ง แล้วสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best

* วันที่รับบทความ: 20 มกราคม 2563; วันแก้ไขบทความ 19 กุมภาพันธ์ 2563; วันตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2563

Received: January 20, 2020; Revised: February 19, 2020; Accepted: February 25, 2020

Practices) จำนวน 2 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่ง ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู โดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าความต้องการจำเป็น มีความสำคัญจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง; การจัดการเรียนรู้; เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

Abstracts

This research aims to; 1) study current conditions, desirable conditions, and the needs of student-centered learning management for teachers under the Mahasarakham provincial office of non-formal and informal education and 2) develop student-centered learning management guidelines for teacher under the Mahasarakham provincial office of non-formal and informal education. The research method was divided into 2 phases. Phase 1 was to study current conditions, desirable conditions, and the needs of student-centered management learning. The samples were 179 teachers through simple random sampling technique. The research tool was a questionnaire with a scale. Phase 2 was to develop student-centered learning management guidelines. It was divided into 2 parts as follows; 1) The targets in the study of developing student-centered learning management administrators and teachers with best practices from 2 centers and the research instrument was the interview. 2) The data were collected through 5 experts selected by purposive sampling technique. The research tools were the evaluation form of the appropriateness of student-centered learning

management guidelines. Data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation and modified priority index.

The results showed that;

1. The overall picture of current condition of student-centered learning Management and the average in each part was at moderate level. The desirable condition of student-centered learning management and the average in each part was at the highest level and the need of which in 3 orders from the first to last was lesson plan, measurement and assessment, and learning management.

2. The overall picture of student-centered learning guidelines was at the highest level.

Keywords: Developing Guidelines; Learning Management; Student-Centered

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการเรียนการสอนจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ตามแนวการจัดการศึกษา ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ โดยการใช้ กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และ ให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2550 : 34) การจัดการกระบวนการ เรียนการสอนที่ดีสามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการในยุคศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเองในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง แล้วได้พัฒนาตามศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจาก ปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ ที่ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องยาวนานและเป็น แนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล (วิวัฒนาพร ระวังทุกข์, 2542 : 53) ถือได้ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพมีความสามารถเต็มศักยภาพมีพัฒนาการที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจร่างกายและสังคมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและ สังคมของประเทศ กระบวน การศึกษาจึงมี “ผู้เรียน” เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา

ผู้เรียนจึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่นับเป็นปัจจัยขับเคลื่อนอันสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายของการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและนวัตกรรมในอีก 20 ปีข้างหน้า (ประกาศยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580, 2561 : 20)

การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบโดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนไทยในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่ง “คนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีพัฒนาการที่ดี รอบด้าน มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดมโอปอ้อมอารี มีวินัยรักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสาร มีนิสัยรักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรมคิด ผู้ประกอบการเกษตรกรยุคใหม่ โดยมีสัมมาอาชีวะตามความถนัดของตนเอง (ประกาศยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580, 2561 : 21) เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์สามารถได้รับการพัฒนา ยกระดับได้เต็มศักยภาพและเหมาะสมพร้อมที่จะเป็นแรงสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศเกิดความทัดเทียมกับศักยภาพของคนในประเทศที่พัฒนาแล้ว จะต้องมีการจัดการศึกษาให้มีความเข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาระบบการเรียนรู้มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารศึกษารวมถึงการเปลี่ยนบทบาทครูด้วยการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 อันสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ให้ความสำคัญของการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาโดยระบุไว้ใน หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายของหลักการมาตรา 9 (4) ว่าให้มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคคลทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและได้กำหนดหลักการดำเนินการไว้ในหมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 ว่าให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการผลิตพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่มี

หน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง

ครูหรือผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดในกระบวนการจัดการศึกษา เพราะเนื้อแท้ของการจัดการศึกษาคือกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับผู้เรียน การที่ครูจะเป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้นั้น ครูต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยปรับบทบาทใหม่เป็น 2 บทบาท คือ 1) ครูในฐานะผู้ปฏิบัติการสอนเป็นหลัก 2) ครูในฐานะนักวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนซึ่งเป็นบทบาทเสริม โดยการสอนและการวิจัยไม่ใช่สิ่งที่แยกแยะจากกันดังที่ครูเคยเป็น (ญาณภัทร สีหะมงคล, 2552 : 20) ครูจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรวิธีการเรียนการสอนการจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียนการพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนการเพิ่มสัมฤทธิ์ผลการเรียนและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัลลภา เทพหัสติน ฌ อยุธยา, 2544 : 36) และจะเห็นได้ว่าครูเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษา คุณภาพของครูจึงมีความสำคัญเพราะครูที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อผู้เรียนให้มีคุณภาพ ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข คุณภาพของครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556 : 2) ซึ่งครูจะต้องเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่โดยปรับบทบาทจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีการจัดระเบียบการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (ประกาศยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580, 2561 : 22)

การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบพบกลุ่ม การเรียนรู้แบบทางไกล การเรียนรู้แบบชั้นเรียน การเรียนรู้ตามอัธยาศัย การเรียนรู้จากการทำโครงการ รวมถึงการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆที่สถานศึกษาสามารถออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ตามความต้องการของผู้เรียน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2555 : 8) สำหรับการจัดการกระบวนการศึกษาของครู ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม พบข้อจำกัดในเรื่องของการจัดการเรียนรู้ของครู ปัญหาที่พบ คือ ครู กศน. ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการสอน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้จบทางด้านการศึกษา หรือวิชาชีพครู ทำให้ครูมีข้อจำกัดในการสอนวิชาพื้นฐาน โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ ครู กศน. ยังไม่มีความรู้เรื่องของจิตวิทยาผู้ใหญ่ เพราะนักศึกษาส่วนมากเป็นผู้มีอายุและเป็นวัยที่ผ่านช่วงวัยเรียนไปแล้ว และพบปัญหาสำคัญคือเรื่องคุณภาพการเรียนรู้อันเนื่องมาจากผู้เรียน มีสาเหตุมาจากหลายๆ ปัจจัย เช่น ข้อจำกัดเรื่องเวลาเรียนเพราะกลุ่มเป้าหมายส่วนมากเป็นวัยแรงงาน และบางส่วนเป็นผู้นำครอบครัว ข้อจำกัดในเรื่องสถานที่สื่อและอุปกรณ์ทางการศึกษา ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้เกิดปัญหาการจัดการจัดกระบวนการเรียนของครู กศน. (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม, 2561 : 10) และจากการศึกษาข้อมูลผลการสอบวัดระดับความรู้ของนักศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลคะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N - NET) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผลคะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) ครั้งที่ 1 ปีการศึกษา 2561 และครั้งที่ 2 ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับที่ต่ำกว่า 50 คะแนน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562 : 23)

จากความเป็นมาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยในฐานะเป็นนักวิชาการศึกษา ซึ่งมีบทบาทและภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครู ในการพัฒนาผู้เรียน ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครู สามารถนำไปพัฒนางานด้านการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคามควรเป็นอย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2561 สถานศึกษาจำนวน 13 แห่ง

จำนวนครูทั้งสิ้น 332 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ได้จากครูผู้สอน ในปีการศึกษา 2561 โดยการใช้ตารางกำหนดขนาดของ เครจซี่ และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 179 คน โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan แล้วทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรของแต่ละสถานศึกษา โดยวิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ซึ่งสร้างตามนิยามศัพท์เฉพาะและกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน โดยมีการกำหนดจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ ค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .80 - 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบันอยู่ระหว่าง .42 - .88 และสภาพที่ พึงประสงค์อยู่ระหว่าง .36 - .89 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ .96 และสภาพที่ พึงประสงค์เท่ากับ .98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำแบบสอบถาม จำนวน 179 ฉบับ ขอความร่วมมือครูในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม

เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนทั้งหมด จำนวน 179 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในระยะที่ 1 ได้แก่ การหาคุณภาพเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบความมุ่งหมายของการวิจัย และการวิเคราะห์หา ความต้องการจำเป็น ใช้สถิติพื้นฐาน ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัด สำนักงาน

ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 2 แห่ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้สอน จำนวน 1 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลแห่งละ 2 คน รวมผู้ที่ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 4 คน

2. การประเมินความเหมาะสมของแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ที่พัฒนาขึ้นตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกใช้ข้อความที่มีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป 2) แบบประเมินความเหมาะสมของแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ แบบสอบถามประเภทประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยประสานงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ให้ข้อมูล และเดินทางไปสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์และจัดเก็บข้อมูลด้วยวิธีการจดบันทึก ใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายภาพ
2. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและการศึกษาโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมาพัฒนาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม
3. ติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม
4. ผู้วิจัยดำเนินการและประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

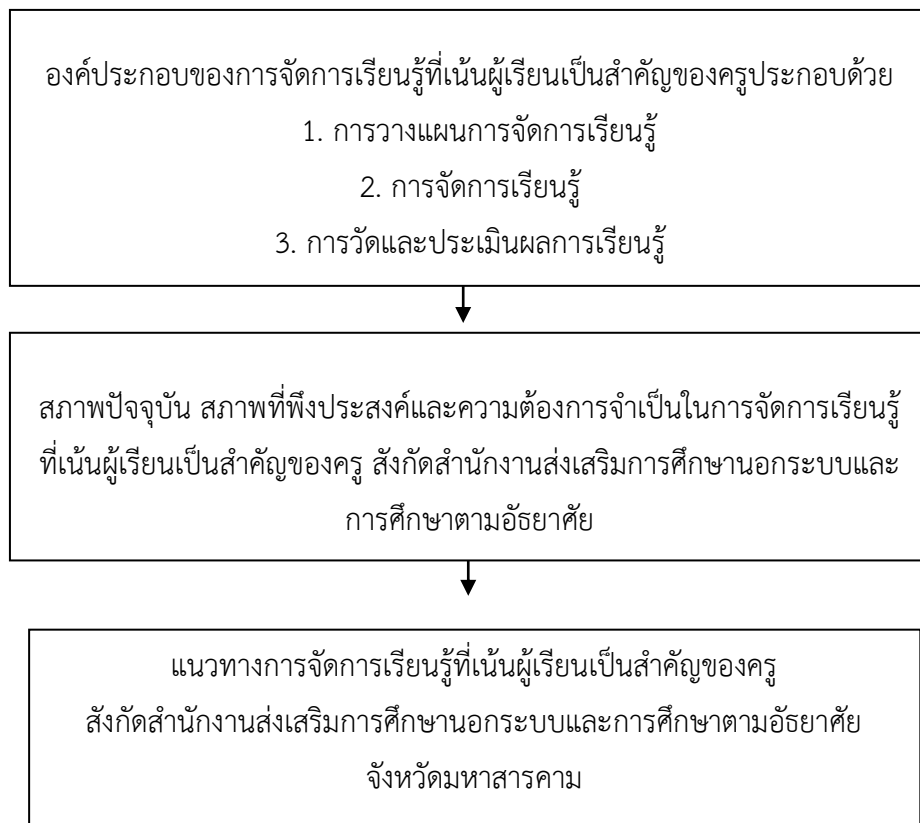
การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในระยะที่ 2 ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ความเหมาะสมของแนวทาง วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เกณฑ์แปลความความหมายจากค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสม โดยอาศัยแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 135) ใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการ ได้องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน 3 องค์ประกอบ คือ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จากกรอบแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ในลักษณะของแผนผังดังภาพประกอบ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าความต้องการจำเป็นมีความสำคัญจากมากไปน้อย ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ

2. การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคามแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

ผลการประเมินแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดกระบวนการศึกษาของครู ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม พบข้อจำกัดในเรื่องของการจัดการเรียนรู้ของครู ปัญหาที่พบ คือ ครู กศน. ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการสอน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้จบทางด้านการศึกษา หรือวิชาชีพครู ทำให้ครูมีข้อจำกัดในการสอนวิชาพื้นฐาน โดยเฉพาะวิชา

คณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ ครู กศน. ยังไม่มีความรู้เรื่องของจิตวิทยาผู้ใหญ่ เพราะนักศึกษาส่วนมากเป็นผู้มีอายุและเป็นวัยที่ผ่านช่วงวัยเรียนไปแล้ว และพบปัญหาสำคัญคือเรื่องคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน มีสาเหตุมาจากหลายๆ ปัจจัย เช่น ข้อจำกัดเรื่องเวลาเรียนเพราะกลุ่มเป้าหมายส่วนมากเป็นวัยแรงงาน และบางส่วนเป็นผู้นำครอบครัว ข้อจำกัดในเรื่องสถานที่ สื่อและอุปกรณ์ทางการศึกษา ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้เกิดปัญหาการจัดการกระบวนการเรียนของครู กศน. (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม, 2561 : 13) ส่งผลให้สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิสร์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา (2557 : ก) ได้ทำการวิจัยแนวทางการพัฒนาครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 4 ด้านได้แก่ ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติและ ด้านคุณลักษณะที่ดี ผลการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการเรียนการสอนจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และครูจะต้องเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่โดยปรับบทบาทจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการเรียนการรู้” ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีการจัดระเบียบการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (ประกาศยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580, 2561 : 20) สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุนหา คงราช (2560 : ก) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาครูในการ

จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของไพรวรรณ ดอนกระสินธุ์ (2561 : ก) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ความต้องการจำเป็นมีความสำคัญจากมากไปน้อย ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ

แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 5), สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 13), นวลจิตต์ เขาวงกิตพิงศ์ และคณะ (2545 : 7), พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2550 : 9), กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 4), Tyler (1950 : 18) และ Klausmeier และ Ripple (1971 : 9) ได้องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู จำนวน 3 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษงา คงราช (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษามี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักสูตรการศึกษา 2) เทคนิคการสอน 3) การวัดผล

ประเมินผลตามสภาพจริง 4) คุณลักษณะของครู 5) คุณลักษณะของผู้เรียน และ 6) การบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธาสินี คุ่มพะเนียด (2561 : ก) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาครูระดับประถมศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาครูระดับประถมศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีแนวทางการดำเนินงาน 5 ด้าน คือ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ/นวัตกรรมเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาครูระดับประถมศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริประภา หลงพิมาย (2560 : ก) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในจังหวัดมหาสารคาม แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) สื่อและนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

ในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม จะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดนั้น มีปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการพัฒนา ดังนี้

1.1 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดให้ครูทุกคนได้รับการพัฒนาด้านจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางนี้ โดยนำไปใช้อบรม ให้ความรู้ หรือการสัมมนา ให้แก่ครูและควรติดตามผลการนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูที่แท้จริง

1.2 สถานศึกษา ควรจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นระยะและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสถานศึกษาจะได้รูปแบบที่ชัดเจนในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เกิดจากการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 : บทบาทของครูในการขับเคลื่อนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สู่มุ่งผู้เรียน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ญาณภัทร สีหะมงคล. (2552). การวิจัยและพัฒนา. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2562. แหล่งที่มา : http://www.ntc.ac.th/news/ntc_50/research/20/res .

ธนีสร เกษมสันต์ ณ อยู่ธยา (2557) *แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาอนุบาล*. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต สาขาการศึกษาอนุบาลโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวลจิตต์ เขาวีรดิพงษ์ และคณะ. (2545). *การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

บุหงา คงราช. (2560). *แนวทางพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2*. ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประกาศยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา : http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2550). *ทักษะ 5C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรวรรณ ดอนกระสินธุ์. (2561). *การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24*. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพมหานคร : แอล ทีพรส.
- วัลลภา เทพหัสติน ณ อยุธยา. (2544). *การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริประภา หลงพิมาย (2560). *การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในจังหวัดมหาสารคาม*. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกโรงเรียน (N-NET). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2562. แหล่งที่มาได้จาก : <http://www.allnetresult.niets.or.th/NNET/AnnouncementWeb/MainSch/MainSch>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2555). *หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม. (2561). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561*. มหาสารคาม : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม.

- สุธาสินี คุ่มพะเนียด. (2561). *แนวทางการพัฒนาครูระดับประถมศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Klausmeier W.H. and H.D. Ripple. (1971). *Fundamentals of Theaching with Visual Technology*. London : Macmillan Limited.
- Tyler, R.W. (1950). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago : University of Chicago Press.

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิซชาลัย อำเภอห้วยผึ้ง
จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
**Academic Administration of Pornchaiwitthalai School
Huayphung District Kalasin, The Office of The Private
Education Commission**

พรชัย มุลมี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Pornchai Moonmee

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: Aar-titaphong@gmail.com

บทคัดย่อ

การงานสารนิพนธ์ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพรชัยวิซชาลัย 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารวิชาการโรงเรียน พรชัยวิซชาลัยจำแนกตามเพศและอาชีพ และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิซชาลัย อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 246 คน ในภาคเรียนที่ 1/2561 และการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 28 คน ในภาคเรียนที่ 1/2561 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีค่าความตรงภายใน (IOC) เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.88 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test , F-test (One – way ANOVA) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังนี้

1. ระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิซชาลัย ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการพัฒนาและการดำเนินการเกี่ยวกับให้ความเห็นการพัฒนากลุ่ม

* วันที่รับบทความ: 11 มกราคม 2563; วันแก้ไขบทความ 22 กุมภาพันธ์ 2563; วันตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2563

Received: January 11, 2020; Revised: February 22, 2020; Accepted: February 25, 2020

สาระหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้านวิชาการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานของโรงเรียนพรชัยวิทยาลัย พบว่า ในภาพรวมปัจจัยทางเพศและอาชีพมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยทางด้านอาชีพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาและการดำเนินการเกี่ยวกับให้ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้อท้องถิ่น และด้านการกระบวนการเรียนการสอน

3. ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ควรเน้นกิจกรรม การจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่นักเรียนจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และควรมีการเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยบรรจุลงในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อความหลากหลายของพหุวัฒนธรรมในชุมชน ควรเน้นการจัดการเรียนการสอนให้ครบทุกคนและครบทุกกลุ่มสาระ เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างหลากหลาย ไม่ควรเน้นการติวมากเกินไปและควรจัดให้มีครูแนะแนว การจัดการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นการนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และควรจัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ระหว่างครู/ผู้ปกครองและชุมชนเป็นรายห้องเรียนเพื่อจะได้ติดตามความก้าวหน้าทางด้านการเรียนของบุตรหลาน

คำสำคัญ: การบริหารงาน; วิชาการ; โรงเรียนพรชัยวิทยาลัย

Abstracts

This thematic paper is the survey research that objective 1) Were to study levels of academic administration, 2) To compare the levels of academic administration according to variables as sex and occupation, and 3) To investigates suggestions to develop the academic administration at Pornchaiwitthalai school , Huayphung district , Kalasin , The office of the private education commission. The 246 samples were corrected from student parents in academic year 1/2561, as well as conducting focus group discussion to investigates suggestions from 28 student parents in the academic year 1/2561. The research instruments were questionnaire with obtaining the internal validity (IOC) at 1.00 and total reliability at 0.88. The statistics consisted of frequency, mean , standard deviation, t-test, f-test (One -way ANOVA) and contents analysis.

The finding of this research were founds as follows :

1) The level of academic administration at Pornchaiwitthalai School were at the high level in overall picture and partial picture, Ranking its in descending orders were as follows : The developed and implemented on the comments development of local curriculum , The development of the learning process , The promotion strength is academic , and the process of teaching and learning in the order.

2) The comparisons of parents' opinions toward the academic administration were revealed that factors sex and occupation were not significant different in the overall and partial picture. When analyzing individual; aspects, the factor of occupation were significant differences at the 0.05 levels The developed and implemented on the comments development of local curriculum , The development of the learning process.

3) Suggestion of the student parents were as follows: It should focus on organizing teaching activities in the content students will use it in their daily lives. And there should be more local or local history course. It is packed into social studies religion and culture for a variety of culture reservation in the community. It should focus on teaching and learning to all people and all group to develop student diversity should not focus too much on tutoring and should a tutor. Teaching is all subjects should focus on the practical application in everyday life. It should provide a community of learning between teachers / parents and the community the classroom is to follow the progress of learning of children.

Keywords: Administration; Academic; Pornchai Witchalai School.

บทนำ

การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหารการศึกษา มีภารกิจหลักที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งหมายถึงคุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ทักษะ ความสามารถ สุขภาพกายและจิต และคุณลักษณะในด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งคาดหวังโดยผู้เรียนเอง ในการกำหนดหลักสูตรคาดหวังโดยชุมชนและสังคม คาดหวังโดยสถานศึกษาเองและคาดหวังโดยตัวผู้เรียนเอง ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังนั้น ประกอบด้วยงานหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแนวความคิดในการปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาต้องนำหลักสูตรแกนกลางมาจัดเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ร่วมกับสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นที่สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดขึ้นงานเกี่ยวกับการเรียน

การสอนซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงความคิดที่ให้น้ำหนักผู้เรียนเป็นสำคัญในการปฏิบัติจริง งานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ไม่เน้นการใช้ข้อทดสอบแต่เพียงอย่างเดียว ภารกิจในการบริหารงานวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งที่จัดว่าเป็นภารกิจที่จะสนับสนุนงานหลัก ได้แก่ การบริหารข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ การบริหารงานวิจัยและพัฒนา และการบริหาร การประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา ภารกิจเหล่านี้มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของสถานศึกษาต่อการรายงานผลของสถานศึกษา และต่อการพัฒนาของสถานศึกษาอย่างมาก (กมล ภูประเสริฐ, 2544 : 76)

โรงเรียนพรชัยวิซาลัย อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษา พุทธศักราช 2551 เป็นโรงเรียนเอกชน ที่เน้นการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถทั้งด้านวิทยาศาสตร์ / คณิตศาสตร์ / ภาษาอังกฤษและภาษาไทย มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 680 คน มีห้องเรียนทั้งหมดจำนวน 26 ห้องเรียน จำนวนครู 44 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และรองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน โดยมีนายพรชัย มูลมี เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน และเป็นผู้รับใบอนุญาตการจัดตั้งโรงเรียน ด้านวิชาการนักเรียนที่เข้ามาเรียน ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่เข้ามาเรียนโดยสมัครใจ และนักเรียนบางคนเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนดีทางโรงเรียนได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐ งานทางด้านงบประมาณโรงเรียนได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐ และมาจากค่าเล่าเรียนตามระเบียบของทางโรงเรียนและมีส่วนช่วยในการส่งเสริมกิจกรรมของนักเรียนงานด้านบุคลากรโรงเรียนมีครบชั้นและวิชาเอก งานด้านการบริหารทั่วไป อาคารสถานที่ยังมีห้องเรียนไม่เพียงพอต่อความต้องการของเด็กและผู้ปกครอง ข้อจำกัดด้านเนื้อที่ถือเป็นปัญหาสำคัญของทางโรงเรียน และมีความจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนพรชัยวิซาลัย อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัด กาฬสินธุ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาและรับผิดชอบดูแลงานด้านวิชาการโรงเรียนพรชัยวิซาลัย ได้สรุปว่า งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้น ก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการให้ดีเยี่ยมทั้งสิ้น งานวิชาการเป็นกิจกรรมการจัดการเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ แบบเรียน

ตำรา งานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดผล และประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษา และงานประชุม อบรมทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนพรชัยวิซชา ลัย อำเภอยะผิง จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของงานบริหารวิชาการ ที่จะ ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิซชาลัย เพื่อที่จะนำผลที่ได้รับจากการ วิจัยในครั้งนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบสารสนเทศ ปรับปรุงกระบวนการเรียน การสอน รูปแบบการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ เพื่อการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนพรชัยวิซชาลัย อำเภอยะผิง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นปัจจุบันมีความต่อเนื่องและเป็น ประโยชน์สำหรับผู้ใช้บริการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพรชัยวิซชาลัย อำเภอยะผิง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนพรชัยวิซชาลัย อำเภอยะผิง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน จำแนกตาม เพศ และอาชีพ
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนพรชัยวิซชาลัย อำเภอยะผิง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิซชาลัย อำเภอยะผิง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนพรชัยวิซชาลัย อำเภอยะผิง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ตั้งแต่

ระดับชั้นอนุบาล ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 680 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนพรชัยวิทยาลัย อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 246 คน โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ตารางเครจซี่และมอร์แกน

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยจัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเป็นแบบสอบถามการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพรชัยวิทยาลัย ตำบลนิคมห้วยผึ้ง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ภูมิลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศและอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพรชัยวิทยาลัย ตำบลนิคมห้วยผึ้ง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัย มีจำนวน 9 ด้าน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีการของ (Likert)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพรชัยวิทยาลัย ตำบลนิคมห้วยผึ้ง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน แบบสอบถามปลายเปิด (Open ended)

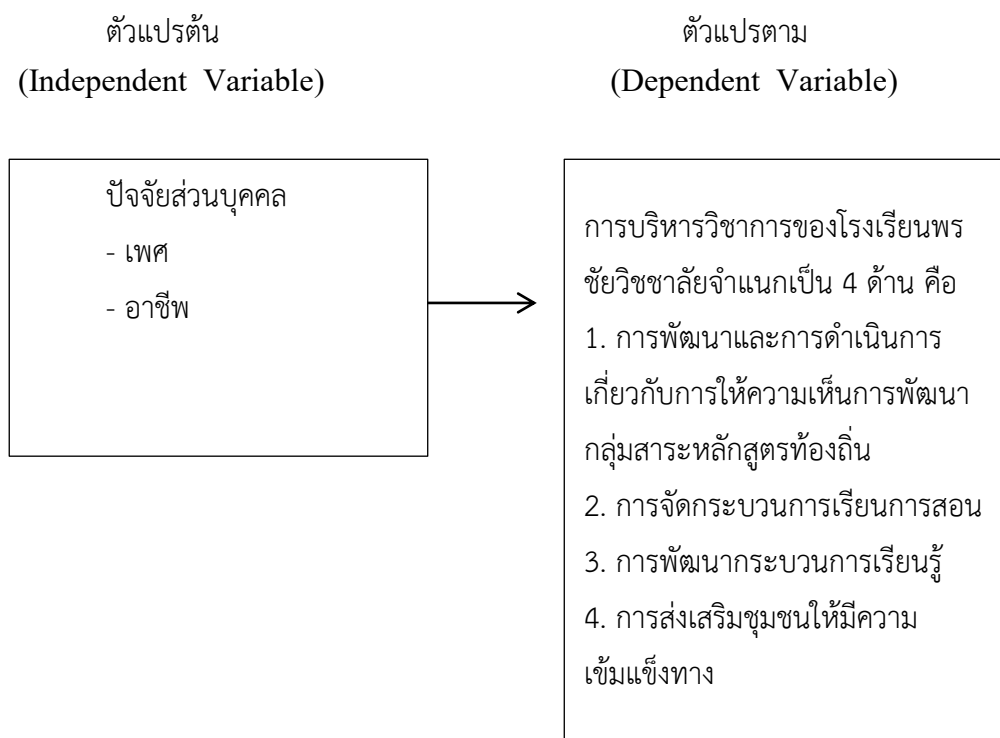
สถิติที่ใช้สำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1. สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สำหรับบรรยายข้อมูลทั่วไป

2. สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t - test) และการทดสอบค่าเอฟ (F - test) แบบความแปรปรวนชนิดทางเดียว (One - way ANOVA) เมื่อพบว่า ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิซชาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพรชัยวิซชาลัย อำเภอห้วยผึ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ดังภาพประกอบ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1 สถานภาพของผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 58.94 รองลงมาคือผู้ปกครองที่เป็นเพศหญิง จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 41.06 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 38.62 ประกอบอาชีพรับราชการจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 28.05 ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 18.29 และประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 15.04 และ

ระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิทยาลัย อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.62$) เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, $SD = 0.61$) ด้านการพัฒนาและการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.66$) ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้านวิชาการ ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.56$) และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.63$) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิทยาลัย อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารงานวิชาการทั้งภาพรวมและรายด้านจำแนกตามเพศไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนผู้ปกครองที่มีอาชีพแตกต่างกันในภาพรวมมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน จำนวน 3 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาและการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการบริหารงานวิชาการด้านด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้านวิชาการ

3. ข้อเสนอแนะในการบริหารงานวิชาการ ผู้ปกครองของนักเรียนของโรงเรียนพรชัยวิทยาลัย อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนได้เสนอแนะไว้ 4 ข้อ ดังนี้ 1) การจัดการเรียนการสอนและการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้อื่นๆ ควรเน้นกิจกรรม การจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่นักเรียนจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และควรมีการเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยบรรจุลงในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อความหลากหลายของพหุวัฒนธรรมในชุมชน 2) ทางโรงเรียนควรเน้นการจัดการเรียนการสอนให้ครบทุกคนและครบทุกกลุ่มสาระ เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างหลากหลายไม่ควรเน้นการติวมากเกินไปและควรจัดให้มีครูแนะแนว 3) การจัดการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นการนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน 4) ควรจัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ระหว่างครู/ผู้ปกครองและชุมชน

เป็นรายห้องเรียนเพื่อจะได้ติดตามความก้าวหน้าทางด้านการเรียนของบุตรหลานและชุมชน จะได้มีความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอน

อภิปรายผลการวิจัย

1 ระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิชาลัย อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้านที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนพรชัยวิชาลัยอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมที่เป็นไปตามหลักสูตร โดยเน้นผู้เรียนมีความสุขในการเรียนจากการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและมีการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนทุกระยะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการอย่าง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ อนุยา อินทร์มั่ง (2558 : 91-95) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงาน วิชาการของข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษา เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต จตุจักร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ของข้าราชการครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนพรชัยวิชาลัย อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยทางด้านเพศและอาชีพมีความคิดเห็นต่อการ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนโรงเรียนพรชัยวิชาลัย อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยทางด้านอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ ใน 3 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Joseph (2012 : 77-78) วิจัยเรื่องสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

ประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ คือ ด้านของความโปร่งใสของผู้บริหารที่ไม่สามารถตรวจสอบได้จากภายนอกและความขัดแย้งของบุคลากรในโรงเรียนที่ไม่มีความร่วมมือร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงานวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุยา อินทร์มั่ง (2558 : 91-95) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ ข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 ผลการวิจัย พบว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีขนาดต่างกันมีสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ รักษาศิลป์ (2554 : 186) ได้ศึกษาบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อการศึกษากิจการการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ และเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการรวมทั้ง 4 ด้าน ของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และการบริหารงานวิชาการโดยรวมทุกด้านของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติไม่แตกต่างยกเว้นการบริหารงานวิชาการ ด้านการนิเทศการเรียนการสอน มีการบริหารงานแตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษยา ศรีสร้อย (2551 : 115-118) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 3 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพของการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สกลนคร เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพและปัญหาของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันและงานวิชาการ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สกลนคร เขต 3 ที่ควรได้รับการ

พัฒนามี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ
นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการส่งเสริมการจัดการศึกษา

3 ข้อเสนอแนะในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิชาลัย อำเภอห้วย
ผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พบว่า ผู้ปกครองได้
เสนอแนะไว้ 4 ข้อ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนและการดำเนินการเกี่ยวกับการให้
ความเห็นการพัฒนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ควรเน้นกิจกรรม การจัดการเรียนการสอน
ในเนื้อหาที่นักเรียนจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และควรมีการเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่น
หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยบรรจุลงในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม เพื่อความหลากหลายของพหุวัฒนธรรมในชุมชน 2) ทางโรงเรียนควรเน้นการ
จัดการเรียนการสอนให้ครบทุกคนและครบทุกกลุ่มสาระ เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียน
อย่างหลากหลายไม่ควรเน้นการตีความมากเกินไปและควรจัดให้มีครูแนะแนว 3) การจัดการ
เรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นการนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน 4)
ควรจัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ระหว่างครู/ผู้ปกครองและชุมชนเป็นรายห้องเรียนเพื่อจะได้
ติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนของบุตรหลานและชุมชนจะได้มีความเข้าใจใน
กระบวนการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chester (2006 : 286-288)
ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร การศึกษาทั่วประเทศของ
สหรัฐอเมริกา โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหาร งานวิชาการ
ของผู้บริหารการศึกษาทั่วประเทศของสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมที่ทำให้
การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารมี สมรรถภาพสูง เนื่องมาจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้
ความสามารถเพิ่มขึ้น ได้แก่ ส่งเสริม ให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลากหลายวิธี อภิปราย
ปรับปรุงการจัดกิจกรรมการสอนในที่ประชุม จัดให้มีการปฐมนิเทศครูใหม่ วิจารณ์งานของ
ครูโดยไม่ให้เสียกำลังใจจัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับ วิชาการศึกษาเพิ่มเติมแก่คณะครู
เพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอนให้ขวัญและกำลังใจแก่ครู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้ปกครองมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการพัฒนาและการดำเนินการเกี่ยวกับให้ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ท้องถิ่น คือ สร้างความสามัคคี คือ สารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ฉะนั้น ทางโรงเรียนจึงควรกำหนดเป็นนโยบายให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่หรือชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น ประวัติท้องถิ่นในชุมชนผู้ไทย ชนเผ่าต่าง ๆ และบรรจุไว้ในคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งในระยะแรกอาจจะบูรณาการเข้ากับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกันได้ โดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศที่รวบรวมมานั้นใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ควรบูรณาการทุกกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดความรัก ความสามัคคี เช่น การทำงานเป็นกลุ่มที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

ผู้ปกครองเสนอแนะให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ระหว่างครู/ผู้ปกครองและชุมชนเป็นรายห้องเรียนเพื่อจะได้ติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนของบุตรหลานและชุมชนจะมีความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ใช้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้มากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิซาลัย อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ปกครองเท่านั้น ฉะนั้นในงานวิจัยในครั้งต่อไป ควรที่จะศึกษาเปรียบเทียบจากหลายกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนด้วย ซึ่งในการนำเสนอสมควรที่จะนำเสนอข้อคิดเห็นภายในกลุ่มตัวอย่าง เพื่อที่จะได้ทราบความคิดเห็นว่าในแต่ละกลุ่มมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง และภาพรวมทั้ง 3 กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะให้เห็นที่ชัดเจนยิ่งขึ้นสำหรับการนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนพรชัยวิซาลัย นอกจากนี้อาจจะใช้สถิติ ANCOVA คือ มีการควบคุมตัวแปรด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการด้วยการออกแบบทดสอบที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่มเป้าหมาย และเลือกแบบทดสอบที่มีความยากง่ายปานกลาง

เอกสารอ้างอิง

- กมล ภูประเสริฐ. (2547). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: อินโน.
- บุชา ศรีสร้อย. (2552). *สภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สกลนคร เขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,
- สามารถ รักษาศิลป์. (2554). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี*. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,
- อนุยา อินทร์มั่ง. (2558). *สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครูโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร*. ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา . บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร,
- Chester, N.M. (2006). *An introduction to School administration: Selected reading*. New York : Mcmillan Company.
- Joseph L. Massie, and Joh Douglas. (2002). *Manging : A Contemporary Introduction*. (3th ed.) Englewood Cliffs, N.J : prentice – Hall.

การจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี
**The Learning Management based on the Four Brahmavihara
Dhammas of Phrapariyatti-dhamma Schools, General
Education Department, Ubon Ratchathani Province**

พระมหาสุวัฒน์ กิตติเมธี (คงยืน),
อุทัย วรเมธีศรีสกุล และประยูร แสงใส
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
**Phramaha Suwat kittimethi (Khongyuen),
Uthai Woramethisrisakul, and Prayoon Saengsai**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: maha_suwat@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพ เพื่อเปรียบเทียบ และเพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรได้แก่ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีมี จำนวน 85 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 รูป/คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan โดยการสุ่มแบบง่าย กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ครู จำนวน 15 รูป/คน ได้โดยการสุ่ม แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (%) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทดสอบด้วยค่าที (t-test independent) การทดสอบเอฟ (F-test) สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of variance : f- Test) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ใช้การทดสอบโดยใช้วิธีเชฟเฟ้ (Scheff's Post hoc Comparison)

* วันที่รับบทความ: 15 มกราคม 2563; วันแก้ไขบทความ 17 กุมภาพันธ์ 2563; วันตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2563
Received: January 15, 2020; Revised: February 17, 2020; Accepted: February 25, 2020

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1) ด้านอุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง 2) ด้านมูทิตา ความยินดี 3) ด้านกรุณา ความสงสาร 4) ด้านเมตตา (ความรักใคร่) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมและรายด้านมีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมูทิตา(ความยินดี) มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ได้แนวทางและข้อเสนอแนะในแต่ละข้อดังนี้ 3.1) เมตตา ความรักใคร่ ครูมีความปรารถนาดีต่อนักเรียน โดยจัดบรรยากาศการเรียนการสอนภายในห้องเรียนให้นักเรียนและครูมีความสนิทสนมเป็นกันเอง จัดการสอนในแต่ละรายวิชาให้เป็นไปด้วยความเมตตา 3.2) ด้านกรุณา ความสงสาร ครูปรารถนาให้นักเรียนพ้นจากความไม่รู้ กล่าวคือการถ่ายทอดองค์ความรู้จากครูไปยังนักเรียน ด้วยความปรารถนาให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ชัดเจนแท้จริง โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน 3.3) ด้านมูทิตา (ความยินดี) ครูยกย่อง เชิดชูเกียรติคุณของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในโอกาสต่างๆ ครูส่งเสริมให้นักเรียนเข้ารับการอบรมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้พัฒนาสูงขึ้น โดยที่ครูคอยเป็นผู้ชี้แนะ คอยให้คำแนะนำอยู่ตลอดเวลา 3.4) ด้านอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความเป็นกลาง ไม่ถืออคติในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ถือความถูกต้องเป็นเกณฑ์

คำสำคัญ: การจัดการ; เรียนรู้; หลักพรหมวิหาร 4

Abstracts

The aims of this research were: to study the conditions, to compare and to propose the guidelines for learning management, according to the four Brahmavihara principles (brahmavihāra, sublime state of mind) in the Phrapariyatti-dhamma schools, general education department, Ubon Ratchathani province. This study was carried out by means of a mixed methodology research consisting of quantitative and qualitative research. The population included 85 teachers of Phrapariyatti-dhamma school, general education department, Ubon Ratchathani province; 70 of those were selected as the samples, determined by simple random sampling according to the table of Krejcie & Morgan. The target group consisted of 15 teachers selected by random sampling. The research instruments were a questionnaire and an interview form. The statistics used for data analysis were: Frequency, Percentage and Standard Deviation (SD), t-test (independent), F-test (One-way analysis of variance) and Scheffe's Post hoc Comparison.

The research results were as follows:

1) The conditions of learning management, according to the four Brahmavihara principles (brahmavihāra, sublime state of mind) in the Phrapariyatti-dhamma schools, general education department, Ubon Ratchathani province in overall were rated at a high level of practice. The studied aspects are ranked from 1) upekkhā (equanimity); 2) muditā (sympathetic joy); 3) karuṇā (compassion) and 4) mettā (loving kindness).

2) The comparative results of the learning management, according to the four Brahmavihara principles in the Phrapariyatti-dhamma schools, general education department, Ubon Ratchathani province, classified by the samples' status in overall and studied aspects showed indifference of practice. Classified by their education, in overall and each studied aspect, there was also no difference. Classified by their work experience, in overall and each studied aspect, there was no difference detected, but classified by the aspect, the difference with the statistical significance level of .05 was found in the aspect of sympathetic joy; this was consistent with the set hypothesis.

3) The guidelines for learning management according to the four Brahmavihara principles in the Phrapariyatti-dhamma schools, general education department, Ubon Ratchathani province are that: 3.1) mettā: the teachers should have desire for students by providing an atmosphere in the classroom so that students and teachers are intimate and friendly and their teaching in each subject should be with kindness; 3.2) karuṇā: the teachers desire that students be free from ignorance; that is to say, transferring knowledge from teachers to students with the desire for students to gain true knowledge without hoping for compensation; 3.3) muditā: the teacher praised the honor of students who have succeeded in various occasions; the teacher encourages the students to attend the training for learner development activities in order to increase the learning potential of the students; 3.4)

upekkhā: the teacher organizes teaching and learning activities with neutrality, not prejudice in any party but with rightfulness as a criterion.

Keywords: Management; Learning; Four Brahmavihara Dhammas

บทนำ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุ - สามเณร จำเป็นจะต้องนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนรู้แบบสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับการเรียนการสอนนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ หรือในวงการคณะสงฆ์เรียกว่าพระเดชพระคุณพระเดชนั้น หมายถึง อำนาจอันเกิดจากฐานะหน้าที่ พระคุณนั้น หมายถึง ความเมตตาอันเกิดจากหลักธรรมที่มีในภายใน และจิตใต้สำนึกที่ถูกปลูกฝังเรื่องคุณธรรม โดยการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งนวัตกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยเห็นว่าหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ใช้ในการปกครองและบริหารตนสำหรับผู้ปกครอง และพระพุทธเจ้าทรงตรัสเรียกว่า เป็นธรรมอันประเสริฐ เป็นธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามมีความเป็นอยู่ดูจพรม มี 4 ประการ ทั้งจะเป็นหลักธรรมที่ทำให้ผู้สอนปฏิบัติต่อผู้เรียนได้อย่างนุ่มนวล ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกกดดัน ก่อเงิน ทั้งผู้เรียนก็จะเปิดใจในการศึกษายิ่งขึ้น เพราะได้เห็นว่าครูผู้สอนนั้นเป็นผู้มีคุณธรรม สมควรแก่ความเป็นครูผู้จัดการเรียนการสอน และเป็นหลักธรรม 1 ใน 7 หลักของความเป็นครูที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนาในชื่อว่า “ปิโย” ซึ่งแปลว่าเป็นที่รัก การที่ครูเป็นที่รักของศิษย์นี้ต้องประกอบด้วยธรรม 4 ประการ คือ การที่ครูผู้สอนมีพฤติกรรมโดยเมตตาอยากให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน มีกรุณาอยากให้นักเรียนพ้นทุกข์เมื่อได้รับความทุกข์ร้อน มีมุทิตารูสึกชื่นบานในเวลาที่นักเรียนได้รับความดีหรือประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่ง และมีอุเบกขารู้จักวางเฉย ไม่เสียใจ ไม่ดีใจ ไม่ตัดสินใจเอนเอียง เพราะอำนาจอคติผิดๆ ถือว่าเป็นการ จัดการ เรียนรู้อย่างปราศจากอคติ พร้อมทั้งจะเป็นที่ปรึกษาและคำแนะนำแก่ศิษย์ทุกคน โดยที่ครูผู้สอนซึ่งทำหน้าที่ในฐานะผู้นำทางการศึกษาจึงควรนำแนวทางการปฏิบัติที่ตั้งอยู่ในขอบข่ายของคุณธรรม เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้เป็นที่ยอมรับนับถือแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนมีขวัญ มีกำลังใจ และมีความรู้สึกร่มเย็นในการปฏิบัติหน้าที่ความ

เป็นนักเรียน ซึ่งจะส่งผลไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นครูผู้จัดการเรียนการสอนต้องใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นหลักคุณธรรมของผู้ใหญ่ที่ครูผู้สอนควรยึดปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการเรียนการสอน และการจัดการเรียนการสอนที่ดี ส่งผลให้ประสิทธิภาพของการศึกษาของนักเรียนดียิ่งขึ้น ช่วยทำให้คุณภาพทางการศึกษาไทยได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อต้องการได้ข้อมูลว่าการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในด้านใดบ้างซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนตามหลักพรหมวิหาร 4 ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามสถานภาพ วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ รูปแบบวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Research) ได้แก่วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative data) คือใช้แบบสอบถามครูผู้สอน และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มี 5 โรงเรียน จำนวน 85 คน

2. กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มี 5 โรงเรียน จำนวน 70 คน โดยการเทียบจากตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2550 : 53)

3. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มี 5 โรงเรียน จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยจะดำเนินการติดต่อบัณฑิตศึกษา เพื่อขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

2) ผู้วิจัยจะได้ติดต่อและประสานงาน ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มประชากรเป้าหมาย ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

3) ผู้วิจัยจะได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย และนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าทางสถิติต่อไป

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์หาระดับการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของ Likert แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับและแปลผล

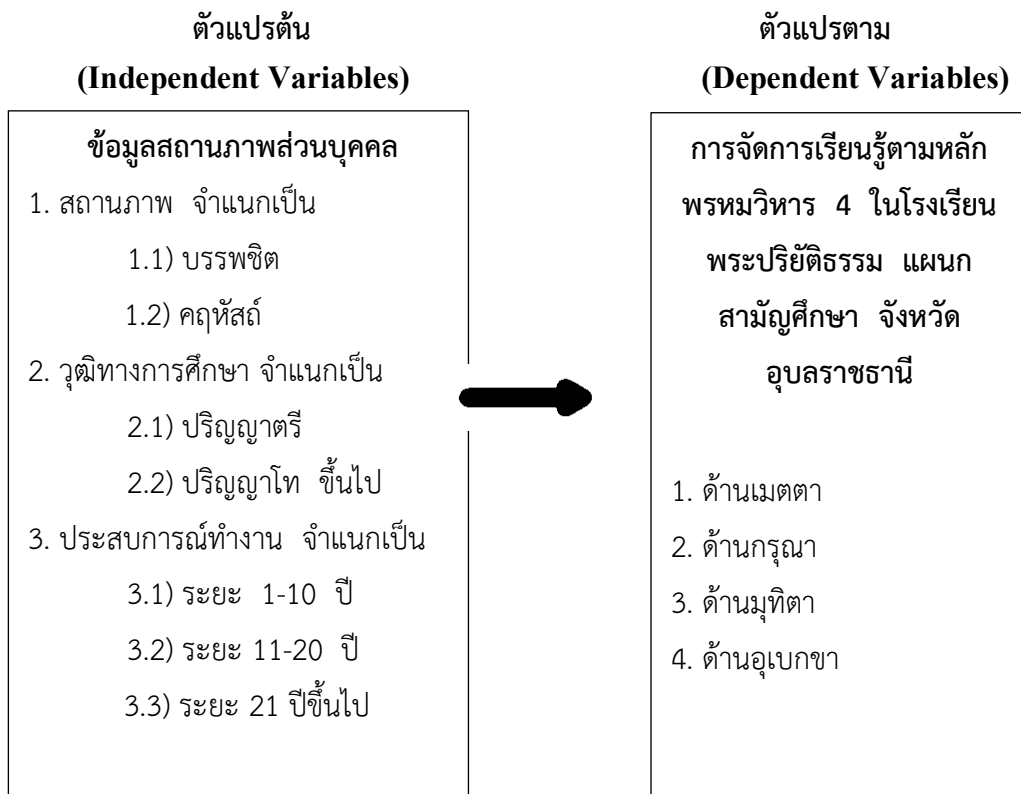
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยจำแนกตามสถานภาพ วุฒิกการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

4. วิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยวิเคราะห์จำนวนค่าความถี่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

5. วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโดยใช้วิธีเชิงพรรณนาวิธี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสังเคราะห์ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ พรหมวิหาร 4 โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ในโรงเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นในการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน ถ้าแยกเป็นรายด้านจะพบว่า หลักเมตตา ครูช่วยส่งเสริมความรู้ให้แก่นักเรียนด้วยเหมาะสม ในแต่ละรายวิชาที่สอนนั้นล้วนแต่สอดแทรกความรัก ความปรารถนาดีลงไปด้วย กล่าวคือความเมตตาในตัวเอง หลักกรุณา ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง เพื่อให้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาคอยให้คำชี้แนะและวัดผลประเมินผลบนหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง หลักมุทิตา คือ ครูแสดงความชื่นชม และแสดงความยินดีเมื่อนักเรียนประสบความสำเร็จ ยกย่องตัวนักเรียนเองให้ประจักษ์แก่สาธารณชน สร้างขวัญกำลังใจให้แก่นักเรียนที่เกิดความท้อถอยในการเรียน ในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยหมายให้นักเรียนเกิดความฮึกเหิม มีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ และหลักอุเบกขา คือการที่ครูมีความเป็นกลางทั้งในการวางตัว และการปฏิบัติตนให้ควรแก่ความเป็นผู้สอน กล่าวโดยสังเขปได้ว่าพรหมวิหารธรรม คือ หลักธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดความสุข เนื่องด้วยคุณลักษณะของผู้มีพรหมวิหารธรรมที่ถูกต้องแท้จริง คือมีเมตตาที่ประกอบด้วยอุเบกขา มีกรุณาอันประกอบด้วยอุเบกขา มีมุทิตาที่ประกอบด้วยอุเบกขา และมีอุเบกขาที่พร้อมด้วย เมตตา กรุณา และมุทิตา จรรยาบรรณวิชาชีพครูทำให้เป็นครูที่ดี เป็นที่รักใคร่ชอบและชอบพอของคนอื่น นอกจากนี้คนดีย่อมทำประโยชน์แก่ตนเอง และคนอื่น ด้วยการไม่ทำชั่วเป็นการลดภาระของสังคมที่ไม่ต้องแก้ปัญหา การทำดีจึงเป็นประโยชน์แก่สังคม และช่วยให้สังคมพัฒนาไปสู่ความเจริญ และเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ครูท่านอื่นๆ ครูจะต้องมีเมตตาคือความรักปรารถนาดี อยากรให้เขามีความสุข มีกรุณาคือความสงสารคิดจะช่วยเหลือผู้อื่น พันทุกขหมายถึง พฤติกรรม หวังดีเมื่อมีผู้อื่นได้รับความลำบากทุกข์ร้อนเดือดเนื้อร้อนใจก็รู้สึกสงสาร หวังใจไปตามเมื่อเห็นเขามีความทุกข์ มุทิตาคือความรู้สึกชื่นชมยินดี เบิกบานใจและพลอยยินดีเมื่อบุคคลอื่นประสบความสำเร็จด้วยความเต็มใจ อุเบกขา คือ การวางจิตใจให้เป็นกลางต่อเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นคุณธรรมที่ทำให้ลด ละ อคติทั้ง 4 ประการกล่าวคือ ความรัก ความชัง ความหลง และความกลัว แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมกับการสอน พบว่า แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมกับการสอนอยู่แล้ว เช่น พยายามหากิจกรรมส่งเสริมให้ครูผู้สอน เช่น ให้มีการนำ

หลักเมตตา ความรัก ความปรารถนาดี หลักกรุณา คือความสงสาร ปรารถนาจะช่วยให้เขา
เสียพ้นจากความทุกข์ หรือพ้นจากปัญหาอุปสรรคนานับประการ หลักมูทิตา ความพลอยยินดี
ดีด้วยการสนับสนุนส่งเสริม ให้ความชื่นชมและการแสดงความยินดีด้วยการให้ของรางวัลใน
โอกาสที่ประพฤติดี ทำดีหรือประสบความสำเร็จอย่างใดอย่างหนึ่ง และมีการนำหลัก
อุเบกขามาใช้ในการตัดสิน ในขณะที่นักเรียนประสบปัญหาทะเลาะ หรือขัดแย้งกันไม่ว่าจะ
เกิดโดยความคิดหรือการกระทำ ก็ตัดสินด้วยความตรงไปตรงมา ยุติธรรม

ดังนั้นหลักพรหมวิหารธรรม จึงเป็นจุดไม่บรรทัดในการวางตัวของครูผู้จัดการ
เรียนการสอนให้มีความเที่ยงธรรม เที่ยงตรง เมื่อครูผู้สอนได้ประพฤติตามหลักพรหมวิหาร
ธรรมนี้แล้ว ก็จักพ้อจากข้อครหาทั้งปวงเป็นต้นว่า เป็นครูที่ขาดความเป็นธรรม ขาด
จรรยาบรรณความเป็นครู หรือเป็นครูที่ประกอบด้วยอคติธรรม อีกทั้งยังจะได้การสรรเสริญ
และจะเป็นที่รักจากหมู่คณะของครูด้วยกัน ทั้งได้จากตัวนักเรียนเองซึ่งเป็นลูกศิษย์

“การจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ
ศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี” ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในสังกัด
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดย
ใช้หลักพรหมวิหาร 4 คือ 1) เมตตา ความรักใคร่ 2) ด้านกรุณา ความสงสาร
3) ด้านมูทิตา ความยินดี 4) ด้านอุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง โดยสามารถสังเคราะห์
องค์ความรู้ได้ ดังนี้

1. เมตตา ความรักใคร่ ครูมีความปรารถนาดีต่อนักเรียนโดยจัดบรรยากาศการ
เรียนการสอนภายในห้องเรียนให้นักเรียนและครูมีความสนิทสนม เป็นกันเอง จัดการสอน
ในแต่ละรายวิชาให้เป็นไปด้วยความเมตตา

2. ด้านกรุณา ความสงสาร ครูปรารถนาให้นักเรียนพ้นจากความไม่รู้ กล่าวคือ
การถ่ายทอดองค์ความรู้จากครูไปยังนักเรียน ด้วยความปรารถนาให้นักเรียนได้รับความรู้ที่
ชัดเจนแท้จริง โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

3. ด้านมูทิตา (ความยินดี) ครูยกย่อง เชิดชูเกียรติคุณของนักเรียนที่ประสบ
ความสำเร็จในโอกาสต่างๆ ครูส่งเสริมให้นักเรียนเข้ารับการอบรมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อ
เพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้พัฒนาสูงขึ้น โดยที่ครูคอยเป็นผู้ชี้แนะ คอยให้
คำแนะนำอยู่ตลอดเวลา

4. ด้านอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความเป็นกลาง ไม่ถืออคติในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ถือความถูกต้องเป็นเกณฑ์ รวมถึงการวัดผลและประเมินผลด้วยความเที่ยงตรง ยุติธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการที่ครูจัดการเรียนการสอนโดยความเป็นกลาง กล่าวคือการมีใจเป็นกลางและการวางตัวเป็นกลาง การวางใจเป็นกลางคือ การไม่หนักในอคติทั้ง 4 คือ ความรัก ความชัง ความหลง และความกลัว เมื่อจัดการเรียนการสอนก็วัดผลและประเมินผลด้วยความเที่ยงธรรม ไม่เห็นแก่อาภิส ลาภสักการะ เมื่อทำการวัดผลนักเรียนได้คะแนนน้อยไม่เกรงกลัวต่ออำนาจความไม่เที่ยงธรรม ก็ประเมินด้วยความเป็นจริงตัดสินบนเกณฑ์การประเมินตามความเป็นจริง ส่วนการวางตัวเป็นกลาง กล่าวคือการวางตัวให้เหมาะสมแก่ความเป็นครูบาอาจารย์ คอยเป็นที่ปรึกษา ชี้แนะแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมให้แก่นักเรียนจนนักเรียนนำไปปฏิบัติและบรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ และหากพิจารณารายด้านสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1) ด้านเมตตา (ความรักใคร่) จากการศึกษาพบว่า ระดับปฏิบัติของครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) ทั้งนี้เพราะพื้นฐานของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้งพระและฆราวาสต่างก็ได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีความซึ้งซบหลักธรรมเป็นอย่างดีจึงมีความเมตตาต่อศิษย์โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์สมนึก สมณธมโม (อุทัยแสงไพศาล) (2562 : ก) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า การพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านเมตตา ผู้บริหารควรการบริหารงานด้วยความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรี ด้านกรอุณา ผู้บริหารควรมีความกล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิด

การเปลี่ยนแปลง ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาและมีความกระตือรือร้นในการ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน และด้านอุเบกขา ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการบริหารการวางแผนด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ความรู้งานวิจัยที่ว่าคุณลักษณะของครูที่ดีตามหลักพรหมวิหาร 4 อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546 : 146) ได้กล่าวถึงเมตตาในพรหมวิหาร 4 ว่า เมตตา คือ ความรัก หมายถึง รักที่มุ่งเพื่อปรารถนาดี ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ผู้บริหาร ควรมีความรัก ความปรารถนาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการให้คำแนะนำ สั่งสอน หรือ อบรมทั้งในเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับการท างานและความประพฤติที่เหมาะสมและดีงาม รวมถึงการใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ เหมาะสม (ถูก) กับวัย งาน และความถนัดหากนำหลักพรหมวิหาร 4 ด้านเมตตา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยที่ผู้บริหารและครูผู้สอน มีการแสดงออกทางกิริยาอาการทางกายที่มีใจจดต่อต่องาน เป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนที่ร่วมงานและต่อตัวนักเรียน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันแล้วทำงานอย่างมีแบบแผนมีระเบียบก็จะนำไปสู่การบริหารจัดการการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

2) ด้านกรุณา (ความสงสาร) จากการศึกษาพบว่า ระดับปฏิบัติของครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งนี้เพราะพื้นฐานของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพราะทั้งพระและฆราวาสต่างก็ได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความซึ่ซบหลักธรรมเป็นอย่างดีจึงมีความกรุณาต่อศิษย์โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์สมนึก สมณธมโม (อุทัยแสงไพศาล) (2562 : ก) ได้แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีพบว่า คุณครูทุกคนในกลุ่มงานมีความแตกต่างกันบางคนมีความสุขบางคนก็มีความทุกข์ขำพเจ้าให้ความสำคัญกับทุกคนด้วยการทักทายสอบถามพูดคุยถามข่าวและให้กำลังใจบางคนที่มีปัญหาที่จะชี้ช่องทางที่จะช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์และให้ความเข้าใจผู้ร่วมงานที่มีอารมณ์แตกต่างกันบางคนก็พูดก้าวร้าวก็ยินดีให้อภัยทุกคนให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความทุกข์จะไม่เกิดเป็นการสูญเสีย บิดามารดาหรือบุคคลในครอบครัวโดยโรงเรียนจะได้ร่วมทุกข์ร่วมไ้อาลัยและร่วมทำบุญเป็นเจ้าภาพ สวดอธิษฐานเชิญชวนให้ครูและบุคลากรที่ร่วมบริจาคทรัพย์ส่วนตัวช่วยเหลือครูหรือบุคลากรที่มีความ

ทุกซีในองค์กรของโรงเรียนหนองเสือวิทยาคมมีกิจกรรมต่างๆ มากมายเกี่ยวกับการใช้งบประมาณ ถ้าเราขาดความกรุณาต่อเพื่อนร่วมงานกิจกรรมหรือพนักงานต่างๆก็ไม่สำเร็จ ลุ่่วงไปใครรวมถึงทุนต่างๆที่มีโอกาสก็ได้ช่วยเหลือนักเรียนยากจนโดยจะเป็นเงินเพื่อเป็นทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนทำให้เขาได้มีอาหารกลางวันรับประทาน มีค่ารถกลับส่ง รับส่ง โรงเรียนอาศัยความรักความกรุณาเป็นที่ตั้งจัดให้มีกิจกรรมของหายได้คืนการทำบุญตักบาต ข้าวสารอาหารแห้งในวันพระ ให้กิจกรรมท้ายคาบเรียนเกี่ยวกับชมรมนั้นให้อาจารย์ปลูกฝองอย่างเรื่องความรักความเมตตาต่อสัตว์ ความเป็นครูจะมีลูกศิษย์ที่หลากหลายแล้ว แต่ลูกศิษย์บางคนนาสงสารเป็นคนที่ยากจน พ่อแม่ไม่มี คุณครูก็เกิดความสงสารมีความรู้ระดับโลกที่ช่วยเหลือในทุนการศึกษาทำให้ลูกศิษย์ได้เรียนจนสำเร็จการศึกษา

3) ด้านมุทิตา (ความยินดี) จากการศึกษาพบว่า ระดับปฏิบัติของครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) ทั้งนี้เพราะพื้นฐานของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งพระและฆราวาสต่างก็ได้ศึกษาหลักสูตรธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความเข้มข้นหลักสูตรเป็นอย่างดีจึงมีจิตที่เชิดชู ยกย่องความสำเร็จของศิษย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปฐม ปญญาทีโป (เนียมศรี), (2560 : ก). ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว พบว่า ด้านมุทิตานั้น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครูผู้สอนให้รางวัลผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนอย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 รองลงมา คือ ด้านครูผู้สอนสร้างและรักษา สัมพันธภาพอันดีงามแก่ผู้เรียนทุกคน และด้านครูผู้สอนเป็นที่ไว้วางใจของผู้เรียนทุกคน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.60 และด้านครูผู้สอนชื่นชมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยความจริงใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 จากการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนที่ดีนั้น ครูอาจจะให้รางวัลหรือยกย่องชมเชยอยู่เสมอ มีการอบรมกิจกรรมพัฒนานักเรียนเพื่อเพิ่มศักยภาพ การเรียนรู้ของนักเรียนอยู่บ่อยๆ มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้สำเร็จลุล่วง นักเรียนกล้าที่จะแสดงออก แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ทำให้เด็กมีเวทีแสดงออกในทางที่ถูกที่ควรนั่นเอง

4) **ด้านอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง)** ระดับปฏิบัติของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) ทั้งนี้เพราะพื้นฐานของครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งพระและฆราวาสต่างก็ได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีความซึ่มซัับหลักธรรมเป็นอย่างดีจึงสามารถใช้หลักอุเบกขากล่าวคือ ความเป็นกลางต่อศิษย์สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปฐม ปญญาทีโป (เนียมศรี),(2560 : ก) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว พบว่า ด้านอุเบกขานั้น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านครูผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยุติธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 รองลงมา คือ ด้านครูผู้สอนใช้เครื่องวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และด้านครูผู้สอนยึดกฎระเบียบของโรงเรียนในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 จากการวิจัยสรุปได้ว่า อาจจะเนื่องจากกว่า นักเรียนไม่มีความรู้พื้นฐานเรื่องของหลักพรหมวิหาร 4 เท่าที่ควร ทำให้ผลการวิจัยในข้ออุเบกขาน้อย นักเรียนอาจจะไม่คุ้นเคยกับการปล่อยให้ฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ด้วย ตนเอง ทำให้ไม่เข้าใจด้านอุเบกขานั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โรงเรียนพระปริยัติธรรมกลุ่มที่ 9 หรือในเขตพื้นที่ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ควรนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้นไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมและโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ควรส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีในสถานศึกษา โดยเฉพาะความปรารถนาดีที่มีให้กับเพื่อร่วมงานและนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ แสดงกิริยาออกด้วยความจริงใจ ซื่อตรง

ต่อหน้าที่ช่วยเหลือผู้ร่วมงานด้วย ความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ มีความเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมงาน แสดงออกถึงความอ่อนน้อมและเป็นกัลยาณมิตรที่ดีในสถานศึกษา

2.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรมและโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนร่วมกันกับตัวผู้เรียน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน มีการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นกันเอง ครูจัดหาเอกสาร หนังสือ หรือตำราที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาให้แก่แก่นักเรียน เพื่อจะได้ศึกษาค้นคว้าในทางวิชาการ และครูคอยให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

2.3 โรงเรียนพระปริยัติธรรมและโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ครูยกย่องนักเรียนที่มีผลการเรียนซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์ดี ให้เป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้องนำไปเป็นแบบอย่างที่ดี ครูเผยแพร่ผลงานของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาให้ประจักษ์แก่สาธารณชน และครูให้รางวัลแก่นักเรียนในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น มีผลการเรียนที่ดีขึ้น สามารถสอบเข้าในสถานศึกษาที่สูงขึ้นได้ เป็นต้น

2.4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมและโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ครูผู้สอนควรวางจิตใจให้เป็นกลางต่อเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ตั้งอยู่ในคุณธรรมที่ทำให้ลด ละ อคติทั้ง 4 ประการกล่าวคือ ความรัก ความชัง ความหลง และความกลัว ไม่เกรงกลัวต่ออำนาจความไม่เป็นธรรม ยึดความถูกต้องเป็นเกณฑ์ รักลูกศิษย์ประดุจหนึ่งบุตรของตนเอง ไม่ประกอบด้วยความลำเอียง วางตัวเป็นกลาง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

3.2 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อื่นๆ เช่น หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 เป็นต้น

3.3 ควรศึกษาผลที่เกิดจากการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนอยู่ในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

3.4 ควรศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

เอกสารอ้างอิง

- พระสมุห์สมนึก สมณธมโม (อุทัยแสงไพศาล). (2562). *แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี*. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิกจำกัด.
- พระปฐม ปญญาทีโป (เนียมศรี). (2560). *การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว*. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิตพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2550). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3.) กทม. : ประสานการพิมพ์.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21

ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม

อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

**Learning Management by Using The Four Iddhipada
DoctrinceIn The 21st Century of Students
at Banphaiphitthayakhom School,
Banphai District, Khonkaen Province**

อมรเทพ สุขชัย, นิรัช เรืองแสน และวิทยา ทองดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Amorntep sukchai, Niraj Ruangsarn and Vitthaya Thongdee

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: key_sukchai@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น 2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น 3. เพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น การวิจัยใช้รูปแบบวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research) ได้แก่วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative data) คือ ใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีจำนวน 207 คน ซึ่งใช้สูตรคำนวณของ ทาโรยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 คน ได้มาโดยเลือกแบบระดับชั้นเรียน และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอน จำนวน 6 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกครูที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

* วันที่รับบทความ: 15 มกราคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ 22 กุมภาพันธ์ 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2563

Received: January 15, 2020; Revised: February 22, 2020; Accepted: February 25, 2020

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าร้อยละ (percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

ระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามึระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุดทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 5. ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อชุมชน รองลงมา ด้านที่ 1. ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อการศึกษา, ด้านที่ 4.ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อโรงเรียน, ด้านที่ 2 ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อการประพฤติตนเป็นคนดี และ ด้านที่ 3. ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อครอบครัว ตามลำดับ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัย สรุปได้ว่า การใช้อิทธิบาท 4 เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม จึงส่งผลให้นักเรียนเข้าใจถึงการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในด้านการศึกษา การประพฤติตนครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ซึ่งถือว่าเป็นทักษะในการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ดังนี้ การใช้อิทธิบาท 4 ต่อการศึกษา นักเรียนควรพอใจในสิ่งที่ตนกำลังศึกษาและเอาใจใส่ให้มากขึ้น การใช้อิทธิบาท 4 ต่อการประพฤติตนนักเรียนควรกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณเป็นก้าวแรก เพราะจะทำให้ให้นักเรียนก้าวสู่การประพฤติ ปฏิบัติดีในทุกเรื่อง การใช้อิทธิบาท 4 ต่อครอบครัว ควรมีการสร้างกิจกรรมที่เป็นการสานสัมพันธ์ความรัก ความเข้าใจในครอบครัว การใช้อิทธิบาท 4 ต่อโรงเรียน ควรมีกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ช่วยเหลือโรงเรียนและช่วยกันรับผิดชอบโรงเรียน การใช้อิทธิบาท 4 ต่อชุมชนควรมีการติดตามพฤติกรรมนักเรียนในชุมชนว่าเป็นอย่างไร ทำงานช่วยเหลือชุมชนหรือสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่อย่างไรบ้าง

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; อิทธิบาท 4; ศตวรรษที่ 21

Abstracts

The aims of this research were: 1) to study the problems and the need for learning management by using the four Iddhipada Dhamma principles (iddhipāda, path of accomplishment) in the 21st century of students at Ban Phai Phitayakhom school, Ban Phai district, Khon Kaen province; 2) to study the learning management model by using the four Iddhipada Dhamma principles of the 21st century of the mentioned students; 3) to present the model and guidelines for organizing the learning by using the four Iddhipada Dhamma principles in the 21st century of the students. The study was carried out by means of the mixed research methodology. For the quantitative research, a questionnaire was used to collect data from 207 high school students (4-6 years), selected by using Taro Yamane's formula. The 136 samples were obtained by their class levels. For the quantitative research, the in-depth interview was used to gather information from the target group, consisting of 6 teachers, selected by purposive sampling. The statistics used in data analysis were: Percentage, Mean and Standard Deviation.

The research results were as follows:

The level of opinions towards the problems and the need for learning management by using the four Iddhipada Dhamma principles in the 21st century of the students was in the highest level. When considering each aspect, it was found that the opinion levels of all studied aspects were at a high level of practice, ranked in descending order, namely, aspect 5: the use of the four Iddhipada Dhamma principles to the community, followed by aspect 1: the use of the four Iddhipada Dhamma principles to education; aspect 4: the use of the four Iddhipada Dhamma principles to the school; aspect 2: the use of the four Iddhipada Dhamma principles on the behavior of a good person; aspect 3: the use of the four Iddhipada Dhamma principles to family.

A model of the learning management by using the four Iddhipada Dhamma principles in the 21st century of the students can be concluded that the use of the four Iddhipada Dhamma principles as inputs in the learning management process results in making the students understand the application of the four Iddhipada Dhamma principles in education, self-behavior, family, school and community through the analytical thinking process which is considered as a living skill in the 21st century.

The suggestions for the study of the learning management by using the four Iddhipada Dhamma principles in the 21st century of the students are as follows. In using the four Iddhipada Dhamma principles in education, the students should be very satisfied with what they are studying and pay attention to. In using the four Iddhipada Dhamma principles on behavior, the students should be grateful to benefactors as the first step because it will make students step into good behavior in all matters. In using the four Iddhipada Dhamma principles to the family, the activities that build relationships, love and understanding in family should be created. In using the four Iddhipada

Dhamma principles to schools, there should be activities that encourage students to help the school and help each other take responsibility for the school. In using the four Iddhipada Dhamma principles to the community, the behavior of students in the community should be monitored in terms of helping community or society.

Keywords: Learning Management; Four Iddhipada Dhamma; The 21st Century

บทนำ

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 20 และ 19 ระบบการศึกษาต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริงในประเทศสหรัฐอเมริกาแนวคิดเรื่อง "ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21" ได้ถูกพัฒนาขึ้น โดยภาคส่วนที่เกิดจากวงการนอกการศึกษา ประกอบด้วย บริษัทเอกชนชั้นนำขนาดใหญ่ เช่น บริษัทแอปเปิ้ล บริษัทไมโครซอฟ บริษัทวอลต์ดิสนีย์ องค์กรวิชาชีพระดับประเทศ และสำนักงานด้านการศึกษารัฐ รวมตัวและก่อตั้งเป็นเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) หรือเรียกย่อๆว่า เครือข่าย P21 หน่วยงานเหล่านี้มีความกังวลและเห็นความจำเป็นที่เยาวชนจะต้องมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 จึงได้พัฒนาวิสัยทัศน์และกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ขึ้น สามารถสรุปทักษะสำคัญอย่างย่อๆ ที่เด็กและเยาวชนควรมีว่า **ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือ 3R และ 4C** (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง.2554 : 76) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ 3 R ได้แก่ Reading (การอ่าน), การเขียน (Writing) และ คณิตศาสตร์ (Arithmetic) และ 4 C (Critical Thinking) การคิดวิเคราะห์, (Communication) การสื่อสาร (Collaboration) การร่วมมือ และ (Creativity) ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักถึงภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาประชากรของชาติให้เป็น “คนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและ มีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดม ออบอ้อมอารี มีวินัย รักษา ศีลธรรม และเป็น

พลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง” นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 โดยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ นโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐบาลจากยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565) ได้กำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในระยะ 5 ปี ด้านการศึกษาไว้ ดังนี้ 1) ให้มีการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง 2) การพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ และ 3) การพัฒนาผลิต ภาพแรงงาน เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนากำลังคนและแรงงาน แผนการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษา โดยยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วนของ สังคม (All for Education)

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับจากเดิมจากที่เน้นการเรียนรู้จากชุดความรู้ที่มีความชัดเจนสามารถพิสูจน์ได้ เป็นการเรียนรู้อีกชุดหนึ่ง คือความรู้ที่ไม่ชัดเจน อาจจะไม่แม่นยำและมีความคลุมเครือ เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาหาคำตอบด้วยตนเอง หากจะให้ได้ตีความ หรือบ่งชี้ชัดเจนไปอีกว่า ทักษะใดที่สำคัญที่สุดสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คำตอบคือ แรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุด และส่งผ่านแรงบันดาลใจเหล่านี้ไปยังผู้อื่นและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าในศตวรรษที่ผ่านมาจะให้ความสำคัญกับการอ่านออกเขียนได้ (Literacy) แต่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ความหมายของคำว่าอ่านออกเขียนได้ที่เราคุ้นเคยกันอยู่อาจไม่เพียงพออีกต่อไป และจุดอ่อนของการศึกษาไทย คือ ผู้เรียนไม่ได้ทักษะที่สำคัญต่อชีวิต แต่ได้แค่วิชาเพียงเพื่อเอาไปตอบข้อสอบ แต่ผลเพียงเท่านั้นไม่พอ สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ คือ ต้องสร้างให้ลูกศิษย์เกิดความเป็นมนุษย์

ทักษะการเรียนรู้ และแรงบันดาลใจ การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องก้าวข้ามผ่านคำว่าทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติถึงแม้ความรู้ที่อยู่ในการปฏิบัตินั้นจะเป็นความรู้ที่ไม่ชัดเจน แต่ผู้เรียนเกิดกระบวนการการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นจุดที่สำคัญที่สุด และมีความซับซ้อนมากที่สุดเช่นกัน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนสำหรับการดำรงชีวิตในยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับความรู้ ทักษะในการเรียน ได้รับประสบการณ์ต่างๆ จากสิ่งแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะผู้เรียนจะได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากครูอาจารย์ ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องมีศักยภาพพอที่จะยึดเอาหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ คือ ความพากเพียรในสิ่งนั้น จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น และวิมังสา คือ ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น (พุทธทาสภิกขุ, 2557 : ออนไลน์)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ส่งเสริมทักษะในสำคัญในศตวรรษที่ 21 อันประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งใครๆ ก็ท่องได้ จำได้ แต่จะมีสักกี่คนที่ปฏิบัติได้ครบกระบวนการทั้ง 4 ข้อ อันเป็น 4 ขั้นตอนที่ต้องต่อเนื่องหนุนเสริมกัน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ด้วยว่ามันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันทั้ง 4 ข้อ จึงจะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตและการงานได้ตามจุดมุ่งหมายความมุ่งหวัง ซึ่งจะสามารถนำมาใช้กับการเรียนการสอนได้ สอดคล้องกับ สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (2550 : 235) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายหรือ หนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และการเข้าถึงประโยชน์สุข นอกจากนี้อิทธิบาทยังเป็นธรรมที่อนุโลมได้ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานของบุคคล เช่น ประสบความสำเร็จทางด้าน การเรียน การประกอบอาชีพการดำรงชีวิต

ดังนั้น "อิทธิบาท 4" จึงมีความหมายกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเดินทางไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและการงาน เพราะหากทำได้ตามกระบวนการแล้ว สังคมความรู้ ชุมชนความรู้ และปัจเจกชนความรู้ คงอยู่ไม่ไกลเกินฝัน ประการสำคัญ "อิทธิบาท 4" ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวจากหลักธรรมข้ออื่นๆ อันเป็นองค์รวมและเชื่อมโยงถึงกัน เพียงแต่อธิบายคนละบทบาทเท่านั้น สิ่งสำคัญ เราได้ใคร่ครวญในเรื่องเหล่านี้มาน้อยเพียงใด เพราะ ในโลก

ปัจจุบัน โลกที่สั่งสมวิชชามากจนเกินล้น จึงกลายเป็นโลกที่ฉาบฉวยและวุ่นวายสูงสุด นั่นแปลว่าเราต้องฝึกฝนตนเองหลายเท่าตัวเพื่อจะเข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมที่ก่อกำเนิดการ พัฒนาที่จุดเริ่มต้นของตนเองอย่างแท้จริง

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังและพัฒนาให้นักเรียนได้เรียนรู้หลัก อธิปไตย 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จในการเรียนให้มากที่สุด จากผลการดำเนินงาน ปีการศึกษา 2561 ที่ผ่านมาของโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 25 โดยเฉพาะด้านวิชาการ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผล ของคะแนนสอบในรายวิชาต่างๆ ของนักเรียนยังมีคะแนนที่ต่ำกว่ามาตรฐาน นักเรียนขาด ความรับผิดชอบในหลายๆด้าน พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน และทำให้เกิดปัญหาตามมา ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาต่อตนเอง คือเรียนไม่บรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังเอาไว้ และยังเป็นปัญหา ในครอบครัวอีกด้วย จึงควรปลูกฝังและสนับสนุนให้นักเรียนมีการประยุกต์หลักอธิปไตย 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้ หลักอธิปไตย 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น เพื่อได้ข้อสนเทศและเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ หลักอธิปไตย 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลแก่นักเรียนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอธิปไตย 4 ใน ศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอธิปไตย 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอธิปไตย 4 ใน ศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ รูปแบบวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Research) ได้แก่วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative data) คือการใช้แบบสอบถาม และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ประชากรที่ศึกษา คือ ครู และนักเรียนชั้น ม.4 – ม.6 ของโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่นปีการศึกษา 2562 จำนวน 207 คน
- 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม ซึ่งใช้สูตรคำนวณของ ทาโรยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 คน
- 3) กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอน จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์สาระสนเทศความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน

- 1) ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการติดต่อบัณฑิตศึกษา เพื่อขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย จากสถานศึกษา
- 2) ผู้วิจัยจะได้ติดต่อและประสานงาน ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย ในสถานศึกษา
- 3) ผู้วิจัยจะได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย และนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

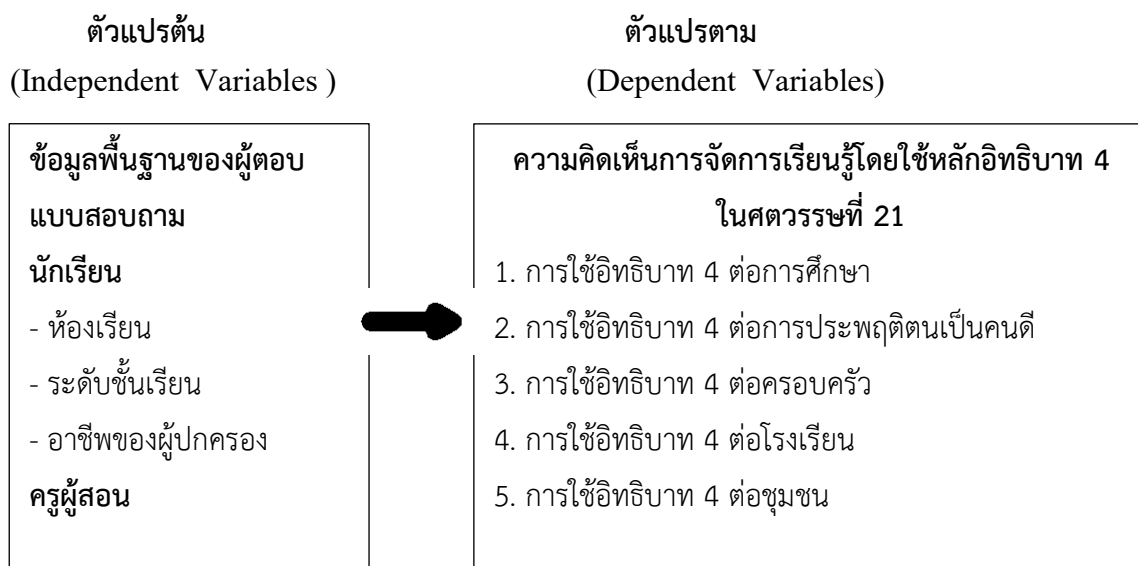
1. นำแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น มาหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ของนักเรียน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ห้องเรียน ระดับชั้น และอาชีพผู้ปกครอง

2. แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวม รายด้านและรายข้อ

3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

4. วิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามห้องเรียน ห้องเรียนที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 33.1 ห้องเรียนที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 33.8 ห้องเรียนที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 33.1 จำแนกตามระดับชั้นเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 31.6 มัธยมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 35.3 มัธยมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 33.1 จำแนกตามอาชีพผู้ปกครอง ราชการ คิดเป็นร้อยละ 5.9 รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 5.1 พนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 7.4 รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 32.4 เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 42.6 ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 6.6

แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมจำแนกเป็นรายด้าน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติการอยู่ในระดับ มากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 5. ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อชุมชนและ ($\bar{X} = 4.65$) รองลงมา ด้านที่ 1. ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อการศึกษา ($\bar{X} = 4.64$) ด้านที่ 4. ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อโรงเรียน ($\bar{X} = 4.61$) ด้านที่ 2 ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อการประพฤตินเป็นคนดี ($\bar{X} = 4.61$) และลำดับน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 3. ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อครอบครัว ($\bar{X} = 4.60$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อการศึกษา เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ โดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ คือ นักเรียน เรียนในวิชาใดๆ จะมีความพอใจและชอบใจในสิ่งที่เรียน รองลงมา นักเรียนสามารถทำงานกลุ่มและพอใจที่จะทำงานกลุ่ม ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี , ขณะที่

เรียน นักเรียนไม่พูดคุยเรื่องอื่นใดที่นอกเหนือจากครูสอน , นักเรียนตรวจสอบงานที่ทำก่อนส่งและส่งงานสม่ำเสมอ , นักเรียนมีความเพียรพยายามในการเรียน ถึงแม้วิชาที่เรียนอยู่จะยากเพียงใดก็ตาม , นักเรียนเอาใจใส่ในการเรียนอยู่เสมอ , นักเรียนมีจิตใจตั้งมั่นกับเรื่องที่กำลังเรียนมากกว่าที่จะทำเรื่องอื่นๆ , นักเรียนพยายามตั้งใจเรียนในทุกรายวิชาเสมอ , เมื่อนักเรียนเรียนวิชาใดๆก็ตามจะคิดพิจารณา ไตร่ตรองหาเหตุผลที่ถูกต้องพร้อมกับการแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยเหตุผลที่เหมาะสม และลำดับน้อยที่สุด เมื่อนักเรียนรู้สึกท้อในเวลาเรียนหรือเหนื่อยกับการเรียน จะเตือนตนด้วยการสร้างแรงกระตุ้นให้กับตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมคิด โครธา (2547 : 66) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า การใช้อิทธิบาท 4 ของพระนิสิตโดยรวมและที่เป็น รายด้าน 4 ด้าน คือ ด้านฉันทะ ด้านจิตตะ ด้านวิริยะ และด้านวิมังสา กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยชั้น ปีที่ 1 ถึง ชั้น ปีที่ 4 จำนวน 384 รูป พระนิสิตมีการใช้หลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับ มาก พระนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนโดยรวมต่างกัน ซึ่งอภิปรายผลได้ว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน 2 (สมาน สุเมธ) นำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในชีวิตของตนเองในด้านการศึกษาดังกล่าว จะประสบผลสำเร็จในการเรียนต่างกัน

ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อการประพฤติตนเป็นคนดี เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่โดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ด้านที่ 2 ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อการประพฤติตนเป็นคนดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ นักเรียนเชื่อฟัง และปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทของครู อาจารย์เสมอพอใจ ในคำสั่งสอนของครู อาจารย์ เพียรพยายามศึกษา คิดและไตร่ตรองตามที่ท่านสั่งสอน ร่องลงมา นักเรียนเชื่อฟัง และปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทของบิดาและ มารดาเสมอ พอใจในคำสั่งสอนของบิดามารดา เพียรพยายามทำความดี , นักเรียนมีความสุขพออ่อนโยน มีสัมมาคารวะต่อบุคคลทั่วไปและปฏิบัติตนเหมาะสมตามวัย และสภาพแห่งตน , นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบที่โรงเรียนกำหนดและมีความ พอใจในการที่อยู่ใกฎและระเบียบวินัยของโรงเรียน ,นักเรียนเพียรพยายามประพฤติ

ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ตระหนักในจารีต ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามอยู่เสมอ , นักเรียนเพียรพยายามประพฤติปฏิบัติตนให้สมกับสภาพการเป็นนักเรียน ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา ไม่เสพสิ่งเสพติดให้โทษ ไม่เล่นการพนัน และไม่มั่วสุมอบายมุขทั้งปวง คิดและตระหนักเสมอว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี , นักเรียนสำนึกและกตัญญูรู้คุณของบิดามารดาอยู่เสมอ ,เมื่อมีผู้กล่าวตักเตือนนักเรียนเรื่องที่ทำไม่ถูกต้อง นักเรียนจะ ยอมรับและปรับปรุงแก้ไขตัวเองเสมอ, นักเรียนสำนึกและกตัญญูรู้คุณของครู อาจารย์อยู่เสมอ และลำดับน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีความ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีน้ำใจ และยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามอยู่เสมอ ซึ่งอภิปรายผลได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น นำหลักอิทธิบาท 4 มา ใช้ในชีวิตของตนเองในด้านการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี นักเรียนจะประสบกับ ความสำเร็จในชีวิต เพราะความดีเป็นเครื่องหมายของคนดี และเป็นเครื่องยืนยันในความสำเร็จทุกอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์วรรณ กิตติพร (2535 : 197) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีพุทธของโรงเรียนหนองแซงวิทยา อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น พบว่าการจัดกิจกรรมตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนหนองแซงวิทยา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้ เยาวชนเป็นคนดี คนเก่ง และรู้จักใช้ชีวิตอย่างมีความสุข โดยถือแนวทางปฏิบัติตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และเพิ่มเติมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราชการ 2551 โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตได้ถูกต้องในการบริหารตามหลักวิถีพุทธนั้น นักเรียนได้ปฏิบัติตนตามหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา คือ อิทธิบาท 4 เช่น รู้จัก พอใจทำ ตั้งใจทำ ฉลาดทำ เคารพในการศึกษาเล่าเรียนไม่ประมาทมีความกตัญญูตเวที ทั้งต่อผู้ปกครองและครูในโรงเรียน ผลของการจัดกิจกรรมมีผล ต่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของนักเรียน คือ นักเรียนมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น รู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคมและกลุ่มเพื่อนได้ดี มีประสิทธิภาพในการศึกษา รู้จักยับยั้งอารมณ์ฝ่ายบาปทางกายวาจาและทางความคิด เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ทะเลาะกับเพื่อนๆ ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้ปกครอง และชุมชน รู้จักกตัญญูตเวทีต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา ประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน มีจิตใจร่าเริงแจ่มใสไม่หดหู่หรือซึ่งซึม มีความเมตตาต่อเพื่อนๆ และรวมถึงสรรพสัตว์ นอกจากนั้น ยังพบว่า มีพัฒนาการในทางที่ดี

เช่นนักเรียนมีมารยาทเรียบร้อยดีงาม แต่งกายเรียบร้อย มีวาจา สุภาพ ให้ความเคารพบูชาผู้มีพระคุณ รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ตรงต่อเวลา

ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อครอบครัว เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ด้านที่ 3 ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อครอบครัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ คือ นักเรียนระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดาอยู่เสมอ รองลงมา นักเรียนประพฤติตนสมกับเป็นผู้ดำรงวงศ์ตระกูล ที่ดีเสมอ, นักเรียนรู้จักอดออม เก็บหอมรอมริบเพื่ออนาคตของตนเองและครอบครัว, นักเรียนเคารพเชื่อฟังบิดามารดา พอใจในสิ่งที่บิดามารดาอบรมสั่งสอนในทางที่ดีที่ควร, นักเรียนใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย พอใจในสิ่งที่ตนเองมี, นักเรียนเพียรพยายามช่วยเหลือครอบครัวในทุกเรื่อง แบ่งเบาภาระ ของบิดามารดาอยู่เสมอ, เมื่อบิดามารดา ตักเตือนยามที่นักเรียนกระทำไม่ถูกต้องหรือไม่ควรนักเรียนจะยอมรับและปรับปรุงแก้ไขทุกครั้ง ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน, นักเรียนช่วยเหลือบิดามารดาในทุกโอกาสที่ทำได้ด้วยความพอใจที่ได้ทำ, นักเรียนรักใคร่ปรองดองในครอบครัวและหมู่เพื่อนอยู่เสมอ และลำดับน้อยที่สุด คือ นักเรียนกตัญญูรู้คุณของบิดามารดาเพียรพยายามตั้งมั่นในความกตัญญู ตามลำดับ

ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อโรงเรียน เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ด้านที่ 4 ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ คือ นักเรียนแต่งกายและ ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน พอใจที่จะอยู่ในกฎระเบียบอันถูกต้องและดีงามของโรงเรียน รองลงมา นักเรียนเต็มใจและยินดีร่วมกันรับผิดชอบ ดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียน อาคารเรียนและรักษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สวยงาม, นักเรียนกตัญญูรู้คุณของครูอาจารย์ เพียรพยายามใน

การเรียนรู้และตอบแทนบุญคุณเสมอ , นักเรียนปฏิบัติงานเหมาะสมกับกาลเทศะมีความสุภาพ อ่อนโยนทั้งกาย วาจา ใจ, นักเรียนให้ความร่วมมือ กับครู/อาจารย์ และโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของ โรงเรียนอย่างขยันขันแข็ง, นักเรียนรักและภาคภูมิใจในสถาบันการศึกษาของตน, นักเรียนเชื่อฟังคำสั่งสอนอบรมของครูอาจารย์ ทุกท่าน คิดและไตร่ตรองตามที่ได้รับคำสั่งสอน, เมื่อนักเรียนกระทำการสิ่งที่ไม่ดีระเบียบวินัยของโรงเรียนและถูกตักเตือนให้แก่นักเรียนพร้อมที่จะยอมรับและแก้ไขตัวเองเสมอ, นักเรียนรู้จักเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นประโยชน์ส่วนรวม รักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน และลำดับน้อยที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น นำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในชีวิตของตนเองในด้านต่อโรงเรียน ทำให้นักเรียนสามารถเรียนและประสบผลสำเร็จในด้านต่างๆเพราะโรงเรียนเป็นแหล่งปลูกฝังระเบียบ วินัย การเรียน การทำงานทุกอย่างก่อนที่จะออกสู่สังคมการทำงานหรือสังคมภายนอกต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักขณา สิริวัฒน์ (2560 : 163) ได้ทำวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแยกตามด้านวิริยะ, จิตตะ, วิมังสา และโดยรวมทั้ง 4 ด้านของครูระดับประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านฉันทะอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอนพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดโดยรวมและแต่ละด้าน ยกเว้นด้านวิริยะของครูเพศหญิงอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านฉันทะตามประสบการณ์การสอนที่อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปรพบว่า ครูปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี และครูมีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า 25 ปี และ 25 ปีขึ้นไป มีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 โดยรวมและรายด้านในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่แตกต่างกัน ส่วนครูเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันในรายด้านแต่แตกต่างกันโดยรวมที่ครูเพศหญิงมีการประยุกต์ใช้มากกว่าครูเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ต่อชุมชน เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21

ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ด้านที่ 5 การใช้หลัก
อิทธิบาท 4 ต่อชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหา
น้อย ดังนี้ คือ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ พร้อมนำเอาพระราชดำรัส ของ
พระองค์มาปฏิบัติด้วยความรักและตั้งใจปฏิบัติ รองลงมา นักเรียนส่งเสริมสนับสนุนการ
ปกครองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข, นักเรียนรักษาความ
สะอาดแหล่งน้ำ อากาศ สวนสาธารณะ, นักเรียนเพียรพยายาม ช่วยเหลือ และพัฒนา
ท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า, นักเรียนมีความรัก ภาคภูมิใจต่อท้องถิ่นของตนเอง, นักเรียนยินดี
และเต็มใจสืบสานศิลปวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมิให้สูญหาย, นักเรียนเข้า
ร่วมกิจกรรมทางศาสนาและเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนากับชุมชนและท้องถิ่นของนักเรียน
เสมอ, เมื่อนักเรียนทำผิดต่อจารีตประเพณีของชุมชนหรือและถูกว่ากล่าวตักเตือน นักเรียน
พร้อมที่จะยอมรับและปรับปรุงแก้ไขตัวเองเสมอ, นักเรียนใช้สิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม
และประหยัด และลำดับน้อยที่สุด คือ นักเรียนช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
ทรัพยากรวัตถุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546 : 27-28) ที่กล่าวว่า
การนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่
ต้องการใน สมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลง ของกลุ่มโดยส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์
ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยวิธีการดังกล่าวนี้ จะทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลทุกคน

**รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน
โรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น** รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้
หลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม อำเภอบ้านไผ่
จังหวัดขอนแก่น เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัย สรุปได้ว่า การใช้อิทธิบาท 4 เป็นปัจจัยนำเข้า
(Input) ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านไผ่พิทยาคม จึงส่งผลให้นักเรียนเข้าใจ
ถึงการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในด้านการศึกษา การประพฤติตน ครอบครัว โรงเรียน
และชุมชน ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ซึ่งถือว่าเป็นทักษะในการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการใช้อิทธิบาท 4 ต่อการศึกษา นักเรียนควรพอใจในสิ่งที่นักเรียนกำลัง
ศึกษาและเอาใจใส่ให้มากขึ้น เพราะความพอใจที่จะเรียนเป็นแนวทางให้นักเรียนขยันและ

ตั้งใจเรียน นักเรียนควรมีการนำเสนอผลการเรียน ความก้าวหน้าในการเรียนให้ครูประจำชั้น ผู้ปกครองทราบเป็นระยะสม่ำเสมอ ครูควร พัฒนากระบวนการสอน รูปแบบการคิด การสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนเพื่อให้เกิดแรงกระตุ้นที่จะ รับผิดชอบในเรื่องการเรียนให้มากขึ้น

1.2 ด้านการใช้สิทธิบาท 4 ต่อการประพฤติตนเป็นคนดี นักเรียนควรกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณเป็นก้าวแรก เพราะจะทำให้ให้นักเรียนก้าวสู่การประพฤติ ปฏิบัติดีในทุกเรื่อง โรงเรียนควรที่จะมีกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านศาสนาทุกอาทิตย์ หรือเป็นประจำ เพราะเป็นแนวทางให้นักเรียนประพฤติดีต่อไป ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนเห็น เช่น การตรงต่อเวลา การเสียสละเวลาเพื่อนักเรียนและโรงเรียน

1.3 ด้านการใช้สิทธิบาท 4 ต่อครอบครัว ควรสร้างกิจกรรมที่เป็นการสานสัมพันธ์ ความรัก ความเข้าใจในครอบครัว ให้นักเรียนและผู้ปกครองได้พูดคุย ทำกิจกรรมร่วมกันที่บ้านและในโรงเรียน

1.4 ด้านการใช้สิทธิบาท 4 ต่อโรงเรียน ควรมีกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ช่วยเหลือโรงเรียนและช่วยกันรับผิดชอบโรงเรียน เช่น มีกิจกรรมให้ทำพร้อมกับมีใบให้คะแนนความดีเมื่อนักเรียนได้ส่งเสริมและทำความดีให้กับโรงเรียน เมื่อนักเรียนทำความดีหรือสร้างชื่อเสียง ให้กับโรงเรียนควรให้คะแนนความดีหรือใบเกียรติบัตรรับรองความดี

1.5 ด้านการใช้สิทธิบาท 4 ต่อชุมชน ควรมีการติดตามพฤติกรรม นักเรียนในชุมชนว่าเป็นอย่างไร ทำงานช่วยเหลือชุมชน สังคมที่นักเรียนอยู่อาศัยอย่างไรบ้าง และให้นักเรียนเขียนรายงานการทำงาน โดยให้ผู้นำชุมชนเขียนรับรองเพื่อให้นักเรียนนำมาเป็นเครื่องหมายรับรองการขอทุนต่างๆของทางโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ควรศึกษาเรื่องการใช้หลักสิทธิบาท 4 ในการพัฒนาการเรียนการสอนของครูผู้สอน ควบคู่ไปด้วย เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.2 ควรมีการติดตามผลระยะยาว หลังจากเสร็จสิ้นการวิจัยไปแล้ว เพื่อดูว่าความรับผิดชอบต่อของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาไปแล้วยังคงอยู่กับนักเรียนมากน้อยเพียงใด

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษา การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือ 3R และ 4C ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ 3 R ได้แก่ Reading (การอ่าน), การเขียน (Writing) และ คณิตศาสตร์

(Arithmetic) และ 4 C การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking), การสื่อสาร (Communication), การร่วมมือ (Collaboration) และ ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่

เอกสารอ้างอิง

- คมเพชร ฉัตรศุกกุล. (2546). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: แสงรุ่งการพิมพ์
ทิพย์วรรณ กิตติพร. (2535). *การให้คำปรึกษากลุ่ม*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
พระมหาสมคิด โครธา (2547). *การใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
พุทธทาสภิกขุ.(2557). *ศึกษาธรรมอย่างถูกวิธี*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2557.
แหล่งที่มา : <http://www.buddhadasa.com/rightstudydham/itbath4.html>
ลักษณ์ สรีวัฒน์. (2560). *การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญของครูระดับประถมศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะ
แนว. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ Open Worlds.
สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย . (2550). *หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

**The Participatory Learning Management based on the four
Brahmavihara Dhammas of upper Secondary School Students
in Nakhon Khon Kaen School, Mueang District,
Khon Kaen Province**

ชุติกัญจน์ หล้าแขก,
ปานจิตร สุกุมาลัย, ประยูร แสงใส และพระประพนม ฐิตมโล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
**Chutikarn Lumkhak,
Panjitr Sukumal, Prayoon Saengsai and Phra Pranom Thtamano**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Som_1205@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เพื่อเปรียบเทียบ และเพื่อนำเสนอแนวทาง และข้อเสนอแนะส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการเชิงสำรวจ ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน จำนวน 248 คน โดยใช้วิธีการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ R.V.Krejcie & D.W. Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ด้วยสถิติ (Independent-Samples T-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการณ์การเรียนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านมุกิตตา ด้านเมตตา ด้านกรุณา และด้านอุเบกขา ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น จำแนกตามเพศ และเกรดเฉลี่ย มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจำแนกตามระดับชั้น มีระดับการปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการพัฒนา การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 สถานศึกษาโดยครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน และผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในการสอดแทรกทุกกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: การเรียนรู้; แบบมีส่วนร่วม; หลักพรหมวิหาร 4

Abstracts

The aims of this research were: to study the conditions, to compare and to present the guidelines and recommendations for promoting the participatory learning management based on the four Brahmavihara principles (brahmavihāra, sublime states of mind) of upper secondary school students in Nakhon Khon Kaen school, Mueang district, Khon Kaen province. This study was conducted by means of a quantitative research (survey method). The population consisted of 697 high school students. The sample consisted of 248 high school students selected by using the method of Krejcie & Morgan. The instrument used in the research was a questionnaire. The statistics used in the data analysis were: Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test (independent-samples) and F-test (One-Way Analysis of Variance).

The research results were as follows:

1. The conditions of the participatory learning management based on the four Brahmavihara principles of upper secondary school students in Nakhon Khon Kaen school, Mueang district, KhonKaen province in overall and all studied aspects: 1) mettā (loving kindness); 2) karuṇā (compassion); 3)

muditā (sympathetic joy) and 4) upekkhā (equanimity) were rated at a high level of practice.

2. The comparative results of the participatory learning management based on the four Brahmavihara principles of upper secondary school students in Nakhon Khon Kaen school, Mueang district, Khon Kaen province, classified by the samples' gender and GPA showed indifference with the significance level of .05; inconsistent with the set hypothesis. Classified by their classes, there was the difference of practice with the statistical significance level of .05; consistent with the set hypothesis.

3. The recommendations for promoting the participatory learning management based on the four Brahmavihara principles are that the educational institutions must organize activities related to teachers, students and parents or all relevant parties to participate in learning management by using the principles of loving kindness, compassion, sympathetic joy and equanimity in all activities and learning processes in the school and in the community in order to create co-learning between teachers, students, parents and the community.

Keywords: Learning Management; The Participatory; Four Brahmavihara Dhammas

บทนำ

การจัดการศึกษาของโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพและสำเร็จปัจจุบันการปฏิบัติงานหรือทำงานด้านต่างๆ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมตามเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้ปกครองนักเรียน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรต่างๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดการของโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสถาบันที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนมาอย่างช้านาน การจัดการศึกษาของโรงเรียนจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมของตนเองอย่างมีความสุข ทำให้ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนท้องถิ่นของตนเอง และโรงเรียนยังได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนอย่างมากมายในการจัดการศึกษา เช่น ทุนทรัพย์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นการจัดการศึกษาของไทยจะต้องมุ่งพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างเร่งด่วนเท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้เกิดผลเป็นการหาวิธีการและมาตรการพัฒนาผู้เรียนในเชิงรุกเพื่อรองรับต่ออนาคตที่จะมาถึง โดยสร้างผู้เรียนให้มีเกราะ

ป้องกันตนให้อยู่รอด และประสบความสำเร็จได้ทั้งความสำเร็จส่วนตัวและความสงบสุขและสันติสุขของประเทศชาติโดยรวม

พระพุทธศาสนาเถรวาทจะมีคำสอนเกี่ยวกับสังคัมโดยตรงปรากฏอยู่ หลายหมวด ดังที่พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) (2542 : 49) ได้รวบรวมไว้ในธรรมนุญชีวิต หมวดคนกับสังคัม เช่น สังคหัตถ์ 4 สาราณียธรรม 6 อปริหานิยธรรม 7 ทศพิทธาธรรม พรหมวิหาร 4 เป็นต้น จากหมวดธรรมเกี่ยวกับสังคัมซึ่งพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) ได้รวบรวมไว้ในธรรมนุญชีวิต หมวดคนกับสังคัมนี้ท่านได้กล่าวถึง พรหมวิหาร 4 ว่า คือ ธรรมของคนมีคุณแก่สังคัม (สมาชิกที่ดีของสังคัม) พรหมวิหาร 4 จึงเป็นหมวดธรรมที่มีความสำคัญและน่าสนใจ นอกจากนี้พรหมวิหาร 4 ยังเป็นหมวดธรรมซึ่งรู้จักกันแพร่หลายในสังคัมว่า คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม 4 ประการ ได้แก่ เมตตา คือ ความรัก กรุณา คือ ความสงสาร มุทิตา คือ ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่น อยู่ดีมีสุข อุเบกขา คือ ความวางเฉยมีใจเป็นกลาง ในขณะที่พุทธศาสนิกชนบางส่วน ยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหมวดธรรมดังกล่าวอีกหลายประการ เช่น ไม่เข้าใจว่า พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมประจำใจเป็นคุณภาพจิตหรืออยู่ในระดับความคิด เนื่องในสัมมาสังกัปปะ การฝึกอบรมพรหมวิหาร 4 จึงรวมอยู่ในหมวดสมาธิหรืออริจิตสิกขา ถ้าจะใช้พรหมวิหาร 4 เช่น เมตตา กับการแสดงออกภายนอก ก็ต้องเอาเมตตานี้ไปประกอบการกระทำ คือ กายกรรมประกอบด้วยเมตตา วจีกรรม ประกอบด้วย เมตตา เป็นต้น เพราะว่าลำพังเมตตาก็ยังไม่เป็นการกระทำขั้นปฏิบัติการทางสังคัมโดยตัวของมันเอง ดังนั้น ครูสังคัมศึกษา จึงมีหน้าที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่ นักเรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้สังคัมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคัม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูนั้นมิได้มีขึ้นเฉพาะภายในห้องเรียนเท่านั้น การให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร และทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

โรงเรียนจึงกลายเป็นสถานบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทำหน้าที่ทดแทนวัดในการหล่อหลอมลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อไปเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพเพื่อออกไปพัฒนาสังคัมในอนาคตเด็กนักเรียนจึงเป็นทรัพยากรและผู้ใช้ทรัพยากรตามแนวคิด 4 ประการคือ 1) เด็กเป็นเป้าหมายรวมของการศึกษาเล่าเรียนซึ่งมีจุดประสงค์จะเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามที่แนวทางที่ปรารถนาเพราะถ้าปราศจากเด็กแล้วโรงเรียนก็

ไม่ต้องมีหรือตั้งอยู่ไม่ได้ 2) เด็กเป็นจุดเริ่มต้นของสังคมโรงเรียนจึงต้องจำลองเวทีสังคม เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนลักษณะนิสัยตามแนวที่สังคมปรารถนา ดังนั้นโรงเรียนจึงมีหน้าที่ พัฒนาทรัพยากรคือเด็กเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุดชุมชนชนหรือสังคมจะเกิด หรือตายอยู่ที่คุณภาพของเด็กที่จะเติบโตเป็นสมาชิกของสังคมในอนาคต 3) เด็กในฐานะ ทรัพยากรมีลักษณะแตกต่างจากทรัพยากรอื่นตรงที่ว่าเด็กจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ผลิตและใช้ ทรัพยากรในรูปแบบอื่นโรงเรียนจึงต้องพัฒนาเด็กให้เป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่นๆได้อย่างมี ประสิทธิภาพ 4) เด็กจะเป็นทรัพยากรที่มีค่าได้ต่อเมื่อเด็กมีคุณภาพโรงเรียนจึงมีหน้าที่ พัฒนาเด็กให้มีคุณภาพทั้งความรู้เจตคติและทักษะความชำนาญการศึกษาของไทยจึงต้องให้ ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับศีลธรรมในการควบคุมความประพฤติและ สามารถนำความคิดความเชื่อและความศรัทธาทางศาสนาเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีอุดมคติ ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมทางศาสนาเพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนดี

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเคยเป็นศิษย์เก่าที่โรงเรียนนครขอนแก่น จึงมีความสนใจที่จะ ทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อจะ สามารถนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนา ให้จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอัน จะเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนต่อไปในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2562 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดนครขอนแก่น ปีการศึกษา 2562 โดยใช้วิธีการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ R.V. Krejcie & D.W. Morgan เลือกสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มตามสัดส่วนประชากร จำนวน 697 คน โดยสุ่มจำนวนที่ได้และได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของระดับชั้นได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีลักษณะดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ ระดับชั้นเรียน และเกรดเฉลี่ย ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

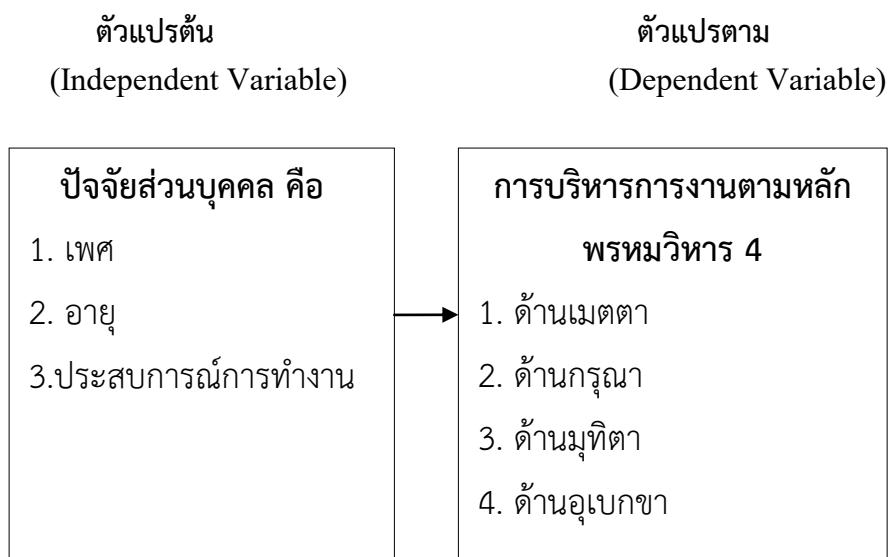
ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติทดสอบคุณภาพเครื่องมือ การหาค่า IOC (The Index of Item Objective Congruence) และการหาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ($\alpha = \text{Coefficient}$) ของครอนบาค (Cronbach) สถิติพื้นฐานคือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติทดสอบสมมติฐาน คือ การทดสอบค่าที่ t-test การทดสอบค่า F-test (One Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's

method) วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการจำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน และเกรดเฉลี่ย ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนนครขอนแก่น จากแบบสอบถามที่ได้รับกลับจำนวน 248 ชุดจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 40.34 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.7 ตามลำดับ

จำแนกตามระดับชั้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นั้นอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 34.3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 33.5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 32.3 ตามลำดับ

จำแนกตามเกรดเฉลี่ย พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นั้น มีเกรดเฉลี่ย 2.01-3.00 คิดเป็นร้อยละ 42.3 รองลงมา มีเกรดเฉลี่ย 1.50-2.00 คิดเป็นร้อยละ 39.5 และมี

เกรดเฉลี่ย 3.01-4.00 คิดเป็นร้อยละ 18.1 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การจัดการเรียนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น การเรียนการจั้ดเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.93, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ด้านมุทิตา (3.96, S.D.= 0.44) รองลงมา คือ ด้านเมตตา (\bar{X} = 3.95, S.D. = 0.44) ด้านกรุณา (\bar{X} = 3.93, S.D. = 0.46) และด้านอุเบกขา (\bar{X} = 3.87, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น

3.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น จำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีระดับการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติของนักเรียนต่อ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น โดยจำแนกตามระดับชั้น พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีการปฏิบัติต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติของนักเรียนต่อ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น โดยจำแนกตามเกรดเฉลี่ย พบว่า นักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยที่แตกต่างกัน มีการปฏิบัติต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น ตามระดับการปฏิบัติและข้อเสนอแนะของครูผู้สอนและนักเรียน ทั้ง 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านเมตตา 2) ด้านกรุณา 3) ด้านมุทิตา และ 4) ด้าน กรุณา มีดังนี้

1. ด้านเมตตา การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ครูควรจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนพูดจาสุภาพไพเราะต่อผู้อื่นและปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียนไม่ใส่ร้ายเพื่อนในโรงเรียนและผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีความวิริยะอุตสาหะเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีช่วยเหลือเกื้อกูลและมีความเมตตาอารีต่อผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรักความเมตตาไมตรีดูหมิ่นหรือก้าวร้าว เช่น กิจกรรมเสริมบทเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. ด้านกรุณา การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ครูควรสร้างกิจกรรมจากสถานการณ์จริง เพื่อให้นักเรียนสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเพื่อนอย่างเหมาะสม ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความเดือดร้อนทั้งทางกายและใจ ในภาวะที่ได้รับความเดือดร้อนเป็นทุกข์ ให้โอกาสพบปะกับเพื่อนทั้งใน และนอกโรงเรียนเพื่อสร้างความเป็น กัลยาณมิตร ให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ด้านอารมณ์จิตใจและด้านสังคมต่อเพื่อน ตามกำลังความสามารถ ทำงานโดยสร้างความพึงพอใจแก่ครูและเพื่อนในโรงเรียนนักเรียนเป็นผู้นำทางความคิดสร้างสรรค์ต่อผู้อื่น และแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพใช้ วาจาสุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้ต่อผู้อื่น

3. ด้านมุทิตา การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ครูควรจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ด้านจิตอาสา เพื่อให้นักเรียนบริหารงานโดยสนับสนุนได้บังคับบัญชาให้มีความก้าวหน้าในด้านการเรียน ทำงานด้วยการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุข ของเพื่อนเป็นอย่างดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรมไม่อิจฉา ริษยาต่อผู้อื่นรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นและผู้อื่น เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานแม้จะไม่ตรงกับความเห็นของตนก็ตาม วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติปฏิบัติไม่เป็นผู้มีอคติความลำเอียงต่อผู้อื่น มีความเยือกเย็นมีเหตุผล มีอารมณ์สดชื่นแจ่มใสมีความเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน และเป็นทีที่ปรึกษาที่ดีและให้คำแนะนำแก่เพื่อนเมื่อมีปัญหา

4. ด้านอุเบกขา การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ครูควรจัดกิจกรรมจากประสบการณ์จริงผ่านเรื่องเล่า เพื่อให้ให้นักเรียนมีใจเป็นกลางวางเฉยเมื่อผู้ร่วมงานงานปฏิเสธ การให้ความช่วยเหลือในการทำงานในสถานศึกษาโดยไม่ตอบโต้ ยกย่องสรรเสริญเพื่อนที่ทำประโยชน์ให้กับส่วนงานอย่างเสมอหน้ากัน ทำงานอย่างยุติธรรมยึดความถูกต้องเที่ยงธรรมโดยไม่มีอคติทุกคน ทำความเข้าใจในหน้าที่การงานจนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำได้เมื่องานล้นมือ การจัดสรรสวัสดิการหรือการสนับสนุนการทำงานตามความเหมาะสมเป็นธรรมแก่ทุกคนคำนึงถึงหมู่คณะก่อนตัดสินใจในเรื่องที่มีผลต่อส่วนรวมอย่างมีเหตุผล และ ไม่ซ้ำเติมผู้อื่นเมื่อคนอื่นถึงความวิบัติ

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 สถานศึกษาโดยครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน และผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลัก เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในการสอดแทรกทุกกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น มีประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การเรียนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ด้านมุทิตารองลงมา คือ ด้านเมตตา ด้านกรุณา และด้านอุเบกขา เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านกรุณา พบว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ นักเรียนพูดจาสุภาพไพเราะต่อผู้อื่นและปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียนไม่ใส่ร้ายเพื่อนในโรงเรียนและผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีความวิริยะอุตสาหะเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีช่วยเหลือเกื้อกูลและมีความเมตตาอารีต่อผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรักความเมตตาไม่ตรีดูหมิ่นหรือก้าวร้าว ด้านกรุณา พบว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ นักเรียนสร้าง

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเพื่อนอย่างเหมาะสม ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความเดือดร้อนทั้งทางกายและใจในภาวะที่ได้รับความสะดวกเป็นทุกข์ ให้โอกาสพบปะกับเพื่อนทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อสร้างความเป็น กัลยาณมิตร ให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ด้านอารมณ์จิตใจและด้านสังคมต่อเพื่อน ตามกำลังความสามารถ ทำงานโดยสร้างความพึงพอใจแก่ครูและเพื่อนในโรงเรียนนักเรียนเป็นผู้นำทางความคิดสร้างสรรค์ต่อผู้อื่น และแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพใช้ วาจาสุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้ต่อผู้อื่นด้านมูทิตา พบว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ นักเรียนบริหารงานโดยสนับสนุนได้บังคับบัญชาให้มีความก้าวหน้าในด้านการเรียน ทำงานด้วยการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุข ของเพื่อนเป็นอย่างดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรมไม่อิจฉา ริษยาต่อผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นและผู้อื่น เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานแม้จะไม่ตรงกับความเห็นของตนก็ตามวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติปฏิบัติไม่เป็นผู้มีอคติความลำเอียงต่อผู้อื่น มีความเยือกเย็นมีเหตุผล มีอารมณ์สดชื่นแจ่มใสมีความเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคนและเป็นที่ปรึกษาที่ดีและให้คำแนะนำแก่เพื่อนเมื่อมีปัญหา และ ด้านอุเบกขา พบว่านักเรียนมีระดับการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ นักเรียนมีใจเป็นกลางวางเฉยเมื่อผู้ร่วมงานงานปฏิเสธ การให้ความช่วยเหลือในการทำงานในสถานศึกษาโดยไม่ตอบโต้ ยกย่องสรรเสริญเพื่อนที่ทำประโยชน์ให้กับส่วนงานอย่างเสมอหน้ากัน ทำงานอย่างยุติธรรมยึดความถูกต้องเที่ยงธรรมโดยไม่ถือคติทุกคน ทำความเข้าใจในหน้าที่การงานจนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำใจได้เมื่องานล้มเหลว การจัดสรรสวัสดิการหรือการสนับสนุนการทำงานตามความเหมาะสมเป็นธรรมแก่ทุกคนคำนึงถึงหมู่คณะก่อนตัดสินใจในเรื่องที่มีผลต่อส่วนรวมอย่างมีเหตุผล และ ไม่ซ้ำเติมผู้อื่นเมื่อคนอื่นถึงความวิบัติ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น จำแนกตามเพศพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีระดับการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติของนักเรียนต่อ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนคร

ขอนแก่น โดยจำแนกตามระดับชั้น พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีการปฏิบัติต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น โดยจำแนกตามเกรดเฉลี่ย พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีการปฏิบัติต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

และสอดคล้องกับการศึกษาของ พชร แสงเพชร (2558 : ก) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ระดับการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 พิจารณาเป็นรายด้านผลวิจัยอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยมีค่าสูงที่สุดคือด้านรักชาติศาสน์กษัตริย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 รองลงมาคือด้านมีจิตสาธารณะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านใฝ่เรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลผลการวิจัยนักเรียนที่มีอายุและระดับชั้นเรียนที่ต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนนักเรียนที่มีสถานภาพปัจจุบันและวุฒิการศึกษาทางธรรมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครขอนแก่น ตามระดับการปฏิบัติและข้อเสนอแนะของครูผู้สอนและนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 สถานศึกษาโดยครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน และผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลัก เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในการสอดแทรกทุกกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

ต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ พระจินดา สุขาโต (2562 : ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แนวทางเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา พบว่า ครูผู้สอนควรปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริม โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้นักเรียนมีอารมณ์ที่สนุกสนานในการเรียนมากขึ้น ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกี่ยวกับเนื้อหาการเรียน มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น ควรมีการประเมินผลและพัฒนาการทางสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 และกิจกรรมเข้าค่ายธรรมะ กิจกรรมประกวดมารยาทไทย หรือ กิจกรรมจิตอาสาต่างๆ เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ประจําใจ และเป็นคนดีของสังคมสืบต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดธรรมสรณ์จตุตมโล ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ครูผู้สอนควรสร้างบทบาทในการสอนและอบรมนักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการครองตนในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยเกิดความเหมาะสมให้กับนักเรียน ควรฝึกหัดนักเรียนให้เข้าใจในการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมนักเรียนให้พัฒนาความรู้ความสามารถไปในทางที่ดียังได้จัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ฝึกหัดนักเรียนให้เกิดความตั้งใจในการเรียน และสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาอนุพันธ์ อนนนเมธี (2562 : ก) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักศีล 5 ของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาที่ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักศีล 5 ของ

ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 183 คนส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 147 คิดเป็นร้อยละ 83.05 และประสบการณ์ในการสอน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.24 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการจัดเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 2 ด้าน ได้แก่สภาพการใช้ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงจากผลการวิจัย และจากความคิดเห็นของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมร่วมกับวัด ชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์เรียนรู้ด้วยตนเองจากสภาพจริง

1.2 สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมโดยการสอดแทรกหลักธรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ให้นักเรียนได้นำหลักธรรมต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในสังคม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 สถานศึกษาควรมีการวางแผนบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

2.2 ครูควรชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนมากขึ้น

2.3 ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนแสดงทักษะความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดอื่นๆ ด้วย

3.2 ควรศึกษาการจัดการเรียนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มสาระอื่นๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.3 ควรศึกษาในพื้นที่อื่นๆ ด้วยรูปแบบวิจัยอื่นๆ เช่นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นต้นเพื่อประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป0

เอกสารอ้างอิง

พระจินดา สุชาโต. (2562). *สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์*. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เพชร แสงเพชร. (2558). *การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่1 กรุงเทพมหานคร*. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอนุพันธ์ อนนนเมธี. (2562). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามหลักศีล 5 ของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาที่ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5*. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย: วิเคราะห์ประวัติศาสตร์พุทธศิลปกรรม
ศรัทธาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง
**Important Pagodas in Loei province : Analysis from Historical
Buddhist Art Belief and Local Culture Related**

พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน¹,
ธีระวัฒน์ แสนคำ² และ บุญวัฒน์ บุญทะวงศ์³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย^{2,3}
**Phramaha Somsak Satisampanno¹,
Teerawatt Sankom² and Boonyawat Boontawong³**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand¹
Loei Rajabhat University, Thailand^{2,3}
Corresponding Author, Email: somsak_maha2011@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย: วิเคราะห์ประวัติศาสตร์พุทธศิลปกรรม ศรัทธาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ประวัติศาสตร์และพุทธศิลปกรรมของพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยและเพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ศิลปกรรมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย

ผลการวิจัยพบว่า พระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยได้แก่พระธาตุศรีสองรักพระธาตุศรีภูมิพระธาตุดินแทนพระธาตุสัจจะพระธาตุมะนาวเดี่ยวพระธาตุอุโมงค์พระธาตุกุดเรือคำพระมหาธาตุเจดีย์วัดมหาธาตุและพระธาตุแก้วเสด็จเป็นเจดีย์ที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมี

ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นทำให้ลักษณะทางพุทธศิลปกรรมของพระเจดีย์สำคัญมีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเป็นลักษณะเฉพาะที่ต่างกันไป

พระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยแต่ละองค์ล้วนแต่มีวัฒนธรรมความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนที่มีความคล้ายคลึงกันคือการจัดงานประจำปีนมัสการพระธาตุการสรงน้ำพระธาตุ การเวียนเทียนรอบพระธาตุการห่มผ้าพระธาตุการถวายเครื่องบวงสรวงและบนบานความเชื่อสำคัญที่ปรากฏได้แก่ความศรัทธาของพระธาตุที่เชื่อว่าสามารถลดบันดาลให้ผู้มากราบไหว้ขอพรได้สำเร็จดังต้องการ

แนวทางการพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ศิลปกรรมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลยสามารถทำได้โดยความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนซึ่งแยกออกเป็น3แนวทางคือแนวทางการพัฒนาในระดับนโยบายแนวทางการพัฒนาในระดับวัดและชุมชนและแนวทางการพัฒนาในระดับจังหวัดและองค์กรทางด้านวัฒนธรรม

คำสำคัญ: พระเจดีย์; ประวัติศาสตร์; พุทธศิลปกรรม; วัฒนธรรมท้องถิ่น; จังหวัดเลย

Abstracts

The research of “Important Pagodas in Loei province : Analysis from Historical Buddhist Art Belief and Local Culture Related” is a quality research, aimed to study and analyze the history and Buddhist art of important pagodas in Loei Province, study and analyze the beliefs and local culture related to important pagodas in Loei Province and study and analyze the guidelines for the development of important Chedi locations in Loei Province as a learning and tourist attraction of history, arts, Buddhism and local culture in Loei Province.

From the study, had found important pagodas in Loei Province such as Phrathat Srisongrak, Phrathat Sripoom, Phrathat Dintan, Phrathat Sajja, Phrathat Manaowdiew, Phrathat U-mong, Phrathat Kudrueakum, Phramahathat Chedi Wat Mahathat and Phrathat Kaewsadet is a pagoda with a long history Has local historical significance causing the Buddhist art and styles of the pagoda to be important, with unique architectural styles.

Important pagodas in Loei Province have culture beliefs and rituals of the community towards the pagodas. The traditional culture is similar is annual pagodas, circular around the pagodas, cloth cover pagodas, dance sacrificial offerings and vows. The major beliefs are sacredness of the pagodas is believed to help the worshippers to bless.

Finally, The guidelines for the development of the location of the important pagoda in Loei Province to be a learning and tourist attraction of history, arts, Buddhism and local culture in Loei Province, could do by participate from all sectors, divided to 3 levels ; path of conservation and development of archaeological sites in the state policy level, the temple and local community level, and the province level especially by cultural organizations.

Keywords: Pagodas; Historical; Buddhist Art; Local Culture; Loei Province

บทนำ

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของภูมิภาคมีอาณาเขตติดต่อกับภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีแนวเทือกเขาเพชรบูรณ์เป็นเขตกั้นและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมีแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหืองเป็นพรมแดนธรรมชาติมีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 11,424 ตารางกิโลเมตร (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุนานาชาติ, 2544 : 1) จังหวัดเลยประกอบไปด้วย 14 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเลย อำเภอนาดัง อำเภอเชียงคาน อำเภอปากชม อำเภอด่านซ้าย อำเภอนาแห้ว อำเภอภูเรือ อำเภอท่าลี่ อำเภอวังสะพุง อำเภอภูกระดึง อำเภอภูหลวง อำเภอผาขาว อำเภอเอราวัณ และอำเภอหนองหิน

ในพื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำเลยได้มีการพบร่องรอยชุมชนโบราณและแหล่งโบราณคดีสำคัญหลายแห่งตั้งในพื้นที่จังหวัดเลยมีร่องรอยการเข้ามาอาศัยอยู่ของมนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนถึงสมัยทวารวดีก่อนเข้าสู่การได้รับอิทธิพลและกลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างและเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณสำคัญหลายแห่งของอาณาจักรล้านช้าง เช่น เมืองทรายขาวในเขตอำเภอวังสะพุงเมืองเลย ในเขตอำเภอเมืองเลย และเมืองเชียงคานในเขตอำเภอเชียงคาน

การที่บริเวณจังหวัดเลยเป็นพื้นที่เก่าแก่และเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างทำให้มีการพบร่องรอยแหล่งโบราณคดีหรือโบราณสถานต่างๆ มากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งโบราณสถานทางพระพุทธศาสนาเช่นสิม (โบสถ์) วิหารพระพุทธรูปและพระเจดีย์กระจายอยู่ตามพื้นที่ราบลุ่ม ซึ่งเคยเป็นบริเวณชุมชนโบราณมาก่อนแต่หลักฐานทางศิลปะสถาปัตยกรรมที่ยังสมบูรณ์อยู่ค่อนข้างมากที่สุดคือพระเจดีย์ ซึ่งยังมีความสำคัญต่อจิตใจในด้านความเชื่อและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพราะถือเป็นปูชนียสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่กราบไหว้สักการะของพุทธศาสนิกชนอีกด้วย

แม้ในพื้นที่จังหวัดเลยจะมีพระเจดีย์เก่าแก่และมีความสำคัญทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ โบราณคดีพุทธศิลปกรรมและวัฒนธรรมความเชื่อมากมายแต่ข้อมูลเกี่ยวกับพระเจดีย์สำคัญ ในจังหวัดเลยกลับยังไม่ได้รับการศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ด้านประวัติศาสตร์และพุทธ ศิลปกรรมอย่างชัดเจนหรืออาจจะกล่าวได้ว่า ไม่มีมาก่อนเลยก็ว่าได้ยกเว้นแต่เพียงพระธาตุ ศรีสองรักซึ่งเป็นพระเจดีย์สำคัญในทางประวัติศาสตร์เพียงองค์เดียวแต่ก็เป็นเพียงการศึกษา รูปแบบพุทธศิลปกรรม โดยภาพรวมไม่ได้เป็นการศึกษารวบรวมพุทธศิลปกรรมพระเจดีย์ใน จังหวัดเลยทั้งหมดแต่อย่างใด ทั้งพระเจดีย์อีกหลายองค์ก็มีความสำคัญไม่ด้อยไปกว่ากัน หากแต่ยังขาดการศึกษาและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างเป็นระบบให้เป็นที่รับรู้ของ ประชาชนทั่วไป

พระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยส่วนใหญ่จะได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์มาอย่าง ต่อเนื่องพระเจดีย์ที่สำคัญที่สุดของจังหวัดเลย และเป็นที่ยู่อักของประชาชนและนักท่องเที่ยว โดยทั่วไปคือพระธาตุศรีสองรัก ซึ่งเป็นพระเจดีย์ที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรี ออยุธยาและสมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชแห่งกรุงศรีสัตนาคนหุตได้ร่วมการสร้างขึ้นเพื่อเป็น ประจักษ์พยานในสัมพันธไมตรีระหว่างสองอาณาจักรในปีพ.ศ. 2103 แล้วเสร็จในปีพ.ศ. 2106 ส่วนฐานมีลักษณะเป็นพระเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองแบบศิลปะอยุธยาและส่วนองค์ระฆัง เป็นทรงบัวสี่เหลี่ยมแบบศิลปะล้านช้าง (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2555 : 63-64) ด้วยความสำคัญ ทางประวัติศาสตร์จึงทำให้พระธาตุศรีสองรักเป็นยู่อักมากกว่าพระเจดีย์อื่นๆ ในจังหวัดเลย และถูกนำมาใช้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดเลย

แต่แท้จริงแล้วจากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าในพื้นที่จังหวัดเลยยังมีพระเจดีย์อีก จำนวนไม่น้อยกระจายอยู่ในหลายชุมชนซึ่งมีความสำคัญ ทั้งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์พุทธ ศิลป์และวัฒนธรรมความเชื่อและเป็นพระเจดีย์ที่มีลักษณะพุทธศิลป์แบบล้านช้าง เช่นเดียวกับพระพุทธรูป เช่น พระเจดีย์วัดศรีสัตตนาคน อำเภอมะนังเลย พระเจดีย์วัดโพธิ์ชัย อำเภอด่านซ้าย พระเจดีย์วัดโพธิ์ชัย อำเภอนาแห้ว พระธาตุอุโมงค์พระธาตุมะนาวเดี่ยวและ พระธาตุสังฆะ อำเภอน้ำหนาว พระธาตุกุดเรือคำ อำเภอน้ำโสมเลย พระเจดีย์วัดมหาธาตุและพระ เจดีย์วัดพระธาตุ อำเภอน้ำหนาว เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดยังไม่เคยมีการศึกษารวบรวมข้อมูล ทางด้านประวัติศาสตร์พุทธศิลป์และวัฒนธรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระเจดีย์เหล่านี้เลย ทั้งที่มีความสำคัญต่อท้องถิ่นมีคุณค่าต่อการศึกษาทางประวัติศาสตร์พุทธศิลปกรรมและ สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของจังหวัดเลยได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นก็จะเห็นได้ว่า ในจังหวัดเลยมีพระเจดีย์ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์พุทธศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นมากมายกระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัดซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีพุทธศิลปกรรมศิลปกรรมประยุกต์ศรัทธาความเชื่อและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของพระเจดีย์ทั้งหมดว่าสมควรที่จะได้รับการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและรูปแบบทางศิลปกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อจะเป็นฐานข้อมูลทางการศึกษาประวัติศาสตร์พุทธศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ยังจะเป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาหรือการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มีความสอดคล้องกับกระแสการท่องเที่ยวธรรมชาติและวิถีวัฒนธรรมที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เช่น ภูเรือ ภูกระดึงและชุมชนวัฒนธรรมเชียงคาน เป็นต้น ถือเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวและกระจายรายได้ไปยังชุมชนต่างๆตลอดจนทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนาอันจะเป็นการสอดรับการท่องเที่ยวในภูมิภาคที่จะเกิดขึ้นหลังการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปลายปีพ.ศ. 2558 ซึ่งจังหวัดเลยจะมีความได้เปรียบเนื่องจากอยู่ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีเส้นทางคมนาคมติดต่อถึงการโดยสะดวกและมีความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรมระหว่างกันด้วยหากมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางศิลปกรรมของพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยกับพระเจดีย์สำคัญในเมืองหลวงพระบางและเมืองเวียงจันทน์ก็จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวลาวและนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่สนใจด้านประวัติศาสตร์พุทธศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ประวัติศาสตร์และพุทธศิลปกรรมของพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ศิลปกรรมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณสถานภายในวัดในจังหวัดเลย และบทบาทด้านต่างๆ ของพระสังฆาธิการจากหนังสือ งานวรรณกรรม งานวิจัย

2. ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสวัดที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย จำนวนทั้งสิ้น 9 รูป 2) ผู้นำท้องถิ่นในท้องที่ที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย จำนวนทั้งสิ้น 9 คน 3) นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 5 คน

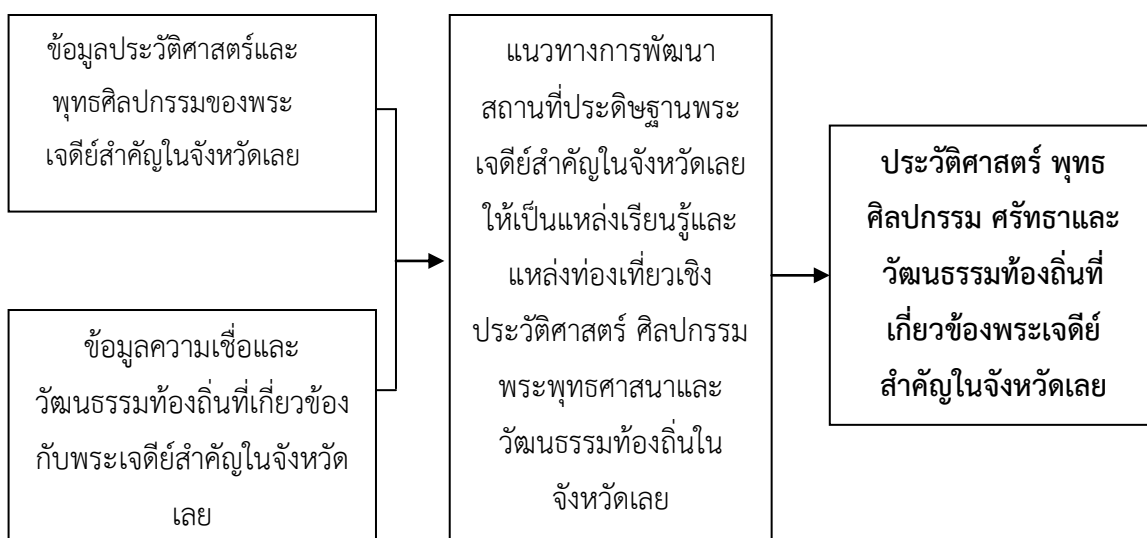
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ 2) การสร้างแบบสัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่มเฉพาะ

4. เก็บรวบรวมข้อมูล ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ และพุทธศิลปกรรมของพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์พุทธศิลปกรรมความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย และแนวทางการพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย ประชุมกลุ่มย่อย เพื่อตรวจสอบข้อมูลศึกษาประวัติศาสตร์พุทธศิลปกรรม ความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย และแนวทางการพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการเรียงเรียง การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

6. การนำเสนอข้อมูลใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อให้ทราบศึกษาประวัติศาสตร์ พุทธศิลปกรรม ความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย และแนวทางการพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย และเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลกับเนื้อหาที่นำเสนอ พร้อมเสนอความเห็นเพิ่มเติมของคณะผู้วิจัยในการเรียบเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย: วิเคราะห์ประวัติศาสตร์ พุทธศิลปกรรม ศรัทธาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์ประชุมกลุ่มย่อยและการสังเกตจากการลงพื้นที่ภาคสนามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์และพุทธศิลปกรรมของพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย ผลการศึกษาประวัติศาสตร์และพุทธศิลปกรรมของพระธาตุสำคัญในจังหวัดเลยจำนวน 9 องค์สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 พระธาตุศรีสองรัก วัดพระธาตุศรีสองรัก พระธาตุศรีสองรักถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเขตแดนกรุงศรีอยุธยาและเมืองเวียงจันทน์ ในรัชสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิกับสมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชการสร้างใช้เวลาทั้งหมด 3 ปี คือ เริ่มสร้างในปี พ.ศ. 2103 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2106 มีรูปแบบศิลปกรรมคือ ฐานบัวลูกแก้วอกไก่วางอยู่บนลวดบัวลูกแก้วคล้ายขาสิงห์ในผังย่อมุมหรือเพิ่มมุมไม้สิบสองมีการเล่นระดับโดยซ้อนลวดบัวกันในส่วนบัวคว่ำให้ลาดเอียงสูงและใช้บัวคว่ำบัวหงายประกบกันที่ด้านบนส่วนฐานล่างนี้มีลักษณะคอคดแคบซึ่งรองรับองค์บัวเหลี่ยม ซึ่งก่อเป็นรูปคล้ายดอกบัวตูมแต่อยู่ในผังสี่เหลี่ยมป้อมที่ฐานแล้วเพียวขึ้นด้านบนมีลายกาบรูปสามเหลี่ยมประดับที่มุมตรงใกล้ฐานองค์บัวเหลี่ยมยังอ้วนป้อมแต่ยอดเพียวเรียวสูงต่อเนื่องขึ้นไปถึงบัลลังก์ที่เป็นฐานบัวผังสี่เหลี่ยมแล้ว จึงเป็นปัลลิวอดที่ค่อยๆ ลบเหลี่ยมจนเป็นกรวยในผังกลม (ประภัสสร ชูวิเชียร, 2557 : 73)

1.2 พระธาตุศรีภูมิ วัดศรีภูมิ พระเจดีย์นี้มีลักษณะทางศิลปกรรมคล้ายองค์พระธาตุพนมฐานองค์ธาตุกว้างประมาณ 4 เมตรช่วงอายุการสร้างไม่ปรากฏชัดเจนแต่จากคำบอกเล่าของคนในชุมชนสามารถสันนิษฐานได้ว่าสร้างขึ้นเมื่อประมาณช่วงพุทธศตวรรษที่ 25 โดยได้มีการรวบรวมพระพุทธรูปและโบราณวัตถุตามวัดร้างต่างๆ ในเขตบ้านนาหอและบริเวณใกล้เคียงมาบรรจุไว้ที่ฐานพระเจดีย์

1.3 พระธาตุดินแทน วัดพระธาตุดินแทน เป็นพระธาตุเก่าแก่ที่เป็นปูชนียสถานที่มีความแปลกกว่าที่อื่นเพราะสร้างจากดินจนกลายเป็นเนินสูงและมีฉัตรอยู่บนยอดพระธาตุดินแทนเป็นพระธาตุที่มีลักษณะแตกต่างกับพระธาตุองค์อื่นโดยสิ้นเชิงเพราะไม่ได้เป็นเจดีย์ที่ก่อด้วยอิฐปูนอย่างที่คุณเคยกันแต่สร้างขึ้นจากดินที่มีผู้ศรัทธานำมากองทับถมกันเป็นเวลานานกว่า 400 ปี จนเป็นภูเขาดินขนาดใหญ่

1.4 พระธาตุสัจจะ วัดลาดปู่ทรงธรรม เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุพระอรหันต์ธาตุและปลีธาตุพนม (ดินจากพระธาตุพนม) สร้างขึ้นเพื่อต่อชะตาพระธาตุพนมที่พังทลายลงนับเป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวอำเภอกำแพงแสนจังหวัดเลยและชาวลาวเมืองแก่นท้าวพระธาตุสัจจะสร้างขึ้นเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2519 และสร้างเสร็จ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 พระธาตุสัจจะมีความสูง 33 เมตร โดย

สร้างให้มีลักษณะคล้ายๆ กับพระธาตุพนมแต่ส่วนฐานทำเป็นทรงแปดเหลี่ยม (ธนุพล ไชยสินธุ์, 2557 : 238)

1.5 พระธาตุมะนาวเดี่ยว วัดศิริมงคล เป็นพระเจดีย์โบราณไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างแน่ชัดสันนิษฐานว่าสร้างขึ้น โดยอดีตเจ้าอาวาสวัดศิริมงคลรูปแรกที่พระธาตุนี้เคยพังทลายลงมาแล้วครั้งหนึ่งทำให้พบว่าภายในมีพระพุทธรูปสำริดขนาดเล็กพระบุเงินพระบุทองและโบราณวัตถุอื่นๆ ทั้งอยู่ในสภาพดีและชำรุดบรรจุอยู่ภายในจำนวนมากเมื่อปฏิสังขรณ์พระธาตุใหม่จึงนำกลับบรรจุไว้เช่นเดิมเมื่อพิจารณาจากภาพถ่ายที่มีผู้ถ่ายภาพไว้สันนิษฐานว่าโบราณวัตถุส่วนใหญ่น่าจะมียุคราวพุทธศตวรรษที่ 22-24

1.6 พระธาตุอุโมงค์ วัดพระธาตุอุโมงค์ ประวัติความเป็นมาของพระธาตุอุโมงค์ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเดิมพระเจดีย์ถูกทิ้งร้าง จนส่วนองค์พระเจดีย์หักพังลงมาเหลือเพียงส่วนฐานพระสงฆ์ และชาวบ้านจึงร่วมกันบูรณปฏิสังขรณ์ให้เป็นองค์พระเจดีย์สมบูรณ์โดยทำการสร้างพระเจดีย์ครอบทับ 2 ครั้งด้วยกัน

1.7 พระธาตุกุดเรือคำ วัดกู่คำ เดิมเป็นเจดีย์ก่ออิฐฉาบปูนเรียบๆ ไม่มีลวดลายวิจิตรประดับและไม่ปรากฏประวัติการสร้างแน่ชัด แต่ก็เป็นปูชนียสถานที่ชาวบ้านทรายขาวเคารพนับถือกันมาแต่โบราณพระธาตุกุดเรือคำเป็นพระเจดีย์ทรงแปดเหลี่ยมศิลปะลาวอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 23-24 ปัจจุบันได้รับการบูรณะจนเปลี่ยนรูปทรงใหม่

1.8 พระมหาธาตุเจดีย์วัดมหาธาตุ ประวัติความเป็นมาของพระมหาธาตุเจดีย์ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดลักษณะทางพุทธศิลปกรรมของพระมหาธาตุเจดีย์เป็นพระเจดีย์ก่อด้วยอิฐขนาดย่อมทรงบัวเหลี่ยม และมีการย่อมุมหรือเพิ่มมุมในส่วนองค์ระฆังมีบัวปากระฆังอย่างบัวกลุ่มในศิลปะรัตนโกสินทร์ตอนต้น รองรับองค์ระฆังเหนือองค์ระฆังทำเป็นบัวหางยแพนบัลลังก์รองรับปลียอดไม่มีปล้องไฉนสันนิษฐานว่า เป็นรูปแบบศิลปะพื้นบ้านที่ได้รับอิทธิพลทั้งศิลปะรัตนโกสินทร์และศิลปะล้านช้างกำหนดอายุราวครั้งแรกของพุทธศตวรรษที่ 25

1.9 พระธาตุแก้วเสด็จ วัดศรีทัศน์ มีประวัติความเป็นมา ไม่ชัดเจนน่าจะได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์มาหลายครั้ง เนื่องจากเมื่อพิจารณาจากรูปทรงของพระเจดีย์จะพบว่าส่วนองค์ระฆังจะมีขนาดค่อนข้างใหญ่กว่าส่วนฐานและมีความสูงชะลูดไม่สมดุลกับส่วนฐานน่าจะได้รับการบูรณะ โดยการโอบปูนทับเสริมส่วนองค์ระฆังให้มีขนาดใหญ่ รวมทั้งเสริมส่วน

ยอดให้สูงขึ้นต่อมาจึงมีการเพิ่มलयปูนปั้นประดับที่ส่วนฐานและองค์ระฆังสันนิษฐานว่าพระธาตุแก้วเสด็จน่าจะสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 24

2. ความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย

การสร้างพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นหลักยึด เพื่อให้เกิดความมั่นคงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพระพุทธศาสนาในการสร้างพระเจดีย์อันเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้านั้นแม้จะมีลักษณะแตกต่างกันไป ตามลักษณะของพุทธศิลป์ของแต่ละยุคแต่ละสมัยแต่ทุกคนก็เข้าใจร่วมกันว่านี่คือ พระบรมสารีริกธาตุพระพุทธเจ้าผู้สมควรแก่การกราบไหว้และเป็นองค์เดียวกันและถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะเกิดการแตกแยกออกเป็นกลุ่มเป็นนิกายต่างๆ แต่ก็ยังมีหลักยึดอันเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาอยู่ตามลักษณะการถ่ายทอดลักษณะของมหาบุรุษและพยายามที่จะถ่ายทอดลักษณะของสภาวะธรรมภายในอันแสดงถึงความเป็นพุทธะอันเป็นนามธรรมสู่ความเป็นรูปธรรมนอกจากนี้การสร้างพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยหลายองค์ยังสะท้อนให้เห็นว่าสร้างขึ้นเพื่อเป็น “อุเทสิกเจดีย์” เพื่ออุทิศไว้ในพระพุทธศาสนาและยังเป็นที่บรรจุอัฐิของพระเถระรูปสำคัญภายในท้องถิ่น

พระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนอย่างแน่นแฟ้นเพราะเชื่อว่าพุทธานภาพของพระบรมสารีริกธาตุอัฐิธาตุหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บรรจุไว้ในองค์พระธาตุการได้บูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียนของหอมด้วยจิตเลื่อมใสศรัทธาแล้วย่อมทำให้เป็นสุขตลอดกาลและถือว่าได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยตรงมีเทวดาที่อยู่ในองค์พระธาตุจะมาปกป้องรักษาให้รอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง ถ้าใครลบหลู่หรือไม่มีความศรัทธาต่อองค์พระธาตุก็จะไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้รับแต่ความโชคร้ายไม่ได้รับความคุ้มครองจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในองค์พระธาตุมีความเชื่อเกี่ยวกับอานุภาพของพระธาตุเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์รวมถึงการเคารพกราบไหว้ เพื่อต้องการให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในองค์พระธาตุได้คุ้มครองรักษาตนให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลายดังนั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดขึ้นจากองค์พระธาตุ

พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในทุกชั้นตอนเป็นการถ่ายทอดปรัชญาความเชื่อลงไปในพิธีกรรมเพื่อเป็นแนวทางที่จะได้ถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าศาสนพิธีต่างๆ พิธีกรรมจึงเกิดขึ้นหลังจากที่มีศาสนาแล้วเป็นการสร้างโอกาสในการแสดงธรรมของพุทธองค์ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่มีคนหมู่มากมารวมกันประกอบกิจกรรมอย่างเดียวกันเหตุที่มีพิธีกรรมนั้นเพราะเนื่องมาจากหัวใจของพุทธศาสนาคือการทำความดีละเว้นความชั่วทำจิตใจให้บริสุทธิ์จากทั้ง 3 หลักการนี้ทำให้พุทธบริษัทหันมาประกอบกิจกรรมเรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ 10

นอกจากนี้ยังมีพิธีบนบานพระธาตุและพิธีแก้บนพระธาตุซึ่งเป็นรูปแบบการติดต่อกับอำนาจเหนือธรรมชาติเพื่ออ้อนวอนร้องขอต่ออำนาจเหนือธรรมชาติขอให้อำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตในองค์พระธาตุช่วยดลบันดาลสร้างเสริมความเป็นศิริมงคลให้แก่ชีวิตตามแต่ผู้ที่มาบนบานต้องการด้วยมีความเชื่อว่ามีผีอารักษ์หรือมีเทพที่อารักษ์องค์พระธาตุบ้างก็มาทำพิธีทำน้ำมนต์โดยอาศัยบารมีจากองค์พระธาตุบ้างก็มีการจุดธูปเทียนเพื่อบอกกล่าวต่อพระธาตุให้ช่วยเหลือเมื่อประสบความสำเร็จสมเจตนารมณ์ที่ได้บนบานไว้ก็จะต้องมาแก้บนซึ่งเรียกว่า “การปงพระธาตุ” ส่วนใหญ่การประกอบพิธีกรรมการบนพระธาตุและการปงพระธาตุหรือการแก้บนพระธาตุจะมีผู้นำในการกล่าวซึ่งเป็นผู้อาวุโสในท้องถิ่นที่มีชื่อเรียกว่า “จ่า” มาประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างสิ่งเหนือธรรมชาติกับมนุษย์หรือผีอารักษ์หรือมีเทพที่อารักษ์องค์พระธาตุ

3. แนวทางการพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ศิลปกรรมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยแนวทางการพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลย ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ศิลปกรรมพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลยเป็น 3 แนวทาง คือ แนวทางการพัฒนาในระดับนโยบายแนวทางการพัฒนา ในระดับวัดและชุมชน และแนวทางการพัฒนาในระดับจังหวัด และองค์กรทางด้านวัฒนธรรม

3.1 แนวทางการพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์ในระดับนโยบายรัฐ จะต้องเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องในโบราณสถานแก่พระสงฆ์และชาวบ้านโดยในลักษณะดังกล่าวจะต้องอธิบายถึงรูปแบบกฎหมาย (กรมศิลปากร, 2541 : 1) อาทิ พื้นที่อาณาเขตที่แน่นอน การทำลายสมบัติของชาติ และโทษที่จะได้รับอย่างละเอียด เพื่อไม่ให้เกิดความเรื้อรังในภายหลังในวิธีการจัดอบรมแบบท้องถิ่นนี้จะต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานหลายฝ่ายและทุกครั้งที่อบรมจะต้องให้ชาวบ้านชี้แจงสาเหตุเพื่อให้รัฐมีส่วนร่วมเพื่อหาทางออกให้กับประชาชน

รัฐโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนภาคีท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นเมื่อมีนักท่องเที่ยวมาในแต่ละครั้งภาคีควรที่จะอธิบายความรู้และความสำคัญของสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยอย่างครบถ้วนเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยที่มีต่อท้องถิ่นโดยสิ่ง

ที่เยาวชนกลุ่มนี้ได้ทำเพื่อชุมชนตนเองรัฐควรที่จะจัดมีการออกหนังสือเพื่อแสดงความขอบคุณและส่งเสริมให้มีการพัฒนาแก่เด็กเหล่านี้ให้มีพื้นฐานและความสามารถทางการแสดงออกมากยิ่งขึ้นรวมทั้งมีการจัดแบบเรียนพิเศษขึ้นมาด้วยอันจะมีผลต่อประชาคมอาเซียนที่กำลังจะมีขึ้น

3.2 แนวทางการพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์ในระดับวัดและชุมชนควรให้เด็กหรือเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพื่อที่จะปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเด็กหรือเยาวชนเหล่านี้มาทำการพัฒนาต่อไปในอนาคตเช่นมีการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อยขึ้นเพื่อคนในชุมชนไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและให้การสนับสนุนเพื่อทำให้สถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยในชุมชนนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่ารายได้มาสู่ชุมชนนี้ต่อไปมีการจัดทำหนังสือหรือสื่อภาพเคลื่อนไหวโดยให้เด็กนักเรียนหรือเยาวชนที่ได้รับการเรียนการสอนจากโรงเรียนเข้ามาร่วมสร้างเว็บไซต์หรือเว็บไซต์แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยและแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ

สิ่งที่ผู้นำพระสงฆ์และชาวบ้านต้องทำภายในชุมชนต้องมีร่วมกันจัดกิจกรรมหรือประเพณีในลักษณะเชิงท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้บุคคลทั้งในและนอกเข้ามามีการให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยส่วนพระสงฆ์และชาวบ้านก็ต้องคอยเป็นหูเป็นตาให้กับรัฐในการสอดส่องดูแลสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยซึ่งเป็นมรดกของชาติที่เสมือนแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญให้ไว้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาแต่หากมีการบุกรุกทำลายพื้นที่รอบบริเวณโบราณสถานชาวบ้านก็ต้องจ่ายภาษีให้แก่รัฐในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดและชุมชนต้องร่วมมือกันทำการอนุรักษ์โบราณสถานขึ้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องเพื่อหยุดหรือบรรเทาเหตุแห่งการเสื่อมสภาพของโบราณสถานโดยการดำเนินการนั้นไม่มีผลให้ลักษณะทางกายภาพของโบราณสถานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเพื่อการดำเนินการอนุรักษ์ขั้นสูงที่เหมาะสมในลำดับต่อไป (สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร, 2550 : 1)

3.3 แนวทางการพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์ในระดับจังหวัดและองค์กรทางด้านวัฒนธรรมสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยเป็นแหล่งรวมของศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิตที่สั่งสมสืบทอดต่อกันมาจากชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานมาแต่โบราณซึ่งสิ่งเหล่านี้นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ

และมีคุณค่าอย่างยิ่ง จึงจำเป็นที่หน่วยงานราชการระดับจังหวัดและองค์กรทางด้านวัฒนธรรมจะต้องเข้ามามีบทบาทและรับผิดชอบโดยตรงต้องมีส่วนร่วมสนับสนุนการช่วยดูแลและเป็นหูเป็นตาให้กับสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีศักยภาพสามารถช่วยดูแลถาวรวัตถุที่ปกคลุมโบราณสถานให้สะอาดเรียบร้อยพัฒนาภูมิทัศน์และอื่นๆ ได้

ผู้ว่าราชการจังหวัดและองค์กรทางด้านวัฒนธรรมระดับจังหวัดควรกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบเป็นวิสัยทัศน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบต่อไปทั้งเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลตลอดจนสภาวัฒนธรรมตำบลและสภาวัฒนธรรมอำเภอควรขยายเครือข่ายในการอนุรักษ์และพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยเพิ่มมากขึ้น และนำเครือข่ายเหล่านั้นมาร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยต่อไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรนำสถานที่ประดิษฐานพระเจดีย์สำคัญในจังหวัดเลยมาเป็นทุนทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแล้วนำมาปรับใช้ชุมชนท้องถิ่นโดยการพัฒนาส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้จากสิ่งที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552 : 16)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ควรมีการจัดทุนหมุนเวียนที่เกิดจากภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาช่วยเหลือ ในการถวายพระสงฆ์สามเณรหรือจ้างชาวบ้านเข้ามาดูแลความสะอาดรอบพระเจดีย์ รักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวตามโบราณสถาน และสนับสนุนงบในการจัดอบรมยุวมัคคุเทศก์หรือสนับสนุนเงินทุนในการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ชุมชน ควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณสถานให้กับประชาชน เด็กหรือเยาวชน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชน เพื่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางด้านประวัติศาสตร์ พุทธศิลป์ วัฒนธรรมและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณสถาน มีการจัดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

จัดสภาพภูมิทัศน์รอบๆ โบราณสถานให้เหมาะสม และจัดกิจกรรมในลักษณะการท่องเที่ยว และพัฒนาโบราณสถานโดยชุมชนร่วมมือกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวข้องกับการนำองค์ความรู้และแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานเชิงบูรณาการที่ได้ในเชิงปฏิบัติการมากยิ่งขึ้น โดยให้เข้าถึงชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกำลังสำคัญของสังคมท้องถิ่นต่อไป นั่นก็คือ เยาวชน และควรต่อยอด การศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และพุทธศิลปกรรมของพระเจดีย์มาเชื่อมกับการศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนรอบวัด ซึ่งจะทำให้เยาวชนอยาก เรียนรู้และเข้าใจความเป็นมาของท้องถิ่นตนเองได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2541). *พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535พร้อมด้วยระเบียบ ประกาศ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานนิติการ สำนักงานเลขาธิการกรมศิลปากร.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตฯ. (2544). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดเลย*. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- دنول ไซสินธุ์. (2557). *มรดกไทยเลย*. เลย: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย วิทยาลัยครูเลย.
- ประภัสสร ชูวิเชียร. (2557). *ศิลปะลาว*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลบอล คิมทอง.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2555). *เจดีย์ พระพุทธรูป ฮูปแต้มลิม ศิลปะลาวและอีสาน*. กรุงเทพมหานคร: มิวเซียมเพรส.
- สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร. (2550). *แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานสำหรับพระสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร.

แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตทาง สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น

**The development of the Identity of Graduate Programs in
Public Administration Northeastern
University Khon Kaen**

วิฑูรย์ วีรศิลป์ และลักขณา อินทร์บึง

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Witoon Weelasin and Lakkana Inbueng

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, Email: luckkhana.inb@neu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษา 1) อัตลักษณ์ของบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น 2) แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 213 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์บัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่ออัตลักษณ์บัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) โดยเรียงลำดับความคิดเห็นจากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรายมากที่สุดไปหารายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนี้ 1) คุณธรรม จริยธรรม 2) การวิเคราะห์เชิงตัวเลขและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 5) ความรับผิดชอบและความรู้

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์บัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามองค์ความรู้ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ ทั้ง 5 ด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$) โดยเรียงลำดับความคิดเห็นจากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรายมากที่สุดไปหารายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนี้ 1) องค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) องค์ความรู้ด้านแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ 3) องค์ความรู้ด้านการคลังและงบประมาณ 4) องค์ความรู้ด้านองค์การและการจัดการ 5) องค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถสรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีการจัดกิจกรรมควบคู่กับการเรียนการสอน ควรให้นักศึกษาได้ใช้ทฤษฎีที่เรียนในชั้นเรียนนำไปปฏิบัติจริงโดยผ่านรายวิชาเรียนตามหลักสูตรทั้งวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สหกิจศึกษาตลอดทั้งวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ เพราะการปฏิบัติควบคู่กับการเรียนนั้นอาจจะทำให้หลักสูตรสามารถกำหนดอัตลักษณ์ที่มีความชัดเจน และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่นได้

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; อัตลักษณ์; รัฐประศาสนศาสตร์

Abstracts

These research objectives were to study 1) The Identity of Graduate Programs in Public Administration. 2) The development of the Identity of Graduate Programs in Public Administration. Northeastern University Khon Kaen. The data used 5 rating scale questionnaires to conduct 213 sample The statistics used for data analysis were mean, standard deviation. and descriptive analysis as a whole.

The results revealed that the sample group identified 5 characters were a good level ($\bar{x} = 4.18$) by sorting the opinions from the list of questions with the highest mean, finding the list of questions with the lowest mean as follows 1) ethics and morals; 2) numerical analysis, communication, and information technology skills; 3) knowledge; 4) cognitive skills; 5) interpersonal skills and responsibility.

And the results revealed that the sample group identified 5 characters were a good level ($\bar{x} = 3.74$) by sorting the opinions from the list of questions with the highest mean, finding the list of questions with the lowest mean as follows 1) knowledge of human resource management; 2) knowledge of

concepts and theories in public administration; 3) Knowledge of finance and budgets; 4) Knowledge in organization and management; 5) Knowledge of public policy

From the analysis of qualitative research data It can be concluded that the development of student identity in the Bachelor of Public Administration Program Northeastern University. There should be activities in parallel with teaching and learning. Should let students use the theory studied in the classroom to put into practice in the course according to the curriculum, both academic experience and professional cooperative education and public Administration Research Methodology Because the practice, coupled with the study, may allow the curriculum to define a clear identity. And in line with the needs of the society Community and local.

Keywords: The development; Identity; Public Administration

บทนำ

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษามีภารกิจหลัก 4 ด้านคือการผลิตบัณฑิตการวิจัยการบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมภารกิจหลักด้านการผลิตบัณฑิตถือเป็นภารกิจที่สำคัญที่มหาวิทยาลัยต้องทำการจัดการเรียนการสอนการพัฒนานักศึกษาให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการด้านการศึกษาความต้องการด้านกำลังคนและการขยายตัวของสังคมผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาต่างๆ ถือเป็นผลผลิตในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยดังนั้นการสำรวจความคิดเห็นความพึงพอใจของ คณะผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้ใช้บัณฑิตศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้รู้สภาพความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในสภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงได้ทำการประเมินคุณลักษณะของบัณฑิตตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเพื่อนำข้อเสนอที่ได้ไปใช้ประกอบการวางแผนการจัดการศึกษาของ (คู่มือนักศึกษามหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2559 : 1)

มหาวิทยาลัยและพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตให้มีศักยภาพในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น จึงเกิดงานวิจัยลักษณะของบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นโดยในปัจจุบันวิถีของการแข่งขันพัฒนาบัณฑิตของแต่ละสถาบันการศึกษามีการแข่งขันกันอย่างมากซึ่งประเด็นที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือความเป็นตัวตนที่แท้จริงของบัณฑิต ซึ่งมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็เป็นสถาบันการศึกษาที่ให้

ความสำคัญกับการพัฒนาบัณฑิตที่มีคุณวุฒิ คุณธรรมและคุณภาพ รวมถึงคณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ที่ต้องการจะพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นที่มาของอัตลักษณ์บัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่ต้องมีความชัดเจนในตัวตนในทุกๆด้าน จึงเป็นที่มาของงานวิจัยในครั้งนี้สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์มีเนื้อหาสาระครอบคลุมทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารประเทศเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งหมายรวมถึงการสร้าง ความตระหนักรู้ถึงปรัชญาการเมืองบริบททางการเมือง เศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารและให้บริการภาครัฐ นโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐมคอ.1 ทั้งในระดับชาติภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งเน้นแนวคิดและกระบวนการต่างๆ ในการบริหารงานภาครัฐและสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มุ่งเน้นการสร้างพหุวิทยาการเพื่อให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาได้มีความรู้ปัญญาและทักษะในการประกอบวิชาชีพในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและให้บริการของ รัฐในด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และเป็นธรรมพัฒนาระบบการผลิต และพัฒนาครูที่มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เน้นครูผู้สอนให้มีวุฒิตรงตามวิชาที่สอนให้มีความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้น (คู่มือศึกษามหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ, 2559 : 2)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามกลไกของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาก็จะขับเคลื่อนสู่การปรับปรุงพัฒนาตามวงจรคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน คุณภาพการศึกษาก็จะพัฒนาขึ้นตามลำดับ แม้แต่มาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard) เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติในปีต่อไปก็ต้องมีการประเมินและปรับปรุงพัฒนาเช่นกัน ดังนั้น สถานศึกษาที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมคุณภาพให้ยั่งยืน จำเป็นต้องขับเคลื่อนวงจรคุณภาพ PDCA กับ SDCA (Standard-Do-Check-Act) ให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ด้วยกลวิธีที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาซึ่งการใช้แนวคิดต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีที่กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ 5 ด้านซึ่งสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติและลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คือนักศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มี 1) คุณธรรมจริยธรรม 2)

ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและประกอบกับสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ต้องเป็นผู้มีองค์ความรู้ในศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) องค์ความรู้ด้านองค์การและการจัดการ 2) องค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ 3) องค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 4) องค์ความรู้ด้านแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ 5) องค์ความรู้ด้านการคลังและงบประมาณ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะกำหนดอัตลักษณ์ของบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ให้มีความชัดเจนตามกรอบมาตรฐานมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตร และสามารถกำหนดอัตลักษณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและพัฒนาสังคมประเทศชาติสืบต่อไป (ประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการ, 2558 : ออนไลน์)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตทาง สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 11 คน ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 20 คน นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิตที่ลงทะเบียน ปีการศึกษา 2560 จำนวน 185 คน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560-2558 จำนวน 146 คน กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย การกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณสูตร Taro Yamane ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 213 คน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2553 : 87) ดังนี้ 1) ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดขอนแก่น จำนวน 11 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจงทั้ง 11 คน (Purposive Sampling) 2) ผู้ใช้บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเป็นนายจ้าง หัวหน้างาน จังหวัดขอนแก่นจำนวน 20 คน โดยการสุ่ม

แบบเจาะจงทั้ง 20 คน (Purposive Sampling) 3) นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่นจำนวน 102 คน โดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Convenience Sampling) 4) บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่นจำนวน 80 คนโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Convenience Sampling)

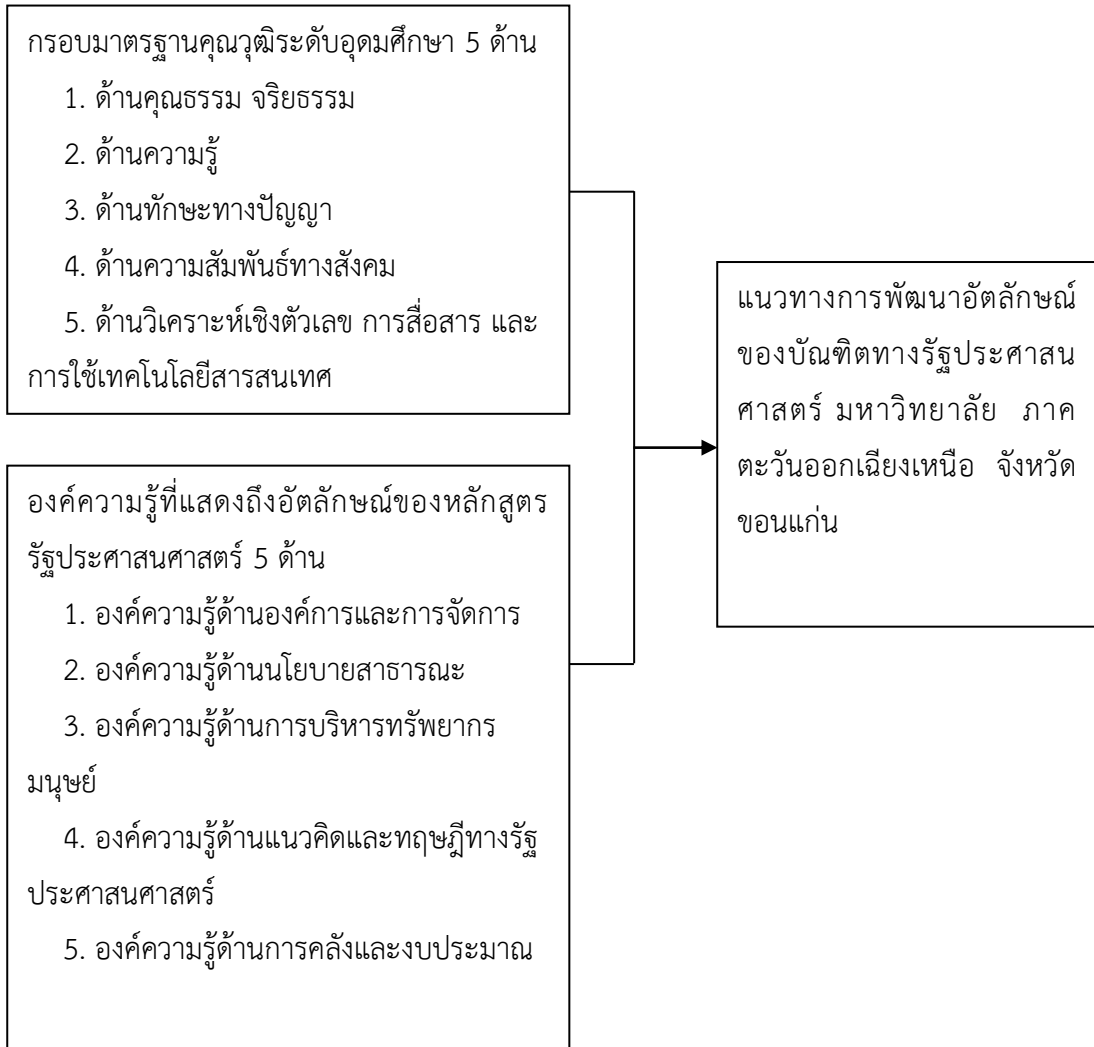
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ได้จากผลการสัมภาษณ์และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์บัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ ข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์บัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ (Likert Method) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 57)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Guideline) เพื่อสนทนากลุ่มผู้รู้ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น

การตรวจสอบโดยการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ได้มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try-out) ในการวิจัยโดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า α ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไปถือว่าเป็นคำถามที่มีความเชื่อมั่น จำนวน 30 กลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงทั้งฉบับเป็น 0.951 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548 : 92)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของลักษณะประชากร โดยมีการแสดงผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์บัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 5 ด้าน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์บัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่ออัตลักษณ์บัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) โดยเรียงลำดับความคิดเห็นจากรายการข้อคำถามที่

มีค่าเฉลี่ยรายมากที่สุดไปหารายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนี้คุณธรรม จริยธรรม ($\bar{x} = 4.27$) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x} = 4.13$) ทักษะทางปัญญา ($\bar{x} = 4.16$) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{x} = 4.13$) และความรู้รับผิดชอบและความรู้ ($\bar{x} = 4.12$)

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์บัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามองค์ความรู้ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ 5 ด้าน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์บัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามองค์ความรู้ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ ทั้ง 5 ด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$) โดยเรียงลำดับความคิดเห็นจากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรายมากที่สุดไปหารายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนี้องค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{x} = 4.04$) องค์ความรู้ด้านแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ($\bar{x} = 4.01$) องค์ความรู้ด้านการคลังและงบประมาณ ($\bar{x} = 3.96$) องค์ความรู้ด้านองค์การและการจัดการ ($\bar{x} = 3.44$) องค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ ($\bar{x} = 3.23$)

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น

3.1 แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 5 ด้าน

1) แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) พบว่า เนื่องจากนักรัฐประศาสนศาสตร์ควรต้องเป็นนักปฏิบัติ การส่งเสริมกิจกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ควรควบคู่ไปกับการเรียนในชั้นเรียน หลักสูตรจึงควรมีการพัฒนาการศึกษาในด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยกิจกรรมควรทำร่วมกันในหลักสูตรทุกชั้นปี ควรมีความร่วมมือของหน่วยงานภายนอก หรือควรให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีการฝึกปฏิบัติการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมและมีจิตอาสาต่อส่วนรวม โดยร่วมกันทำบุญประเพณีและกิจกรรมจิตอาสาเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยสืบต่อไป และเพื่อให้นักศึกษาสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมี

ความสุข และกิจกรรมควรสะท้อนความเป็นมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กล่าวไว้ว่า “คุณวุฒิ คุณธรรม คุณภาพ” ซึ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรมีความหลากหลายและครอบคลุมภารกิจ 5 ด้าน ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเพื่อพัฒนาคุณภาพนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2) แนวทางการพัฒนากิจกรรมและการเรียนการสอนในด้านความรู้เพื่อสะท้อนความเป็นนักรัฐประศาสนศาสตร์ ควรมีการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยเน้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านรัฐประศาสนศาสตร์ หรือสหกิจศึกษาให้มากขึ้นโดยอาจเพิ่มรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติควบคู่กับการเรียนในห้องเรียนเพราะโจทย์หลักสูตรฯ มุ่งผลิตบัณฑิตให้เป็นนักรัฐประศาสนศาสตร์ที่เป็นฐานสำคัญของการสร้างความเป็นผู้นำ นักการปกครองและนักการเมืองที่คืนถิ่นและการฝึกประสบการณ์นอกจากจะทำให้ นักศึกษาจะทำให้ นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในสถานที่ทำงานแล้ว นักศึกษายังสามารถฝึกแก้ไขปัญหาต่างๆ และสามารถกำหนดอนาคตตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ด้านภาษา ควรมีการพัฒนาภาษาต่างประเทศที่นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ เพราะปัจจุบันทั้งในเขตพื้นที่ขอนแก่น หรือจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือชาวต่างชาติเข้ามาทำงาน ค้าขายและมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก การทำงานจึงจำเป็นต้องรู้จักภาษาที่สามเพื่อช่วยในการสื่อสารให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3) แนวทางการพัฒนากิจกรรมและการเรียนการสอนในด้านทักษะทางปัญญา ควรมีการพัฒนาทักษะทางด้าน การแสวงหาและการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต โดยการนำความรู้ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์มาปรับใช้ ตลอดทั้งพัฒนามีทักษะการคิดแก้ไขปัญหาองค์รวมอย่างสร้างสรรค์การคิดโดยใช้วิจารณญาณมาปรับใช้ในแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ ควรมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำทักษะทางปัญญามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถค้นหาข้อเท็จจริง และ ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐประศาสนศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ในบางรายวิชาต้องสามารถศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่ซับซ้อน โดยใช้ความรู้แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์ มีทักษะภาคปฏิบัติตามที่ได้รับฝึกฝน ภาคสนาม การใช้เครื่องมืออุปกรณ์การวิจัย สัมมนาทางรัฐประศาสนศาสตร์

4) แนวทางการพัฒนากิจกรรมและการเรียนการสอนในด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบควรมีการพัฒนาด้านการมีจิตอาสา เสียสละสำนึกดีต่อสังคมและสาธารณะซึ่งปัจจุบันนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ควรฝึกความเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมและเข้าใจสังคมพหุวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ควรพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีเพื่อสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม นักรัฐประศาสนศาสตร์ควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีความรับผิดชอบในการพัฒนาตนเองและแสดงออกซึ่งภาวะความเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มสามารถปรับตัวได้ในสังคมที่มีความหลากหลาย สามารถรับฟังความเห็นที่แตกต่างและแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้อย่างสร้างสรรค์ควรมีการวางแผนและรับผิดชอบการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับพื้นฐานของตนเองและบริบทของกลุ่ม

5) แนวทางการพัฒนากิจกรรมและการเรียนการสอนด้านทักษะความวิเคราะห์เชิงตัวเลขและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศควรมีการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทั้งภาษาไทยในการเขียนหนังสือราชการ ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างเป็นทางการหรือภาษาไทยในการทำงานและการสื่อสารประเด็นปัญหาทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้ควรมีการส่งเสริมการทำวิจัยโดยการให้นักศึกษาออกพื้นที่เพื่อเป็นข้อมูลภาคสนามอย่างแท้จริง เพื่อให้เป็นบริบทของปัญหาเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และคิดคำนวณเชิงตัวเลขได้โดยการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการเป็นเครื่องมือค้นคว้าหาความรู้และการนำเสนอข้อมูลทางรัฐประศาสนศาสตร์ในรูปแบบที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสมกับกลุ่มบุคคลต่าง ควรมีการพัฒนาการใช้เครื่องมือทางสถิติขั้นพื้นฐานได้อย่างถูกต้อง ให้เหมาะสมกับประเด็นปัญหาทางการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์หลักสูตรควรมีการจัดการสอนที่ทันสมัยเช่น การเพิ่มเติมรายวิชาที่เกี่ยวข้องการดิจิทัลในภาครัฐ เพื่อตอบสนองการตลาดภาครัฐในปัจจุบัน

3.2 แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ตามองค์ความรู้ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ 5 ด้าน

1) แนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือในศาสตร์ด้านองค์การและการจัดการนั้น ควรเน้น

การศึกษาสภาพแวดล้อมการบริหารองค์การ ศึกษาถึงกลไกในการบริหารงานสาธารณะ กระบวนการบริหารองค์การภาครัฐ หลักสูตรควรพัฒนาด้านการศึกษากิจการบริการ การเปลี่ยนแปลง (Change Management) คือ การดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อปัจจัยจาก สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น ตั้งแต่การหาเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้าน ต่างๆ หลังจากมีการเปลี่ยนแปลง และบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการ เปลี่ยนแปลงโดยสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์การอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นควรมี การศึกษาทางด้านนวัตกรรมการจัดการองค์การภาครัฐ (Innovation) เพื่อพัฒนาการ เปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญต่อการปรับปรุงบริการ กระบวนการ และการปฏิบัติการ รวมถึง การสร้างคุณค่าใหม่ให้แก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2) ควรมีแนวทางการพัฒนาการองค์ความรู้เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะใน ด้านการประเมินผลนโยบายสาธารณะ การประเมินโครงการที่นำไปปฏิบัติโดยการเรียนการ สอนดำเนินการควบคุมไปกับระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยการใช้เทคนิคในการ วิจัยเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างเป็นระบบและสามารถ มองเห็นขั้นตอนการประเมินผลนโยบายได้อย่างชัดเจน ซึ่งหลักสูตรควรจัดการเรียนการสอน พร้อมกับการทำกิจกรรมร่วมกันกับหน่วยงานโดยการบูรณาการกับรายวิชาสหกิจศึกษา เพราะเป็นรายวิชาที่นักศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้

3) แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิต ควรมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในศตวรรษที่ 21 กระบวนการที่ทำให้คนมีความรู้และคุณสมบัติต่างๆ ที่ช่วยให้คนนั้นอยู่รอด ในโลกได้เป็นประโยชน์ต่อตนเองครอบครัวและสังคมส่วนรวม โดยต้องคำนึงถึงพลวัตการ เปลี่ยนแปลงทั้งทางมิติด้านร่างกาย และสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ในแต่ละช่วงวัย มิติด้านจิตใจ นักทรัพยากรมนุษย์ต้องเป็นคนยุคใหม่ต้องเป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจ ความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมต่างๆ รอบตัวได้ เป็นอย่างดี มิติด้านความรู้ คนยุคใหม่ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ลึกในแก่นสาระของวิชา สามารถรู้ รอบตัวในเชิงสหวิทยาการ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต มิติด้านทักษะความสามารถ คนไทยยุคใหม่ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในด้านการคิด สร้างสรรค์ มีทักษะในการสื่อสาร ทักษะภาษาต่างประเทศ ทักษะการใช้งานเทคโนโลยี สารสนเทศ ทักษะทางสังคม ทักษะการอาชีพ ทักษะทางอารมณ์ และทักษะการจัดการที่ดี

4) แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ด้านองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ ควรมีหลักสูตรด้านรัฐศาสตร์ด้านการปกครองควบคู่กับด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่เกี่ยวกับ หลักการบริหารต่างๆ นักศึกษาจะได้เรียนรู้หลากหลายมากยิ่งขึ้น และจะได้สามารถนำไป ประกอบการตัดสินใจเพื่อเลือกเรียนต่อปริญญาโทได้ทั้งทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์และอาจ เรียนต่อทางรัฐศาสตร์ได้อีกด้วย ควรมีการพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับแนวทางการแก้ไข ปัญหาบนฐานของการพัฒนาพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยควรมีการ ผลักดันให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นที่ยอมรับของสังคมและขับเคลื่อนเป็น ส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาสังคมในปัจจุบัน ควรการจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาความรู้สู่ ชุมชนให้มากยิ่งขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน คัดสรรชุมชนที่เกิดปัญหาท้องถิ่นอย่าง ชัดเจน ให้นักศึกษาเข้าไปศึกษาปัญหาและใช้รายวิชาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์มาบูรณา การและแก้ไขปัญหาชุมชนให้เห็นเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ต้องเกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้ง สถาบันการศึกษา คณาจารย์ นักศึกษาและชุมชนเพราะการพัฒนาอัตลักษณ์โดยให้นักศึกษา มีส่วนร่วมยังสามารถก่อให้เกิดการแสดงศักยภาพของหลักสูตรและตัวของนักศึกษาเอง

5) แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตต้ององค์ความรู้ด้านการคลังและ งบประมาณจากเดิมที่ศึกษาเรื่องการคลังและงบประมาณภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วน ท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการภาครัฐมากกว่าชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดปัญหาการ ไม่เข้าถึงแหล่งรายได้เท่าที่ควร ดังนั้นหลักสูตรควรมีแนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของ ชุมชนท้องถิ่นควบคู่ไปกับการศึกษาในเชิงมหภาค เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลและหน่วยงาน ของรัฐมีการส่งเสริมธุรกิจชุมชนเป็นอย่างมาก หลักสูตรควรมุ่งเน้นพัฒนาการสร้างอาชีพให้ คนในชุมชน เช่น การจัดกลุ่มอาชีพโดยอาศัยทรัพยากรในพื้นที่พัฒนาให้เป็นสินค้าของชุมชน เพื่อจัดจำหน่ายไปยังพื้นที่อื่นๆ และเพื่อเป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่งให้กับคนในชุมชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ประกอบกับเป็นการส่งเสริมการเงินภายในชุมชน และเป็นการสร้างอาชีพให้กับท้องถิ่นบ้างแห่งที่ไม่มีพื้นที่การเกษตร มากกว่าที่จะให้คนใน ชุมชนเข้าเมืองไปประกอบอาชีพอื่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย ภาควิชาตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

แห่งชาติ พบว่า หลักสูตรควรมีการพัฒนาการศึกษาในด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อย่างต่อเนื่องทุกปี โดยกิจกรรมควรทำร่วมกันในหลักสูตรทุกชั้นปี ควรมีความร่วมมือของหน่วยงานภายนอกหรือควรให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีการฝึกปฏิบัติการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมและมีจิตอาสาต่อส่วนรวม โดยร่วมกันทำบุญประเพณีและกิจกรรมจิตอาสาเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยสืบต่อไป และเพื่อให้นักศึกษาสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา ยศคำลือ และคณะ (2560 : 13-34) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มี 5 โครงการคือ (1) โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทำบุญปีใหม่ (2) โครงการจิตอาสาพัฒนาลานคน (3) โครงการจิตอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม (4) โครงการสืบสานประเพณีสงกรานต์และ (5) โครงการคลินิกกฎหมายสู่ชุมชน 2) นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มีการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากคือ ด้านความกตัญญูรองลงมาด้านจิตสาธารณะและด้านความซื่อสัตย์ตามลำดับ และ 3) นักศึกษาที่เรียนชั้นปีต่างกันมีการปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรมภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ความรู้ด้านภาษา ควรมีการพัฒนาภาษาต่างประเทศที่นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ เพราะปัจจุบันทั้งในเขตพื้นที่ขอนแก่น หรือจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือชาวต่างชาติเข้ามาทำงาน ค้าขายและมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก การทำงานจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักภาษาที่สามเพื่อช่วยในการสื่อสารให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ พรรณสมัย (2560 : 13 - 29) เรื่อง ประสิทธิภาพการฝึกงานของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติระดับอุดมศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีพบว่าข้อควรปรับปรุง ควรพัฒนาทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ด้านทักษะการใช้คอมพิวเตอร์/การใช้อุปกรณ์ในสำนักงาน ทักษะการนำเสนอ รวมทั้งการเรียนรู้งานสารบรรณของหน่วยงานราชการ และหน่วยงานต้องการให้การผลิตบัณฑิต เน้นเรื่องภาษาอังกฤษ การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การใช้เทคโนโลยี และการปรับตัวในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอภิปรายผลได้ว่าการพัฒนานักศึกษาให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

แห่งชาติ สิ่งที่ควรตระหนักคือการพัฒนาด้านภาษา เนื่องจากการศึกษามีการปรับเปลี่ยนไปตามสังคมโลกและการเข้าสู่การศึกษาในศตวรรษที่ 21

แนวทางการพัฒนากิจกรรมและการเรียนการสอนในด้านความรู้เพื่อสะท้อนความเป็นนักรัฐประศาสนศาสตร์ ควรมีการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยเน้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านรัฐประศาสนศาสตร์ หรือสหกิจศึกษาให้มากขึ้นโดยอาจเพิ่มรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติควบคู่กับการเรียนในห้องเรียนเพราะโจทย์หลักสูตรฯ มุ่งผลิตบัณฑิตให้เป็นนักรัฐประศาสนศาสตร์ที่เป็นฐานสำคัญของการสร้างความเป็นผู้นำนักการปกครองและนักการเมืองที่ดีนั้นและการฝึกประสบการณ์นอกจากจะทำให้นักศึกษาจะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในสถานที่ทำงานแล้ว นักศึกษายังสามารถฝึกแก้ไขปัญหาต่างๆ และสามารถกำหนดอนาคตตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ พรหมสมัย (2560 :13 - 29) กล่าวว่าควรพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในการดำเนินงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และขณะที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้แสดงศักยภาพการนำความรู้ความสามารถในวิชาที่เรียน ความรู้พื้นฐานไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถตามวัตถุประสงค์หลักสูตร คือผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

2. แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ตามองค์ความรู้ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่า แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ด้านองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ ควรมีหลักสูตรด้านรัฐศาสตร์ด้านการปกครองควบคู่กับด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่เกี่ยวกับหลักการบริหารต่างๆ นักศึกษาจะได้เรียนรู้หลากหลายมากยิ่งขึ้น และจะสามารถนำไปประกอบการตัดสินใจเพื่อเลือกเรียนต่อปริญญาโทได้ทั้งทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์และอาจเรียนต่อทางรัฐศาสตร์ได้อีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิรดี จิโรภาส และอัครศิริ ลาปี่อ (2562 : ก) ศึกษาเรื่อง การประเมินหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่กล่าวว่า ควรมีหลักสูตรด้านรัฐศาสตร์คู่กับด้านรัฐประศาสนศาสตร์ด้วยจะได้เรียนรู้หลากหลายหรืออาจเพิ่มรายวิชาการเมืองการปกครองรัฐศาสตร์เบื้องต้นนิสิตจะได้สามารถเลือกต่อปริญญาโทได้ทั้งทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์และอาจเรียนต่อทางรัฐศาสตร์

ได้อีกด้วย และในประเด็นที่ควรพัฒนาอีกประการคือ ควรมีการพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาบนฐานของการพัฒนาพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นในภาคตะวันออก ออกเฉียงเหนือ โดยควรมีการผลักดันให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นที่ยอมรับของสังคม และขับเคลื่อนเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาสังคมในปัจจุบัน ควรการจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาความรู้ชุมชนให้มากยิ่งขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิรดี จิโรภาสและ อัคร์ศิริ ลาปี่อี (2562 : ก) ที่กล่าวถึงด้านความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน ควรมีบรรยายเป็นภาษาอังกฤษในบางรายวิชาด้วย จะช่วยเพิ่มทักษะด้านภาษามากขึ้น อยากให้ลงพื้นที่เรียนในชุมชนท้องถิ่นเยอะๆ ดีกว่าเรียนในห้องอย่างเดียว

ควรมีแนวทางการพัฒนาการองค์ความรู้เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะในด้านการประเมินผลนโยบายสาธารณะ การประเมินโครงการที่นำไปปฏิบัติโดยการเรียนการสอน ดำเนินการควบคู่ไปกับระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยการใช้เทคนิคในการวิจัยเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างเป็นระบบและสามารถมองเห็นขั้นตอนการประเมินผลนโยบายได้อย่างชัดเจน ซึ่งหลักสูตรควรจัดการเรียนการสอนพร้อมกับการทำกิจกรรมร่วมกันกับหน่วยงานโดยการบูรณาการกับรายวิชาสหกิจศึกษา เพราะเป็นรายวิชาที่นักศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพศาล สรรสรวิสุทธิ์ (2551) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (การปกครองท้องถิ่น) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่พบว่า หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ ควรมีการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงขณะเรียนมากขึ้น และควรมีกิจกรรมการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปปรับใช้

1.1 อัตลักษณ์ของนักศึกษาควรมีการพัฒนาและปรับปรุงรายวิชารวมทั้งบูรณาการบางรายวิชาเข้าด้วยกันเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออก ออกเฉียงเหนือ รวมถึงการวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในอนาคตเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อีกด้วย

1.2 ควรพัฒนาอัตลักษณ์ของศึกษานอกห้องเรียนโดยการนำทฤษฎีที่เรียนมานำไปปฏิบัติจริงในรายวิชาที่สามารถลงมือปฏิบัติได้ เช่น รายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐ

ประศาสนศาสตร์ วิชาสหกิจศึกษา วิชาฝึกประสบการณ์และรายวิชาสัมมนาทางรัฐประศาสนศาสตร์ พร้อมทั้งมุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติในหน่วยงานที่หลากหลายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจรวมถึงหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถนำประสบการณ์มาประยุกต์ใช้จนเกิดประสบการณ์จริง และเพื่อให้นักศึกษาสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริงและสามารถมองเห็นถึงอัตลักษณ์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.3 ทั้งคณาจารย์และมหาวิทยาลัย ควรจัดทำโครงการเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมกิจกรรมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 5 ด้าน และตามองค์ความรู้ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ 5 ด้าน ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่สามารถสนองตอบความต้องการในการเป็นส่วนหนึ่งของการขยายองค์ความรู้สู่การแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การทำวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของนักศึกษา เพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากการวิจัยและควรเปรียบเทียบข้อแตกต่างที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา ยศคำลือ และคณะ. (2560). การพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 11 (2), 13-34.
- คู่มือศึกษามหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2559). *มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น*. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์.
- จุฑามาศ พรรณสมัย. (2560). ประสิทธิภาพการฝึกงานของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติระดับอุดมศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 8 (2), 13-29.

- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร : บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. 2558. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2562. แหล่งที่มา: <http://www.mua.go.th/>.
- ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์. (2551). *แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (การปกครองท้องถิ่น) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และ: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). *สถิติประยุกต์สำหรับนักวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิรดี จิโรภาส และอัครศิริ ลาปี่. (2562). *การประเมินหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. งานวิจัยกิจกรรมโครงการบูรณาการความรู้สู่ชุมชนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการทรัพยากรมนุษย์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
สามัญศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

**Learning Management on the Social Studies Subject to
Develop Students Voluntray Spiritphrapariyattidhamma
Schools Ganeral Education Lower Secondary
Students in Ubon Ratchathani Province**

พระครูประโชติเมธาภรณ์ (เด่น หาทรัพย์),

วิทยา ทองดี และสมควร นามสีฐาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phrakhu Prachotmethaporn (Den Hasap),

Vitthaya Thongdee and Somkuan Namseethan

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, Email: Som_1205@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบ
ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็น และเพื่อนำเสนอแนวทาง การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อ
พัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติ
ธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods
Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Research) เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่ม
ตัวอย่างเป็น นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 132 รูป สถิติที่ใช้ในการวิจัย
ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), สถิติทดสอบ (F-test) และเปรียบเทียบความ
แตกต่างรายคู่ โดยวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffe)

วันที่รับบทความ: 13 มกราคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ: 15 กุมภาพันธ์ 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2563
Received: January 13, 2020; Revised: February 15, 2020; Accepted: February 25, 2020

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามัคคี ($\bar{X} = 4.19$) ด้านความมีน้ำใจ ($\bar{X} = 4.17$) ด้านความเสียสละ ($\bar{X} = 4.15$) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.15$) และด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.15$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า นักเรียนควร มีจิตอาสาที่จะทำงานให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนอย่างเต็มกำลังที่ตนเองสามารถช่วยได้ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่คนรอบข้างอย่างสม่ำเสมอ และช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอยู่เสมอ ให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสามัคคี ให้ความเคารพปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด และครูผู้สอนควรมีแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนในการทำกิจกรรมจิตอาสา เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, วิชาสังคมศึกษา; พัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา

Abstracts

The aims of this research were: to study the conditions of learning management; to compare factors affecting the samples' opinions; to propose the guidelines for the learning management of social studies for volunteer spirit development of lower secondary school students in the Phrapariyattidhamma schools, general education department, Ubon Ratchathani province. This study was a mixed methods research, which consisted of quantitative research and qualitative research. The research tools included questionnaires and interview forms. The samples were 132 lower secondary school students. The statistics used in the data analysis forms were: Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation, f-test and Scheffe's Pair Comparison.

The research results were as follows: The students opinions towards the learning management of social studies for volunteer spirit development of lower secondary school students in the Phrapariyatti-dhamma schools, general education department in overall picture was in a high level ($\bar{x} = 4.13$), when considering in each aspect, the highest was seen in that of unity ($\bar{x} = 4.19$), followed by kindness ($\bar{x} = 4.17$), sacrifice ($\bar{x} = 4.15$), responsibility ($\bar{x} = 4.15$) and teamwork ($\bar{x} = 4.10$) respectively.

The comparative analysis results of the learning management of social studies for volunteer spirit development of lower secondary school students in the Phrapariyatti-dhamma schools, general education department, classified by educational level showed indifferent significance at the level of .05, which was not according to the hypothesis set, however, classified by school size, the statistically significant difference was seen at the level of .05, in accordance with the set hypothesis.

The guidelines for the learning management of social studies for volunteer spirit development of lower secondary school students in the Phrapariyatti-dhamma schools, general education department are that the students should have volunteer spirit to work for others without hoping for compensation, with generosity, caring for those around regularly, always helping those who have suffered, to provide cooperation, to join hands together to perform activities with unity, showing respect and following the rules and regulations of the school strictly; teachers should have guidelines to promote and support volunteer activities to clearly develop students according to the objectives set.

Keywords: Learning Management; The Social Studies Subject; Develop Students Voluntray

บทนำ

การหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ระบุความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกคนต้องเรียน เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้นี้ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบมีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในแต่ละด้าน คือด้านความรู้ ด้านทักษะ และเจตคติ

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้รับผิดชอบต่อสังคมของผู้เรียน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มุ่งพัฒนาพฤติกรรมให้ผู้เรียนตระหนักในสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมายเกณฑ์ที่สังคมกำหนดขึ้น ทั้งในและนอกห้องเรียน มีความสัมพันธ์ต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวม อันเป็นรากฐานในการพัฒนาสังคมให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ที่ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเล็งเห็นความสำคัญของงานจิตอาสา แล้วทรงจัดตั้งโครงการจิตอาสา ทำความดี ด้วยหัวใจ ซึ่งมีพสกนิกรเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก และได้ดำเนินงานจิตอาสาในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ ทำให้งานจิตอาสาขยายตัวออกไปในพื้นที่น้อยใหญ่ต่างๆ เพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนไทยมีหัวใจจิตอาสามากขึ้น ซึ่งแม้แต่ในคำขวัญวันเด็ก ประจำปี 2562 ที่ว่า เด็ก เยาวชน จิตอาสา ร่วมพัฒนาชาติ ก็ได้มีระบุคำว่า จิตอาสาเข้าไปด้วย ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ถูกภาคส่วน ใส่ใจกันมากขึ้นกว่าแต่ก่อน

ความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัตถุในปัจจุบัน เป็นสาเหตุที่ทำให้สังคมโดยทั่วไป มีค่านิยมที่ให้ความสำคัญ ในการแสวงหาเงิน ทอง แสวงหาอำนาจ บารมี มากกว่าที่จะให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ สังคมในปัจจุบันจึงกลับเสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัดเจน ปัญหาต่างๆ ที่มีมากมาย ดังนั้นการปลูกฝังความสำนึก ให้กับบุคคล เพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมจึงควรที่จะเกิดขึ้นในสังคม ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบัน จึงมีการกล่าวถึงคำว่า จิตอาสาเพื่อให้ผู้คนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าตนเอง คำว่า จิตอาสาจึงมีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์โดยส่วนรวม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาการตีความหมายของจิตอาสาปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อจิตอาสา ลักษณะการทำกิจกรรมจิตอาสา และผลจากการทำกิจกรรมจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีในครั้งนี้ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการการสอนสังคมศึกษาด้านจิตอาสา ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการเป็นแนวทางต่อการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้ที่มีจิตอาสาที่เหมาะสมแก่นักเรียนในโรงเรียนต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่อง การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระ

ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และสถาบันศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็น สภาพผู้เรียน สังคมศึกษาด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อเสนอแนวทาง การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 200 รูป กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 รูป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตาราง Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 57) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 6 รูป/คน ได้โดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี และตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมีความเข้าใจ 2) ด้านความรับผิดชอบ 3) ด้านความเสียสละ 4) ด้านความสามัคคี 5) ด้านการทำงาน เป็นทีมตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบเกี่ยวกับ ระดับชั้น ขนาดสถานศึกษา และตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

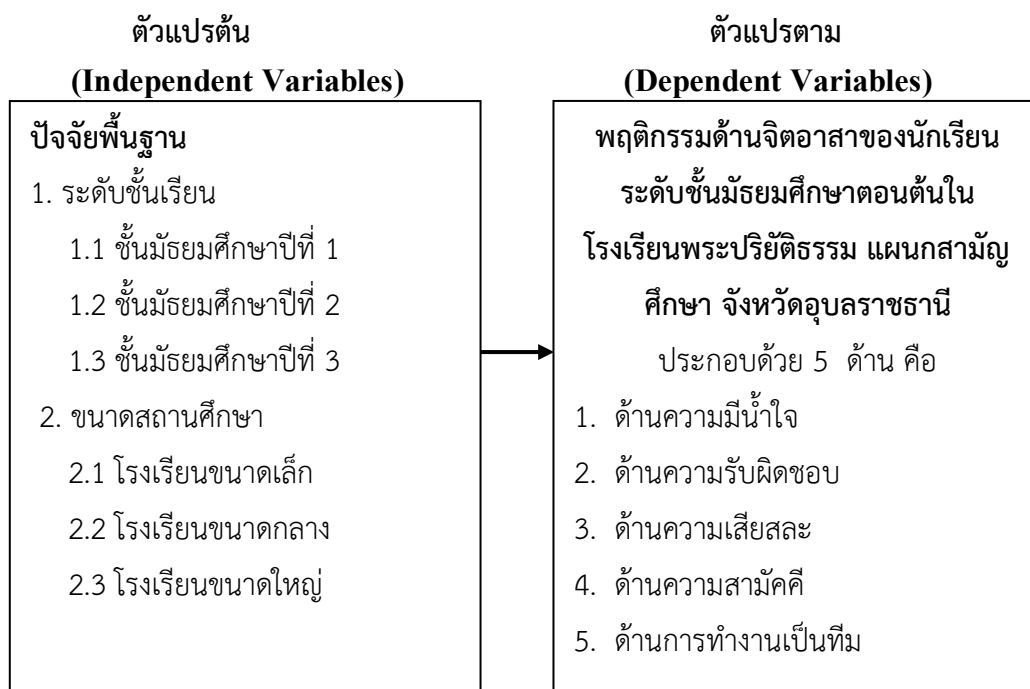
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) หาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) 2) หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามโดยวิธี Item-Total Correlation 3) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ระดับชั้นเรียน และขนาดสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ใน 5 ด้าน

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการจำแนกตาม ระดับการศึกษา และขนาดสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นั้น มีการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 37.9 รองลงมา ระดับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 32.6 ตามลำดับ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นั้น เป็นนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 43.2 รองลงมา เป็นนักเรียนในสถานศึกษาขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 34.1 และเป็นนักเรียนในสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 22.7

2. ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีดังนี้

2.1 การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของ

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามัคคี ($\bar{x} = 4.19$) ด้านความมีน้ำใจ ($\bar{x} = 4.17$) ด้านความเสียสละ ($\bar{x} = 4.15$) และด้านความความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 4.15$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{x} = 4.01$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2.2 ด้านความมีน้ำใจ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ด้านความมีน้ำใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 นักเรียนมีความเกื้อกูลต่อหมู่คณะเพิ่มขึ้น ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ข้อที่ 3 นักเรียนพร้อมช่วยเหลือผู้อื่นทันทีที่ทำได้ ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.78) และข้อที่ 8 นักเรียนมีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าตน ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.75) ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 7 นักเรียนมีความเอื้ออาทรเอาใจใส่คนรอบข้างอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 0.78) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

1.3 ด้านความรับผิดชอบ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 5 นักเรียนให้ความเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.82) รองลงมาคือ ข้อที่ 7 นักเรียนให้ความเคารพและเชื่อฟัง ช่วยเหลือการทำงานให้เต็มความสามารถในแต่ละโอกาสอันสมควร ประพฤติตนเป็นคนดี ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.73) และข้อที่ 6 นักเรียนยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.75) ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 8 นักเรียนช่วยเหลือกิจกรรมงานของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.79) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

1.4 ด้านความเสียสละ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ การจัดการเรียนรู้วิชา

สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ด้านความเสียสละ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 6 นักเรียนมีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อหมู่คณะ ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.82) รองลงมาคือ ข้อที่ 8 นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอยู่เสมอ โดยการช่วยเหลือจะทำอย่างเต็มกำลังที่ตนเองสามารถช่วยได้ ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.82) และ ข้อที่ 1 นักเรียนอุทิศเวลาช่วยงานของกลุ่มด้วยความเต็มใจ ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.78) ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 2 นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเสียสละกำลังกายทรัพย์สิ่งของตามกำลัง ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.79) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

1.5 ด้านความสามัคคี พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ด้านความสามัคคี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 6 นักเรียนมีความพร้อมเพรียงกันกับหมู่คณะในทุกๆกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกัน ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.74) รองลงมาคือ ข้อที่ 7 นักเรียนร่วมใจกันปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.74) และข้อที่ 5 นักเรียนมีความกลมเกลียวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่เสมอ ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.74) ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 8 นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมตามข้อตกลง ไม่มีการแบ่งแยกยอมรับในศักยภาพของเพื่อน ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.82) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

1.6 ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการทำงานเป็นทีม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 2 นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นระหว่างการทำกิจกรรมจิตอาสา ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.81) รองลงมาคือ ข้อที่ 1 นักเรียนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือสนับสนุนในการทำกิจกรรมจิตอาสาของห้องจนสำเร็จ ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.85) และข้อที่ 3

นักเรียนยกย่องให้เกียรติเพื่อนร่วมงานและไม่ทอดทิ้งงานที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.77) ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 4 สามารถทำงานเป็นทีมด้วยความสำเร็จเรียบร้อย ($\bar{x} = 3.92$, S.D. = 0.85) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของ การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

3.1 ระดับการศึกษา พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.2 ขนาดสถานศึกษา พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ในการผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ด้านความมีน้ำใจ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนรู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้กระทำสิ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าตน และมีความเกื้อกูลต่อหมู่คณะเพิ่มขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกรวัฒน์ สิริปัญญา (สืบสวน) (2562 : 177-191) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอน

ปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.2 ข้อเสนอแนะแนวทาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ คนรอบข้างอย่างสม่ำเสมอ มีจิตอาสาที่จะทำงานให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนอย่างเต็มที่ กำลังที่ตนเองสามารถช่วยได้ และช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน อยู่เสมอ ให้ความเคารพปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด ให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสามัคคี และครูผู้สอนควรมีแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนในการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับวิจัยของ ญัตติชุตดา สุภาพจน (2561 : 78-88) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) จิตอาสา เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยความเต็มใจ สมครใจที่จะทำ กระทำโดยไม่หวังผลตอบแทน ช่วยเหลือผู้อื่นในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเอง แรงจูงใจในการทำกิจกรรมจิตอาสา ความภาคภูมิใจในตนเอง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม การมีตัวแบบ และการได้รับข้อมูลป้อนกลับ

1.3 ลักษณะการทำกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครนั้น สามารถแบ่งเป็นประเภทการทำกิจกรรมจิตอาสาได้ 2 ประเภท ประเภทแรก คือกิจกรรมจิตอาสาที่เป็นการช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส และประเภทที่สอง คือกิจกรรมจิตอาสาที่เป็นการทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน

1.4 ผลจากการทำกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ผลต่อตนเอง คือการได้รับความสุขและความภูมิใจ การใช้เวลาให้

เกิดประโยชน์ และการได้รับความรู้ใหม่ และผลต่อผู้อื่น คือทำให้ผู้อื่นมีความภูมิใจในตัวเอง และผู้อื่นได้รับการช่วยเหลือ

2. ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนให้ความเคารพและเชื่อฟัง ช่วยเหลือการทำงานให้เต็มความสามารถในแต่ละโอกาสอันสมควร ประพฤติตนเป็นคนดี ช่วยเหลือกิจกรรมงานของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด และยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญญา สาผลิผลิน. (2561 : 1-15) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกรกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1.1 ด้านผู้บริหาร พบว่า 1) มีความต้องการวิธีการฝึกและปฏิบัติการพฤติกรรมจิตสาธารณะที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง 2) มีความต้องการรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะเพื่อนำไปพัฒนานักเรียนในโรงเรียน 3) เห็นคุณค่าของจิตสาธารณะในการจัดการเรียนรู้ให้ครูแสดงความชื่นชมเมื่อนักเรียนทำความดีหรือทำประโยชน์แก่ส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.64 อยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านครูพบว่า 1) ต้องการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้เสียสละมองเห็นผลประโยชน์ของผู้อื่นมากกว่าตนเอง 2) ต้องการวิธีกระตุ้น หรือส่งเสริมให้นักเรียนที่กิจกรรมสาธารณะอย่างเต็มกำลังและเต็มความสามารถ 3) ต้องการความร่วมมือจัดตั้งโครงการจิตอาสาพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีจิตสาธารณะเพื่อโรงเรียนและชุมชนมีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.37 อยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ด้านนักเรียน พบว่า 1) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ 2) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่โรงเรียนจัดขึ้น 3) นักเรียนแบ่งปันและเปิดโอกาสให้เพื่อนได้ใช้ของส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 2.46 อยู่ในระดับน้อย

3. ผลการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคม สามารถได้ผลลัพธ์เป็นแนวทางการจัดกิจกรรม ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดกิจกรรม และ 5) การประเมินผลการเรียนรู้

4. การประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการใช้การทดสอบสถิติแบบไคสแควร์ (Chi-Square Test) ในการประเมินองค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก โดยในแต่ละด้านมีค่า P value มากกว่า .05 การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับวิจัยของ เมธินี วงศ์วานิช รัชฎภาภรณ์ (2558 : 328-342) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา: การสังเคราะห์งานวิจัยผลการวิจัยพบว่า

4.1 ส่วนใหญ่งานวิจัยพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านทักษะทางจิตใจและทางปัญญา ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการสื่อสาร และด้านคุณธรรมและจริยธรรม

4.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนมีลักษณะกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทั้งด้วยตนเอง และการทำงานกลุ่ม การใช้กิจกรรมสุนทรีย์สนทนา กิจกรรมฟังอย่างลึกซึ้ง กิจกรรมฐานการเรียนรู้ กิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้รายบุคคลและรายกลุ่ม กิจกรรมการเขียนอนุทินการเรียนรู้ ตลอดจนการใช้เทคนิคที่หลากหลายที่ผู้วิจัยนำมากระตุ้นและเสริมสร้างการฝึกทักษะการคิด โดยมีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นอิสระ

4.3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า การออกแบบการเรียนรู้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านพุทธิพิสัยด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัยและสอดคล้องกับวิจัยของ พระกรวัฒน์ สิริปัญญา (สืบสวน) (2562 : 177-191) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อ

พัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ข้อเสนอแนะแนวทาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ คนรอบข้างอย่างสม่ำเสมอ มีจิตอาสาที่จะทำงานให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนอย่างเต็มกำลัง ที่ตนเองสามารถช่วยได้ และช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอยู่เสมอ ให้ความเคารพปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด ให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกัน

5. ด้านความเสียสละ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกคนในสังคมอย่างเต็มใจ เข้าร่วมกิจกรรมเสียสละกำลังกาย ทรัพย์สินของตามกำลัง และอุทิศเวลาบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐรัชฎา สุภาพจน (2561 : 78-88) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) จิตอาสา เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยความเต็มใจสมัครใจที่จะทำ กระทำโดยไม่หวังผลตอบแทน ช่วยเหลือผู้อื่นในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเอง แรงจูงใจในการทำกิจกรรมจิตอาสาความภาคภูมิใจในตนเอง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม การมีตัวแบบ และการได้รับข้อมูลป้อนกลับ 3) ลักษณะการทำกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครนั้น สามารถแบ่งเป็นประเภทการทำกิจกรรมจิตอาสาได้ 2 ประเภท ประเภทแรก คือกิจกรรมจิตอาสาที่เป็นการช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส และประเภทที่สอง คือกิจกรรมจิตอาสาที่เป็นการทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน และ 4) ผลจากการทำกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ผลต่อตนเอง คือการได้รับความสุขและความภูมิใจ การใช้

เวลาให้เกิดประโยชน์ และการได้รับความรู้ใหม่ และผลต่อผู้อื่น คือทำให้ผู้อื่นมีความภูมิใจในตัวเราและผู้อื่นได้รับการช่วยเหลือ

6. ด้านความสามัคคี อยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนมีความพร้อมเพรียงกันกับหมู่คณะในทุกๆ กิจกรรมที่ได้ทำร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันจนกิจกรรมสำเร็จ และมีความกลมเกลียวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่เสมอ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมปอง ช่วยพรม (2559 : 133-146) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามหลักการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

6.1 การสร้างและหาคุณภาพของรูปแบบ พบว่า

6.1.1 คุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มี 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) ด้านการใช้ 2) ด้านการถือเป็นที่ 3) ด้านการเคารพสิทธิ และ 4) ด้านการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะ คือจัดการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงปัญหาจากชีวิตจริงในชุมชนของตน ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ สสำรวจและนำมาสู่การลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงด้วยการรับใช้สังคมที่เชื่อมโยงจากหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบนำไปสู่การเกิดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

6.1.2 รูปแบบกิจกรรม มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการหรือแนวคิดพื้นฐาน 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) เตรียมการ 2) ดำเนินการ 3) สะท้อนกลับ และ 4) เฉลิมฉลอง

6.1.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และการนำรูปแบบไปทดลองนำร่อง พบว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

6.2 การทดลองใช้รูปแบบ พบว่า

6.2.1 นักเรียนมีคุณลักษณะจิตสาธารณะ ทุกด้านโดยรวมหลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิเศษ สภาพรบำรุงเผ่า (2560 : 110-125) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสาของนักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 พบว่า 1) จิตอาสาของนักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 มีระดับจิตอาสาอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผล

จิตอาสาของนักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ภาพรวมอยู่ในระดับในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสื่อมวลชน ปัจจัยด้านสังคม/ชุมชน ปัจจัยด้านโรงเรียน/ครูและปัจจัยด้านเพื่อน ตามลำดับ

6.3 ปัจจัย 3 ด้าน จาก 6 ด้าน ที่ส่งผลทางตรงต่อจิตอาสาของนักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษาได้ร้อยละ 75.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยด้านโรงเรียน/ครู

6.4 แนวทางการพัฒนาปัจจัยทั้ง 3 ด้าน คือปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยด้านโรงเรียน/ครูประกอบด้วยวัตถุประสงค์ วิธีการ/แนวทางการพัฒนา และการประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ตามการประเมินของผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา และครูที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 และยังสอดคล้องกับวิจัยของ พระกรวัฒน์ สิริปณิโย (สืบสวน) (2562 : 177-191) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ข้อเสนอแนะแนวทาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ คนรอบข้างอย่างสม่ำเสมอ มีจิตอาสาที่จะทำงานให้ผู้อื่น

โดยไม่หวังผลตอบแทนอย่างเต็มที่ที่ตนเองสามารถช่วยได้ และช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอยู่เสมอ ให้ความเคารพปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด ให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสามัคคี และครูผู้สอนควรมีแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนในการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

6.5 ด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนสร้างความร่วมมือร่วมใจให้เกิดในหมู่คณะ ในการทำกิจกรรมให้มีคุณภาพ สามารถทำงานเป็นทีมด้วยความสำเร็จ และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และกลุ่มคนที่หลากหลาย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธินี วงศ์วานิช รัชภักภรณ์ (2558 : 328-342) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา: การสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า 1) ส่วนใหญ่งานวิจัยพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านทักษะทางจิตใจและทางปัญญา ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการสื่อสาร และด้านคุณธรรมและจริยธรรม 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนมีลักษณะกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทั้งด้วยตนเอง และการทำงานกลุ่ม การใช้กิจกรรมสุนทรียสนทนา กิจกรรมฟังอย่างลึกซึ้ง กิจกรรมฐานการเรียนรู้ กิจกรรมสะท้อนการเรียนรายบุคคลและรายกลุ่ม กิจกรรมการเขียนอนุทินการเรียนรู้ ตลอดจนการใช้เทคนิคที่หลากหลายที่ผู้วิจัยนำมากระตุ้นและเสริมสร้างการฝึกทักษะการคิด โดยใช้การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นอิสระ การให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้คิดสร้างสรรค์และคิดบวกการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สื่อสังคมออนไลน์ การสร้างโอกาสการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ตลอดจนการให้ผลข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรายวิชาในสาขาวิชาต่างๆ 3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า การออกแบบการเรียนรู้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย ด้านทักษะพิสัย และยังคงสอดคล้องกับวิจัยของ พระกรวัฒน์ สิริปัญญา (สืบสวน) (2562 : 177-191) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ข้อเสนอแนะแนวทาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ คนรอบข้างอย่างสม่ำเสมอ มีจิตอาสาที่จะทำงานให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนอย่างเต็มกำลังที่ตนเองสามารถช่วยได้ และช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอยู่เสมอ ให้ความเคารพปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด ให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสามัคคี และครูผู้สอนควรมีแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนในการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

7. การเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

7.1 ระดับการศึกษา นักเรียนมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยพระภิกษุวัฒน์ สิริปัญญา (สืบสวน) (2562 : 177-191)

7.2 ขนาดสถานศึกษา นักเรียนในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกันอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วลัยรัตน์ ยิ่งดำนุ่น (2555 : ก)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษา ควรส่งเสริมกิจกรรม กระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัว ด้านความรับผิดชอบ สถานศึกษา ต้องมีการพัฒนานักเรียนให้มีความมีเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด

1.2 สถานศึกษา ควรส่งเสริม ให้นักเรียนมีความเสียสละ ช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอยู่เสมอ โดยการช่วยเหลือจะทำการเต็มกำลังที่ตนเองสามารถช่วยได้

1.3 สถานศึกษา ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริม ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนกิจกรรมจิตอาสา ร่วมใจกันปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี และพื้นที่อื่นๆ ด้วย

2.2 ควรศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา

2.3 ควรศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐชุกดา สุภาพจน. (2561). จิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขต กรุงเทพมหานคร. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 13 (1), 78-88)

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

พระกรวัฒน์ สิริปัญญา (สืบสวน). (2562). การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอน

- ปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 6 (4), 177-191.
- พิสชา สถาพรบำรุงเฝ้า. (2560). แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสาของนักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5. *วารสารชุมชนวิจัย*, 11 (3), 110-125.
- เมธินี วงศ์วานิช รัชมกการณณ์. (2558). การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา: การสังเคราะห์งานวิจัย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 5 (2), 328-342.
- วัลย์รัตน์ ยิ่งดำนุ่น. (2555). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการจิตอาสา: กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนบางมดวิทยา สีสุกหวาดจวนอุปถัมภ์. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมปอง ช่วยพรม. (2559). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามหลักการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 5 (2), 133-146
- สัญญา สาผลิผลิน. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 4 (2), 1-15.

การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม
และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

**The Learning Management in Accordance with the Threefold
Training Principles in the Civil Duty, Culture and Social
Living Contents of Teachers in Schools under the Office of
Secondary Education Service Area 25**

พระธีระยุทธ อานนทมุณี (ทัศน์จันดา),

วิทยา ทองดี และสมควร นามสีฐาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phra Thirayut Anandamuni (Thatchanda),

Vitthaya Thongdee and Somkuan Namseethan

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, Email: teerayoot90@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพ เพื่อเปรียบเทียบ และศึกษา
แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ
ดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 25 เป็นวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่ม
ตัวอย่าง เป็นครูผู้สอน จำนวน 76 คน เทียบสัดส่วนตารางของ Krejcie and Morgan
เครื่องมือที่ใช้การวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
คือค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (%) และค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
การหาค่าค่าความถี่และค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการวิเคราะห์ความ
แปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of variance: f-Test) และทดสอบความ
แตกต่างรายคู่ใช้การทดสอบโดยใช้วิธีเชฟเฟ (Scheffe's Post hoc Comparison)

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ด้านศีล ด้านสมาธิ ด้านปัญญา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญาตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษาโดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ด้านศีล คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ ให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต และสอนให้ปฏิบัติตามหลักศีล 5 การปลูกฝังส่งเสริมให้นักเรียนรู้ผลกระทบในแง่ลบต่างๆ ของการมีความสุจริต ทั้งทางกาย วาจา และทางใจด้านสมาธิ คือ ฝึกสมาธิเดินจงกรม และปลูกฝังคุณธรรม โดยครูและนักเรียน แลกเปลี่ยนการเล่าเรื่องนิทานคุณธรรม ข้อคิดต่างๆที่ได้รับ จัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนทุกระดับชั้นด้านปัญญา คือ จัดให้มีการเข้าค่ายปฏิบัติธรรมพัฒนาจิต โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทุกปี ทุกรุ่น เป็นเวลา 4 คืน 5 วัน ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมเวฬุวัน จังหวัดขอนแก่น ฝึกให้รู้จักคิด โดยใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา จัดกิจกรรมอบรมหรือกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริงให้นักเรียนเกิดปัญญาแนะนำให้พัฒนาความรู้ความสามารถ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; หลักไตรสิกขา; ครู

Abstracts

The objectives of this research were: to study the conditions, to compare and study the ways to develop the learning management in accordance with the threefold training principles in the civil duty, culture and social living contents of teachers in schools under the Office of Secondary Education Service Area 25. This study was conducted by means of the quantitative research. The samples in this study were 76 teachers in the research area, selected based on the method of Krejcie & Morgan. The tools used to collect the data were questionnaires and interview forms. The statistics

used in the data analysis were: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, One Way ANOVA, f-test, Scheffe's Post hoc comparison.

The research results were as follows: The learning management in accordance with the threefold training principles in the civil duty, culture and social living contents of teachers in schools under the Office of Secondary Education Service Area 25 in overall and in studied aspects: precepts, meditation and wisdom was rated at a high level of practice.

The comparison results of the learning management in accordance with the threefold training principle in the civil duty, culture and social living contents of teachers in schools under the Office of Secondary Education Service Area 25 showed its high level of practice with indifference at the statistical significance level of .05; which denied the set hypothesis. Classified by the samples' work experiences, the statistical significance difference was seen at the level of .05 which accepted the prior set hypothesis.

The ways to develop the learning management in accordance with the threefold training principle in the civil duty, culture and social living contents of teachers in schools under the Office of Secondary Education Service Area 25 are that in the aspect of precept, there should be organizing of learning activities for students to have public mind, let students be honest and teach them to practice according to the 5 precepts, cultivate and encourage students to know the effects in various aspects of honesty physically, verbally and mentally. In the aspect of meditation, there should be the practice of walking meditation and cultivation of morality by having teachers and students to exchange storytelling and moral stories, various comments received, organizing moral and ethical training activities for students of all levels. In terms of wisdom, there should be organizing of 4 nights and 5 days spiritual development camps for the forth high school students every year at the Dharma Weluwan Center, KhonKaen province to train them to think by using problem-solving thinking processes, organizing training activities or activities that focus on real practice for students to develop their intelligence, knowledge and ability kept up with the changes.

Keywords: The Learning Management; The Threefold, The Teachers

บทนำ

ปัญหาในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในบ้านเรา คือ ผู้สอนส่วนใหญ่สอนแบบบรรยายเนื้อหาตามหนังสือ ขาดเทคนิคและวิธีการสอนแบบใหม่ๆ ทำให้เด็กนักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือฝึกแก้ปัญหาในห้องเรียน ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เพราะเบื่อหน่ายต้องท่องจำทั้งในเนื้อหาวิชาที่หลากหลายหมวดสาขา และเนื้อหาสาระบางอย่างก็ไม่ได้นำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน ครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยน รูปแบบ เทคนิค

วิธีการเรียนการสอนใหม่ ให้ทันกับยุคสมัย และจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการพัฒนาทั้งความคิด ความถนัด ความสนใจของแต่ละคน ครูต้องสอนวิธีแสวงหาความรู้มากกว่าสอนตัวความรู้ สอนการคิดมากกว่าสอนให้ท่องจำ เน้นผู้เรียนมากกว่าเน้นเนื้อหาวิชา เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ตลอดชีวิต อันเป็นทักษะสำคัญของบุคคลในยุคศตวรรษที่ 21 (วิภาพรรณ พินลา และคณะ ,2561 : 28) การศึกษาให้แก่สังคมไทยโดยเฉพาะ เยาวชน และการศึกษาเริ่มต้นที่จะต้องให้ความสำคัญในเรื่อง ดูเป็นและฟังเป็น ซึ่งหมายถึง การรู้จักใช้อายตนะ หรือใช้อินทรีย์ให้ได้ ประโยชน์ไม่เกิดโทษ คือ ใช้ตาหูฟัง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส และกายสัมผัส ซึ่งถือว่าสำคัญมากในการพัฒนามนุษย์เบื้องต้น จัดอยู่ในหลักที่เรียกว่า อินทรีย์สังวร ซึ่งรวมอยู่ในชั้น ภาวนาคือ การพัฒนากาย หรือพัฒนาการทางกาย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2537 : 35-37) การสอนให้รู้จักสอนตัวเองให้พ้นทุกข์และฝึกอบรมให้เป็นคนสมบูรณ์แบบ โดยปฏิบัติตามคุณธรรม 3 ประการ คือ ศีล สมาธิและปัญญา ปัญญา คือ ความรู้แจ้ง รอบรู้รู้เท่าทันสภาวะความเป็นจริง ผู้มีปัญญาเท่านั้นจะขจัดรากเหง้าของความทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง และพระองค์ทรงมีพระปรีชาญาณสามารถเลือกใช้ วิธีสอนให้เหมาะสมกับบุคคลและชุมชน นอกจากนี้พระองค์ทรงมีกลวิธีในการสอน ในการอธิบาย ในการตอบปัญหาอย่างชาญฉลาด ชัดเจน ง่ายต่อการทำความเข้าใจและพระองค์ยังมีการเสริมแรงให้ผู้เรียนภาคภูมิใจในตนเอง เรียนด้วยความสบายใจ สร้างบรรยากาศในการเรียนให้ผู้เรียนอยากเรียนกระตือรือร้นที่จะเรียน จะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายในการสอนและพุทธวิธีต่างๆ ในการที่ทรงใช้สอนนั้นล้วนทะล่อมไปสู่ปัญญาให้บุคคลประจักษ์แจ้งด้วยตนเองจนสามารถเป็นที่พึ่งแก่ตนได้

แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขานี้ ได้มีนักวิชาการ ให้ทัศนะไว้ ยกตัวอย่างเช่น ดร.พระมหาจรรยาสุทธิญาโณ ซึ่งได้ให้ทัศนะว่า การศึกษาที่ถูกทางควรใช้ไตรสิกขาและอริยมรรค ซึ่งจะทำให้แนวคิดทางการศึกษาบรรลุเป้าหมายและเกิดความสำเร็จได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 37) ควรนำแนวทางสู่ความสำเร็จ คือ ศีล สมาธิและปัญญา มาใช้เป็นยุทธศาสตร์การศึกษาโดยรวม ซึ่งครอบคลุม การพูด การกระทำและการคิด (สาโรช บัวศรี, 2544 : 89) และเมื่อไตรสิกขาเป็นหลักการการศึกษาที่สำคัญ ดังนั้น ภารกิจของสถานศึกษาก็คือการฝึกบุคคลครบทั้ง 3 ระดับ คือ ศีล สมาธิและปัญญา

ดังนั้น ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมองเห็นความสำคัญและมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการ

ดำเนินชีวิตในสังคม ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 25 เพื่อเป็นแนวทางการเรียนรู้สู่ความสำเร็จตามหลัก ศิลปสมาธิ ปัญญา
ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม
และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 25
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่
พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำแนกตามระบบการศึกษา และ
ประสบการณ์ทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา
สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ (Quantitative
& Qualitative Research) เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดย (mixedmethod) ผสมวิธี
ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey
Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In
depth Interview) กับข้อมูลสำคัญ (Key Infomants) เข้าด้วยกัน การจัดการเรียนรู้ตาม
หลักไตรสิกขาสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของครูใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เครื่องมือที่ใช้การวิจัย
เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าความถี่
(Frequency), ค่าร้อยละ (%) และค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การหาค่า
ค่าความถี่และค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน
ทางเดียว (One- Way Analysis of variance : f-Test) และทดสอบความแตกต่างรายคู่
ใช้การทดสอบโดยใช้วิธี เชฟเฟ่ (Scheffe's Post hoc Comparison)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จากจำนวน 5 โรงเรียน จำนวน 95 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยผู้วิจัย ได้เลือกจากครูผู้สอน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 95 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan

กลุ่มเป้าหมายในเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 4 คน รวมเป็นจำนวน 7 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodresearch) ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารงานวิจัย และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามเกี่ยวกับศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ค่าความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) ของครูผู้สอน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

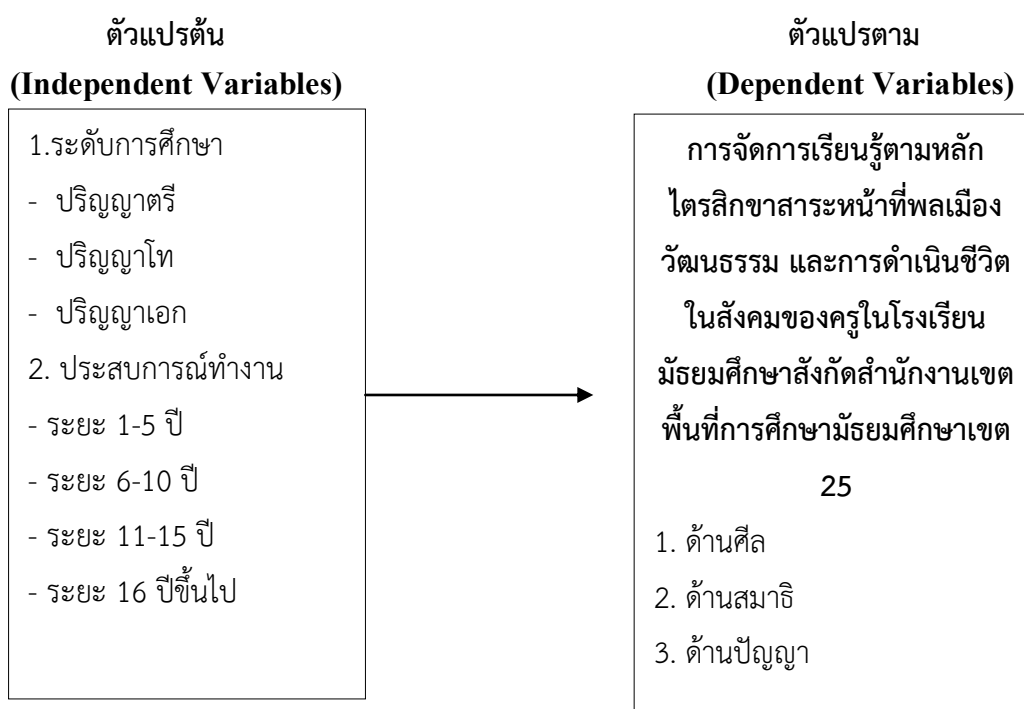
2. แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวม รายด้านและรายข้อ

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็น จำแนกตาม ระดับการศึกษา และ ประสิทธิภาพในการทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ค่า และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F - test แบบ One-way ANOVA) เมื่อพบความมีนัยสำคัญทางสถิติ ทดสอบรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

4. วิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สารระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารวรรณกรรมแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สารระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้สะสมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สารระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ภาพรวม และรายด้านที่มีการปฏิบัติในระดับมาก โดยที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดด้านศีล โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ คือด้านที่ 1. ด้านศีล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) รองลงมาคือ ด้านสมาธิ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) ส่วนต่ำสุดคือ ด้านปัญญาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏดังนี้ ด้านการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษา ปริญญาโท (คิดเป็นร้อยละ 50.0) ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.4 และด้านการศึกษาปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 2.6 และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 16 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 59.2 ประสบการณ์ทำงาน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.8 ประสบการณ์ทำงาน 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.8 และประสบการณ์ทำงาน 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.2

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สารระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษาโดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สารระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ด้านศีล คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ ให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต และสอนให้ปฏิบัติตามหลักศีล 5 การปลูกฝังส่งเสริมให้นักเรียนรู้ผลกระทบในแง่ลบต่างๆ ของการมีความสุจริต ทั้งทางกาย วาจา และทางใจด้านสมาธิ คือ ฝึกสมาธิเดินจงกรม และปลูกฝังคุณธรรม โดยครูและนักเรียน แลกเปลี่ยนการเล่าเรื่องนิทานคุณธรรม ข้อคิดต่างๆ ที่ได้รับ จัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนทุกระดับชั้นด้านปัญญา คือ จัดให้มีการเข้าค่ายปฏิบัติธรรมพัฒนาจิต โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทุกปี ทุกรุ่น เป็นเวลา 4 คืน 5 วัน ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมเวฬุวัน จังหวัดขอนแก่น ฝึกให้รู้จักคิด โดยใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา จัดกิจกรรมอบรมหรือกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริงให้นักเรียนเกิดปัญญาแนะนำให้พัฒนาความรู้

ความสามารถ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านศีล พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูส่งเสริมให้นักเรียนทำสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับ เรื่องหน้าที่พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้ทันสื่อข่าวสารบ้านเมืองทันเหตุการณ์การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย และครูส่งเสริมให้นักเรียนได้รับความรู้จากสื่ออย่างถูกต้องในการสื่อสารในเรื่องวัฒนธรรมอันดีงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจินดา สุขათ (พราหมชาติ) (2561 : ก) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการและเพื่อศึกษาแนวทางเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ของครูสังคมศึกษาที่ จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์สอน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แนวทางเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา พบว่า ครูผู้สอนควรปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริม โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้นักเรียนมีอารมณ์ที่สนุกสนานในการเรียนมากขึ้น ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกี่ยวกับเนื้อหาการเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น ควรมีการประเมินผลและพัฒนาการทางสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 และกิจกรรมเข้าค่ายธรรมะ กิจกรรมประกวดมารยาทไทย หรือ กิจกรรมจิตอาสาต่างๆ เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ประจำใจ และเป็นคนดีของสังคมสืบต่อไป

2. ด้านสมาธิ พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดเชิงการบูรณาการ เรื่องการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของชาติ และครูจัดการเรียนสอนให้นักเรียนคิดเป็นกลุ่มในสภาพปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน เรื่องหน้าที่พลเมืองดีของสังคมตามรัฐธรรมนูญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพันธ์วัฒน์ ธรรมาทุณโน (ภูมิรัง) (2561 : ก) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของผู้เรียน ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการอบรมสั่งสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติต่อการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกเป็นรายด้าน ด้านการจัดการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อแยกเป็นรายด้าน ด้านการอบรมสั่งสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประสบการณ์ทำงานระยะไม่เกิน 5 ปี มีความคิดเห็นต่อระดับปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของผู้เรียนน้อยกว่า ประสบการณ์ทำงานระยะ 11 ปีขึ้นไป

4. แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของผู้เรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่นพบว่า

4.1 ด้านการอบรมสั่งสอนต้องสั่งสอนให้นักเรียนมีความประพฤติที่ดี มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ และส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีอย่างรอบด้าน คือ กาย ใจ ปัญญา อย่างสม่ำเสมอ ด้านการจัดกิจกรรมของ

โรงเรียนพบว่าต้องมีการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3.3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียน พบว่าควรจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นสัดส่วน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนให้มากขึ้น จัดให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน และใช้พื้นที่ในโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ปฏิสัมพันธ์กับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง บริเวณโรงเรียน และเขียนป้ายพุดุสิต ติดตามต้นไม้ เพื่อให้นักเรียนได้อ่าน 3.4) ด้านการจัดการเรียนรู้พบว่าควรจัดการเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบ เช่น PBL (Problem Based Learning or Project Based Learning), การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม (Head Hands Harts) เป็นต้น

5. ด้านปัญญา พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะแก้ปัญหา เรื่องหน้าที่ของพลเมืองดีตามรัฐธรรมนูญ และ ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะแก้ปัญหาความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุทัศน์ อาภาโร (อรัญมาลา) (2562 : ก) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้สะเต็มศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้สะเต็มศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะการแก้ปัญหา ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เปรียบเทียบการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้สะเต็มศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดสถานศึกษา นั้น ครูมีความคิดเห็นต่อการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้สะเต็มศึกษา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แนวทางการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้สะเต็มศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กนักเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนด้วย

ตนเองเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามปัญหาที่ไม่เข้าใจและการปรับแผนให้เหมาะสมกับ
ผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง สอนอย่างเป็นกันเองกับนักเรียนจะได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ ครู
ใช้สื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้มากที่สุด มีรูปแบบการสอนที่
หลากหลาย ผลลัพธ์การเรียนการสอนให้มีความทันสมัยและหลากหลายสามารถช่วยกระตุ้น
และสร้างความสนใจให้นักเรียน ทำให้มีความสุขและไม่เบื่อหน่ายในการเรียน ครูควร
ส่งเสริมให้นักเรียนมี ทักษะการคิด ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการ
สื่อสาร เพื่อจะได้สอดคล้องในศตวรรษที่ 21 ยุคสังคมโลก 4.0

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปกำหนดเป็นนโยบายหรือ
แผนปฏิบัติให้สถานศึกษาต่าง ๆ ได้นำมาประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุ
เป้าหมายของหลักสูตรและผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการอบรมคุณธรรม จริยธรรม วัน
สำคัญต่างๆในทางพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางในการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ควร
ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในการจัดการ
เรียนการสอนในสาระอื่นๆ

2.2 ผู้สอนควรแนะนำแนวทางการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดี
ของครอบครัวสังคมโรงเรียนเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของสังคมเพื่อ
เป็นการเสริมสร้างพลเมืองที่ดีในสังคม

2.3 ผู้สอนควรแนะนำแนวทางการดูแลตนให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับสังคมหมู่
คณะในสภาพสังคมที่แตกต่างทางด้านวัฒนธรรมความเชื่อที่มีความหลากหลาย แนะนำ
แนวทางให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุขโดยเคารพสิทธิผู้อื่นการตัดสินใจ
ของคนอื่นและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมได้ด้วยความสามัคคี

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาทัศนคติของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยใช้หลักตาสิกขา หรือหลักธรรมอื่น

เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน เป็นการสร้างพลเมืองที่ผู้สังคม ของครูในโรงเรียน
มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

3.2 ควรมีการนำเอาหลักธรรมอื่นๆ ในทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการการ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
เพื่อเปรียบเทียบให้ความแตกต่างและเหมือนกันอย่างไร

3.3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ควรส่งเสริมการอบรม
ครูเพื่อส่งเสริมเรื่องระเบียบวินัย และกฎ กติกาต่างๆ โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนของ
พระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการตระหนักรับทบทวนหน้าที่ของครูผู้สอน

เอกสารอ้างอิง

พระจินดา สุขำโต (พรามชาลี). (2561). *สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อเปรียบเทียบ
ระดับการปฏิบัติการและเพื่อศึกษาแนวทางเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา
สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร
4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์.
ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2537). *การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท สหธรรมิกจำกัด.

พระพันธ์วัฒน์ ธรรมมาตมโน (ภูมิจริง). (2561). *การจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของผู้เรียน ใน
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น. ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
สอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

พระสุทัศน์ อาภาธโร (อรัญมาลา). (2562). *การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ สาระหน้าที่
พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้สะเต็มศึกษาในโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต การสอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.*

- วิภาพรรณ พินลา และคณะ. (2561). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*.
กรุงเทพมหานคร: ซียูเคชั่นบุ๊ก.
- สาโรช บัวศรี. (2544). *ปรัชญาการศึกษาสำหรับประเทศไทย: จุดบรรจบระหว่างพุทธศาสนา
กับประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *พุทธธรรมนาการศึกษาได้อย่างไร*.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย.

การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชี
ของวัดในจังหวัดอุดรธานี ตามคู่มือไวยาวัจกร
**The Analysis of Accounting Procedures and Internal Control
of Temples in Udon Thani Province Following the Temple
Affair Manager Manual**

เจียรชัย เสาสามา และปวีณา กองจันทร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Theanchai Saosama and Paweena Kongchan
Khon Kaen University, Thailand.

Corresponding Author, Email: theanchai.saosama@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร และ 2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัด งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีของวัด จำนวน 7 คน จากวัดในพื้นที่ อ.เมือง จ.อุดรธานี จำนวน 3 แห่ง การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์แก่นสาระของเรื่อง และใช้เทคนิคตรวจสอบสามเส้าเพื่อตรวจสอบข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า

1) วัดขนาดเล็ก เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำบัญชีและไม่มีการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร ส่วนวัดขนาดกลางและขนาดใหญ่ ไวยาวัจกรร่วมกับผู้ที่เจ้าอาวาสวัดมอบหมายเป็นผู้จัดทำบัญชีร่วมกัน โดยมีการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร พบว่าวัดขนาดเล็กไม่สามารถปฏิบัติตามคู่มือไวยาวัจกรมากที่สุด ส่วนวัดขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ไม่ได้ทำการออกใบเสร็จรับเงินและใบโมทนาบัตรทุกครั้งทุกรายการตามคู่มือไวยาวัจกร

2) จากผลการศึกษาได้เสนอแนะสำนักงานพระพุทธศาสนา ควรแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยดูแลและแนะนำการจัดทำบัญชีให้กับวัดขนาดเล็ก และเสนอแนะให้มีการปรับปรุงคู่มือไวยาวัจกรที่สอดคล้องกับวัดแต่ละขนาด เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดด้านการบริหารจัดการบัญชีวัด

คำสำคัญ: การจัดทำบัญชี, การควบคุมภายใน, บัญชีของวัด, คู่มือไวยาวัจกร

Abstracts

The purposes of this research were to analyze the temple's accounting procedures and the internal accounting control according to the temple affair manager manual, and to develop an approach to improve the temple's accounting procedure and the internal accounting control. This study employed qualitative research methods for collecting and analyzing data. The data were collected through an in-depth interview method from 7 accounting-related informants from three temples. The data were thematic analysis and the triangulation method.

Results showed that: 1) the small-sized temples, the abbot was the sole accountant and had no internal accounting control. In the medium-sized temples and large-sized temples, the temple wardens and those assigned by an abbot took responsibility for the accounting procedures. This process had the internal accounting control according to the temple affair manager manual. 2) the problems of the temple's accounting procedures found that, the small-sized temples were not able to do accounting according to the temple affair manager manual. The medium-sized temples and large-sized temples, the both sizes were not able to issue the donation receipt every time. 3) the researcher suggested that: the national office of Buddhism should assign a knowledgeable officer to supervise small-sized temples about the accounting, the temple affair manager manual should be modified to suitable with each temples size in order to generate the great benefits in temples' management

Keywords: Accounting Procedures, Internal Control, Accounting for temples, Temple Affair Manager Manual

บทนำ

การจัดทำบัญชีมีความสำคัญต่อทุกองค์กร รวมถึงวัดซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายและเป็นสถาบันการกุศลมีรายได้จากการรับบริจาคและจากการทำกิจกรรมทางศาสนา วัดจึงต้องจัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550 : 79) เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของฐานะการเงิน เป็นประโยชน์ต่อ

การบริหารจัดการ การควบคุมภายใน และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งการจัดทำบัญชีของวัดนั้น ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลสำนักพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ ข้อมูลที่แสดงในรายงานทางการเงินควรมีความถูกต้องเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป (สภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558 : ออนไลน์) สำนักพระพุทธศาสนา กำหนดให้วัดต้องจัดทำบัญชีตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในคู่มือไวยาวัจกรของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เพื่อให้วัดถือปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 พ.ศ. 2511 ว่าด้วยการดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติวัดให้เป็นไปด้วยดี เพื่อให้การบริหารจัดการการเงินของวัด เกิดความโปร่งใส เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และเพื่อให้วัดเป็นต้นแบบขององค์กรธรรมาภิบาล “การจัดทำบัญชี” (Accounting) โดยมีการจดบันทึก การจำแนก การสรุปผล และการจัดทำรายงานทางการเงินโดยใช้หน่วยวัดเป็นเงินตรา การนำข้อมูลทางการเงินไปใช้ในการวางแผนหรือตัดสินใจในการ ดำเนินงานต่างๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2560 : ออนไลน์) วัดทั่วประเทศมีหน้าที่จัดทำบัญชี และจัดส่งบัญชีให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งในการจัดทำบัญชีทรัพย์สินของวัดทั้งรายรับ รายจ่าย ให้มีมาตรฐานบัญชีที่โปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อประโยชน์ของกิจการพระพุทธศาสนา (สภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558 : ออนไลน์)

แม้จะมีข้อบังคับให้วัดจัดทำบัญชี แต่จากรายงานการวิจัยของ ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวัฒน์ (2552 : 9) พบว่า การบริหารวัดในปัจจุบันยังคงมีปัญหาหลายด้าน เช่น รัฐไม่ตรวจสอบการบริหารงบประมาณที่ได้จัดสรรให้กับวัด วัดไม่จัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายเงินให้ชัดเจน เช่นเดียวกับปัญหาเกี่ยวกับการทำบัญชีของวัด จากงานวิจัยของ ฌดา จันทรสม (2555 : 101) พบว่า ยังมีวัดที่ไม่จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเป็นประจำถึงร้อยละ 22.5 และไม่ทราบว่ามีให้จัดทำบัญชีร้อยละ 3.2 อีกทั้งยังไม่มีมีการตรวจสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชี ร้อยละ 40.2 และจากการศึกษาของพีรณัฐ ชาติพิทย์ และกรรณิการ์ จะกอ (2554 : 52) พบว่า บางวัดมีการจัดทำบัญชีกันเองโดยยังมิได้จัดทำบัญชีตามคำแนะนำของกรมการศาสนา และคู่มือไวยาวัจกร โดยส่วนใหญ่แล้วเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำบัญชี ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของการบันทึกรายการทางบัญชี นอกจากนี้บางวัดไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่กันระหว่างผู้มีหน้าที่ความรับผิดชอบดูแลทรัพย์สินกับผู้จัดทำบัญชี เพราะมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ รวมถึงผู้ทำบัญชีของวัดขาดความรู้ความสามารถทางด้านกระบวนการจัดทำบัญชีวัดและการบริหารจัดการทรัพย์สิน เจ้าอาวาสสามารถแต่งตั้งบุคคลที่ตนเห็นว่าสมควร เช่น

เครือข่ายหรือผู้ใกล้ชิดที่ไม่มีความรู้ความสามารถขึ้นมาทำหน้าที่เป็นกรรมการวัดได้ จึงนำไปสู่ปัญหาความไม่โปร่งใสของการทำบัญชี เกิดการยกยอกเงิน หรือการมีผลประโยชน์ ในกิจการงานของวัด

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของวัดในเขตพื้นที่อ.เมือง จ.อุดรธานี ของสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานี (2562 : 9) พบว่า วัดมีขนาด จำนวนพระสงฆ์ ทรัพย์สิน แหล่งที่มาของรายได้ จำนวนเงินเข้าออก จำนวนคณะกรรมการวัด ที่แตกต่างกัน การ กำหนดรูปแบบการบันทึกบัญชีให้กับทุกวัดปฏิบัติเหมือนกัน ย่อมทำให้ปฏิบัติได้ยาก เช่น วัด ขนาดเล็ก มีรายรับไม่กี่รายการต่อเดือน รายการรับเงินน้อย ผู้บันทึกบัญชีเพียงสมุห์รับเงิน เพียงเล่มเดียว ก็ทำให้ทราบฐานะการเงิน ผู้บันทึกจึงไม่เห็นความจำเป็นในการทำสมุดบัญชี แยกประเภท ดังนั้น ผู้บันทึกจึงไม่สามารถการปฏิบัติตามคู่มือไวยาวัจกรได้ ส่วนวัดขนาด กลางและขนาดใหญ่มีความพร้อมที่มากกว่ามีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายรายวัน บัญชี แยกประเภท และรายงานรายรับ - รายจ่าย และเงินคงเหลือ อย่างถูกต้องและครบถ้วน ตามที่กำหนด ดังนั้น รูปแบบการจัดทำบัญชีจึงต้องมีการพิจารณาให้เหมาะสมกับความ แตกต่างนั้น นอกจากนี้ การวิจัยหลายฉบับได้ชี้ให้เห็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ของวัดมากมาย อย่างงานวิจัยของ ธัญลักษณ์ ลีลาตระกูล (2556 : 60) พบว่า ผู้จัดทำบัญชี วัดส่วนใหญ่ขาดความรู้ความชำนาญ ทำให้ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านบัญชี การบันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน และไม่มีการตรวจสอบเอกสาร ทำให้การจัดทำบัญชีของวัด ถูกต้อง เอกสารไม่ครบถ้วน และไม่มีการตรวจสอบเอกสารรายการ เอกสารต่างๆ ที่จัดทำขึ้น ไม่เป็นไปตามแบบของกรมศาสนา วัดขาดการควบคุมเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี ทำให้ เอกสารเกิดการสูญหาย และไม่สามารถตรวจสอบได้ บางวัดไม่มีการแยกสมุดบัญชีต่างๆ ใน การลงบัญชีรับเงินและจ่ายเงิน ซึ่งต้องจัดทำบัญชีแยกคนละเล่ม ไม่มีการจัดทำงบการเงิน และยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นปี และจัดทำงบดุลในรอบ 1 ปี ไม่ได้บันทึกทรัพย์สินโดยแยก ประเภทออกเป็นทะเบียนสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ มีการจัดเก็บเอกสาร บันทึก ข้อมูลด้านบัญชีไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน และไม่แยกประเภทบัญชี วัดไม่มีการแบ่งหน้าที่ที่ ชัดเจน เจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งรับผิดชอบตั้งแต่ต้นจนจบเพียงผู้เดียวเป็นการเปิดโอกาสให้ เจ้าหน้าที่หรือเจ้าอาวาสทุจริตได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคในกระบวนการจัดทำบัญชี และการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร

จากความสำคัญและปัญหาที่ได้กล่าวไว้ว่า วัดควรมีรูปแบบการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในอย่างไร เพื่อให้มีรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง และสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการได้ ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาและวิเคราะห์อุปสรรคในกระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร และพัฒนาแนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมสำหรับวัดแต่ละขนาด

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร
- 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร
- 3) เสนอแนะแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีของวัด ได้แก่ พระ สามเณร และไวยาวัจกร ที่อยู่ ณ วัดที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และเป็นวัดที่มีทั้งข้อมูลรายรับและจำนวนพระ, สามเณร อยู่ในฐานข้อมูลของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานี (2562 : 9) เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 คน จาก 3 วัด ประกอบด้วยวัด 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ซึ่งผู้ศึกษาสุ่มเลือกจากการแบ่งขนาดวัดตามรายรับของวัดและจำนวนพระ, สามเณร ดังนี้

วัดขนาดเล็ก รายได้ 0 - 631,633 บาท และมีพระ, สามเณร 1-7 รูป ผู้ศึกษาได้เลือกวัด ก ต.บ้านจั่น อ.เมืองอุดรธานี เป็นตัวแทนวัดขนาดเล็กในการศึกษา ซึ่งข้อมูลรายรับที่วัดได้ส่งให้สำนักงานพระพุทธศาสนา เท่ากับ 114,000 บาท และมีจำนวนพระ, สามเณร จำนวน 5 รูป

วัดขนาดกลาง รายได้ 631,634 - 1,263,266 บาท และมีพระ, สามเณร 8-14 รูป
จึงเลือกวัด ข ต.บ้านตาด อ.เมืองอุดรธานี เป็นตัวแทนวัดขนาดกลาง ซึ่งข้อมูลรายรับที่วัดได้ส่ง
ให้สำนักพระพุทธศาสนา เท่ากับ 663,542 บาท และมีจำนวนพระ, สามเณร จำนวน 14 รูป

วัดขนาดใหญ่ รายได้ตั้งแต่ 1,263,267 บาทขึ้นไป และมีพระ, สามเณร จำนวน
15 รูปขึ้นไป จึงเลือกวัด ค ต.บ้านจั่น อ.เมืองอุดรธานี เป็นตัวแทนวัดขนาดใหญ่ ซึ่งข้อมูล
รายรับที่ส่งให้สำนักพระพุทธศาสนา เท่ากับ 2,832,251 บาท และมีจำนวนพระ, สามเณร
จำนวน 18 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ
ลักษณะการดำเนินงานทั่วไปของวัด การรับเงิน การจ่ายเงิน วิธีการจัดทำบัญชีที่ใช้อยู่ใน
ปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดทำบัญชีของวัดตามคู่มือไวยวัจกร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการเก็บแบบปฐมภูมิ โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้
เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีวัด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลวัดขนาดเล็ก วัด ก จำนวน 1 ราย ได้แก่ เจ้าอาวาส

ผู้ให้ข้อมูลวัดขนาดกลาง วัด ข จำนวน 3 ราย ได้แก่ รักษาการเจ้าอาวาส
ไวยวัจกร และคณะกรรมการวัดที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส

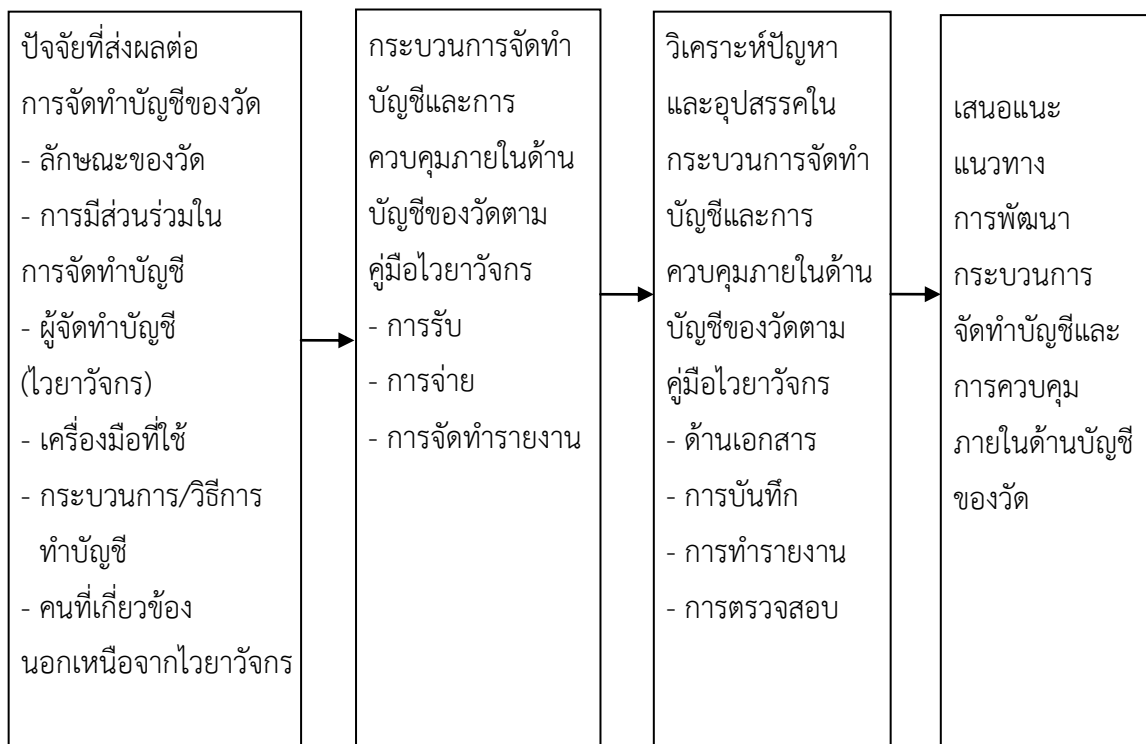
ผู้ให้ข้อมูลวัดขนาดใหญ่ วัด ค จำนวน 3 ราย ได้แก่ เจ้าอาวาส ไวยวัจกร และ
คณะกรรมการวัดที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องมาจัดกลุ่มข้อมูล
ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์แก่นสาระของเรื่อง (Thematic Analysis) เพื่ออธิบายและ
วิเคราะห์กระบวนการจัดทำบัญชี การควบคุมภายใน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี
และการควบคุม รวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ ซึ่งได้จากการบทสัมภาษณ์ และทำตรวจสอบ
ข้อมูลใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) โดยพิจารณาแหล่งสถานที่ และ
แหล่งบุคคลที่สัมภาษณ์แตกต่างกัน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทำการวิจัยเพื่อการวิเคราะห์กระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัดในจังหวัดอุดรธานี ตามคู่มือไวยาวัจกร จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร

1.1 กระบวนการรับเงินของวัด

วัดขนาดเล็ก มีรายได้จากเงินบริจาคที่อุบาสก-อุบาสิกาที่มาไหว้พระได้ถวายให้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของวัด เงินบริจาคที่ได้จากการถวายของเมื่อไปสวดมนต์ในงานพิธีต่าง ๆ เงินบริจาคจากงานกฐิน และงานผ้าป่า ซึ่งเงินที่ได้รับบริจาคเป็นเงินสดทั้งหมด จำนวนเงิน

บริจาคไม่สูงมาก รายรับที่ได้จากการบริจาคเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลเอง วัดไม่มีไวยาวัจกรและกรรมการวัดเป็นผู้ดูแลร่วมด้วย การจัดทำบัญชีเจ้าอาวาสไม่มีการจดยรายรับประจำวันที่ได้รับเข้ามา และไม่มีการนำเงินเข้าบัญชีวัดตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนากำหนด เนื่องจากไม่สะดวกในการเดินทางนำเงินไปฝากกับธนาคาร เจ้าอาวาสเป็นผู้เก็บรักษาเงินไว้ด้วยตนเอง ในส่วนของเงินบริจาคเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน เพื่อซ่อมแซมศาสนสถาน ซ่อมแซมรั้ววัด ซ่อมแซมโบสถ์ เป็นต้น วัดจะแจ้งให้ญาติโยมทราบเพื่อแสดงความจำนงเงินในการบริจาคตามศรัทธา เมื่อวัดมีการก่อสร้างผู้ที่แสดงความจำนงในการบริจาคจะเป็นผู้ชำระเงินด้วยตนเอง ทางวัดจะไม่ถือเงินส่วนนี้ไว้เอง เพื่อแสดงความโปร่งใสของการรับจ่ายเงิน และลดความยุ่งยากในการจัดทำบัญชีของทางวัด การออกใบอนุโมทนาบัตรจะออกให้เมื่อผู้บริจาคต้องการ วัดไม่มีผู้รับบริจาคและไม่ประสงค์รับเงินสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนา

วัดขนาดกลาง มีรายได้จากเงินบริจาคของอุบาสกอุบาสิกาที่มาไหว้พระทำบุญในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่บริจาคถวายเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายภายในวัด เงินบริจาคในโอกาสพิเศษ เช่น ทอดกฐิน ผ้าป่า เงินบริจาคงานพิธีงานบวช งานศพ เงินบริจาคเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน เช่น งานซ่อมแซมโบสถ์หรือ ศาสนสถานอื่น ๆ เงินบริจาคเป็นกรณีพิเศษเฉพาะบุคคลที่มีมูลค่าสูง ซึ่งเงินบริจាកการกุศลที่ผู้บริจาคแจ้งวัตถุประสงค์ไว้ วัดระบุวัตถุประสงค์การบริจาคในสมุดบันทึกตรวจสอบ และมีผู้รับบริจาคต่าน้ำค่าไฟ เงินที่ได้รับบริจาคมีทั้งเงินสด และการโอนเงิน วัดมีผู้รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสเป็นผู้บันทึกข้อมูลในสมุดบัญชีร่วมกับไวยาวัจกร และให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ตรวจสอบ การเก็บรักษาเงินไวยาวัจกรเป็นผู้เก็บรักษาเงินร่วมกันกับคณะกรรมการวัด และมีการนำเงินส่วนเกินฝากธนาคาร โดยมีการเปิดบัญชีของวัดร่วมกันระหว่างเจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และผู้ดูแลผลประโยชน์ที่เจ้าอาวาสมอบหมายให้ทำหน้าที่รับเงิน สำนักงานพระพุทธศาสนาได้แต่งตั้งเจ้าอาวาสเพื่อรักษาการแทน ไวยาวัจกรและคณะกรรมการวัด จึงได้เปิดบัญชีของวัดเพิ่มอีก 1 บัญชี ซึ่งเป็นการเปิดบัญชีร่วมกัน 5 คน วัดมีผู้รับบริจาคและได้มีการมอบหมายในคณะกรรมการเปิด ปีละ 3 ครั้ง การออกใบเสร็จและใบโมทนาบัตรจะออกให้ทุกครั้งกับผู้บริจาคที่มีมูลค่าสูง หรือมีมูลค่าตั้งแต่ 1,000 บาท ขึ้นไป เช่น ทำบุญร่วมซ่อมแซมโบสถ์ ซ่อมแซมรั้ววัด ส่วนการทำบุญในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะลงบันทึกรายรับ การทำบุญกฐิน บุญผ้าป่า ไม่ได้ออกใบเสร็จหรือใบโมทนาให้กับผู้บริจาค การเก็บรักษาเงินสดไวยาวัจกรเป็นผู้เก็บเงิน โดยไวยาวัจกรถือเงินไว้มากกว่า 3,000 บาท แต่ไม่เกิน

10,000 บาท และเงินส่วนที่เหลือนำฝากไว้กับธนาคารในชื่อของบัญชีวัด ทั้งนี้ เงินบริจาคในโอกาสพิเศษ เช่น ทอดกฐิน ผ้าป่า ที่มีจำนวนเงินบริจาคเป็นจำนวนมากนั้น คณะกรรมการวัดมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของการจัดงานนั้นแยกออกมา หลังจากดำเนินงานเสร็จแล้วทำการหักค่าใช้จ่ายแล้ว ประกาศแจ้งให้ญาติโยมทราบ แล้วนำเงินคงเหลือไปฝากเข้าบัญชีของวัดทันที

วัดขนาดใหญ่ มีรายได้จากเงินบริจาคของอุบาสกอุบาสิกาที่มาทำบุญไหว้พระในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่บริจาคถวายเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายภายในวัด เงินบริจาคเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน เช่น งานซ่อมแซมโบสถ์หรือ ศาสนสถานอื่น ๆ เงินบริจาคในโอกาสพิเศษ เช่น ทอดกฐิน ผ้าป่า บุญมหาชาติ เงินบริจาคงานศพ เปิดค่ายธรรมะงานปาริวาสกรรม การเรียไรเงินด้วยการบอกบุญต่าง ๆ วัดมีการตั้งตู้รับบริจาคเฉพาะงานทำบุญที่สำคัญ โดยมีการมอบหมายคณะกรรมการในการเปิดตู้บริจาค มีการตั้งโต๊ะคณะกรรมการวัดเพื่อรับบริจาค ซึ่งไวยาวัจกรจะแจ้งรายนามและยอดบริจาคให้ญาติโยมได้รับทราบ มีการบริจาคที่ดินเพื่อเป็นทรัพย์สินของวัด การจัดทำบัญชีจะการแยกสมุดบันทึกของแต่ละงานออกจากกัน เนื่องจากมีรายนามของผู้บริจาคจำนวนมาก หลังจากนั้นจึงทำสรุปเพื่อนำข้อมูลไปลงในสมุดบัญชีของวัดต่อไป การรับเงินได้รับบริจาคเป็นเงินสด เงินโอน คิวอาร์โค้ด (QR Code) แคมเปญเช็ค การรับเงินบริจาคจะมีการออกใบเสร็จรับเงินแล้วลงบัญชีรายรับและอ้างเลขที่ใบเสร็จไว้ และออกใบโมทนาบัตรตามที่ผู้บริจากร้องขอ การเก็บรักษาเงินแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ไวยาวัจกรเป็นผู้เก็บรักษาเพื่อสำรองเป็นค่าใช้จ่ายหมุนเวียนของวัด โดยถือเงินไว้จำนวน 5,000 - 10,000 บาท เงินผลประโยชน์ฝากไว้ในธนาคารในนามบัญชีวัด ซึ่งเปิดบัญชีในนาม จำนวน 5 คน ได้แก่ เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร มรรคทายก ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน การนำเงินเข้าบัญชีตามสะดวก ทั้งนี้ ไวยาวัจกรร่วมกับมรรคทายก ได้จัดทำสมุดรายรับ-รายจ่าย ส่วนการจัดทำรายงานและการตรวจสอบวัดมีคณะกรรมการวัดผู้ที่มีความรู้ด้านการจัดทำบัญชีเป็นผู้ช่วยไวยาวัจกรในการจัดทำบัญชีและเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

1.2 กระบวนการจ่ายเงิน

วัดขนาดเล็ก วัดมีรายจ่ายเป็นค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าใช้จ่ายด้านอาหาร บัณฑิต 4 และอัฐบริวารอื่น ๆ ซึ่งเจ้าอาวาสส่วนค่าซ่อมบำรุงรักษาสถานที่และ

อุปกรณ์ ค่าก่อสร้างและซ่อมแซมอาคารสถานที่ในวัด วัดให้ผู้ที่แสดงความจำนงในการบริจาคเป็นผู้ชำระเงินด้วยตนเอง

วัดขนาดกลาง ไวยาวัจกรและคณะกรรมการวัดจึงได้เปิดบัญชีของวัดเพิ่มอีก 1 บัญชี ซึ่งเป็นการเปิดบัญชีร่วมกัน 3 คน และสามารถถอนเงินได้จากการลงนาม 2 ใน 3 คน ซึ่งบัญชีเล่มนี้ไม่มีเจ้าอาวาสเปิดบัญชีร่วมด้วย เนื่องจากเจ้าอาวาสได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศ เพื่อความสะดวกในการรับและจ่ายเงิน ผู้เก็บรักษาสมุดบัญชี คือ ไวยาวัจกร ซึ่งเป็นผู้ถือเงินสดและใช้จ่ายเงิน ค่าใช้จ่ายของวัด ประกอบด้วย ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าซ่อมบำรุงรักษาสถานที่และอุปกรณ์ ค่าก่อสร้างและซ่อมแซมอาคารสถานที่ในวัด ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่ายารักษาโรค พระอาพาธ เป็นต้น เมื่อมีการใช้จ่ายเงินไวยาวัจกรจะมีใบเสร็จประกอบการจ่ายเงิน และลงบันทึกการจ่ายเงินทุกครั้ง ที่มีการใช้จ่ายเงินของวัด ได้รับทราบข้อมูลรายจ่ายที่เกิดขึ้น การจัดทำบัญชีประจำเดือน มีการประชุมคณะกรรมการผู้จัดทำตามความสะดวกโดยการเรียกประชุมผู้ที่ถือเงินของวัด โดยมีการแจ้งรายจ่ายของแต่ละคน ทั้งนี้วัดมีคณะกรรมการในการตรวจสอบการจัดทำบัญชี ก่อนส่งให้เจ้าอาวาสที่ได้รับการแต่งตั้งตรวจสอบอีกครั้ง พร้อมทั้งมีการรายงานให้เจ้าอาวาสเดิมที่ไปศึกษาต่อทราบ

วัดขนาดใหญ่ มีรายจ่ายเป็นค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าพัฒนาวัด ค่าซ่อมบำรุงรักษาสถานที่และอุปกรณ์ ค่าก่อสร้างและซ่อมแซมบูรณะอาคารสถานที่ในวัด ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา พระอาพาธ เป็นต้น ค่าใช้จ่ายของวัดมีไวยาวัจกรเป็นผู้จ่ายเงิน โดยมีการลงบันทึกในสมุดช่วยจำของไวยาวัจกร และสมุดแยกจ่ายของวัด การบันทึกการจ่ายทำร่วมกันไวยาวัจกรร่วมกับบรรพตทายกเป็นผู้ลงบันทึกการจ่ายเงินทุกรายการที่ใช้จ่าย และมีใบเสร็จประกอบการจ่ายเงิน ทั้งนี้ ได้มีคณะกรรมการวัดที่ความรู้ด้านบัญชีเป็นผู้ช่วยตรวจสอบ ก่อนส่งให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ตรวจสอบ การถอนเงินจากบัญชีของวัด มีการลงนามในการถอนจำนวน 3 ใน 5 คน โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้เห็นชอบทุกครั้ง

1.3 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำบัญชี

วัดขนาดเล็ก กระบวนการจัดทำบัญชีตามคู่มือไวยาวัจกร วัดขนาดเล็กเจ้าอาวาสไม่ได้แต่งตั้งไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ ให้ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด ไม่มีการเปิดบัญชีธนาคารเพื่อฝากเงินผลประโยชน์ของวัด วัดไม่มีใบเสร็จรับเงินผลประโยชน์ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงรายรับ-รายจ่ายของวัด ไม่ได้บันทึกสมุดบัญชีแยกประเภท แต่มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย

ประจำเดือนโดยใช้แบบของสำนักงานพระพุทธศาสนา และจัดทำปีแสดงรายรับ-รายจ่าย และเงินคงเหลือสำหรับ

วัดขนาดกลาง และวัดขนาดใหญ่ กระบวนการจัดทำบัญชี เป็นไปตามคู่มือ ไวยาวัจกร เจ้าอาวาสได้แต่งตั้งไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ เป็นผู้จัดทำบัญชีวัด มีการเปิดบัญชีเงินผลประโยชน์โดยใช้ชื่อ “บัญชีวัด.....” เพื่อเก็บรักษาเงินผลประโยชน์ เมื่อสิ้นปี ปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้เจ้าอาวาสได้ตรวจตราดูแลให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง วัดมีการจัดส่งรายงานการเงินของวัด (บัญชีรายรับ-รายจ่าย) ตามแบบที่สำนักงานพระพุทธศาสนาได้กำหนดให้กำหนด วัดมีการจัดทำบัญชีเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการบันทึกสมุดบัญชีเงินสด สมุดบัญชีเงินฝากธนาคาร สมุดบัญชีแยกประเภท บัญชีรับรายจ่ายของวัด (สบว.5) งบปี แสดงรายรับ รายจ่าย และเงินคงเหลือ (สบว.6) ตามที่คู่มือ ไวยาวัจกรให้ข้อเสนอแนะไว้

1.4 การวิเคราะห์การควบคุมภายในด้านบัญชี

วัดขนาดเล็ก มีกิจกรรมการควบคุมภายในไม่มาก วัดจะเน้นการตรวจสอบเอกสาร การรับเงินและจ่ายเงิน เพื่อให้มั่นใจว่ามีการรับเงินและจ่ายเงินอย่างถูกต้อง ในส่วนของการกำกับทรัพย์สินภายในวัด จะเน้นการกำหนดกฎเกณฑ์การใช้ทรัพย์สิน และการเก็บรักษาทรัพย์สินในที่ปลอดภัย แต่วัดไม่มีการควบคุมภายในโดยการจัดทำเอกสาร เช่น ใบเสร็จรับเงิน ทะเบียนคุมสินทรัพย์

วัดขนาดกลาง และวัดขนาดใหญ่ มีกิจกรรมการควบคุมภายในตามคู่มือ ไวยาวัจกร วัดจะเน้นการตรวจสอบเอกสารการรับเงินและจ่ายเงิน เพื่อให้มั่นใจว่ามีการรับเงินและจ่ายเงินอย่างถูกต้อง การควบคุมภายในโดยการจัดทำเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ใบเสร็จรับเงิน ทะเบียนคุมสินทรัพย์ในส่วนของการกำกับทรัพย์สินภายในวัด จะเน้นการกำหนดกฎเกณฑ์การใช้ทรัพย์สิน และการเก็บรักษาทรัพย์สินในที่ปลอดภัย แต่จะเกิดความเสี่ยงเมื่อไม่มีการควบคุมภายในในกรณีที่ไม่ได้นำเงินสดที่ได้รับไปฝากธนาคารทันที ไม่มีการรายงานยอดเงินคงเหลือประจำวัน เอกสารการจ่ายเงินเมื่อจ่ายแล้วมีการประทับตรา “จ่ายแล้ว” ทำให้มีความไม่โปร่งใสเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีวัดได้

ตารางที่ 1 สรุปกระบวนการจัดทำบัญชีของวัดทั้ง 3 ขนาด

การ จัดทำ บัญชี วัด	สิ่งที่ปฏิบัติอยู่			
	การรับเงิน	การจ่ายเงิน	การจัดทำบัญชี	การรายงานและ ตรวจสอบ
วัดขนาดเล็ก	<ul style="list-style-type: none"> - แห่ลงรายได้ ได้แก่ เงินบริจาคจากงานศพ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ชาวบ้าน ทำบุญ การรับเงิน เป็นเงินสดอย่างเดียว - ไม่มีการแต่งตั้ง ไวยาวัจกรเป็นผู้รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับการรับเงิน - ไม่มีการออกใบเสร็จและใบโมทนาบัตร - เจ้าอาวาสถือเงินสดไว้เอง - ไม่มีการนำฝากเงิน ประโยชน์โดยการเปิดบัญชีชื่อวัดกับธนาคาร - ผู้ต้องการบริจาค เพื่อซ่อมแซมวัดถือเงินสดไว้เอง 	<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าอาวาสเป็นผู้ชำระและจ่ายเงินด้วยตนเอง โดยมีรายจ่าย คือ ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ จ่ายตามใบเสร็จ โดยจ่ายเป็นเงินสด - ผู้ต้องการบริจาค จ่ายเงินให้ผู้รับเหมาเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่แต่งตั้ง ไวยาวัจกรเป็นผู้ทำบัญชี เจ้าอาวาสจัดทำเอง - ไม่มีการจดบันทึก รายรับประจำวัน - ไม่ได้เปิดบัญชีชื่อวัดกับธนาคาร - เจ้าอาวาสบันทึกบัญชีสมุดรายรับ และรายจ่าย เพียงเล่มเดียว โดยมี การบันทึก ประจำเดือน - มีการบันทึกบัญชี เป็นลายลักษณ์อักษรตามคู่มือ ไวยาวัจกร ได้แก่ บัญชีงบปี แสดง รายรับ รายจ่าย และเงินคงเหลือ (ศบว.6) 	<ul style="list-style-type: none"> - สรุปรายงาน รายรับ รายจ่าย และเงินคงเหลือ ประจำปี - ส่งสำนักงาน พระพุทธศาสนา

ตารางที่ 1 สรุปกระบวนการจัดทำบัญชีของวัดทั้ง 3 ขนาด (ต่อ)

การ จัดทำ บัญชี วัด	สิ่งที่ปฏิบัติอยู่			
	การรับเงิน	การจ่ายเงิน	การจัดทำบัญชี	การรายงานและ ตรวจสอบ

การจัดทำ บัญชี วัด	สิ่งที่ปฏิบัติอยู่			
	การรับเงิน	การจ่ายเงิน	การจัดทำบัญชี	การรายงานและ ตรวจสอบ
วัดขนาดกลาง	- แหล่งรายได้จากเงินบริจาค ของญาติโยม เงินบริจาคทั่วไปในงานวัด งานบุญ กฐิน งานผ้าป่า เงินทำบุญ งานศพ เงินบริจาคเพื่อซ่อมแซมศาสนสถาน การรับเงินเป็นเงินสด และการโอนผ่านบัญชี - มีการออกใบเสร็จและใบโมทนาบัตรให้กับผู้บริจาคมีมูลค่าตั้งแต่ 1,000 บาท ขึ้นไป - มีคณะกรรมการวัดเป็นผู้รับเงินและเปิดตู้บริจาค - มีการประกาศแจ้งให้ญาติโยมทราบ - ไวยาวัจกรเป็นผู้ถือเงินผลประโยชน์มากกว่า 3,000-10,000 บาท - นำเงินฝากไว้กับธนาคารในชื่อบัญชีวัดที่เปิดร่วมกัน 5	- ไวยาวัจกรและคณะกรรมการวัดเป็นผู้ใช้จ่ายเงิน โดยมีรายจ่าย ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา ค่าซ่อมแซมศาสนสถาน และศาสนสมบัติต่างๆ - ไวยาวัจกรบันทึกสมุดบัญชีรายจ่ายประจำวัน - การจ่ายเงินทุกครั้งต้องผ่านการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ - มีการเก็บเอกสารหลักฐานการจ่ายเงิน	- แต่งตั้งไวยาวัจกรและคณะกรรมการเป็นผู้ทำบัญชี - ไวยาวัจกรร่วมกับคณะกรรมการวัด 5-6 คน บันทึกสมุดบัญชีแยกประเภททุกเดือน - มีการจัดทำบัญชีแยกเฉพาะงานที่มีรายรับเป็นจำนวนมาก เช่น งานกฐิน งานผ้าป่า เป็นต้น - มีการเปิดบัญชีธนาคารในชื่อบัญชีวัดร่วมกัน 5 คน - มีการบันทึกบัญชีเป็นลายลักษณ์อักษรตามคู่มือไวยาวัจกร ได้แก่ การบันทึกสมุดบัญชีเงินสด สมุดบัญชีเงินฝากธนาคาร สมุดบัญชีแยกประเภท บัญชีรับรายจ่ายของวัด (ศบว.5) งบปีแสดงรายรับ	- รายงานเจ้าอาวาสเพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้อง - สรุปรายงานรายรับ รายจ่าย และเงินคงเหลือประจำปี - ส่งสำนักงานพระพุทธศาสนา

การจัดทำ บัญชี วัด	สิ่งที่ปฏิบัติอยู่			
	การรับเงิน	การจ่ายเงิน	การจัดทำบัญชี	การรายงานและ ตรวจสอบ
	คน - ไวยาวัจกรลง บันทึกบัญชีรายรับ ประจำวัน		รายจ่าย และเงิน คงเหลือ (สบว.6) ตามที่คู่มือ ไวยาวัจกร	

ตารางที่ 1 สรุปกระบวนการจัดทำบัญชีของวัดทั้ง 3 ขนาด (ต่อ)

การจัดทำ บัญชี วัด	สิ่งที่ปฏิบัติอยู่			
	การรับเงิน	การจ่ายเงิน	การจัดทำบัญชี	การรายงานและ ตรวจสอบ
วัดขนาดใหญ่	- แหล่งรายได้จาก เงินบริจาค ของญาติ โยม เงินบริจาคทั่วไป ในงานวัด งานบุญ กฐิน งานผ้าป่า เงิน ทำบุญ งานศพ งาน เข้าปาริวาสกรรม เงินบริจาคเพื่อ ซ่อมแซมศาสนสถาน การรับเงินเป็นเงินสด การโอนผ่านบัญชี และ QR Code - มีการออกใบเสร็จ และใบโมทนาบัตร ให้กับผู้บริจาคทุก ครั้ง - มีคณะกรรมการวัด เป็นผู้รับเงินและเปิด ตู้บริจาค	- ไวยาวัจกรและ คณะกรรมการวัด เป็นผู้ใช้จ่ายเงิน โดยมีรายจ่าย ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหาร ค่ารักษาพระ อาพาธ ค่ายา ค่า ซ่อมแซมศาสน สถานและศาสน สมบัติต่างๆ - ไวยาวัจกรบันทึก สมุดบัญชีรายจ่าย ประจำวัน - การจ่ายเงินทุก ครั้งต้องผ่านการ อนุมัติจากผู้มี อำนาจ - มีการเก็บเอกสาร	- แต่งตั้งไวยาวัจกร และคณะกรรมการ เป็นผู้ทำบัญชี - ไวยาวัจกรร่วมกับ คณะกรรมการวัด บันทึกสมุดบัญชี ประจำเดือน - มีการจัดทำบัญชี แยกเฉพาะงานที่มี รายรับเป็นจำนวน มาก เช่น งานกฐิน งานผ้าป่า เป็นต้น - มีการเปิดบัญชี ธนาคารในชื่อบัญชี วัดร่วมกัน 5 คน - มีผู้ที่มีความรู้ด้าน การจัดทำบัญชีเป็น ผู้ช่วยไวยาวัจกรใน การจัดทำบัญชี	- มีผู้ที่มีความรู้ ด้านการจัดทำ บัญชีเป็นผู้ช่วย ตรวจสอบความ ถูกต้อง - รายงานเจ้า อาวาสเพื่อให้ ตรวจสอบความ ถูกต้อง - สรุปรายงาน รายรับ รายจ่าย และเงินคงเหลือ ประจำปี ส่งสำนักงาน พระพุทธศาสนา

การจัดทำ บัญชี วัด	สิ่งที่ปฏิบัติอยู่			
	การรับเงิน	การจ่ายเงิน	การจัดทำบัญชี	การรายงานและ ตรวจสอบ
	- ไวยาวัจกรเป็นผู้ถือ เงินผลประโยชน์ มากกว่า 5,000- 10,000 บาท - นำเงินผลประโยชน์ ฝากไว้กับธนาคารใน ชื่อบัญชีวัดที่เปิด บัญชีร่วมกัน 5 คน - ไวยาวัจกรลง บันทึกบัญชีรายรับ ประจำวัน	หลักฐานการ จ่ายเงิน	- มีการบันทึกบัญชี เป็นลายลักษณ์อักษร ตามคู่มือไวยาวัจกร ได้แก่ การบันทึกสมุด บัญชีเงินสด สมุด บัญชีเงินฝากธนาคาร สมุดบัญชีแยก ประเภท บัญชีรับ รายจ่ายของวัด (ศบว.5) งบปี แสดง รายรับ รายจ่าย และ เงินคงเหลือ (ศบว.6)	

**2. ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้าน
บัญชีของวัดตามคู่มือไวยาวัจกร**

2.1 ด้านบุคลากร

วัดขนาดเล็ก ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่กันระหว่างผู้ดูแลทรัพย์สินกับผู้ดูแลบัญชี
เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำบัญชีด้วยตนเอง การขาดแคลนบุคลากรในการช่วยทำบัญชี ผู้ทำบัญชี
ไม่มีความรู้ความชำนาญในด้านการจัดทำบัญชี และผู้มีอิทธิพลเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์
วัดขนาดกลาง ผู้ทำบัญชีไม่มีความรู้ความชำนาญในด้านการจัดทำบัญชี และวัดขนาดใหญ่
ผู้มีอิทธิพลเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์

2.2 ด้านเอกสาร

วัดขนาดเล็ก ไม่มีการใช้ใบเสร็จรับเงิน และเอกสารการอนุมัตินาบัตร เมื่อมีการ
รับบริจาค การจัดการเรื่องสินทรัพย์ไม่มีการให้เลขรหัส มีเอกสารไม่ครบถ้วน และไม่เข้าไป
ตามแบบของกรมศาสนา และขาดการควบคุมเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี วัดขนาด
กลาง และวัดขนาดใหญ่ ไม่พบปัญหาด้านเอกสาร

2.3 ด้านกระบวนการ

วัดขนาดเล็ก การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เป็นปัจจุบัน วัดไม่จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ประจำวัน ไม่จัดทำทะเบียนคลังพัสดุและทรัพย์สินของวัด และการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของวัดยังอยู่ในวงจำกัด วัดขนาดกลาง และวัดขนาดใหญ่ไม่พบปัญหาด้านกระบวนการ

2.4 ด้านการควบคุมบัญชี

วัดขนาดเล็ก การจัดเก็บเอกสารบันทึกข้อมูลด้านบัญชีไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน และไม่แยกประเภทบัญชี จัดทำรายงานทางการเงินและเก็บไว้เองที่วัด มิได้มีการเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบ และไม่มีการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต วัดขนาดกลาง และวัดขนาดใหญ่ ไม่มีการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

3. แนวทางการพัฒนารูปแบบจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในด้านบัญชีของวัด

วัดขนาดเล็ก เสนอให้วัดอาจมีหรือไม่มีไวยาวัจกร ขึ้นกับความเหมาะสมของแต่ละวัด โดยอาจให้เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำบัญชีและผู้ตรวจสอบการจัดทำบัญชี การเก็บรักษาเงินผลประโยชน์มากกว่า 3,000 บาท ขึ้นไป การเปิดบัญชีวัด และการนำเงินเข้าบัญชีวัดพิจารณาตามระยะห่างจากธนาคาร ซึ่งอาจมีการนำส่งเงินเข้าบัญชี เดือนละ 1 ครั้ง โดยมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และคงเหลือ เพียงเล่มเดียว เพื่อนำข้อมูลมาทำสรุปประจำเดือน และสรุปประจำปีเพื่อส่งสำนักงานพระพุทธศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนา ควรแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ เพื่อเข้ามาช่วยดูแล และแนะนำการจัดทำบัญชีให้กับวัดขนาดเล็ก

วัดขนาดกลางและวัดขนาดใหญ่ เสนอให้ควรมีผู้ที่มีความรู้ด้านบัญชี เป็นผู้ช่วยตรวจสอบการจัดทำบัญชีของไวยาวัจกร การเก็บรักษาเงินผลประโยชน์มากกว่า 3,000 บาท ขึ้นไป ควรให้เจ้าอาวาสเป็นหนึ่งในผู้เปิดบัญชี และการเบิกและจ่ายบัญชีทุกครั้งควรให้เจ้าอาวาสลงชื่อเห็นชอบ การเปิดบัญชีของวัดควรมีเพียงบัญชีเดียว การรับบริจาคในโอกาสพิเศษ เช่น งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า เป็นต้น มีการแยกสมุดบัญชีการจัดงาน แล้วนำสรุปรายรับ-รายจ่าย มาลงในสมุดบัญชีของวัด เพื่อทำสรุปรายงาน และให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ตรวจสอบ

ตารางที่ 2 สรุปการเสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบจัดทำบัญชีของวัด

การจัดทำ บัญชี วัด	สิ่งที่เสนอแนะ			
	การรับเงิน	การจ่ายเงิน	กระบวนการจัดทำ บัญชี	การรายงาน
วัดขนาดเล็ก	อาจมีไวยาวัจกร หรือให้เจ้าอาวาส เป็นผู้รับเงิน	อาจมีไวยาวัจกร หรือให้เจ้าอาวาส เป็นผู้จ่ายเงิน	อาจมีไวยาวัจกรหรือ ให้เจ้าอาวาสเป็น ผู้จัดทำบัญชี	- สรุปประจำปี แสดง รายรับ รายจ่าย และเงินคงเหลือ
วัดขนาด กลาง	การเก็บรักษาเงิน ผลประโยชน์	การเบิกและจ่าย บัญชีทุกครั้งควร ให้เจ้าอาวาสลงชื่อ เห็นชอบ	- การเปิดบัญชีของ วัดควรมีเพียงบัญชี เดียว	นำส่งสำนักงาน พระพุทธ ศาสนา
วัดขนาดใหญ่	มากกว่า 3,000 บาท ขึ้นไป - มีการแยกสมุด บัญชีการจัดงาน เช่น งานกุฏิ งาน ผ้าป่า เป็นต้น			

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวัดแต่ละขนาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ปัญหาด้านบุคลากร

วัดขนาดเล็ก ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่กันระหว่างผู้ดูแลทรัพย์สินกับผู้ดูแลบัญชี การขาดแคลนบุคลากรในการช่วยทำบัญชีทำให้เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำบัญชีด้วยตนเอง วัดขนาดเล็กและวัดขนาดกลาง ผู้ทำบัญชีไม่มีความรู้ความชำนาญในด้านการจัดทำบัญชี ย่อมส่งผลให้การทำบัญชีไม่ถูกต้อง ครบถ้วน ตามหลักคู่มือไวยาวัจกร นอกจากนี้ วัดขนาดกลาง และใหญ่ ผู้มีอิทธิพลเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์คนที่เข้ามาทำบัญชี หรือมีส่วนร่วมในการทำบัญชี มาแบบแสวงหาประโยชน์ ทำให้เกิดการทุจริต สอดคล้องกับกนก แสนประเสริฐ และคณะ (2545 : ก-ข) พบว่า เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำบัญชีด้วยตนเอง อาจเป็นเพราะรายได้ที่มีไม่มากนัก ทำให้ไม่ยุ่งมากและซับซ้อนในการจัดทำบัญชี แต่การกระทำเช่นนี้ไม่ถูกต้องตามคู่มือ

ไวยาวัจกร นอกจากนี้เจ้าอาวาสไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี ทำให้มีการจัดทำบัญชีไม่ถูกต้อง และผู้มีอิทธิพลเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์โดยการนำเงินของวัดไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว และไม่มีความโปร่งใส เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของวัด และสอดคล้องกับ ฌดา จันทรสม (2555 : 87) พบว่า ผู้ทำบัญชีวัดไม่มีความรู้ความชำนาญในด้านการจัดทำบัญชี นอกจากนี้ วัดขนาดกลางและวัดขนาดใหญ่คนที่เข้ามาทำบัญชี หรือมีส่วนร่วมในการทำบัญชี มาแบบแสวงหาประโยชน์ ทำให้เกิดการทุจริตมักจะเนื่องจากวัดมีรายได้ที่มีจำนวนมาก และสอดคล้องกับ พระมหาทวี โภธิเมธี (โพธิ์ตาด) (2559: 11) พบว่า ผู้บริหารการเงินของวัดยังขาดผู้เชี่ยวชาญในการบริหารการเงินวัด ขาดความรู้ในการบริหารการเงิน

2. ปัญหาด้านเอกสาร

วัดทั้ง 3 ขนาด มีการออกใบเสร็จรับเงินและใบโมทนาบัตรไม่ได้จัดทำทุกครั้งทุกรายการตามคู่มือไวยาวัจกร แต่ออกให้เป็นบางครั้ง การบันทึกรายการทรัพย์สินที่ไม่เป็นปัจจุบัน อาจเป็นเพราะการออกใบเสร็จรับเงินและใบโมทนาบัตรทุกครั้งทุกรายการมีความยอดการบริจาคน่าไม่สูงมาก และญาติโยมผู้บริจาคไม่ได้ต้องการใบเสร็จรับเงินและใบโมทนาบัตร ทางวัดจึงไม่ได้ออกให้ทุกคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรณัฐ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ (2554 : 44-46) พบว่า บางวัดไม่มีการใช้เอกสารใบเสร็จรับเงินและเอกสารใบอนุโมทนาบัตร รวมไปถึงลงบันทึกการรับจากรายรับอื่น ๆ ทำให้ขาดเอกสารสำคัญหลัก ๆ ในการที่จะติดตามยอดของรายรับจากการบริจาค การจัดการเรื่องสินทรัพย์ไม่มีการให้เลขรหัส อาจทำให้ทรัพย์สินเสียหายได้ทำให้ไม่สามารถมองเห็นภาพโดยรวมของเงินภายในพระอารามหลวง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌดา จันทรสม (2555 : 89) พบว่า การจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานบัญชีของวัดยังไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่าวัดมีการดำเนินการได้อย่างถูกต้องโดยแม้ว่าวัดจะมีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายและจัดทำบัญชีเป็นประจำ แต่อาจเป็นบัญชีที่จัดทำขึ้นอย่างง่ายหรือตามความเข้าใจของผู้จัดทำเท่านั้นยังไม่สอดคล้องกับหลักมาตรฐานบัญชีที่รับรองกันโดยทั่วไป รวมถึงยังไม่มีมีการตรวจสอบเอกสารจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้วย

3. ปัญหาด้านกระบวนการ

วัดขนาดเล็ก การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เป็นปัจจุบัน ไม่จัดทำทะเบียนคลังพัสดุและทรัพย์สินของวัด และการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของวัดยังอยู่ในวงจำกัด อาจเป็นเพราะสมุดบัญชีที่ต้องบันทึกรายรับ-รายจ่ายมีหลายเล่มจนเกินไป ซึ่งเกินความจำเป็น

สำหรับวัดขนาดเล็กที่มีรายรับ-รายจ่าย ไม่สูงมาก เจ้าอาวาสจึงจัดทำเฉพาะบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำวัน เล่มเดียว สอดคล้องกับ ธัญลักษณ์ ลีลาตระกูล (2556 : 61) พบว่า วัดมีการจัดเก็บเอกสารบันทึกข้อมูลด้านบัญชีไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน และไม่แยกประเภทบัญชี และสอดคล้องกับ ณา จันทน์สม (2555 : 101) พบว่า วัดไม่มีการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ส่วนวัดขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีการบันทึกรายการทรัพย์สินที่ไม่เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับ ขวัญสุรางค์ ขำแจง (2543 : 77) พบว่า การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เป็นปัจจุบัน ส่วนใหญ่จัดทำบัญชีเป็นรายปี

4. ปัญหาด้านการควบคุมบัญชี

วัดขนาดเล็ก การจัดเก็บเอกสารบันทึกข้อมูลด้านบัญชีไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน และไม่แยกประเภทบัญชี จัดทำรายงานทางการเงินและเก็บเองที่วัด ไม่ได้เผยแพร่จัดทำรายงานทางการเงิน และไม่มีการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต วัดขนาดกลาง และวัดขนาดใหญ่ ไม่มีการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เป็นเพราะวัดเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร การจัดทำบัญชีจึงยังไม่มีหน่วยงานของรัฐเข้ามาควบคุมการจัดทำบัญชีให้ถูกต้องตามหลักการ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่โปร่งใส ทุจริต ได้ สอดคล้องกับ พิรณัฐ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ (2554 : 1) ไม่สามารถเข้าไปรู้เห็นหรือรับทราบผลการดำเนินการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด และสอดคล้องกับ ธัญลักษณ์ ลีลาตระกูล (2556 : 61) พบว่า วัดขาดการควบคุมเอกสาร วัดมีการจัดเก็บเอกสารบันทึกข้อมูลด้านบัญชีไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน และไม่แยกประเภทบัญชี และสอดคล้องกับ นฤพนธ์ เมืองจันทร์ และศิวัช ศรีโกคางกุล (2562 : 167-180) พบว่า วัดไม่มีรายงานทางการเงินที่เป็นไปตามหลักการของการจัดทำบัญชี การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของวัดยังอยู่ในวงจำกัด โดยวัดจัดทำรายงานทางการเงินและเก็บไว้เองที่วัด มิได้มีการเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบรวมทั้งวัดขาดกลไกในการกำกับดูแลที่จะให้มีการบริหารเงินที่สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับ ณา จันทน์สม (2557: 107-141) พบว่า การจัดทำกิจการงานของวัดไม่เป็นไปตามหลักมาตรฐานบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป และยังไม่มีการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีที่ได้รับอนุญาต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานพระพุทธศาสนา ควรแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการจัดทำบัญชีเข้ามาดูแล และแนะนำการจัดทำบัญชีให้กับวัด

1.2 สำนักงานพระพุทธศาสนา ควรจัดอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี การตรวจสอบ และการควบคุมภายในให้กับไวยาวัจกร

1.3 การเก็บรักษาเงินผลประโยชน์ที่ไวยาวัจกรเป็นผู้เก็บรักษา สามารถเก็บรักษาได้มากกว่า 3,000 บาท ขึ้นไป

1.4 สำหรับวัดขนาดเล็ก เสนอให้เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำบัญชีและตรวจสอบบัญชีเองตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาต่อไปควรมีการเก็บข้อมูลแนวทางการแก้ปัญหาเมื่อเกิดการทุจริตสำหรับการจัดทำบัญชี หรือศึกษาการจัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการจัดทำบัญชีวัด และการวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังจังหวัดต่าง ๆ และควรมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้การศึกษามีความสมบูรณ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนก แสนประเสริฐ และคณะ. (2545). *การจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ขวัญสุรางค์ ขำแจ่ม. (2543). *การจัดทำบัญชีของวัดในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณดา จันทร์สม. (2555). *การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- _____. (2557). *การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย: ความสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล*. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 54(1), 107-141.
- ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวัดมน. (2552). *พุทธศาสนา สาระและพัฒนาการ*. กรุงเทพมหานคร: สัมคคีสาส์น.

- ฉัญลักษณ์ ลีลาตระกูล. (2556). *การศึกษาวิถีปฏิบัติและปัญหาในการจัดทำบัญชีของวัดไทยในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี*. การค้นคว้าอิสระการบัญชีมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นฤพนธ์ เมืองจันทร์ และศิวัช ศรีโศคางกุล. (2562). การบริหารจัดการเงินสนับสนุนจากภาครัฐ เงินบริจาค และทรัพย์สินของวัด. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12 (5), 167-180.
- พระมหาทวี โพธิเมธี (โพธิ์ตาด) (2559). การบริหารการเงินของวัดตามหลักธรรมาภิบาลศึกษากรณีวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 11(37), 11-22.
- พีรณัฐ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ. (2554). *การจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). *วาระปฏิรูปพิเศษ 5: การปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา*. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2562. แหล่งที่มา: <http://www.tfac.or.th/Article/Detail/94713>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานี. (2562). *สรุปบัญชีรายรับ-รายจ่าย ประจำปี 2562*. อุดรธานี: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานี.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2550). *คู่มือไวยาวัจกร*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2560). มติ มส.สั่งทุกวัดส่งบัญชีทรัพย์สินภายใน ก.ย. นี้. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2561. แหล่งที่มา: <http://www.dailynews.co.th/education/336207>

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
**Learning Management in Social Studies, Religion and Culture
areas Based on Concentration to Promote Higher Secondary
Students' Learning Skill of Muaengkalasin School Kalasin
Province**

จริยา ศกงาม, วิทยา ทองดี และสมควร นามสีฐาน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Jariya Sokngam, Vitthaya Thongdee and Somkuan Namsrithan
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, Email: jariya14699002697@icloud.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้และเพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้รูปแบบวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Research) ได้แก่ วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative data) คือใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน 353 คน ซึ่งใช้สูตรคำนวณตามตารางเครชชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 181 คนและวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คนและครูผู้สอน จำนวน 4 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผลการวิจัยพบว่า

การจัดการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้
สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน
โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากเรียงคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้าน
การปฏิบัติกิจกรรม รองลงมาคือการประยุกต์วิถีธรรมสู่วิถีชีวิตการสรุปการเรียนรู้
เตรียมพร้อมการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประเมินผลตามลำดับ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้
สมาธิเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ครูมี
รูปแบบการนำเนื้อหาไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับการใช้สมาธิเป็นฐาน มีการบูรณาการให้
สอดคล้องกับพื้นฐานความรู้ความต้องการของผู้เรียน ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม
ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การวิเคราะห์การออกแบบกิจกรรมหรือการสร้างบรรยากาศใน
การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนควรทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน การ
เปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ ครูผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียน มีจิตใจที่สงบ
ไม่ฟุ้งซ่าน ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียนที่ดีและผู้เรียนสามารถนำเอาสิ่งที่เรียนรู้มา
ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดย
ใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูผู้สอน
ควรมีการสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจ
และเกิดจิตสำนึกในด้านคุณธรรมและจริยธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวันได้ครูผู้สอนควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยและเหมาะสมเพื่อกระตุ้นให้
นักเรียนเกิดการเรียนรู้จนทำให้เกิดทักษะครูผู้สอนควรมีวิธีการวัดและประเมินผล
ความก้าวหน้าทางคุณธรรมจริยธรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้มีการ
สอดแทรกกิจกรรมภาคปฏิบัติจริงในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะ
ทั้งกระบวนการคิด และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; สมาธิเป็นฐาน; ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้

Abstracts

The aims of this research were:to study the conditions of learning
management, learning management models and to propose a model and

guideline for learning management in social studies, religion, and culture by using meditation as a base to promote learning skills of upper secondary school students in MueangKalasin school, Kalasin province. The sample group consisted of 189 high school students, grades 4-6 and the target group were one school administrator and 4 teachers. This study was carried out by using the mixed research method including quantitative and qualitative research.

The research results were as follows:

The learning management in social studies, religion, and culture by using meditation as a base to promote learning skills of upper secondary school students in MueangKalasinschool, Kalasin province in all six aspects in overall was rated at a high level of practice. The aspect that had the highest mean was the activity, followed by the application of the Dhamma in the way of life, learning summary, learning preparation, learning exchanges and assessments.

The model of the learning management in social studies, religion, and culture by using meditation as a base was that the preparation for study is to meditate or find activities to gain meditation before learning, creating content that focuses on learners to learn, good planning in advance. Before accessing the content of the study, activities were planned in advance, applying the Buddhist principles in the planning of learning management. There is the use of modern teaching and learning activities both electronic media, activities with imagination to make the classroom environment interesting. There is an exchange of knowledge between students and teachers as a base for learning, organizing teaching and learning that causes students to concentrate and raise their wisdom. There are knowledge reviews and opportunities provided for learners to learn both in the classroom and outside of the classroom, making the students apply the knowledge to their daily lives, teaching concentration principles that will make the learners understand the learning. There are various learning processes both learning and learning evaluation and the use of meditation as a link in the assessment of student performance.

The guidelines for learning management in social studies, religion and culture by using meditation as the base are that the course content should be prepared to suit the students. It should emphasize on benefits that can be applied in everyday life and has been integrated in accordance with the basic knowledge and needs of students by focusing on meditation as a base to provide opportunities for learners to participate in teaching and learning activities. This includes the activities or creating an atmosphere in teaching and learning to learn with concentration. There should find a variety of modern teaching techniques and methods, including the application of teaching media and the content of teaching and learning that is suitable for the basic knowledge and age of the learners. The teachers should allow students to participate in the comments in the course or summary of instruction in order to

be a part of the learners and be an agreement in the classroom. The plan of learning management that learners can apply the knowledge in daily life should be made appropriately. There should be a variety of measurements and evaluations along with following up and evaluating results for analysis, improvement for the best benefit of the learners.

Keywords: learning management; meditation as a base; promote learning skills

บทนำ

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับจากเดิมจากที่เน้นการเรียนรู้จากชุดความรู้ที่มีความชัดเจนสามารถพิสูจน์ได้ เป็นการเรียนรู้อีกชุดหนึ่ง คือความรู้ที่ไม่ชัดเจน อาจจะไม่แม่นยำและมีความคลุมเครือ เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาหาคำตอบด้วยตนเอง หากจะให้ตีความ หรือบ่งชี้ลงไปอีกว่า ทักษะใดที่สำคัญที่สุดสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คำตอบคือ แรงแบนตาลใจที่จะเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุด และส่งผ่านแรงแบนตาลใจเหล่านี้ไปยังผู้อื่นและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าในศตวรรษที่ผ่านมาจะให้ความสำคัญกับการอ่านออกเขียนได้ (Literacy) แต่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ความหมายของคำว่าอ่านออกเขียนได้ที่เราคุ้นเคยกันอยู่อาจไม่เพียงพออีกต่อไป และจุดอ่อนของการศึกษาไทย คือ ผู้เรียนไม่ได้ทักษะที่สำคัญต่อชีวิต แต่ได้แค่วิชาเพียงเพื่อเอาไปตอบข้อสอบ แต่ผลเพียงเท่านั้นไม่พอ สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ คือ ต้องสร้างให้ลูกศิษย์เกิดความเป็นมนุษย์ ทักษะการเรียนรู้ และแรงแบนตาลใจ การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องก้าวข้ามผ่านคำว่า ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติถึงแม้ความรู้ที่อยู่ในการปฏิบัตินั้นจะเป็นความรู้ที่ไม่ชัดเจน แต่ผู้เรียนเกิดกระบวนการการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นจุดที่สำคัญที่สุด และมีความซับซ้อนมากที่สุดเช่นกัน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนสำหรับการดำรงชีวิตในยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (นวพร ชลารักษ์, 2558 : 64-71)

การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ใน การพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำเอาความรู้ความเข้าใจนั้นไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม สมดุล และยั่งยืน จุดมุ่งหมายสำคัญของ วิชาสังคมศึกษาโดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะต่างๆ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการตัดสินใจและทักษะการแก้ปัญหาที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้เรียนให้

สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในการสร้างพลเมืองดีของประเทศ อันเป็นรากฐานของพลโลกต่อไป ดังนั้นการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา จึงต้องใช้วิธีการเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างเสริมเติมเต็มประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญาความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ดี ตลอดจนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน โดยมีกระบวนการ 1) การพัฒนาทักษะทางปัญญา เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของวิชา อันประกอบด้วยเครื่องมือช่วยคิด กระบวนการคิด ทักษะการคิด เช่น การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนความรู้ที่ได้จากการบูรณาการที่เชื่อมโยงเป็นสาระเรื่องราวต่างๆ จากสภาพแวดล้อมรอบตัว เป็นต้น 2) การพัฒนาทักษะทางสังคม เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อสร้างผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตพื้นฐาน เช่น ทักษะการรู้จักตนเอง ทักษะการคิด การตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ทักษะการปรับตัว ทักษะการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ ทักษะการวางแผน และการจัดการ และทักษะการทำงานเป็นทีม เป็นต้น 3) การพัฒนาเจตพิสัยและคุณลักษณะ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะการพัฒนาค่านิยมและเจตคติที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมนั้น เช่น ความขยันประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน โดยยึดหลักธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้เรียน เป็นต้น จากการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาข้างต้นผู้จัดจึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติเพื่อใช้ในการปลูกฝังและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด หรือวิธีการคิด ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมการจัดแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายอันเป็นพื้นฐานของการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และปลูกฝังเจตคติที่ดีในสังคมอย่างมีคุณภาพสืบไป (วิภาพรรณ พินลา, 2560 : 13-34)

การส่งเสริมทักษะมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียนทุกคน เพราะการที่เด็กและเยาวชนจะประสบปัญหาในการเรียนนั้นจะต้องมีการส่งเสริมทักษะต่อหน้าที่การเรียนของตนเป็นสำคัญเพราะคนที่มีการส่งเสริมทักษะย่อมแก้ไขปัญหาทุกได้ทันเวลาพร้อมกันนั้นยังก่อให้เกิดความก้าวหน้าในประวัตินั้นรวมถึงการได้รับความ

ไว้วางใจจากผู้อื่นอีกด้วยแต่ถ้าขาดการส่งเสริมทักษะแล้วจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลาและยังขาดความเชื่อถือจากคนอื่นด้วยจึงกล่าวได้ว่าการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้มีความสำคัญและควรปลูกฝังให้มีในตัวเด็กทุกคนความรับผิดชอบทางการเรียนเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่มีสำคัญและจำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็กเพื่อให้เป็นนักเรียนที่ดีและพลเมืองดีของประเทศชาติในการส่งเสริมทักษะด้านต่างๆ ให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง การจัดการเรียนรู้จึงต้องให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน การเรียนจะไม่สัมฤทธิ์ผลหรือประสบผลสำเร็จแก่ผู้เรียน ถ้าผู้เรียนไม่มีความสนใจ ไม่เอาใจใส่ และไม่ตั้งใจที่จะรับเอาความรู้จากครูผู้สอน ซึ่งเป็นการถ่ายทอดให้การเรียนรู้โดยขาดจิตสำนึกที่ดีว่าจะเรียนไปเพื่ออะไร ทำไม ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้เรียนมีจิตสำนึกที่ดีต่อการเรียนรู้ มีความเข้าใจถึงประโยชน์ และคุณค่าต่อการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนก็สามารถประสบผลสำเร็จได้ตั้งใจไว้ แต่ความสำเร็จในการได้รับความรู้ นั้นจะมากหรือน้อย อยู่ในระดับใด สมมติในการเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นส่วนกำหนดให้สามารถรับรู้เรื่องราว ประสบการณ์ ได้อย่างมีระบบ ต่อเนื่อง และครบวงจรสิ่งสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้สมมติเป็นฐาน ผู้เรียนจะต้องยึดปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ 4 ส คือมีความสะอาด ผู้เรียนจะต้องมีความรู้สึกรู้สีกคิดเริ่มต้นก่อนเรียนที่เป็นความว่างเปล่าของความคิดและพร้อมที่จะรับการถ่ายทอดความรู้ที่จะได้รับต่อไป มีความสว่าง ผู้เรียนมีจิตใจที่อัมเอิบ เบิกบาน พร้อมที่จะรับการถ่ายทอดความรู้ มีความสงบ ผู้เรียนจะต้องมีจิตใจที่สงบ เยือกเย็น สุขุม นิ่ง ไม่คิดฟุ้งซ่านและต้องมีสติ ผู้เรียนจะต้องมีสติ ระลึก รู้สึกรู้สีกตัวในขณะที่ปฏิบัติอยู่ทุกเมื่อตั้งนั้น จัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียนนั้น สมมติจึงมีความสำคัญ ตั้งแต่ก่อนเรียน หลังเรียน หรือแม้แต่ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะแก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมมติเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยเคยได้ศึกษาที่โรงเรียนนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ด้านข้อมูลสารสนเทศต่อสถานศึกษาอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ รูปแบบวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Research) ได้แก่วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative data) คือการใช้แบบสอบถาม และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากรที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ปีการศึกษา 2562 รวมทั้งสิ้น 353 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 181 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และเทียบสัดส่วนจากประชากรได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก และกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้สอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 4 คน รวม 5 คน ตามสัดส่วนโรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์สาระสนเทศความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา

และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน 1) ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการติดต่อบัณฑิตศึกษา เพื่อขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย จากสถานศึกษา 2) ผู้วิจัยจะได้ติดต่อและประสานงาน ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย ในสถานศึกษา 3) ผู้วิจัยจะได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย และนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มาหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ของนักเรียน จำแนกตามปัจจัยส่วนระดับชั้น และเกรดเฉลี่ย

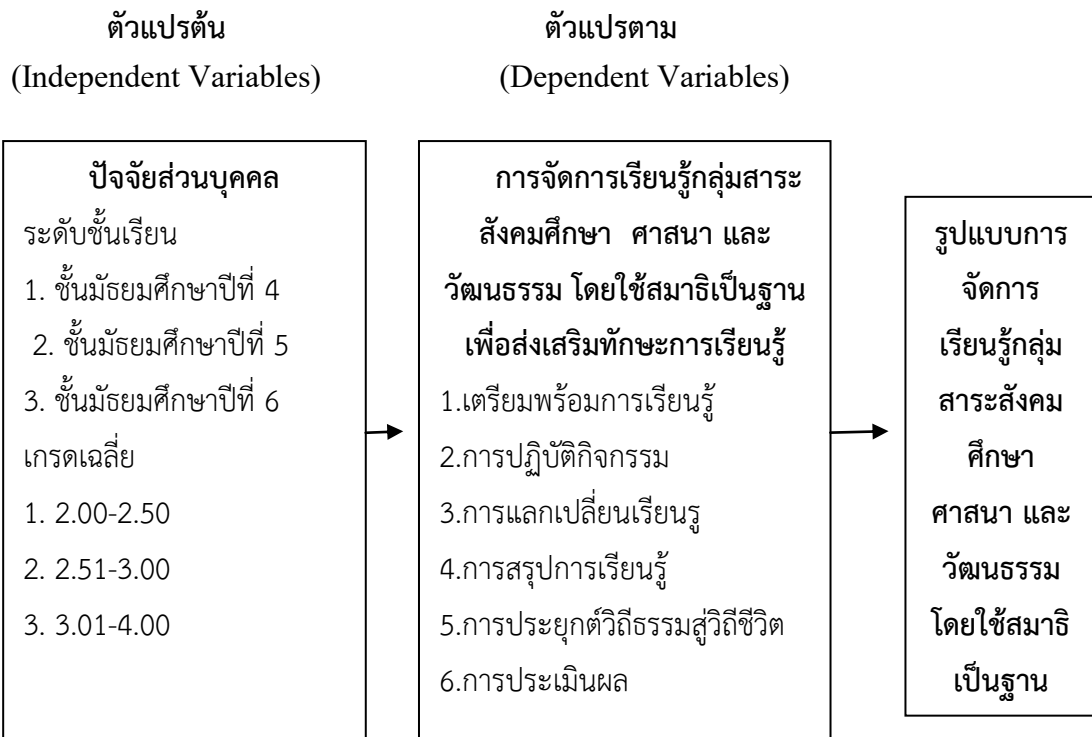
2. แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวม รายด้านและรายข้อ

3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

4. วิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 35.91 มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 33.70 มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 30.38 จำแนกตามเกรดเฉลี่ย 2.00-2.50 จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 38.12 2.51-3.00 จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 41.43 3.01-4.00 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 20.44 ตามลำดับ

แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการ

เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุดได้แก่ด้านการปฏิบัติกิจกรรม ($\bar{x} = 4.09$, S.D. = 0.92) รองลงมาคือการประยุกต์วิถีธรรมสู่วิถีชีวิต ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.0.46) การสรุปการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.49) เตรียมพร้อมการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.48) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.52) และการประเมินผล ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านการเตรียมพร้อมการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่โดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เตรียมพร้อมเรียนรู้อย่างมีสติและสมาธิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเรียนในรายวิชาที่เข้าเรียน ,นักเรียนพร้อมทั้งกายและใจที่จะเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้ ,นักเรียนไหว้พระสวดมนต์ก่อนเรียนในรายวิชาที่เข้าเรียน ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีสติและสมาธิทุกอริยาบถการเคลื่อนไหวตลอดเวลา ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดสาธิต อมโร (จินดารอง) (2558 : ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบางคอแหลม สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบางคอแหลม สังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปรวมทุกด้าน ภาพรวมสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก รายข้อ เรียงตามระดับจากมากไปหาน้อย ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านกิจกรรม การเรียนรู้ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ ตามลำดับ 2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบางคอแหลม สังกัดกรุงเทพมหานคร จากปัญหาและอุปสรรคในด้านกระบวนการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้น้อย เนื่องจากครูใช้วิธีการสอนที่ไม่ค่อยเป็นระบบ และกระบวนการเรียนขาดแรงจูงใจ ในด้านสื่อการเรียนรู้ ไม่มีการนำสื่อ

เทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับน้อยส่วนมากมีเพียงการเรียนในห้องเรียนเท่านั้น และในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล เน้นเพียงบางส่วนของเนื้อหาวิชาเท่านั้น การทดสอบเนื้อหาวิชามีความยากเกินไป 3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบางคอแหลม สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านกระบวนการเรียนรู้ ครูควรสนใจในการสอนให้มากขึ้น และควรจัดการเรียนการสอนที่น่าตื่นเต้นและดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจ ด้านสื่อการเรียนรู้ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มขึ้น และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรมีการวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมเนื้อหาวิชา และควรออกข้อสอบซึ่งเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน

ด้านการปฏิบัติกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ โดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืงกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ การปฏิบัติกิจกรรมอย่างมีสติและสมาธิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ นักเรียนทำสมาธิก่อนเข้าเรียน ทุกครั้ง ,นักเรียนตามความคิดและรู้เท่าทันความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของตนเอง ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม ,นักเรียนมีความสนใจ ใส่ใจในกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยความรู้ตัวเสมอ , ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือนักเรียนให้ความร่วมมือต่อการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหา นิพิฐพนธ์ จิรวุฒโน (วงศ์อนุ) (2560 : ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจริยธรรม ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจริยธรรมในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจริยธรรมในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที โดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

จำแนกตามระดับชั้นเรียนขนาดโรงเรียนโดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจริยธรรมในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมควรจัดเนื้อหาในรายวิชาให้เหมาะสมกับหน่วยกิต เน้นประโยชน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง มีการบูรณาการให้สอดคล้องกับความรู้พื้นฐานความรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนควรมีเทคนิคการสอนที่หลากหลายผู้เรียนได้รับความรู้จากประสบการณ์จริงมีวิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายพร้อมทั้งติดตามนำผลมาวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขและทำให้เกิดประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีสติและสมาธิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ นักเรียนสามารถเห็นความเหมือน ความแตกต่าง และความเชื่อมโยงเมื่อได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน และครู รองลงมา นักเรียนมีความรู้ในเนื้อหาและกิจกรรมกระจำขึ้น เมื่อได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนและครู , นักเรียนมีความรู้สึกเข้าใจเมื่อสัมผัสกับสื่อรูปภาพ คลิปวิดีโอ ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ นักเรียนได้เห็นหลักธรรมหรือข้อคิดที่อยู่ในบทเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภรีใจ เจริญสุข เพ็ญพรรณ พิทักษ์สงคราม และไมเคิลครีโตเฟอร์ (2558 : 170-183) ได้ศึกษาเรื่อง ความหมายและปัจจัยบ่มเพาะสติจากประสบการณ์ของสตรีไทยที่ปฏิบัติธรรม ผลการศึกษาพบว่าสตรีไทยที่ปฏิบัติธรรมบรรยายประสบการณ์ใน 2 ประเด็นหลักคือความหมายและ ปัจจัยบ่มเพาะสติ โดยความหมายของสติมี 4 ประเด็นย่อย คือ 1) การอยู่กับปัจจุบันขณะ 2) ตระหนักรู้ตนเอง 3) ใคร่ครวญตามความเป็นจริงและ 4) เป็นกลาง เป็นธรรมชาติในส่วนของปัจจัยบ่มเพาะสติ มี 2 ประเด็นย่อยคือ 1) ปัจจัยภายในบุคคลซึ่งมี 4 หัวข้อ ได้แก่ (1) การมีศรัทธาและฉันทะ (2) การมีศีล (3) ความพร้อมของร่างกาย และ (4) การหมั่นฝึกฝน และ 2) ปัจจัยภายนอกบุคคลซึ่งมี 2 หัวข้อ ได้แก่ (1) การอยู่ในสถานที่ สงบและ (2) การที่ได้เรียนรู้หรือมีการศึกษา การศึกษานี้ทำให้เข้าใจความหมายของสติและทราบปัจจัยบ่มเพาะสติของสตรีไทยที่ปฏิบัติธรรม ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพจิตและพัฒนาโปรแกรม การบำบัด

ทั้งทางกายและทางจิตโดยใช้สติเป็นฐาน ตลอดจนพัฒนาเครื่องมือประเมินการมีสติในบริบทของสตรีไทย

ด้านการสรุปการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ การสรุปการเรียนรู้อย่างมีสติและสมาธิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ครูผู้สอนสรุปเพิ่มเติมประเด็นสำคัญ ทำให้นักเรียนเข้าใจเพิ่มขึ้น รองลงมาคือ นักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องราว ประเด็นที่ศึกษาในบทเรียน เมื่อผ่านการวิเคราะห์ , นักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องราว ประเด็นที่ศึกษาในบทเรียน เมื่อผ่านการสรุป ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ นักเรียนสามารถบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้เรียนมา นำไปสู่ความคิดรวบยอด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระภิกษุฉนระ วชิรญาโณ (วภักดีเพชร) (2560 : ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี พบว่า การจัดการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัด และประเมินผล อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นระดับชั้น และสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็น น้อยกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดเห็นน้อยกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และนักเรียนที่มีสถานศึกษาต่างกัน พบว่า นักเรียนโรงเรียนอุดรพิทยานุกูล และนักเรียนโรงเรียนอุดรพิชัยรัักษ์พิทยา ที่มีความคิดเห็นน้อยกว่า นักเรียนโรงเรียนสตรีราชินูทิศ ข้อเสนอแนะ พบว่า การจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนสนใจจนทำให้เกิดจิตสำนึกรู้จักหน้าที่ของตนเอง และสื่อการสอนครูผู้สอนควรมีการใช้สื่อที่ทันสมัย

หลากหลายเข้าใจง่ายใจให้นักเรียนสนใจ ใฝ่รู้ ใฝ่เห็น จนเกิดทักษะทางคุณธรรมจริยธรรมที่มั่นคงในจิตใจ รวมทั้งการวัดและประเมินผลของครูผู้สอนควรมีเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลนักเรียนที่หลากหลาย สอดคล้องเหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรมีการสอดแทรกกิจกรรมภาคปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะทั้งกระบวนการคิดวิเคราะห์ตามเหตุและผล จนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้านการประยุกต์วิถีธรรมสู่วิถีชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์การประยุกต์วิถีธรรมสู่วิถีชีวิตอย่างมีสติและสมาธิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ นักเรียนมีความระลึกได้ รู้สึกตัวเองอยู่เสมอ นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน รองลงมาคือ นักเรียนมีความระลึกได้ รู้สึกตัวเองอยู่เสมอ เมื่อทำกิจกรรมต่างๆ ในสังคม นักเรียนมีความระลึกได้ รู้สึกตัวเองอยู่เสมอ นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตร่วมกับเพื่อน ครอบครัว ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีความระลึกได้ รู้สึกตัวเองอยู่เสมอ นำไปประยุกต์ใช้ในแก้ปัญหาของตนเองในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภวรรณ ธนภาพรังสรรค์ และมาลีวัล เลิศสาครศิริ (2558 : 13-28) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้รูปแบบการฝึกสมาธิโดยบูรณาการสติปัญญา 4 กับ เอสเคที 1 ต่อความสามารถทางสมอง ความตระหนักรู้ในตนเองและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ผลการวิจัย พบว่า หลังเข้าร่วมการฝึกสมาธิตามรูปแบบที่กำหนด กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ความสามารถทางสมอง คะแนนเฉลี่ยความตระหนักรู้ในตนเอง สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ส่วนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม และความตระหนักรู้ในตนเองของกลุ่มทดลอง มีค่าคะแนนเฉลี่ย (2.76) สูงกว่าก่อนการทดลอง (2.65) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สรุป การฝึกสมาธิโดยบูรณาการสติปัญญา 4 กับเอสเคที 1 มีผลต่อการพัฒนาความสามารถทางสมองช่วยฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล สร้างเสริมความตระหนักรู้ในตนเอง อันเป็นลักษณะพึงประสงค์ของการเรียนรู้ในทศวรรษที่ 21 ข้อเสนอแนะ ควรศึกษาผลในระยะยาว เพื่อติดตามความยั่งยืนของการฝึกสมาธิในนักศึกษา

กลุ่มทดลองและนำ รูปแบบการฝึกสมาธิไปปรับใช้ เพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนให้ปรับตัวได้
ทันกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

ด้านการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดย
เรียงจากมากไปหาน้อย พบว่าการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม โดยใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลาย โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ การประเมินผลอย่างมีสติและสมาธิ โดย
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากมาก
ไปหาน้อย ได้แก่ นักเรียนมีสติระลึกได้ของนักเรียนแตกต่างจากเดิม และเปลี่ยนแปลงขึ้น
รองลงมา คือผลจากการเรียนรู้โดยใช้สติและสมาธิ เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว และสังคม
นักเรียนรู้สึกว่าคุณเองมีสมาธิมากขึ้นจากเดิมในการเรียนรู้ ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็น
น้อยที่สุด คือ ผลจากการเรียนรู้โดยใช้สติและสมาธิ มีประโยชน์ต่อผลการเรียนของนักเรียน
สอดคล้องกับงานวิจัยของมาลีวัล เลิศสำครศิริ (2559 : 44-53) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลของ
โปรแกรมการฝึกสมาธิ ต่อพหุปัญญาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ ผลการวิจัย
พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกสมาธิเจริญสตินักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยพหุ
ปัญญาโดยรวม และความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเท่ากับ 5.21 และ 4.33 สูงกว่าก่อนการเข้า
ร่วมกิจกรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 และ 4.07 ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01 ผลการศึกษาบ่งชี้ว่าโปรแกรมการฝึกสมาธิมีผลให้เกิดการพัฒนาพหุปัญญาของ
นักศึกษาโดยรวมซึ่งจะเป็นผลให้นักศึกษามุ่งนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการเรียนการปฏิบัติงาน
ตามหน้าที่ความรับผิดชอบ สามารถตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

รูปแบบในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดย
ใช้สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน
เมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคม
ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีการนำเนื้อหาไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับการใช้สมาธิเป็นฐาน มี
การบูรณาการให้สอดคล้องกับความพื้นฐานความรู้ความต้องการของผู้เรียนครูผู้สอนเปิดโอกาส
ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การวิเคราะห์การออกแบบกิจกรรม หรือ
การสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนสื่อการเรียนการสอนควรทันสมัยทันต่อเหตุ
การณ์ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ ผู้สอนควรมีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย หรือ
การประยุกต์สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมพื้นฐานความรู้และวัยของผู้เรียน

ครูผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียน มีจิตใจที่สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียนที่ดี และผู้เรียนสามารถนำเอาสิ่งที่เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระภิกษุณะวชิรญาโณ (วภักดีเพชร) (2560 : ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี พบว่า การจัดการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัด และประเมินผล อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นระดับชั้น และสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็น น้อยกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดเห็นน้อยกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และนักเรียนที่มีสถานศึกษาต่างกัน พบว่า นักเรียนโรงเรียนอุดรพิทยานุกูล และนักเรียนโรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา ที่มีความคิดเห็นน้อยกว่า นักเรียนโรงเรียนสตรีราชินูทิศ ข้อเสนอแนะ พบว่า การจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนสนใจจนทำให้เกิดจิตสำนึกรู้จักหน้าที่ของตนเอง และสื่อการสอนครูผู้สอนควรมีการใช้สื่อที่ทันสมัย หลากหลายเข้าใจง่ายจูงใจให้นักเรียนสนใจ ใฝ่รู้ ใฝ่เห็น จนเกิดทักษะทางคุณธรรมจริยธรรมที่มั่นคงในจิตใจ รวมทั้งการวัดและประเมินผลของครูผู้สอนควรมีเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลนักเรียนที่หลากหลาย สอดคล้องเหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรมีการสอดแทรกกิจกรรมภาคปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะทั้งกระบวนการคิดวิเคราะห์ตามเหตุและผล จนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

จากศึกษาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้
สมาธิเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน
เมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการเตรียมพร้อมการเรียนรู้ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดเนื้อหาในรายวิชาให้
เหมาะสมกับหน่วยกิตเนนประโยชน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง มีการศึกษานอกสถานที่
เพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้และควรมีการบูรณาการให้สอดคล้องกับความรู้พื้นฐาน
ความรู้ความต้องการของผู้เรียน

1.2 ด้านปฏิบัติการขอเสนอแนะคือ ควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม
ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การวิเคราะห์การออกแบบกิจกรรม หรือการสร้างบรรยากาศใน
การจัดการเรียนการสอน

1.3 ด้านการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะคือสื่อการเรียนการสอนควร
ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ ผู้สอนควรมีเทคนิคการสอน
ที่หลากหลาย หรือการประยุกต์สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมพื้นฐานความรู้
และวัยของผู้เรียน

1.4 ด้านสรุปการเรียนรู้ข้อเสนอแนะคือ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ
แสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน หรือการสรุปการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วน
ร่วมในการเรียนการสอน

1.5 ด้านการประยุกต์วิถีธรรมสู่วิถีชีวิต ข้อเสนอแนะคือ ควรมีวิธีการเรียนการสอน
ที่ทำให้เกิดประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.6 ด้านการประเมินผล ข้อเสนอแนะคือ ควรมีวิธีการวัดผลและประเมินผลที่
หลากหลาย พร้อมทั้งติดตามนำผลมาวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไข และทำให้เกิดประโยชน์ในการ
นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ครูผู้สอนควรมีการสร้างบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อสร้าง
แรงจูงใจให้นักเรียนสนใจในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจ เกิดจิตสำนึกใน
ตนเองตลอดจนรู้จักหน้าที่ของตนเอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.2 ครูผู้สอนควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยเพื่อจูงใจกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เห็น จนทำให้เกิดทักษะทางคุณธรรมจริยธรรมที่มั่นคงในจิตใจ

2.3 ครูผู้สอนควรมีวิธีการวัดและประเมินผลความก้าวหน้าทางคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสอดคล้องเหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้

2.4 ครูผู้สอนควรมีการสอดแทรกกิจกรรมภาคปฏิบัติจริงในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในรายวิชาที่สอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะทั้งกระบวนการคิด และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน

3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

นวพร ชลาธิกษ์. (2558). บทบาทของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 9 (1), 64-71.

พระภิกษุณะวชิรญาโณ (วรกิจเพ็ชร). (2560). *การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี*. พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดสาธิต อมโร (จินดารอง). (2558). *ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบางคอแหลม สังกัด*

กรุงเทพมหานคร. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหานิติพนธ์ จีรวฑฒโน (วงศ์อนุ). (2560). *การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจริยธรรมในการเรียนสาระสังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มาลีวัล เลิศสำครศิริ. (2559). ประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกสมาธิ ต่อพหุปัญญาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 17 (3), 44-53.

วิภาพรรณ พินลา. (2560). *แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. รายงานวิจัย สาขาการสอนศิลปศาสตร์ การสอนสังคมศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย :ทักษิณ.

ศุกรใจ เจริญสุข, เพ็ญพรรณ พิทักษ์สงคราม และไมเคิล คริสโตเฟอร์. (2558). ความหมายและปัจจัยบ่มเพาะสติจากประสบการณ์ของสตรีไทยที่ปฏิบัติธรรม. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 25 (3), 170-183.

ศุภวรรณ ธนุภาพรังสรรค์ และมาลีวัล เลิศสำครศิริ. (2558). ผลของการใช้รูปแบบการฝึกสมาธิโดยบูรณาการสติปัญญา 4 กับเอสเคที 1 ต่อความสามารถทางสมอง ความตระหนักรู้ในตนเองและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์*, 36 (Supplement), 13-28.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิด
แบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 25

**The Learning Management by using the Situation
Confrontation Process and the Yonisomanasikara
Way of Thinking in Schools Under the Office of
Secondary Education Service Area 25**

พระภัทรพล ปณฺญาวิโร,

อุทัย วรเมธีศรีสกุล และประยูร แสงใส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phra Pattarapon Paññāvajiro,

Uthai Woramethisrisakul and Prayoon Saengsai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, Email: patt.tongtang@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพ เพื่อศึกษาปัญหา และเพื่อศึกษา
แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์
ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 25 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอ
บ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน
61 คน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบ
สัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง และค่าความเชื่อมั่น ส่วนแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์โดยใช้
วิธีการเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และ ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้

ปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากได้แก่ ครูจัดการเรียนรู้ไม่มีความสุข ทำให้นักเรียนไม่สนใจในการเรียน รวมไปถึงไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มศักยภาพและขาดความชำนาญในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากได้แก่ ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างต่อเนื่อง พัฒนาศักยภาพและสมรรถภาพในการสอนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ได้แก่ ครูควรมีการออกแบบการเรียนการสอนให้หลากหลายเพื่อนักเรียนจะได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะความคิด รู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และกระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิดแก้ปัญหาโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ รวมไปถึงใช้สื่อเทคโนโลยี อุปกรณ์ที่ทันสมัย น่าสนใจ เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ ออกแบบและพัฒนาสื่อนวัตกรรมใหม่ๆ และประยุกต์ใช้สื่อจากธรรมชาติ เช่น แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อลดปัญหาความไม่เพียงพอของสื่อ ให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองในพื้นที่จริง อีกทั้งคอยสนับสนุนให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาปรับปรุงวิธีการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต และแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญในสังคมในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้; กระบวนการเผชิญสถานการณ์; วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

Abstracts

The objectives of this research were: to study the conditions, problems and the guidelines for the development and promotion of learning management by using the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking (analytical thinking) in schools under the Office of Secondary Education Service Area 25. The population and samples of this study were 61 of secondary school personnel under the Office of Secondary Education Service Area 25 in Ban Fang district, KhonKaen province. The target group included 18 informants. The research instruments were questionnaires and interview forms. The statistics used for data analysis were: Percentage, Mean, Standard Deviation, Correspondence Index and reliability value. The interview forms were analyzed by using the descriptive method.

The research results were as follows:

The learning management by using the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking in schools under the Office of Secondary Education Service Area 25 in overall was rated at a high level of practice in all studied aspects: learning atmosphere, learning activities and learning contents.

The problems of learning management by using the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking in general were rated at a high level of practice; they are: the teachers organized unhappy learning, causing students to not be interested in studying, including the lack of understanding of the roles and responsibilities, causing lack of expertise in the use of innovative media and information technology. The guidelines for development and promotion of learning management by using the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking in general are that the teachers should develop learning management by the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking continuously to develop the potential and competency in teaching consistently.

The suggestions on ways to develop and promote the learning management by using the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking in schools under the Office of Secondary Education Service Areas 25 are that teachers should have a variety of teaching and learning designs so that students will gain new knowledge; they should organize activities that encourage students to practice their thinking skills, analytical thinking, synthesizing and encouraging students to practice problem solving using Yonisomanasikara way of thinking, including the use of technology media and appropriate and modern equipment suitable for learning management; they should design and develop new innovative media and apply natural media such as learning resources in the community to reduce media inadequacy, having students to study by themselves in the real area, encouraging students to show their talents, aptitudes and interests with actual

measurement and evaluation and use evaluation results to improve teaching methods in order to develop potential learners with knowledge which can be applied to life and can effectively solve problems faced in society in the future.

Keywords: Development And Promotion Of Learning; Management By Using The Situation Confrontation Process; Yonisomanasikara Way Of Thinking (Analytical Thinking)

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันตกอยู่ในภาวะวิกฤติอันเป็นผลมาจากความอ่อนแอทางความคิด คนไทยจึงเป็นคนเชื่อคนง่าย ถูกหลอกบ่อยๆ ฟังอะไรไม่เคยตรวจสอบความจริง ตีความสถานการณ์ต่างๆ ผิดเพี้ยนไปจากความจริง ชอบลอกเลียนแบบ ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ เมื่อมีปัญหาที่แก้ด้วยวิธีผิดๆ สภาพสังคมเช่นนี้จึงเป็นสังคมที่ขาดความมั่นคงเปราะบาง และพร้อมที่จะถูกชักจูงไปในทิศทางต่างๆ ผู้คนขาดความมั่นใจ รู้สึกไม่ปลอดภัยดัชนีความสุขต่ำ ซึ่งเป็นผลของการคิดไม่เป็น มีความหมายรวมถึง การคิดผิด และการไม่คิด ดังนั้น ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของบุคคลให้ดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข จึงได้มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถเผชิญสถานการณ์ และตัดสินใจได้ถูกต้อง การศึกษาจึงเป็นกิจกรรมและกระบวนการเพื่อสร้างสรรค์ และถ่ายทอดคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นทั้งวิธีการนำเอาศักยภาพ สมรรถภาพและความสามารถของมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ขณะเดียวกันการศึกษายังเป็นกระบวนการสร้างปัญญาและคุณธรรมอันเป็นส่วนประกอบอย่างอื่นที่ช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้

การจัดการเรียนรู้โดยการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการกระทำกับการคิดวิเคราะห์เข้าด้วยกัน โดยผู้สอนสร้างหรือนำสถานการณ์ด้านต่างๆ มาให้ผู้เรียนได้เผชิญซึ่งอาจเป็นประสบการณ์ส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของผู้เรียน เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในการนำความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร มาสรุปประเด็น เพื่อประเมินค่าว่าสิ่งใดถูกต้อง เกิดประโยชน์ ควรหรือไม่ควรแก่การปฏิบัติ และสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ปฏิบัติได้จริง เมื่อมีการเผชิญสถานการณ์และเจอปัญหา วิธีการที่จะใช้แก้ปัญหาที่เผชิญได้ดีที่สุดคือ วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขแก่ตัวเราเองและ

ผู้อื่น เป็นการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีในการฝึกอบรมตอนอย่างมีสติรู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีระบบ ไม่มองสิ่งต่างๆ อย่างผิวเผิน คิดตามเหตุผล และคิดแบบกุศล ทำให้เรารู้จักเลือกรับรู้อารมณ์ต่างๆ ที่มากระทบจากภายนอก คิดใคร่ครวญและพิจารณาอารมณ์ ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มุ่งมั่นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยพัฒนาในด้านต่างๆ ให้เป็นผู้มีความรู้ แต่ในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการยังคงเป็นปัญหา เพราะกระบวนการเรียนการสอนยังขาดการปฏิบัติอย่างจริงจัง เนื่องจากครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ เน้นการสอนที่เนื้อหาโดยให้ท่องจำมากเกินไป ทำให้ขาดการปฏิบัติจริง หรือมุ่งถ่ายทอดความรู้ตามเนื้อหาในหนังสือหรือเอกสารประกอบการเรียนมากกว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้นจึงต้องส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากปัญหาและแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ทั้ง 2 โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25
2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ระเบียบวิธีวิจัย

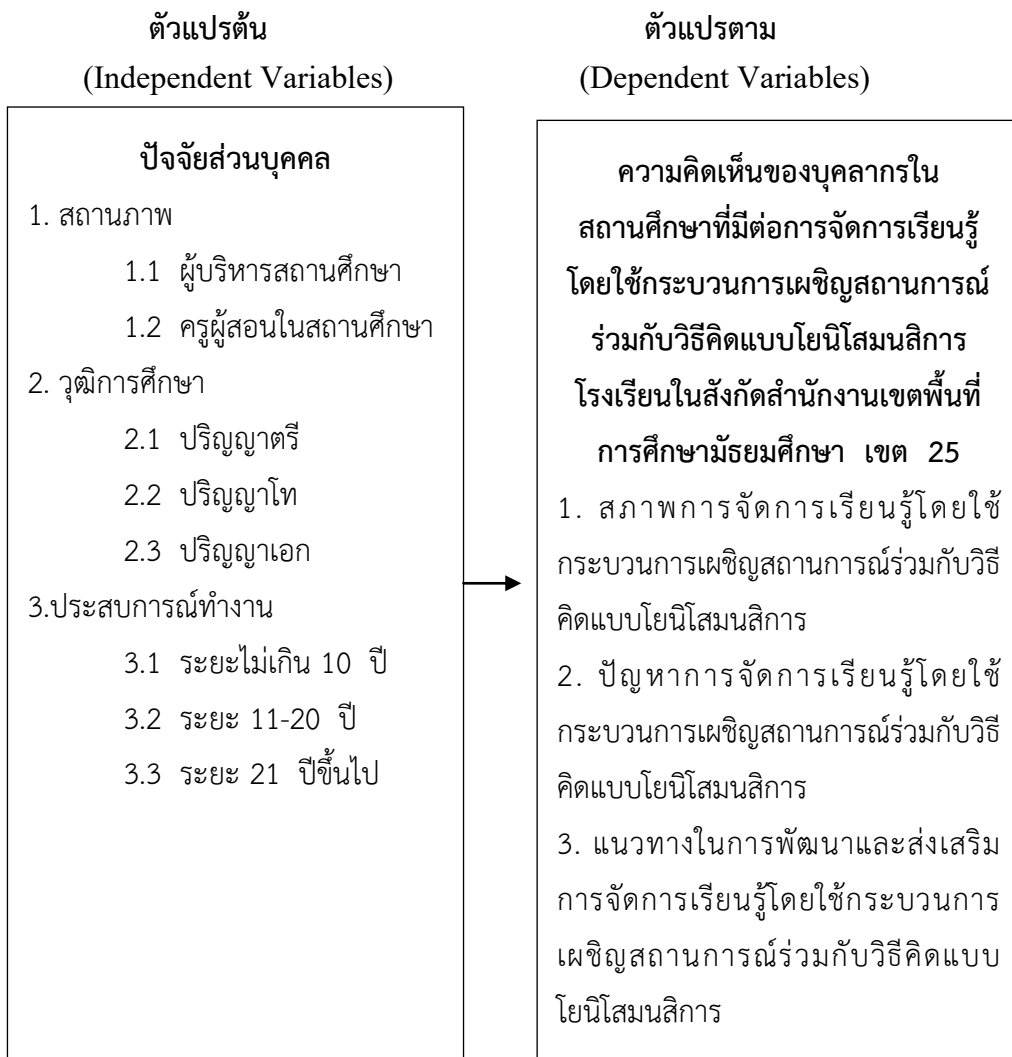
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือและครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน 61 คน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 18 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตอนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) แบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้ 1) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of Congruence IOC) ซึ่งได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อ 2) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรอื่นที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับประชากรจริง จำนวน 30 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าความเชื่อมั่นตามวิธีการของคอนบาค Cronbach's Alpha Coefficient (Cronbach, L., J., 1990 : 173) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไปจากการศึกษาพบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ .982 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรที่ศึกษาต่อไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ยของประชากร (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกัน จึงนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.99$, $\sigma = 0.31$)

1. สภาพการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้ดังนี้ ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.13$, $\sigma = 0.49$) ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน ให้มีความแปลกใหม่ ไม่จำเจ ใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่ไม่ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\mu = 4.09$, $\sigma = 0.50$) ครูนำสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงหรือสมมติขึ้น มาเป็นประเด็นในการอภิปรายเพื่อพัฒนาทักษะการคิด เปิดโอกาสให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น รวมไปถึงกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาโดยยึดหลักโยนิโสมนสิการ ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 3.71$, $\sigma = 0.45$) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่มีขั้นตอนและเป้าหมาย

2. ปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ($\mu = 4.15$, $\sigma = 0.52$) ครูเข้าใจบทบาทหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงมีความชำนาญในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพเพื่อลดปัญหาความไม่เพียงพอของสื่อต่อนักเรียน และทำให้นักเรียนมีความสุขและสนุกในการเรียน

3. แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ($\mu = 3.90$, $\sigma = 0.46$) การจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ช่วยให้นักเรียนฝึกทักษะการเลือกและการตัดสินใจ รวมถึงฝึกการวิเคราะห์ถึงผลดี ผลเสียที่เกิดจากทางเลือกในการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนกล้าคิด กล้าตอบและกล้าแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยผลการศึกษาระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เพราะครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยต้องนำสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง หรือสมมติขึ้นมาใช้ประกอบการสอนทำให้ผู้เรียนเข้าใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปัญหาการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ และหากพิจารณารายด้านสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. ด้านปัญหาการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ครูจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ทำให้นักเรียนมีความสุขและสนุกในการเรียน รวมไปถึงมีความชำนาญในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน และปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความอดทน ตรงต่อเวลา วัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนอย่างรอบคอบและเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของตรุณี ญาณวัฒนา (2557 : ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการโดยวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า กระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หลังการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสูงกว่าก่อนการปฏิบัติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการเปรียบเทียบกระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการของครูผู้สอนระหว่างกลุ่มครูที่ไม่มีการสอบอารมณ์ และกลุ่มครูที่มีการสอบอารมณ์ ทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 พบว่า กลุ่มครูที่ไม่มีการสอบอารมณ์ และกลุ่มครูที่มีการสอบอารมณ์มีกระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการไม่

แตกต่างกัน สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ครูผู้สอนที่ได้มีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจะมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ นำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้กับการทำงานของตนเองและการดำรงชีพ รวมทั้งนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้เพื่อนครู นักเรียน นักศึกษาซึ่งทำให้เกิดผลดีต่อสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภกาญจน์ วิชาชาติ (2556 : 34-49) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการแก้ปัญหาการเรียนของนักเรียนระดับอุดมศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ แต่ตั้งชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จำนวน 10 คน พบว่า สาเหตุของปัญหาการเรียนมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านเจตคติเชิงลบในการเรียน 2. ด้านการมีสมาธิสั้นต่อการเรียน 3. ด้านแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ต่อทางการเรียน 4. ด้านความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียน 5. ด้านบริหารเวลาไม่มีประสิทธิภาพ จากการวิจัยต้องรู้ใหม่ คือ รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการแก้ปัญหาการเรียนของนักเรียนระดับอุดมศึกษา เรียกว่า FIVE BRANCHES Model ซึ่งสาเหตุด้านความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียนสามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 6 วิธี ได้แก่ วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ วิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ์และวิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน

2. ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ครูมีบุคลิกภาพที่ดี ปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของศิษย์ ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียนให้มีความแปลกใหม่ ไม่จำเจ เช่น จัดให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม หรือการอภิปรายหน้าชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ปลอดภัย ไม่มีสิ่งสร้างมลพิษแก่นักเรียน และเอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑนา บรรพสุทธิ์ (2553 : ก) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องประกอบไปด้วยบรรยากาศในการเรียน ครูจะต้องเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ สามารถที่จะใช้วิธีการสอนที่

เหมาะสม จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ โดยครูควรช่วยสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ จะต้องรู้สึกปลอดภัยและเป็นที่ยอมรับของนักเรียน ห้องเรียนจะถูกจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นักเรียนได้รับโอกาสในการสืบเสาะแสวงหาข้อมูลใหม่ๆ ด้วยตัวเองบ่อยขึ้น นักเรียนจะต้องมีอิสระในการใช้ประสบการณ์เดิมของตนเองผนวกกับข้อมูลใหม่ที่หามาเพิ่มโดยปราศจากการบังคับของครูผู้สอน

3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้ทราบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น รวมไปถึงสามารถวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และสาระนั้น่ารู้จากสื่อต่างๆ โดยครูนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือสมมติขึ้น มาเป็นประเด็นในการอภิปราย แล้วให้นักเรียนฝึกคิดแก้ปัญหาโดยยึดหลักวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยคำนึงถึงแนวทางในการลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร โปสิทธิพิเชษฐ (2557 : ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาเรื่อง สังคมไทย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สังคมไทย หลังเรียนด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียน ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา เรื่องสังคมไทย หลังเรียนด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียน ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์มีพัฒนาการสูงขึ้นความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

4. ด้านแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้จากการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้

กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้ทราบว่า ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ที่เผชิญ รวมไปถึงฝึกทักษะการเลือกและตัดสินใจ วิเคราะห์ผลดี ผลเสียที่เกิดจากทางเลือกที่แก้ปัญหาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑนา บรรพสุทธิ (2553 : ก) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน พบว่า การเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องประกอบไปด้วยบรรยากาศในการเรียน ครูจะต้องเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถที่จะใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ โดยครูควรช่วยสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ จะต้องรู้สึกปลอดภัยและเป็นที่ยอมรับของนักเรียน ห้องเรียนจะถูกจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นักเรียนได้รับโอกาสในการสืบเสาะแสวงหาข้อมูลใหม่ๆ ด้วยตัวเองบ่อยขึ้น นักเรียนจะต้องมีอิสระในการใช้ประสบการณ์เดิมของตนเองผนวกกับข้อมูลใหม่ที่หามาเพิ่มโดยปราศจากการบังคับของครูผู้สอน

5. ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้ทราบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่มีขั้นตอน กระบวนการที่ชัดเจน ครูอธิบายกระบวนการเผชิญการณ์ และแนวทางแก้ไขโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการให้นักเรียนเข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติกิจกรรม รวมไปถึงสอดแทรกกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด และเน้นให้นักเรียนแก้ปัญหาโดยใช้ปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภกาญจน์ วิชานาติ (2556 : 34-49) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ แต่ตั้งชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของปัญหาคณิตศาสตร์มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1.

ด้านเจตคติเชิงลบในการเรียน 2. ด้านการมีสมาธิสั้นต่อการเรียน 3.ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ต่ำทางการเรียน 4. ด้านความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียน 5.ด้านบริหารเวลาไม่มี
ประสิทธิภาพ จากการศึกษาวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการ
ในการแก้ปัญหาการเรียนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เรียกว่า FIVE BRANCHES
Model ซึ่งสาเหตุด้านความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียนสามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีคิดแบบ
โยนิโสมนสิการ 6 วิธี ได้แก่ วิธีคิดแบบอริยสัจจ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบ
แยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ วิธีคิดแบบบรรณสัมพันธ์และวิธีคิดแบบอยู่กับ
ปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัย เกษม ทาขามป้อม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษา
เปรียบเทียบวิธีคิดเป็นปัจจุบันกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า วิธีคิดเป็นมี
พื้นฐานความคิดที่ว่า ทุกคนมีจุดรวมของความต้องการ คือ ต้องการความสุข วิธีคิดเป็น
วิธีการคิดเพื่อแก้ปัญหา เมื่อตัดสินใจแล้วลงมือปฏิบัติ คว้าผลออกมาเป็นอย่างไร ถ้า
พอใจก็จะมีความสุข แต่ถ้าไม่พอใจก็หาวิธีใหม่ในการแก้ปัญหาจนกว่าจะพอใจ ส่วนวิธีคิด
แบบโยนิโสมนสิการ เป็นการคิดอย่างมีเหตุผล มีระเบียบขั้นตอนเพื่อมุ่งพัฒนาด้านความคิด
เพื่อให้เกิดปัญญาโดยการเน้นกำจัดอวิชชา ซึ่งเป็นการคิดนำไปสู่การพัฒนา คุณธรรม
จริยธรรมและศีลธรรม และสามารถพัฒนาเข้าสู่จุดหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือ
พระนิพพาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายให้บุคลากรทางการศึกษาเข้ารับการ
ฝึกอบรมปฏิบัติงานเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจในการนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมา
ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.2 สถานศึกษาควรมีการปรับหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับพื้นฐาน
ความสามารถ ของนักเรียน และก้าวทันเหตุการณ์ปัจจุบันและความเปลี่ยนแปลงของโลก

1.3 สถานศึกษาควรพัฒนาสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเหมาะสมในการ
จัดการเรียนรู้ รวมไปถึงการประยุกต์ใช้สื่อจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อลดปัญหาความ
ไม่เพียงพอของสื่อต่อจำนวนนักเรียน

1.4 สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เผชิญสถานการณ์และคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาด้วยตนเองจากสภาพจริง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนมากขึ้น

2.2 ควรมีการใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ มีอุปกรณ์ที่ทันสมัยเหมาะสม น่าสนใจ และเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน

2.3 ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนแสดงทักษะ ความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

2.4 ควรมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง มีกระบวนการหรือวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและสอดคล้องเหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในการนำหลักพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

3.2 ควรศึกษาการบูรณาการกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และกลุ่มสาระอื่นๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.3 ควรศึกษาผลที่เกิดจากการนำกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในการจัดการเรียนการสอนในเขตพื้นที่อื่นๆ ด้วย

3.4 ควรศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการด้วย

3.5 ควรทำการวิจัยครั้งต่อไปในเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบการสอนของครูระหว่างการสอนแบบทั่วไป และการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

เอกสารอ้างอิง

- จิราพร โปสิทธิพิเชษฐ. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาเรื่อง สังคมไทย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดรุณี ญาณวัฒนา. (2557). การพัฒนากระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการโดยวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- มณฑนา บรรพสุทธิ. (2553). การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน. ปริญญา นิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภกาญจน์ วิชานาติ. (2556). การประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการแก้ปัญหการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4 (1), 34-49.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological Testing*. (5th.ed.). NewYork: Harper Collins.

การศึกษาการจัดการกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณ
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน
โรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม

**A Study Of The Critical Thinking Activities Management To
Promote Learning Based On The Threefold Training
Principles Of Students At Sarakhampittayakhom
School, Mahasarakham Province**

ภรณ์ทิพย์ภา ศรีละครดี,
ประยูร แสงใส และวิทยา ทองดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
**Phonthippha Srilakorndee,
Prayoon Saengsai and Vitthaya Thongdee**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, Email: phonthippha.sri@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้
วิจารณญาณตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคาม
พิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการกิจกรรมกระบวนการคิดโดย
ใช้วิจารณญาณสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม
จังหวัดมหาสารคาม 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้
วิจารณญาณสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม
จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 242
คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อ
การวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การ
ทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้

เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาอธิบายในรูปของความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรม ด้านกิจกรรมแนะแนว ด้านส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิต ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ และ ด้านกิจกรรมนักเรียน ตามลำดับ

2) กลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่มี เพศ และอาชีพของผู้ปกครอง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

3) แนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้แนวทางในแต่ละด้าน โดยรวมควรจัดให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ทักษะความสามารถให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ **ด้านกิจกรรมแนะแนว** ควรมีการพัฒนาการจัดกิจกรรมด้านแนะแนวให้ครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น การแนะแนวทางด้านการศึกษาและแนะแนวอาชีพ การแนะแนวชีวิต เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ปัญหา ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะ กระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณ การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับตนเอง **ด้านกิจกรรมนักเรียน** ควรมีการจัดกิจกรรมของนักเรียนเพิ่มเติมหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ รวมทั้งเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม **ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์** ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์เน้นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ **ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้** ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้มีจิตอาสาที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมจนเกิดเป็นนิสัย **ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้** ควรมีการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีความสอดคล้องกับวัยวุฒิของนักเรียนมีการส่งเสริมกิจกรรมการ

เรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนา โดยนำหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้และการสอน ด้านการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิต ควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และนำความรู้ความสามารถ ทักษะที่ได้ฝึกปฏิบัติมาไปต่อยอดให้เกิดความชำนาญ

คำสำคัญ : กระบวนการคิด; วิจัยญาณ; หลักไตรสิกขา

Abstracts

The aims of this research were: 1) to study the management of critical thinking activities in accordance with the Tisikkha principles (tisikkhā, the threefold training) to promote learning of students in Sarakhampittayakhom school; 2) to study the problems of the management of critical thinking activities for promoting learning according to the Tisikkha principles of Sarakhampittayakhom school; 3) to study the guidelines for the development of critical thinking activities for promoting learning according to the Tisikkha principles of Sarakhampittayakhom school. This study was carried out by means of both quantitative and qualitative research methodologies with 242 samples. The research instruments included a questionnaire by analyzing the data by using the computer program for social science research to find the following statistics: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test and One-Way ANOVA. The qualitative research used its research tool as an interview form. The data were collected from in-depth interviews of 6 key informants. The data was explained in essay form based on the content analysis.

The research results were as follows:

1) The students had opinions on organizing the management of critical thinking activities in accordance with the Tisikkha principles to promote learning of students in Sarakhampittayakhom school, in overall at the high level with the same mean. When considering each aspect, it was found that it was at the highest level in all aspects and in descending order, they are: activities, guidance activities, learning promotion, learning activity management, applying gained knowledge in life, activities for social and public benefits and student activities respectively.

2) The sample group of students with different sex and occupation of parents had indifferent opinions on organizing the management of critical thinking activities in accordance with the Tisikkha principles to promote learning of students in Sarakhampittayakhom school.

3) The guidelines for the development of the management of critical thinking activities in accordance with the Tisikkha principles to promote learning of students in Sarakhampittayakhom school from the interviewees in overall are that the activities should be organized to promote learning skills

and abilities for students consistently. In terms of guidance activities, there should be development of guidance activities to cover various areas such as education and career, life in order to prevent and solve problems, encouragement of students to gain knowledge, understanding and skills in critical thinking processes with effective and suitable decisions on various matters for oneself. In terms of student activities, there should be activities for students to fill the curriculum so that students can develop themselves according to their potential including participating in appropriate activities. In the aspect of activities for social and public benefits, there should be activities organized for social and public benefit, focusing on activities that must encourage students to develop themselves naturally and their potential. In the aspect of promoting learning, there should be activities to instill in students to be volunteers that are beneficial to the public until it becomes a habit. In the aspect of learning activities, there should be development of students' learning to be consistent with the age of students, promotion of learning activities about Buddhism by applying various doctrines and principles in learning and teaching activities. In the aspect of applying knowledge in life, there should be development of knowledge, competencies, skills learned or which can be used in daily life, and taking the knowledge, competencies, skills to be practiced to create expertise.

Keywords: Critical thinking; activities in accordance; Tisikkha principles

บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันเป็นการจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ในวิชาการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสตร์วิชาหรือศิลปะวิชาทั้งที่มีมาจากสมัยเก่าหรือสมัยใหม่และรวมทั้งที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือนวัตกรรมใด ๆ ในโลกยุคปัจจุบันนี้ทั้งหลายทั้งมวล ในการจัดการเรียนการสอนนอกจากจะมีการพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้แล้ว ต้องมีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีความรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้และการดำเนินชีวิต มีกระบวนการและวิธีคิดที่เหมาะสม ต้องพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง ไม่ว่าจะเป็นการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ซึ่งการคิดขั้นสูงเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการคิดแก้ปัญหาหรือใช้ในการตัดสินใจอย่างถูกต้องภายใต้การพิจารณาไตร่ตรองด้วยความรอบคอบและสมเหตุสมผล ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตจริง การคิด เป็นการกำหนดความเป็นตัวเรา สิ่งที่เราคิดจะแสดงออกให้ปรากฏจากการพูด การเขียน และการกระทำเป็นตัวกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลว กำหนดวิถีชีวิตเป็นแนวความคิดหนึ่ง que แสดง

ให้เห็นถึงความสำคัญของการคิดที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างไปจากสัตว์อื่น ๆ ดังที่พระธรรมปิฎก กล่าวไว้ว่า “การคิดถูก หรือรู้จักคิดเป็น เป็นศูนย์กลางการบริหารการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องทั้งหมด เพราะเป็นหัวหน้าที่ชี้แนะ นำทางและควบคุม การปฏิบัติที่ถูกต้องในแง่ต่างๆ ทั้งหมด” การคิดของมนุษย์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ ๆ และที่สำคัญช่วยแก้ปัญหาให้กับตนเอง สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับตนเอง ชุมชน ประเทศชาติ และโลกของเราได้ ซึ่งจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) เชื่อว่าการดำรงชีวิตที่ดีต้องอยู่บนพื้นฐานของการคิดที่ดี และการกระทำที่เหมาะสม ทุกคนมีความคิดแต่คุณภาพของการคิดของแต่ละคนจะมีไม่เท่ากัน ผู้ที่มีคุณภาพของการคิดต่ำมักคิดไม่เป็นระเบียบ ทำให้ถูกหลอกลวงได้ง่าย มีปัญหาและไม่สามารรถแก้ปัญหาได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ที่ดีคิดเป็น จะไม่ถูกหลอกลวงด้วยข้อมูลที่ได้รับ ไม่เชื่อโดยปราศจากเหตุผลที่สมควร แต่จะต้องพิจารณาไตร่ตรองโดยรอบคอบก่อนตัดสินใจ (ปนัดดา ราศรี และ ลัดดา ศิลาน้อย, 2558: 63-69)

ดังนั้น โรงเรียนจะมีวิธีการอย่างไรในการกำหนดแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน ผู้เรียน ที่ใช้สำหรับการจัดหลักสูตรหรือการจัดระบบการศึกษาและการให้บริการทางการศึกษาด้านอื่น ๆ ที่จะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้และมีวิธีการอย่างไรบ้างที่จะกำหนดและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้กับหลักสูตร การศึกษาการเรียนรู้ และการให้บริการทางการศึกษาอื่น ๆ เพื่อจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการและทำให้ดีเกินกว่าความคาดหวังของกลุ่มนักเรียน รวมทั้งเพื่อดึงดูดนักเรียนกลุ่มใหม่ ๆ และสามารถสร้างโอกาสในการขยายพัฒนาความสัมพันธ์กับนักเรียนในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน และการจัดกิจกรรมเสริมต่าง ๆ นั้นจะต้องยึดผู้เรียนเป็นหลัก และต้องเน้นความสำคัญทั้งในเรื่องของความรู้ ความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ และมีคณะครูอาจารย์หรือผู้สอนควรทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน และถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่าง เช่น การนำเรื่องหลักไตรสิกขา เข้ามาร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยหลักของไตรสิกขา คือเป็นแนวทางข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 อย่าง ได้แก่ สีสสิกขา จิตสิกขา และปัญญาสิกขา ซึ่งทั้ง 3 อย่างนี้เป็น

หลักการปฏิบัติสำหรับใช้ในการพัฒนาชีวิตหรือใช้ในการศึกษาเรียนรู้ และการที่ปฏิบัติตามวิธีการแบบหลักไตรสิกขาหรือการศึกษาการเรียนรู้โดยฝึกหัดตนให้เกิดมี ศีล สมาธิ และปัญญา ให้เกิดทักษะความชำนาญหรือถ้าหากสามารถฝึกปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักการของหลักไตรสิกขาแล้ว ก็อาจสามารถพัฒนาจิตใจให้เกิดคุณสมบัติครบทั้ง 3 ประการ ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ไปพร้อม ๆ กันอีกด้วยเพราะ ศีล สมาธิ ปัญญา นั้นเป็นสิ่งที่จะสามารถกำเนิดเกิดได้จากแหล่งเดียวกัน คือ จิตใจ ดังนั้นจึงเหมาะที่จะนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้าไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2552: 2)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับปัญหาและความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยและศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษาถึงการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) โดยการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณ เพื่อช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นที่ 6 ของโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม ให้มีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณตามหลักไตรสิกขา สำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณ สำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม มีระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดกิจกรรมโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคามนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงผสม (Mixed Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้บริหาร คณะครู อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในการจัดกิจกรรมโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม

2. พื้นที่ศึกษาภาคสนามและผู้ให้ข้อมูลหลัก

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารคามพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 621 คน ของโรงเรียนสารคามพิทยาคม

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 242 คน โดยได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเทียบตารางของ Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 34) จากจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งจำนวน 621 คน

3) กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในการจัดกิจกรรม จำนวน 6 คน และได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร : การวิจัยนี้ได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารโดยจำแนกเอกสารออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้ (1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และ (2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทุติยภูมิ คือ ศึกษาเอกสารวิชาการ ตำรา บทความ หนังสือ ข้อมูลจากระบบสารสนเทศอินเทอร์เน็ต และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

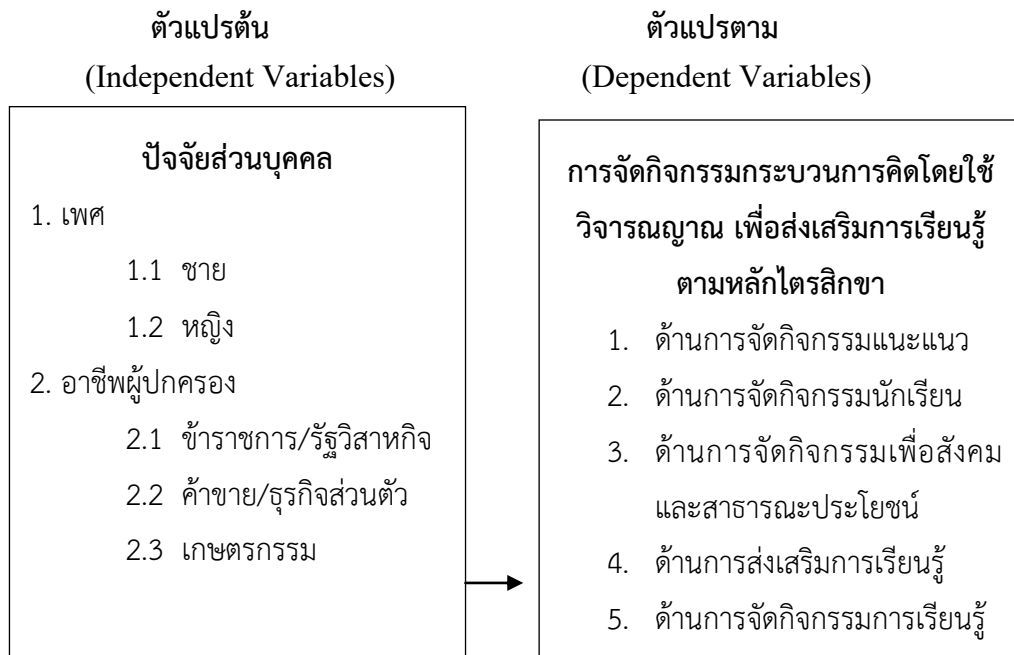
2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม : การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม รวมทั้งสิ้นจำนวน 248 รูป/คนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 242 คน และผู้บริหาร คณะครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในการจัดกิจกรรม จำนวน 6 คน โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของโรงเรียนสารคามพิทยาคม อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม นำมาประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าสถิติความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แบบทดสอบค่าที (T-test) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยการใช้วิจัยญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม นำมาวิเคราะห์คำถามสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และอธิบายเป็นความเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมาย แนวความคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องการศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจัยญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 242 คน พบว่า จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 เป็นเพศหญิงจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 อาชีพผู้ปกครองนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 96.3 รองลงมา เกษตรกรรม จำนวน 7 คิดเป็นร้อยละ 2.9 น้อยที่สุด คือ อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

2. ระดับผลการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้
วิจารณ์ญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม
จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 มีความคิดเห็นต่อการจัด
กิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณ์ญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของ
นักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียง
จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมแนะแนว ($\bar{X} = 4.25$) ด้านการจัดกิจกรรม
ส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.04$) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.02$) ด้านการนำ
ความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิต ($\bar{X} = 4.01$) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์
($\bar{X} = 3.98$) และในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ($\bar{X} = 3.96$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณ์ญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม ที่มี เพศ และอาชีพของผู้ปกครอง

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้
วิจารณ์ญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม
จังหวัดมหาสารคาม พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ
การศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณ์ญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลัก
ไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็น
รายด้าน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันใน
ทุก ๆ ด้าน

ส่วนนักเรียนที่อาชีพผู้ปกครองต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษา การจัด
กิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณ์ญาณตามหลักไตรสิกขาไม่แตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน
เช่นกัน

4. ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการศึกษาการจัดกิจกรรม กระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน โรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม

1) ด้านการจัดกิจกรรมแนะแนว (ศีล สมาธิ ปัญญา) คือ ควรมีแนวทางการพัฒนาการศึกษาการจัดกิจกรรมด้านแนะแนวที่จัดโดยครอบคลุมเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการแนะแนวทางการศึกษา การแนะแนวอาชีพ การแนะแนวชีวิต เพื่อเป็นการป้องกันแก้ปัญหา และส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะ กระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณ การตัดสินใจในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับตนเอง โดยมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วย เช่น หลักไตรสิกขาที่มี ศีล สมาธิ ปัญญา และศีลช่วยในการสร้างวินัย สมาธิ ช่วยในการคิดวิเคราะห์คำนวณ มีสติ ส่วนปัญญา ช่วยในการตัดสินใจ การจัดกิจกรรมแนะแนวจะต้องจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คือ การสร้างคนให้เป็นคนดี เป็นคนมีสติปัญญา และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การจัดกิจกรรมแนะแนวจึงมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียน และช่วยแก้ไขปัญหาที่นักเรียนประสบอยู่ให้สามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

2) ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน (ศีล สมาธิ ปัญญา) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสิ่งเติมเต็มหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้มีการพัฒนาตนเองตามศักยภาพความสามารถ และได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมและการปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นการเข้าร่วมกลุ่มกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กับกิจกรรมที่ได้เลือกด้วยตนเองหรือตามทักษะความถนัดและความสนใจของนักเรียนอย่างแท้จริง และการรวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการเสริมทักษะความรู้เพิ่มเติมจากการเรียนรู้จากหนังสือหรือการเรียนในห้องเรียน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัติร่วมกันกับผู้อื่นซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่สำคัญแก่ตัวนักเรียน คือ เป็นการพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกส่วนทั้งในทางร่างกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ความคิด และการเข้าสังคมกับผู้อื่นได้ มีรูปแบบการจัดกิจกรรมนักเรียนและมีวิธีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม

3) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ (ศีล สมาธิ ปัญญา) พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ โดยมีการรณรงค์การให้ความรู้ เรื่องศีล สมาธิ ปัญญา โดยมีการจัด

กิจกรรมขึ้นภายในโรงเรียนเป็นการจัดกิจกรรมรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อสังคมและบุคคลอื่น โดยให้ได้รับประโยชน์เท่าเทียมกัน ในทางด้านการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณะประโยชน์ขึ้นมานั้น ก็เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้มีจิตอาสาซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักเรียน และครูที่ปรึกษากิจกรรมได้มีส่วนร่วมกันในการวางแผนเป็นการทำกิจกรรมโดยที่ผู้ปฏิบัติด้วยความสมัครใจและเต็มใจ เป็นกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ที่ทำเพื่อผู้อื่นเสมอ

4) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ (ศีล สมาธิ ปัญญา) คือ มีการเลือกกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับนักเรียนมีความสัมพันธ์ด้วยหลักสังคม คือ ศีล ความสงบสุข สมาธิ การส่งเสริมนักเรียนให้มีความรู้ทักษะความสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยความรอบรอบ คือ ปัญญา ดังนั้นครูผู้สอนควรจะต้องมีการส่งเสริมให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีปัญหา และก็ควรที่สนับสนุนนักเรียนผู้ที่มีความสามารถให้ได้รับการเชิดชูในการทำดี เช่น เรียนดี มีความกตัญญู และช่วยเหลือสังคมหรือเป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์แก่ส่วนรวมและสังคม การส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งครูและนักเรียนได้มาอยู่ร่วมกันเพื่อเรียนรู้ และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมการทำบุญตักบาตร กิจกรรมการปฏิบัติธรรม กิจกรรมการรักษาศีล กิจกรรมการฝึกสมาธิ กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยสติปัญญา

5) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ศีล สมาธิ ปัญญา) คือ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ควรที่จะมีเนื้อหาสาระที่เข้าใจง่ายและมีความสอดคล้องกับวัยวุฒิของนักเรียน ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องของพระพุทธศาสนามีการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนและการสอนด้วย ให้โอกาสหรือนักเรียนในการที่จะตอบคำถามที่เหมาะสมแก่นักเรียนในการฝึกฝนรูปแบบพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ในกิจกรรมนั้น โดย ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้รับความพึงพอใจจากการปฏิบัติ หรือเกิดพฤติกรรมนั้น ๆ ตามจุดประสงค์ โดยมีการใช้วิธีการสอนแบบอธิบายและแสดงเหตุผลเป็นวิธีการสอนที่ครูผู้สอนเป็นผู้บอกให้นักเรียนติดตามเป็นวิธีสอนที่ใช้ในขณะที่ผู้สอนอธิบายนั้น ผู้สอนก็จะพยายามวิเคราะห์ติดตาม ชี้แจง ให้นักเรียนเข้าใจ โดยการแทรกหลักคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยเฉพาะหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือหลักธรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน

6) ด้านการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิต (ศีล สมาธิ ปัญญา) คือ ควรมีการพัฒนาให้เกิดทักษะความรู้ความสามารถที่ได้เรียนมาแล้วนำทักษะความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือการเลี้ยงชีพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพในวิชาชีพที่ตนเองได้เรียนรู้ และได้ฝึกฝนไว้เป็นอย่างดี เป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ และพัฒนาให้เกิดทักษะและความชำนาญที่สามารถจะนำไปปฏิบัติให้ได้ผลดียิ่งขึ้น และต้องเป็นสัมมาอาชีพที่ถูกต้องซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของคนดี โดยการกระทำนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียน ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือก่อผลเสียหายแก่สังคมส่วนรวม ซึ่งเป็นการใช้ความคิดพิจารณาวินิจฉัยอย่างมีวิจารณญาณด้วยการใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์อิสระไม่ถูกกิเลสครอบงำ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การศึกษาการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้ วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.04$) ทั้งนี้ เนื่องจาก นักเรียนมีการเข้าร่วมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสิ่งเต็มเต็ม หลักรัฐการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีการพัฒนาตนเองตามศักยภาพความสามารถ และได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมและการปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม นักเรียนเห็นคุณค่าของความรู้ เห็นคุณค่าของหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและสามารถนำเอา ประสบการณ์ที่ได้รับมานำไปพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระภิกษุณะ วชิรญาณ (วภักดีเพชร) (2561 : ก) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี” พบว่า การจัดการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตเทศบาลนครอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1. ด้านการจัดกิจกรรมแนะแนว (ศีล สมาธิ ปัญญา) จากการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.25$) ทั้งนี้เนื่องจากครูคอยให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือนักเรียนทุกครั้งที่มีความปัญหาและการได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด ในการตัดสินใจ และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการศึกษาการจัดกิจกรรม

กระบวนการคิดโดยใช้วิจารณ์ญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอานนท์ อานนโท (ศรีชาติ) (2560 : ก) ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า หลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบผลสำเร็จและเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธเป็นระบบการสร้างและพัฒนาที่ทำให้นักเรียนพัฒนาอย่างมีบูรณาการ

2. ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน (ศีล สมาธิ ปัญญา) จากการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.96$) ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักเรียนมีการเรียนรู้มีการประเมินตนเองในด้านการเรียนแต่ละรายวิชาอยู่เสมอ และนักเรียนได้ลงภาคสนามในการเข้าร่วมจัดกิจกรรมนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกร จันทะแจ่ม (2556 : ก) ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี พบว่า มีการจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์อย่างเป็นกัลยาณมิตรระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียนและชุมชน

3. ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ (ศีล สมาธิ ปัญญา) จากการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.98$) ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักเรียนได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนที่อยู่ใกล้โรงเรียน โดยผู้บริหารและคณะครูได้นำพานักเรียนไปช่วยกิจกรรมชุมชนอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองล้อม สุเมธ (อินทสร้อย) (2559 : ก) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบของโรงเรียนพุทธโกศวิทยายา จังหวัดแพร่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ (ศีล สมาธิ ปัญญา) จากการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.04$) ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูสร้างบรรยากาศอบอุ่นในห้องเรียนหรือมีเมตตาในเป็นกันเองในชั้นเรียนและครูได้สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีความเชื่อมั่นในการเรียนสามารถให้นักเรียนได้ต่อยอดความรู้ โดยครูจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย

5. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ศีล สมาธิ ปัญญา) จากการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.02$) ทั้งนี้อาจเนื่องจากมีการใช้ข้อคิดให้นักเรียนได้สะท้อนผลในการเรียน และครูมีกิจกรรมให้นักเรียนได้ร่วมกันทำ เช่น การเล่นเกมสหรือ

เขาวัวปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานสุขวรรณ วังษ์สุภาพงษ์ (2556 : ก) ศึกษาเรื่องการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก พบว่า นักเรียนได้การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตรประจำวัน โดยในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

6. ด้านการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิต (ศีล สมธิ ปัญญา) จากการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.01$) ทั้งนี้อาจเนื่องจากได้รับความรู้ที่แปลกใหม่และทันสมัยกับเหตุการณ์โลกปัจจุบันและได้นำหลัก ศีล มาฝึกเป็น สมธิ ในการเรียนรู้ไปใช้ในในชีวิตประจำวันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิต สงวนไกรพงษ์ (2557 : ก) ศึกษาเรื่องหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสหลักไตรสิกขาไว้ใน วัชชีปุตตยสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสสูตร ไตรสิกขา โดยการนำกระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาไปพัฒนาบุคคลนั้นจำเป็นต้องสร้างศรัทธาและปัญญาให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั้น ๆ ก่อน คือ การสร้างสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นนั่นเองเมื่อเกิดสัมมาทิฐิแล้วจึงนำหลักธรรมต่าง ๆ เข้าสู่กระบวนการพัฒนาตามความเหมาะสม เมื่อสิ้นสุดกระบวนการพัฒนาแล้วจะต้องทำการประเมินผลใน 4 ด้าน คือ ด้านกาย ศีล จิต และปัญญา มีเป้าหมายสุดท้าย คือ คุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1. ควรจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะและความสามารถให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

1.2. ควรการจัดกิจกรรมด้านแนะแนวที่จัดโดยครอบคลุมเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการแนะแนวทางการศึกษา การแนะแนวอาชีพ และการดำเนินชีวิต

1.3. ควรมีรูปแบบการจัดกิจกรรมนักเรียนและมีวิธีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียน

1.4. ควรเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์โดยที่ผู้เข้าร่วมปฏิบัติทำด้วยความสมัครใจและเต็มใจเป็นกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ที่ทำเพื่อผู้อื่นเสมอ

1.5. ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งครูและนักเรียนได้มาอยู่ร่วมกันเพื่อเรียนรู้ และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้

1.6 ควรมีการส่งเสริมความสามารถที่จะนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยงเพื่อสร้างเป็นเครือข่ายความรู้และสร้างความรู้ ความคิดใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์มีความรู้แจ้งเข้าถึงความจริงของโลกและชีวิตได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรที่จะศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นการเปรียบเทียบกันระหว่างความคิดเห็นของนักเรียนกับความคิดเห็นของครูบุคลากรในโรงเรียนสารคามพิทยาคมว่าแตกต่างกันหรือไม่

2.2 ควรที่จะศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้หลักโยนิโมณสิกขา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมกระบวนการคิดโดยใช้วิจารณญาณเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเปลี่ยนขนาดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยให้กว้าง และขนาดใหญ่ขึ้น อาจเป็นระดับจังหวัด ระดับประเทศ หรือสถานศึกษาสังกัดองค์กรอื่น ๆ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด มหาวิทยาลัย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร จันทะแจ่ม. (2556). *การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี*. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ฐานสุขวรรณ วังษ์สุภาพงษ์. (2556). *การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก*. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

ปนัดดา ราศรี และ ลัดดา ศิลาน้อย. (2558). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้*

กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ในรายวิชา ส 22101 สังคมศึกษา 3. วารสาร
ศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9 (1), 63-69.

พระภุชณะ วชิรญาโณ (วภักดีเพชร). (2561). การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคม
ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลายในเขตเทศบาลนครอุดรธานี. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต การ
สอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาทองล้อม สุเมโธ (อินทะสร้อย). (2559). การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนา
สามเณรนักเรียนต้นแบบของโรงเรียนพุทธโกศกัณฑ์วิทยา จังหวัดแพร่. พุทธศาสตร์
มหาบัณฑิต พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

พระมหาอานนท์ อานนโท (ศรีชาติ). (2560). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา
เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทวี
วัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต
การสอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิจิต สงวนไกรพงษ์. (2557). พัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท.
พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, 2557.

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน.(2552). คู่มือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือของ
สถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
**Development of Academic cooperation Networking
Model of Chalerm Phra Kiat School under
the Office of the Basic Education Commission**

ชัชวาลย์ สิงหาทอง,

เปรมจิตต์ ขจรภัย ลาร์เซ่น, ชอปetch เบ้าเงิน และ มารุต พัฒนาผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Shatchawal Singhathong,

Premjit Kajonpai Larsen , Chopetch Boutngern and Marut Patphol

Valaya Alongkorn Rajabhat University Under The Royal Patronage, Thailand

Email: chatchone.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนา รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง
สถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา
ด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน ในการนำเสนอในที่สนทนากลุ่มที่มีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 คน

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบมีทั้งหมด 9 องค์ประกอบหลักได้แก่ 1. หลักการ
ของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 2. วัตถุประสงค์ของ
เครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 3. ลักษณะกิจกรรมสำคัญที่เสริม
ประสิทธิภาพการดำเนินงานภารกิจของเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 4. ขอบข่าย
และภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 5 .
เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 6. คุณลักษณะที่ดี

ของผู้นำเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 7. บทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผลของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 8. โครงสร้างของเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 9. การบริหารจัดการเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ แต่ละองค์ประกอบหลักมีองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 59 องค์ประกอบย่อย

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; เครือข่ายความร่วมมือ; กลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

Abstracts

The purpose of this research To develop a network model of cooperation between academic institutions of the Chalerm Phrakiat School Group Under the Office of the Basic Education Commission The composition of the network of cooperation between academic institutions of the Chalerm Phrakiat School Group Under the Office of the Basic Education Commission In the presentation in the discussion group that has 11 experts

The results of the research showed that There are 9 elements in total. The main components are: 1. Principles of the cooperative network model of the Chalerm Phrakiat School Group 2. The objectives of the cooperative network of the Chalerm Phrakiat School Group 3. Important activities that enhance the effectiveness of the network mission of the Chalerm Phrakiat School Group. 4. Scope and mission of the academic institution management of the Chalerm Phrakiat School Group 5 Techniques for how to develop network members of the Chalermprakiet School group 6. Good characteristics of the network leaders of Chalermprakiet School group. 7. The network role and reflection of the Chalermprakiet School group 8. The structure of the network of the Chalerm Phrakiat School group 9. Network Management of Chalermprakiet School Group Each main element has a total of 59 sub-elements.

Keywords: Model Development ; Cooperation Networking; Chalerm Phra Kiat School Group

บทนำ

คุณภาพการจัดการศึกษาของไทยนับว่าเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่มีการพัฒนา มาอย่างยาวนาน แต่อาจจะขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาในช่วงเวลา อันเนื่องมาจากมีการปรับเปลี่ยนบทบาททางการเมืองอยู่เป็นระยะๆ ทำให้นโยบายในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของไทยขาดความต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่สังเกตเห็นถึงความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาอย่างมากเช่นเดียวกัน ส่งผลให้ในหลายครั้งที่มี

การชี้วัดระดับการศึกษาแล้วประเทศไทยอาจจะมีอันดับที่ต่ำกว่าหลายประเทศในอาเซียน ในปัจจุบันการจัดการศึกษาของไทยมีแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 –2579 จัดทำขึ้น โดยอาศัยหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ได้กล่าวถึงวิสัยทัศน์เอาไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” การดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการดำเนินงาน 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ 2) การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) การสร้างโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา 5) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา

การประชุมทางวิชาการการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2559 ได้นำเสนอข้อมูลของโรงเรียนบางแห่งที่มีศักยภาพพิเศษอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ บางแห่งได้รับพระราชทานนามมาเป็นชื่อของโรงเรียนแต่ยังมีสภาพความพร้อมของโรงเรียนอยู่มาก ซึ่งสมควรจะต้องพัฒนาโรงเรียนเหล่านี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดำรงความเป็นโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติและสนองพระราชดำริตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียน รวมทั้งน้อมนำแนวทางที่ได้รับพระราชทานในโอกาสต่างๆ มาสู่การปฏิบัติ โดยพบว่า การจัดการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ และผลผลิตทางการศึกษามีคุณลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะได้มีความพยายามในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่เว้นแม้แต่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า จากผลการทดสอบระดับชาติในภาพรวมโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความแตกต่างกันมาก มีผลคะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติอยู่ในระดับสูง คือกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณและกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ กลุ่มโรงเรียนที่อยู่ในระดับอยู่ในระดับปานกลางคือ

กลุ่มโรงเรียนกาญจนาภิเษก และนอกจากนี้กลุ่มโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในระดับประเทศทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัย หลายๆ ด้าน ทั้งจำนวนครูที่ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ข้อจำกัดในเรื่องความรู้ความสามารถของครู วิธีการเรียนการสอน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ในหลายๆ พื้นที่ พบว่า การสนับสนุนจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ก็ไม่สามารถทำได้เต็มที่ เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครองเองยังมีการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่สูงมากนัก เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่ง เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนในโครงการพระราชดำริเกิดประสิทธิผลสูงสุดส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรและผลการทดสอบทางด้านวิชาการในลักษณะนี้ถือเป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นว่างานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ถึงแม้ว่าทางกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีการประชุมทางวิชาการร่วมกันในทุกปี แต่มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาเพียงแต่ในกลุ่มสาระวิชาเท่านั้น ยังไม่ได้มองภาพรวมของระบบการบริหารงานวิชาการ จึงทำให้ยังไม่สามารถทราบปัญหาทั้งหมดและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อมาดำเนินการแก้ไขและพัฒนาทางด้านวิชาการร่วมกันของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อย่างชัดเจน ยุทธศาสตร์เครือข่ายความร่วมมือถือเป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งในการบริหารจัดการในยุคใหม่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับประเทศ รวมถึงในระดับโลก ความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายและการดำรงรักษาเครือข่ายไว้อย่างยั่งยืนเป็นสิ่งที่จะต้องควบคู่ไปกับการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย โดยจะต้องเริ่มต้นที่สร้างความตระหนักร่วมกันในบทบาทและความสำคัญของภารกิจเครือข่ายที่จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม มีการค้นหาปัญหาร่วมกันวางแผนร่วมกัน และร่วมตัดสินใจ สำหรับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้โรงเรียนสามารถที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาให้มีมาตรฐานได้ โดยอาจจะเป็นการสร้างเครือข่ายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการดำเนินการสร้างเครือข่ายให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพนั้น ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบในแต่ละด้าน อันประกอบด้วย 1) การสร้างจิตสำนึกที่จะทำงานร่วมกัน 2) การเตรียมการและแสวงหาผู้ร่วมพัฒนา 3) การสร้างข้อตกลงและร่วมวางแผน 4) การร่วมดำเนินงานและกำกับ

ติดตาม และ 5) การอำนวยการรักษาเครือข่าย การสร้างความเข้มแข็ง และความต่อเนื่องของเครือข่าย จะทำให้เกิดพลังพัฒนาโรงเรียนที่เข้มแข็ง อีกทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัยปฏิบัติงานในกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาให้มีประสิทธิผล การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีบริบทที่เหมือนกันได้รับพระราชทานนาม และก่อตั้งในวโรกาสเดียวกัน เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการที่มีอยู่นั้นให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างสำเร็จลุล่วง และเป็นแบบอย่างในการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารจัดการเครือข่ายระหว่างสถานศึกษาให้กับสถานศึกษาอื่นๆ ที่มีลักษณะของบริบทเหมือนกันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ผู้วิจัยขอเสนอการดำเนินการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากขั้นตอนก่อนหน้านี้นี้มาดำเนินการกร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งตรวจสอบกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจริง และให้ความสุม่ครใจในการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ข้อสรุปที่ได้จาก

ขั้นตอนนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย

1. การยกร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการยกร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลสภาพและแนวทางการดำเนินการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนก่อนหน้านี้ มายกร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สร้างขึ้น นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความสมบูรณ์ขององค์ประกอบต่างๆ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง

1.3 ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะที่ได้จากอาจารย์ที่ปรึกษาไปดำเนินการปรับปรุง แก้ไข และจัดทำเป็นร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การตรวจสอบร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างการพัฒนาสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยได้ยกร่างดังกล่าวในขั้นตอนก่อนหน้านี้ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มที่ 1 เป็นนักวิชาการหรืออาจารย์มหาวิทยาลัย ที่มีประสบการณ์และผลงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้บริหารหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ซึ่งกำกับดูแลโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 เป็นผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย 1) ร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guide) และ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. นำองค์ประกอบของร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มากำหนดประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม

2. นำประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความครอบคลุมของประเด็นที่ศึกษา ความเหมาะสมของข้อความ และความเหมาะสมในการใช้ภาษา

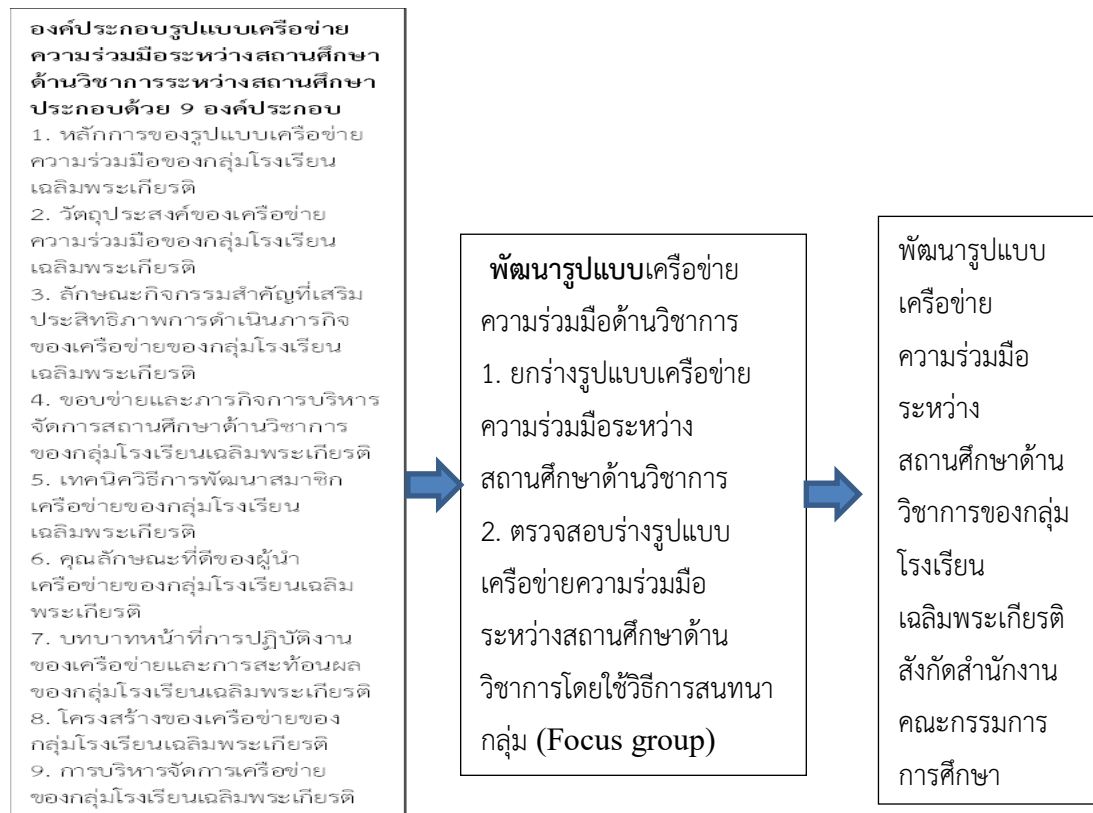
3. นำข้อเสนอแนะที่ได้จากอาจารย์ที่ปรึกษามาดำเนินการปรับปรุง แก้ไข ประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปใช้ในการสนทนากลุ่มต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการติดต่อไปยังผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคน ที่ได้คัดเลือกเอาไว้ด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง และดำเนินการนัดหมายวันและเวลาในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมายด้วย

ตนเองเป็นระยะเวลา 3 ชั่วโมง และดำเนินการถอดบทสนทนาเพื่อนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาจัดระบบโดยจำแนกข้อมูลตามหมวดหมู่ หรือลักษณะความคิดรวบยอดออกเป็นกลุ่มๆ และแยกข้อมูลที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแต่ละองค์ประกอบและยุทธวิธีของเครือข่ายออกจากข้อมูลที่ไม่มีความหมายและไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แล้วนำเอาข้อมูลเหล่านี้มาสรุปเพื่อหาฉันทามติ (Consensus) และปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำมาจัดทำเป็นรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการเสนอในที่สนทนากลุ่มที่มีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 คน มีทั้งหมด 9 องค์ประกอบหลักได้แก่ 1. หลักการของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 2. วัตถุประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 3. ลักษณะกิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจกรรมของเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 4. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 5. เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 6. คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 7. บทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผลของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 8. โครงสร้างของเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 9. การบริหารจัดการเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ แต่ละองค์ประกอบหลักมีองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 59 องค์ประกอบย่อยประกอบด้วย

1. หลักการของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

1.1 มีการรับรู้บทบาทหน้าที่แนวปฏิบัติและมุมมองที่เหมือนกัน 1.2 มีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 1.3 มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาชิก 1.4 การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่ายและกำหนดหน้าที่การปฏิบัติงานที่ชัดเจน 1.5 มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกันและทำงานเป็นทีม 1.6 มีการเกื้อหนุนพึ่งพากันในด้านวิชาการ 1.7 มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกทั้งภายในและภายนอก

2 วัตถุประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

2.1 มีการกำหนดเป้าหมายหรือความสำเร็จของเครือข่ายด้านวิชาการร่วมกัน
2.2 มีการกำหนดทิศทาง แนวปฏิบัติ ระหว่างกลุ่มโรงเรียนด้านวิชาการ

3 ลักษณะกิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของเครือข่าย ของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

3.1. มีการดำเนินงานร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย 3.2. มีการดำเนินกิจกรรมที่มีลักษณะพิเศษโดยคำนึงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มโรงเรียน 3.3. มีวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งโรงเรียนแต่ละกลุ่มเป็นตัวกำหนดกิจกรรมที่เป็นเลิศ

4. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่ม โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

4.1. มีการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 4.2. มีการวางแผนงานด้านวิชาการอย่างเป็นระบบ 4.3. มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4.4. มีการวิเคราะห์และการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 4.5. มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ 4.6. มีการสร้างเครื่องมือการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน อย่างเหมาะสม 4.7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 4.8. มีการส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 4.9. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการศึกษา อย่างต่อเนื่อง 4.10. มีการการแนะแนว เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักตัวเอง 4.11. มีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา อย่างต่อเนื่อง 4.12. มีการส่งเสริมชุมชน และบริการชุมชนในด้านวิชาการ 4.13. มีการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นๆ 4.14. มีการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 4.15. มีการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 4.16. มีการคัดเลือกหนังสือเรียนให้เหมาะกับผู้เรียน 4.17. มีการพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4.18 มีการพัฒนาด้านวิชาการอื่นๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การก่อตั้งของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

5 เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

5.1. มีการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความเป็นโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 5.2. มีการอภิปราย บรรยายเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างสมาชิก 5.3. มีการระดมความคิดจากสมาชิกเพื่อรับฟังความคิดเห็น 5.4. มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อลงมือปฏิบัติ 5.5. มี

การศึกษาดูงาน เพื่อศึกษารูปแบบและตัวอย่างที่ดี 5.6. มีการลงมือปฏิบัติงานเพื่อนำนโยบายสู่การปฏิบัติ 5.7. มีการตรวจสอบและสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปรับปรุง

6 คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

6.1. มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ 6.2. มีความทันสมัย ทันต่อการการของเทคโนโลยี 6.3. มีความกระตือรือร้น ใฝ่เรียนใฝ่รู้อยู่เสมอ. 6.4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6.5. มีความรู้และเป็นผู้นำทางวิชาการ 6.6. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสื่อสารและประสานงานกับสมาชิกได้เป็นอย่างดี. 6.7. มีความเป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก 6.8. มีความรับผิดชอบ และเสียสละต่อตนเองและส่วนรวม 6.9. มีความมุ่งมั่นต่อการทำงานให้สำเร็จ

7 บทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผลของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

7.1. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการทำงานให้สำเร็จและบรรลุตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย 7.2. มีความเข้าใจบทบาทและภารกิจ ที่ได้รับมอบหมาย สามารถเป็นผู้นำและผู้ตาม 7.3. มีการประสานงานที่ดี และสามารถสื่อสาร สร้างความเข้าใจกับสมาชิก

8 โครงสร้างของเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

8.1. มีวัตถุประสงค์ ข้อกำหนดในการรวมกันเป็นเครือข่ายของโรงเรียน 8.2. มีคณะกรรมการบริหารเครือข่าย 8.3. มีระเบียบ ข้อตกลงของเครือข่าย 8.4. มีบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกเครือข่าย

9 การบริหารจัดการเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

9.1. มีการผนึกกำลังร่วมมือกัน สร้างทีมงานในการทำงานอย่างเข้มแข็ง 9.2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน 9.3. การมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิในการตัดสินใจ ของสมาชิกเครือข่าย 9.4. มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ 9.5. มีการทบทวนผลการดำเนินงาน นำข้อควรปรับปรุงมาแก้ไข นำสิ่งที่ตีมาพัฒนาต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 9 องค์ประกอบหลัก

59 องค์ประกอบย่อยคือ 1. หลักการของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ มี 7 องค์ประกอบย่อย 2. วัตถุประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ มี 2 องค์ประกอบย่อย 3. ลักษณะกิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจการของเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ มี 3 องค์ประกอบย่อย 4. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ มี 18 องค์ประกอบย่อย 5. เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ มี 8 องค์ประกอบย่อย 6. คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติมี 9 องค์ประกอบย่อย 7. บทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผลของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ มี 3 องค์ประกอบย่อย 8. โครงสร้างของเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ มี 4 องค์ประกอบย่อย 9. การบริหารจัดการเครือข่ายของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ มี 5 องค์ประกอบย่อย ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบของ จีระพงษ์ หอมสุวรรณ และคณะ (2556 : 34-42) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ขอบข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 4) กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีความเหมาะสม และคณะกรรมการบริหารสถานศึกษามีความเห็นว่าการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาไปใช้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ เอี่ยมดี และคณะ (2556 : 216-224) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมิตัวตุประสงค์เพื่อสร้างระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิผล ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบที่มีประสิทธิผลของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมใน

การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นเครือข่ายผสมผสานระหว่างบุคคลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งอย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการช่วยการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย องค์การของเครือข่าย การจัดการเครือข่าย การใช้ประโยชน์จากเครือข่าย และการธำรงรักษาเครือข่าย 2) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่าย โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องในระดับมากที่สุด ยกเว้น องค์ประกอบที่ 3 การใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความเป็นไปได้ และองค์ประกอบที่ 4 การธำรงรักษาเครือข่ายความเป็นไปได้ ความถูกต้องในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ความสำเร็จในภาพรวมมีความสำเร็จในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับเครือข่ายการจัดการศึกษาได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ความพึงพอใจภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบมีการจัดศูนย์ประสานงาน ติดต่อสื่อสาร และพัฒนาความรู้และทักษะระหว่างสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ความต่อเนื่องภาพรวมมีความต่อเนื่องในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบมีการกำหนดคู่มือการบริหารงานอย่างชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกสรี ลัดเลีย (2557 : 57-79) ได้ศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาของเครือข่าย 2) ศึกษาองค์ประกอบของเครือข่าย และ 3) พัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของการพัฒนาเครือข่าย ผลการวิจัยพบว่า สภาพของเครือข่ายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2-7 ศูนย์ มีร่องรอยของการดำเนินการด้านยุทธศาสตร์ การกำหนดโครงสร้างการดำเนินกิจกรรม ระบบสารสนเทศ การพัฒนาบุคลากร และการมีส่วนร่วมของเครือข่าย และมีปัญหาใน 3 ด้าน คือ ขาดองค์ความรู้ ขาดการมีส่วนร่วม และขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร สำหรับองค์ประกอบของเครือข่าย พบว่ามี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการเครือข่าย กระบวนการดำเนินงานเครือข่าย ปัจจัยการขับเคลื่อนเครือข่าย และยุทธศาสตร์เครือข่าย ส่วนแนวทางในการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาเครือข่ายนั้น ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ แนวทางการพัฒนาเครือข่าย กระบวนการพัฒนาเครือข่าย เงื่อนไขความสำเร็จเครือข่าย และข้อเสนอแนะการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ ผลแย้ม และศักดา สถาพรวงษา (2557 : 171-184) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) ส่วนนำ หลักการ วัตถุประสงค์ และบริบท 2) ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมและวิธีการบริหาร วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การติดตามและประเมินผล และร่วมรับผิดชอบและรับประโยชน์ 3) การนำรูปแบบไปใช้ และ 4) ข้อจำกัดในการนำรูปแบบไปใช้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 9 องค์ประกอบไปใช้ทั้งหมด หรืออาจเริ่มต้นจากการนำองค์ประกอบบางองค์ประกอบไปใช้ก่อน

1.2 นำองค์ประกอบย่อยจำเป็นบางตัวไปใช้ในการตรวจสอบประเมินในระยะแรก แล้วจึงพัฒนาในระยะต่อไป

1.3 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ แล้วนำไปเชื่อมโยงกับองค์ประกอบย่อยในแต่ละองค์ประกอบหลักกับจุดแข็ง (Strenght) หรือโอกาส (Opportunity) ของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาสู่ความเป็นกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติที่มีคุณภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแต่ละองค์ประกอบหลักอย่างละเอียด เพื่อให้เป็นที่ยอมรับว่าองค์ประกอบนั้น ๆ จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษาจริง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเทียบเคียงหรือปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการนำองค์ประกอบทั้งหมดไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงในกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ แล้วติดตามผลการนำไปใช้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

เอกสารอ้างอิง

- เกสรี่ ลัดเลีย. (2557). การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *สุทธิปริทัศน์*, 28 (88), 57-79.
- จีระพงษ์ หอมสุวรรณ และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15 (ฉบับพิเศษ), 34-42.
- วิโรจน์ ผลแย้ม และศักดิ์ดา สถาพรวงษา. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย*, 4 (1), 171-184.
- สมศักดิ์ เอี่ยมดี และคณะ. (2556). การพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15 (ฉบับพิเศษ), 216-224.

แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Future Leadership Trends of School Administrators under the Office of Basic Education Commission

ธงธิภา วันแก้ว,

เปรมจิตต์ ขจรภัย ลาร์เซน, ชอเพช เบ้าเงิน และ มารุต พัฒนาผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Thongthipa Wankaew,

Premjit Kajonpai Larsen , Chopetch Boutngern and Marut Patphol

Walaya Alongkorn Rajabhat University Under The Royal Patronage, Thailand

Email: tpdotw@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา สรุป และสังเคราะห์ ขั้นตอนที่ 2) ศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับแนวโน้มผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 3) แบบสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบสอบถามในรอบที่ 2 พร้อมระบุค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของคำตอบในรอบที่ 2 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิทบทวนยืนยัน หรือเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตน โดยขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้เหตุผลประกอบการเปลี่ยนแปลงคำตอบ

ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 7 ด้าน รวม 136 คุณลักษณะ ดังนี้ 1)

วันที่รับบทความ: 19 มกราคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2563

Received: January 19, 2020; Revised: February 20, 2020; Accepted: February 25, 2020

ภาวะผู้นำด้านเป้าหมายความรู้ จำนวน 26 ข้อ 2) ภาวะผู้นำด้านทักษะการทำงานเป็นทีม จำนวน 31 ข้อ 3) ภาวะผู้นำด้านการมีผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ข้อดีเอพอาร์จากผู้ทรงคุณวุฒิ 17 ท่าน พบว่า แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการใช้เทคนิคข้อดีเอพอาร์พบแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 ด้าน คือ ภาวะผู้นำด้านเป้าหมายความรู้ จำนวน 26 ข้อ ภาวะผู้นำด้านทักษะการทำงานเป็นทีม จำนวน 31 ข้อ ภาวะผู้นำด้านการมีทัศนคติวิสัยทัศน์ร่วม 16 ข้อ ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมในการจูงใจ จำนวน 13 ข้อ ภาวะผู้นำมีทักษะด้านการสื่อสาร นวัตกรรม เทคโนโลยี และบุคลิกภาพ จำนวน 13 ข้อ ภาวะผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงในการบริหาร จำนวน 14 ข้อ ภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ จำนวน 23 ข้อ รวม แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 136 ข้อ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; ผู้บริหาร; โรงเรียน

Abstracts

This research The objectives are 1) to study the trend of future leaders of school administrators under the Office of Basic Education Commission. This research Is a quantitative research And qualitative. Conducting 3 steps of research: Step 1) Study relevant documents and research, analyze content The researcher used the data to analyze the summary content and synthesis. Step 2) Study the opinions of experts. Regarding the leadership trend of the school administrators under the Office of the Basic Education Commission. Step 3 The 3rd Qualified Questionnaire is a 5-level Rating Scale based on the second questionnaire, with the median specified. Median, Mode and Quartile range. (Interquartile Range) of the answer in the second round for the expert to confirm. Or change one's opinion By having the experts give reasons to change the answer

The results of the research showed that The future leadership trend of school administrators under the Office of the Basic Education Commission consists of 7 aspects, consisting of 136 characteristics as follows: 1) Leadership in knowledge goals, amount 26, 2) Leadership in teamwork skills, 31 items 3) Status Leadership in analyzing the results regarding the future

leadership trend of the school administrators under the Office of the Basic Education Commission. The administrators Under the Office of the Basic Education Commission By using EDFR from 17 experts, it was found that the future leadership trend of school administrators under the Office of the Basic Education Commission, school administrators' leadership Under the Office of the Basic Education Commission Using the EFR technique, there are 7 trends of future leaders of school administrators under the Office of the Basic Education Commission, namely leadership, goal, knowledge of 26 items, leadership in teamwork skills of 31 items. Leaders with attitudes, 16 common visions, moral leadership, ethics in motivation, consisting of 13 items. Leadership with communication skills, technological innovation. The technology and the personality of the 13 leaders of change in the administration of 14 items Leadership Motivational 23 items including likely future leadership of school administrators under the Office of Basic Education for all 136 questions.

Keywords: Leadership; Administrators; School

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในอนาคตมีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทาง นโยบาย และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ (วิชญ์ เครืองาม, 2560 :145-146) ต้องมีความพร้อม ในด้านคุณลักษณะที่โดดเด่น มีทักษะทางปัญญาสูง เป็นนักบริหารมืออาชีพ มีจิตเชิง สร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดี และเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีความคาดหวังสูงที่มุ่งสร้างความสำเร็จ ของงาน ตลอดจนพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสร้างสถานศึกษาให้ เป็นองค์กรนวัตกรรมยุคใหม่ ต้องมีบทบาทที่สำคัญต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ ควบคุมมาเป็นผู้หน้าที่วางแนวทางการปฏิบัติงานของบุคลากร มีความเข้าใจในความ หลากหลายทางวัฒนธรรมและการบริหารจัดการเชิงรุกยึดหลักการมีส่วนร่วม คุ้มครองให้ เป็นองค์กรขนาดเล็กและมีโครงสร้างแนวราบ และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการศึกษา ดังนั้นผู้นำองค์กรยุคใหม่ในอนาคต จึงต้องมีการแสวงหาความรู้ทั้ง เชิงทฤษฎี การปฏิบัติ และประสบการณ์ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2560: 88-89)

ผู้นำต้องมีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมคุณภาพของการคิด (Quality of thinking) ของทุกคนที่รวมกันเป็นชุมชนของโรงเรียน ลดเล็กรับบบการแบบควบคุมสั่งการ ให้น้อยลง แต่หันมาสร้างโอกาสแห่งการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความสามารถ ของครู และบุคลากรให้คนเหล่านี้กลายเป็นผู้นำที่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าและนำการ

เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีผลงานที่สร้างสรรค์ ในอนาคตเศรษฐกิจแบบสารสนเทศเป็นฐานทั่วโลกเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยอัตราความเร็วสูง ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมมีความจำเป็นต้องมีพนักงานที่มีฝีมือระดับสูง (High performance employees) จำนวนมาก ทักษะปัญญา หรือ Intellectual capital จึงกลายเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดขององค์กรและของประเทศชาติ กล่าวคือ ชาติใดที่ทุ่มเททรัพยากรและให้ความสำคัญสูงในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพของเยาวชน ย่อมประกันได้ว่าชาตินั้นจะมีระดับความสำเร็จทางเศรษฐกิจสูงอย่างแน่นอน ดังนั้นภาวะท้าทายต่อภาวะผู้นำทางการศึกษาที่ต้องแก้ปัญหาใหม่ที่เผชิญหน้าก็คือ ขณะที่เรากำลังเข้าสู่อนาคตต้องทำให้นักเรียนทุกคนต้องมีความรู้และทักษะที่จำเป็นเป็นต่อความสำเร็จต่อไปในอนาคต และผู้นำของโรงเรียนต้องมีความสามารถในการริเริ่มการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ พร้อมกับดำเนินการทุกวิถีทางที่จะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้นทั้งผู้บริหารและคณะครูอาจารย์จะต้องร่วมกันคิดค้นหารูปแบบใหม่ (New model) ที่ใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในโรงเรียน

ในอนาคตระบบการศึกษาจะต้องดึงความเป็นคนให้กลับมา โดยต้องสร้างทักษะที่หุ่นยนต์ไม่สามารถทำได้ เช่น การแก้ปัญหาซับซ้อน การคิดเชิงวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ห้องเรียนในอนาคตต้องเน้นพัฒนาศักยภาพของปัจเจกบุคคล และควรถูกกำหนดโดยนักเรียนที่จะเป็นคนอยู่ต่อไปในอนาคตเพื่อจุดประกายให้เกิดการเปลี่ยนแนวคิดเช่นนี้จึงเกิดเป็นกิจกรรม Education Disruption Conference และ EdTech Hackathon เมื่อช่วง มี.ค.2561 ที่ผ่านมา ทำให้เกิดการรวมตัวกันของนักเทคโนโลยี นักการศึกษาผู้เชี่ยวชาญและคนรุ่นใหม่ ร่วมกันสร้างเทคโนโลยีทางการศึกษาและโมเดลธุรกิจที่จะต่อยอดเพื่อเป็นสตาร์ทอัพด้านการศึกษากิจกรรมดังกล่าวใช้ระยะเวลาเพียง 2 วัน แต่สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ที่น่าสนใจ ทั้งในแง่ธุรกิจและสังคมได้มากมายหลายตัวอย่าง ทำให้เห็นพลังจากการร่วมมือกันอย่างไม่เคยมีมาก่อน

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า สังคมโลก สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านจำเป็นที่ผู้นำ ผู้บริหารทุกองค์กรต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้องค์กรนั้นอยู่รอด ประเทศไทยจึงเป็นประเทศหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงเรียกว่า ปฏิรูประบบราชการ ปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปการเมือง เป็นต้น ในวงการศึกษาก็ปรับกลยุทธ์การทำงานเสียใหม่ เช่นปฏิรูประเบียบราชการ ปฏิรูปบุคคลและบุคลากร ปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปการศึกษา นั้นได้ดำเนินการมาครบรอบ 9 ปี แต่ผลการประเมินออกมายังไม่เป็นที่น่าพอใจ ในทาง

ตรงกันข้ามคุณภาพมีแนวโน้มลดลงในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ตัวบ่งชี้ของความไม่สำเร็จ (หลีกเลี่ยงใช้คำว่าล้มเหลว) อย่างที่ควรจะเป็น เป็นเครื่องบ่งบอกถึงภาระของผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในรอบที่สองหรือในอนาคต ว่าต้องร่วมมือกันในการบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้ที่เป็นบุคคลสำคัญในการจัดการคือ ผู้บริหารการศึกษา ที่มีใช้เพียงอยู่ในตำแหน่ง หรือได้รับมอบหมาย แต่ผู้บริหารยุคใหม่ ต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ที่มีภาวะของความเป็นผู้นำสูง ประกอบด้วยความเป็นผู้นำ ทั้งจิตและวิญญาณ จึงจะนำพาองค์กรฝ่าฝืนกับวิกฤตที่เกิดขึ้นได้ในขณะนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ ภาวะผู้นำ ในปัจจุบันและภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในอนาคตของไทย โดยใช้กระบวนการวิจัยด้วยเทคนิค อีดีเอฟอาร์ ศึกษาความต้องการจำเป็น และสนทนากลุ่ม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องภาวะผู้นำ ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คนได้จากการสุ่มแบบเจาะจง

วิธีดำเนินการวิจัย

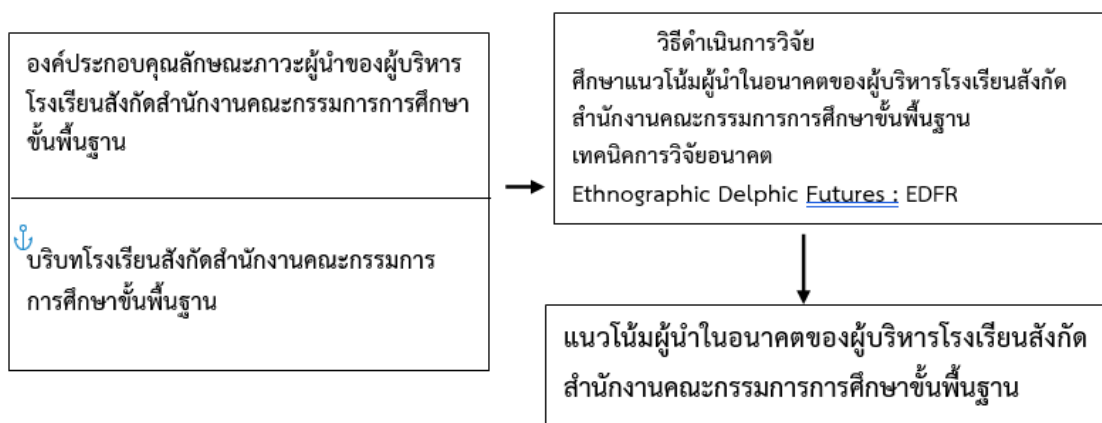
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง - แหล่งข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง- วิเคราะห์เนื้อหา Content analysis

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้เทคนิค EDFR - กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน- สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง 1) สัมภาษณ์ผู้ทรงจำนวน 17 คน (EDFR รอบที่ 1) - วิเคราะห์เนื้อหา Content analysis นำข้อมูลจากที่ได้ 1.1 และ 1.2 มาสร้างแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ทหาคุนภาพ เครื่องมือ - ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) : ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) - ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) : ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนนาค2) แจกแบบสอบถามให้ผู้ทรง

จำนวน 17คน (EDFR รอบที่ 2)- สถิติที่ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน - ค่ามัธยฐาน- ค่าความสอดคล้องพิสัยระหว่างควอไทล์

ขั้นตอนที่ 3 นำผลการวิเคราะห์ มาพัฒนาเพื่อให้ผู้ทรงกลุ่มเดิมทราบความคิดเห็นของกลุ่มและตัวท่านเองและแจกแบบสอบถามให้ผู้ทรงจำนวน 17 คนเพื่อทบทวนความคิดเห็นยืนยันคำตอบอีกครั้ง (EDFR รอบที่ 3)- วิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้วิธีเอพอาร์จากผู้ทรงคุณวุฒิ 17 ท่านพบว่า แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการใช้เทคนิคเอพอาร์พบแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 ด้าน คือ ภาวะผู้นำด้านเป้าหมายความรู้ จำนวน 26 ข้อ ภาวะผู้นำด้านทักษะการทำงานเป็นทีม จำนวน 31 ข้อ ภาวะผู้นำด้านการมีทัศนคติวิสัยทัศน์ร่วม 16 ข้อ ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมในการจูงใจ จำนวน 13 ข้อ ภาวะผู้นำมีทักษะด้านการสื่อสาร นวัตกรรม เทคโนโลยี และบุคลิกภาพ จำนวน 13 ข้อ ภาวะผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงในการบริหาร จำนวน 14 ข้อ ภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ จำนวน 23 ข้อ รวม แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 136 ข้อ โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1) แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านเป้าหมายความรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน 27 ข้อ โดยเป็นแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญ ในระดับมากที่สุด จำนวน 21 ข้อ ดังนี้

- 1.1 ความรู้ในการจัดองค์กรแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน
- 1.2 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาทางการศึกษา
- 1.3 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีทางการศึกษา
- 1.4 ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา
- 1.5 ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย และการวางแผน
- 1.6 ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลาง
- 1.7 ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.9 ความรู้เกี่ยวกับการวัดผล และประเมินผล
- 1.10 ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา
- 1.11 ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศทางการศึกษา
- 1.12 ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน
- 1.13 ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร
- 1.14 ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น
- 1.15 ความรู้เกี่ยวกับหลักศาสนาความเชื่อที่นักเรียนและชุมชนยึดถือ
- 1.16 ความรู้เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจกับระบบการศึกษา
- 1.17 ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา
- 1.18 ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษา และกฎหมายการศึกษา

- 1.19 ความรู้เกี่ยวกับการกระจายอำนาจการศึกษา
 - 1.20 ความรู้ในเรื่องงานวิชาการการเงินบุคลากร และการบริหารทั่วไป
 - 1.21 ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
 - 1.22 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานโยธา
- และเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญในระดับมากจำนวน 6 ข้อดังนี้
- 1.1 ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก
 - 1.2 ความรู้ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น
 - 1.3 ความรู้เกี่ยวกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก
 - 1.4 ความรู้พื้นฐานในด้านงานอนามัย และสิ่งแวดล้อม
 - 1.5 ความรู้พื้นฐานในด้านการเมืองการปกครอง
 - 1.6 ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ทั้งระดับภูมิภาค และประเทศ
- 2) แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านทักษะการทำงานเป็นทีม ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านทักษะจำนวน 32 ข้อ โดยเห็นว่ามีค่าสำคัญในระดับมากที่สุด จำนวน 24 ข้อ ดังนี้
- 2.1 ทักษะในการใช้เครื่องมือสื่อสารอุปกรณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องปลอดภัย
 - 2.2 ทักษะในการกระตุ้นให้ทุกฝ่ายตระหนักในความเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน
 - 2.3 ทักษะในการแสวงหาทรัพยากรต่างๆ เพื่อนำมาสนับสนุนการทำงานของโรงเรียน
 - 2.4 ทักษะในการนิเทศติดตามรวมทั้งการวัดผลประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.5 ทักษะในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างชาญฉลาด
 - 2.6 ทักษะในการเก็บรักษาข้อมูลของนักเรียนบุคลากรในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างปลอดภัย
 - 2.7 ทักษะในการสื่อสารประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้ภายนอกได้ทราบอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว
 - 2.8 ทักษะในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ กับโรงเรียน
 - 2.9 ทักษะในการจัดกิจกรรมเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนได้เรียนรู้ระบบการทำงานเป็นทีม

- 2.10 ทักษะในการใช้วงจรคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (PDCA)
- 2.11 ทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ในหมู่สมาชิก ทั้งภายในองค์กร และภายนอกองค์กร
- 2.12 ทักษะในการนำวัฒนธรรมใหม่ไปใช้โดยมีการวางแผนล่วงหน้าเป็นอย่างดี
- 2.13 ทักษะในการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ ที่มีผลกระทบต่อโรงเรียน
- 2.14 ทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาสังคม ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่มีผลกระทบต่อโรงเรียน
- 2.15 ทักษะในการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ที่มีผลกระทบต่อโรงเรียน
- 2.16 ทักษะในการคิดถึงต้นทุนกำไร เพื่อประกอบการตัดสินใจในการลงทุนทางการศึกษา
- 2.17 ทักษะในการวิเคราะห์นโยบาย และแผนการจัดการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน
- 2.18 ทักษะในการปกครองคนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.19 ทักษะในการสร้างความมั่นใจให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีความเชื่อมั่น
- 2.20 ทักษะในการใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อช่วยการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.21 ทักษะในการประยุกต์ใช้อาคารสถานที่ได้อย่างเหมาะสม
- 2.22 ทักษะในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการต่างๆ ก่อนที่จะลงทุนทำ
- 2.23 ทักษะในการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาการ
- 2.24 ทักษะในการวิเคราะห์สื่อการเรียนการสอนก่อนตัดสินใจนำมาใช้ และเป็นแนวโน้มนำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญในระดับมากจำนวน 8 ข้อ ดังนี้
- 2.1 ทักษะในการทำงานแบบมีส่วนร่วม
- 2.2 ทักษะในการจัดสภาพแวดล้อม ภายในโรงเรียนได้อย่างปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้
- 2.3 ทักษะในการแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 2.4 ทักษะในการแสวงหาทรัพยากรจากภาคเอกชน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา
- 2.5 ทักษะในการจัดกิจกรรม เพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งทรัพยากรชุมชน
 - 2.6 ทักษะในการแสวงหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อประกอบการตัดสินใจ
 - 2.7 ทักษะในการวางตัวบุคลากรให้สอดคล้องกับงาน
 - 2.8 ทักษะในการเจรจาต่อรอง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ
- 3) แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านการมีทัศนคติวิสัยทัศน์ร่วม ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกัน เกี่ยวกับลักษณะด้านทัศนคติ จำนวน 15 ข้อ โดยเห็นว่า มีความสำคัญในระดับมากที่สุด จำนวน 15 ข้อ โดยเห็นซึ่งมีความสำคัญในระดับมากที่สุด ดังนี้
 - 3.1 เห็นคุณค่า และให้ความสำคัญกับการใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 3.2 ยึดหลักการว่าการประเมินผลมีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ไม่ใช่การตรวจสอบเพื่อหาความผิด
 - 3.3 ให้ความสำคัญในความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน
 - 3.4 อารงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของโรงเรียน และชุมชน
 - 3.5 สนับสนุน และเน้นความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.6 มีความมุ่งมั่นที่จะให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างโรงเรียน กับชุมชน
 - 3.7 ให้ความสำคัญต่อองค์กรสถาบัน หรือสมาคมทางวิชาชีพ
 - 3.8 ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการประสานประโยชน์ระหว่างองค์กร โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ
 - 3.9 ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา และเป็นแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญในระดับมาก ดังนี้
 - 3.10 สนับสนุนให้แสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา
 - 3.11 ให้ความสำคัญกับแนวคิดที่ว่า “นักเรียนสำคัญที่สุด”
 - 3.12 สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา
 - 3.13 เน้นความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ
 - 3.14 ให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ลัทธิ ศาสนา ที่ชุมชนปฏิบัติอยู่

3.15 ให้ความสำคัญกับแนวคิดที่ว่า “นักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้”

4) แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมในการจูงใจ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกัน เกี่ยวกับแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 12 ข้อ โดยเห็นว่ามีผลสำคัญระดับมากที่สุดดังนี้

4.1 เป็นผู้มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู

4.2 เป็นผู้ยึดถือจรรยาบรรณครูอย่างเคร่งครัด

4.3 เป็นผู้ยึดถือปฏิบัติตนอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 เป็นผู้ที่ปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ที่ตนเองนับถือ

4.5 เป็นผู้มีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานเสมอภาคเป็นมาตรฐานเดียวกัน

4.6 เป็นผู้มีความรักในสถาบันครอบครัว ไม่ผิดศีลตามหลักศาสนา

4.7 ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ต่อหน่วยงานสังคมชุมชน

4.8 เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล

4.9 เป็นผู้มีความมัธยัสถ์ ใช้จ่ายอย่างประหยัด และไม่เก๋อหนี้สิน จนทำให้

กระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่การงาน

4.10 ต้องเป็นผู้มีความอดทนอดกลั้น รับทั้งผิด และชอบ

4.11 เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ที่ปฏิบัติตรงต่อเวลา

4.12 เป็นผู้ที่ยึดหลักพรหมวิหาร 4 คือเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ในการปกครอง

คน 4.13 ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด และการพนันทุกชนิด

5) แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำมีทักษะด้านการสื่อสาร นวัตกรรม เทคโนโลยี และบุคลิกภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกัน เกี่ยวกับแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ โดยเห็นว่ามีผลสำคัญในระดับมากที่สุด ดังนี้

5.1 เป็นผู้รสนิยมในการแต่งกายดี เครื่องแต่งกายสะอาดแบบ และสีเหมาะสมกับวัยโอกาส และสถานที่

5.2 เป็นผู้มีความสุภาพในการสื่อสาร ทั้งภาษาพูดภาษาเขียน รวมทั้งท่วงทีกริยา และการใช้สายตา

5.3 เป็นผู้ที่รู้จักรักษาสุขภาพทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต

5.4 เป็นผู้ที่วางตัวเหมาะสม กับสถานการณ์ รู้จักรักษาระยะห่างที่ไม่แสดงความ คิดเห็นโดยไม่มีเหตุผล

5.5 เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพทางอารมณ์ดีมีอารมณ์ขัน

5.6 เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถยืนยั้น และขมยัดเพื่อพิทักษ์ความ ถูกต้องชอบธรรม

5.7 เป็นผู้มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ มีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ

5.8 เป็นผู้ที่กำลังรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี

5.9 เป็นผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ยุติธรรม และกล้าที่จะรับการตรวจสอบจากสาธารณะ

5.10 เป็นผู้มีความสามารถที่จะควบคุม

6) แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านการบริหารควรพัฒนาโดย การฝึกอบรมรองลงไปมือการ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการประชุมเชิงปฏิบัติการประกอบด้วยการพัฒนาภาวะผู้นำทั้ง 6 ด้านคือ

6.1 แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านความรู้ควรพัฒนาโดยการบรรยายเป็นคณะรองลงไปคือ การประชุมเชิงปฏิบัติการและการระดมสมอง

6.2 แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านทักษะควรพัฒนาโดยการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงรอง ลงไปคือการฝึกฝนตนเองและ 3 คือการประชุมเชิงปฏิบัติการ

6.3 แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานผู้นำด้านทัศนคติควรพัฒนาโดยการประชุมทางวิชาการรองลงไปคือการ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและ 3 คือการประชุมเชิงปฏิบัติการ

6.4 แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมควรพัฒนาโดยกิจกรรมพัฒนาจิตรอง ลงไปคือการฝึกฝนตนเองและ 3 คือการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

6.5 แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพควรพัฒนาโดยการฝึกฝนตนเองรองลงไปคือการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและ 3 คือการอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

6.6 แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านการบริหารควรพัฒนาโดยการฝึกอบรมรองลงไปคือการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและ 3 คือการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 11 ท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริง

7) แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกัน เกี่ยวกับแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหาร โดยเห็นว่าเป็นแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญ ในระดับมากที่สุด ดังนี้

7.1 บริหารงานภายในองค์กรแบบมีส่วนร่วม โปร่งใสตรวจสอบได้ เน้นการกระจายอำนาจ

7.2 มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการบริหารองค์กร

7.3 จัดระเบียบองค์กร ให้เป็นไปตามทฤษฎีบริหาร

7.4 มีการมอบหมายงานให้ตรงกับความถนัด และความสามารถของแต่ละบุคคล

7.5 จัดทำแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน มีทิศทางปฏิบัติชัดเจน

7.6 มีการจัดทำแผนระยะสั้น เป็นแผนปฏิบัติงานประจำปี เพื่อเป็นกรอบในการบริหาร

7.8 บริหารงานภายในองค์กรที่เน้นกระบวนการการทำงาน และผลผลิต

7.9 จะต้องเป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคลากร มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

7.10 การบริหารงานในแต่ละโครงการ จะต้องมีการกำกับติดตาม และประเมินผลงานเป็นระยะๆ

7.11 มีการบริหารจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นการบริหารงานโดยใช้ฐานข้อมูล

7.12 มีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรในองค์กร ให้ปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเรียบร้อย เพื่อผลิตผลของสถานศึกษา

7.13 มีความสามารถที่จะวางแผนการปฏิบัติได้ทุกรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่

7.14 เป็นนักวางแผนที่ดีสามารถบูรณาการเทคนิควิธีต่างๆ เพื่อมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติ และเป็นแนวโน้มนำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญ

7.15 บริหารงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัด และพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องแนวโน้มนำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายได้ ดังนี้ 1) แนวโน้มนำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในผลการวิจัยนี้พบว่า แนวโน้มนำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำรวม 7 ด้าน 136 ข้อ โดยมีข้อที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นแนวโน้มนำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญมากถึงมากที่สุด ทั้ง 109 ข้อ แบ่งเป็นระดับความสำคัญมากที่สุด 90 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 82.57 และระดับความสำคัญในระดับมาก 19 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 17.43 ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาถูกคาดหวังว่า จะต้องเป็นผู้มีความพร้อมสูงมาก ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทัศนคติ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านการบริหาร เพื่อให้มี และใช้ภาวะผู้นำให้มากที่สุดทุกด้านในการบริหารโรงเรียน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (รุ่งเรือง สุขาภิรมย์; 2559: 99-100) ที่ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติ กรณีศึกษานโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแนวโน้มนำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐานที่ได้รับคะแนนสูงสุด จำนวน 2 ข้อ และในระดับมาก จำนวน 12 ข้อ ไม่มีระดับปานกลาง และระดับน้อยเช่นกันจากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านทัศนคติที่มีความนึกคิดถึงเรื่องความเชื่อแนวคิดสนับสนุน และเห็นความสำคัญในการบริหารแบบไทย มีความเฉพาะของตัวเอง เช่น ศิลปะประเพณีอันดีงามลัทธิศาสนาความเชื่อการใช้ชีวิตแบบพอเพียงตามทฤษฎีขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งประเทศอื่นไม่มี 5) แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมในการจูงใจ ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมมีข้อที่ได้รับคะแนนความสำคัญมากที่สุด ครบทั้ง 13 ข้อ ซึ่งสอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงทางการบริหารที่มีรากฐานมาจากการกระจายอำนาจที่มุ่งให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านภาวะผู้นำมีทักษะด้านการสื่อสาร นวัตกรรม เทคโนโลยี และบุคลิกภาพ ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านบุคลิกภาพได้รับคะแนนความสำคัญในระดับมากที่สุด ทั้ง 11 ข้อ ในระดับมาก 2 ข้อ สะท้อนให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นความสำคัญของเรื่องบุคลิกภาพ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของสุขภาพโดยตรง ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้อำนวยการโรงเรียนที่ต้องมีหน้าที่บริหารทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำภาวะผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงในการบริหาร ผลการวิจัยนี้พบว่า แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารทั้ง 13 ข้อ ได้รับคะแนนความสำคัญในระดับมากที่สุด 8 ข้อ ในระดับมาก 5 ข้อ แสดงให้เห็นว่า แนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาวะผู้นำด้านการบริหารมีความสำคัญยิ่งต่อผู้บริหารสถานศึกษา ที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ในการนำแนวโน้มผู้นำในอนาคตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อหน่วยงานระดับนโยบายเห็นความสำคัญและสร้างกลไกในการบริหารจัดการที่เหมาะสม เช่น การประเมินผู้บริหารสถานศึกษาในระดับเขตหรือระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการจัดสรรงบประมาณการตั้งงบประมาณ เพื่อรองรับในส่วนนี้ในการดำเนินการพัฒนานอกจากหน่วยงานทางการศึกษาของรัฐจะดำเนินการพัฒนาเองแล้ว อาจว่าจ้างบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกเอกชนวัดให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้บริหาร เพื่อให้เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจกระจายความรับผิดชอบและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- วิโรจน์ สารรัตน์. (2560). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- วิษณุ เครืองาม. (2560). *ชีวิตของประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อนาคตประเทศไทย เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีระฟิล์มและเซเท็กซ์ จำกัด.
- รุ่งเรือง สุขภักดิ์. (2560). *ผู้นำในอนาคตข้างหน้าต้องมีคุณสมบัติอย่างไร*. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์เซ็นเตอร์.

รัฐประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

Public Administration and Sustainable Local Development

ทรงพล โชติกเวชกุล¹, สุพิชญณ์ แก้วโพนทอง²,
สวาท ฮาดภักดี³, ภูษิต ปุณรัตน์⁴ และ สกาวเดือน พิมพิศาล⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹²³⁴

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์⁵

Songphon Choutikavatchagul¹, Supitchaya Kaewponthong²,
Sawat hadpagdee³, Phusit Pulanram⁴ and Sakaoduean Phimphisat⁵
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.¹²³⁴

Kalasin University, Thailand.⁵

Corresponding Author, Email: Songphon_golf@hotmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารหน่วยงานภาครัฐต้องคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาล ประโยชน์สาธารณะ และความเป็นพลเมือง และค่านิยมประชาธิปไตย บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหา คำตอบกระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนในเชิงระบบ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Inputs) เป็นประโยชน์สาธารณะ ได้แก่ ความต้องการหรือข้อ เรียกร้องของชุมชน ท้องถิ่นกระบวนการ (Process) ได้แก่ 1) กำหนดนโยบายนำนโยบายไป ปฏิบัติ และประเมินนโยบาย 2) บริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) บริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง 4) บริหารที่มุ่งบรรลุเป้าหมาย 6 มิติคือ ประสิทธิภาพประสิทธิผลความรับผิดชอบต่อสังคมการตอบสนองต่อความต้องการ การให้ ประชาชนมีส่วนร่วม ความซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใสและมีจิตวิญญาณและเคารพ กฎหมาย ผลผลิต (Outputs) คือ ผลการนำนโยบายไปปฏิบัติผลลัพธ์ (Outcome) คือความ พึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง เช่น ข้าราชการพนักงานของรัฐ ประชาชน นักการเมือง ผู้รับเหมา องค์กรตรวจสอบต่างๆ ผลลัพธ์สุดท้าย (Ultimate Outcomes) เป็นประโยชน์สาธารณะที่

สอดคล้องกับความต้องการหรือข้อเรียกร้องของชุมชน ท้องถิ่นและการให้ข้อมูลป้อนกลับ/
(Feedback) เป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการ
ดำเนินงาน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: รัฐประศาสนศาสตร์; การพัฒนาท้องถิ่น; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstracts

The management of government agencies must consider the principles of good governance. Public interest, Civilization and democratic values. Coupled with work, this paper had an attempt to analyze how public administration paradigm and sustainable local development should be for the future systematic, are inputs that of public interest; such as demands from the local community. Processes incorporate: 1) Policy setting, take the policy to do and evaluate. 2) Management according to sufficiency economy philosophy. 3) Participatory management. 4) Management is aimed at achieving the 6 dimension of quality and effectiveness, social responsibility dimension of demand response, is the dimension of public participation; with the outcome being outcome and no corruption being present. People have to respect each other, and the law talks about output. Output takes policy to be used in effect. Outcome means everyone feels satisfy with the results of something. For example, these people and organizations involved are; government officials, employees, the public, politicians, contractors, and inspectors. Ultimate Outcomes are of public benefit; of which meet the needs and demands of the community. Feedback is given to stakeholders before and after an operation. In summary, this all will lead to sustainable development in the economic, social and environmental areas of society.

Keywords: Public Administration; Local Development; Sustainable Development

บทนำ

รัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาที่มีเอกลักษณ์ รวมทั้งเป็นศาสตร์ที่มีระเบียบและวิธีการศึกษาเป็นของตนเอง มีความแตกต่างจากศาสตร์การบริหารในแง่ที่ว่า เป็นวิชาที่ศึกษาเรื่องขององค์การของรัฐที่ไม่ได้มุ่งแสวงหากำไรเหมือนองค์การธุรกิจเอกชนและเป็นวิชาที่สนับสนุนให้องค์การของรัฐมีโครงสร้าง กลไกการตัดสินใจและพฤติกรรมของข้าราชการที่เกื้อกูลต่อการให้บริการสาธารณะ ซึ่ง (Henry, N., 2001 : 15) สรุปว่ารัฐประศาสนศาสตร์หรือการบริหารรัฐกิจมีสองมิติ ในมิติแรก คือ Public Administration เป็นกระบวนการ

บริหารกิจกรรมต่างๆ ของรัฐเพื่อให้กิจกรรมสาธารณะต่างๆ ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐ ซึ่งจะมุ่งประเด็นไปที่ประเมินผลนโยบายสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพโครงสร้าง การบังคับบัญชาและการควบคุม และมีมิติที่สองคือ **Public Affairs** เป็นกิจการสาธารณะที่เกิดขึ้นพร้อมกับชุมชน ถูกกำหนดขึ้นและนำไปปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สื่อถึงการบริหารรัฐกิจที่เป็นกิจกรรมร่วมของคนทุกคนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (**Stakeholders**) ของสังคม การเป็นเจ้าของหรือพลเมือง (**Citizen**) เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ (**Public Interests**) และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง รัฐประศาสนศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ (**science**) ที่ต้องเรียนรู้และใช้ศิลปะ (**Art**) มีกลยุทธ์ในการนำไปปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความสมดุล (**balance**) มีความสอดคล้องกัน (**Congruence**) ดังนั้น รัฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของการได้มาและการใช้อำนาจรัฐโครงสร้างทางอำนาจความสัมพันธ์ทางอำนาจภายในรัฐ การเมือง การปกครอง การบริหารประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นต้น ในขณะที่รัฐประศาสนศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นการบริหารจัดการในภาครัฐโดยบูรณาการความรู้จากหลายๆ ศาสตร์มาใช้ในการบริหารจัดการ จึงอาจเรียกได้ว่าเป็นสหวิทยาการสังคมศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์ประยุกต์ (สรายุทธ กั้นหลง, 2554 : 9)

ดังนั้น รัฐประศาสนศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการในภาครัฐ โดยบูรณาการความรู้จากหลายๆ ศาสตร์มาใช้ในการบริหารจัดการมีลักษณะเป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์เพื่อให้ผู้บริหารสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสหวิทยาการที่ช่วยให้นักบริหารตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างดี

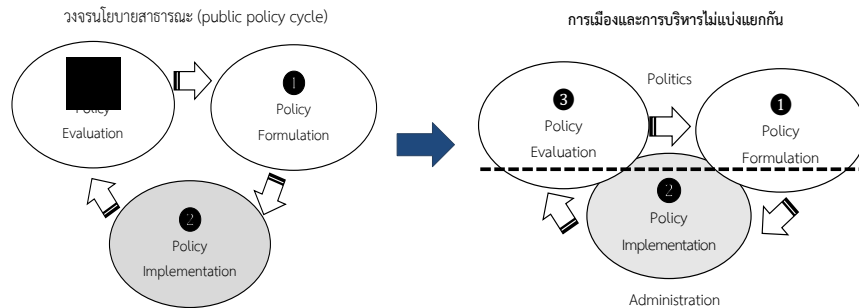
แนวคิดพื้นฐานทางรัฐประศาสนศาสตร์

รัฐประศาสนศาสตร์ได้นิยามเป็น 2 มิติ ในมิติแรกมีแนวคิดเกี่ยวกับสาขาวิชา (**discipline**) หรือเป็นการศึกษา (**study**) ในภาษาอังกฤษมักจะเขียนขึ้นต้นด้วยอักษรพิมพ์ใหญ่คือ **Public Administration** ซึ่งหมายถึง วิชาที่ว่าด้วยการบริหารจัดการ และการปกครองบ้านเมืองสาขาหนึ่งที่เน้นในเรื่องของระบบราชการ หรือกิจการงานที่รัฐเป็นผู้ปฏิบัติจัดทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานสาธารณะทั้งหลาย ส่วนในมิติที่สองมีแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมหรือการปฏิบัติ (**practice**) ใน

ภาษาอังกฤษจะใช้ศัพท์เล็กคือ **Public Administration** หมายถึง กิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติการหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณะทั้งหลาย กล่าวคือ เป็นเรื่องของกลุ่มคน ชุมชน กลุ่มต่างๆ เข้ามารวมตัวกันเพื่อทำงานหรือดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ร่วมกันของคนในสังคม ชุมชน เช่น สมัชชาคนจน สมพันธ์ประชาธิปไตย กลุ่ม NGOs เป็นต้น

กระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ จุดเริ่มต้นของรัฐประศาสนศาสตร์เริ่มจากบทความเรื่อง “The Study of Administration” ที่ตีพิมพ์ในวารสาร “Political Science Quarterly” ของ Woodrow Wilson ในปี ค.ศ. 1887 บทความนี้เรียกร้องให้ปัญญาชนหันมาศึกษาการบริหารภาครัฐมากขึ้น (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2553 : 20) นักวิชาการระดับโลกอีกคู่หนึ่งที่ได้เขียนบทความ และหนังสือทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์มากมายคือ (Denhardt & Denhardt, 2007 :15) ได้แบ่งเป็น 3 กระบวนทัศน์ คือ 1) รัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม (Old Public Administration) แยกฝ่ายการเมืองและการบริหารจากกันโดยจะเน้นการใช้การควบคุมเพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์ (control to achieve efficiency) 2) รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Management) มองการบริหารรัฐกิจเป็นการบริหารธุรกิจ นำแนวคิดของการตลาดมาใช้ โดยเน้นที่สิ่งจูงใจเพื่อนำไปสู่ผลิตภาพของผลสัมฤทธิ์ (incentives to achieve productivity) และ 3) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) จะให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมือง (citizenship) ประโยชน์สาธารณะ (Public Interests) และค่านิยมประชาธิปไตย (democratic values) โดยมุ่งเน้นที่อุดมคติในการเคารพต่อการให้บริการสาธารณะ (respecting public service ideals conclusion)

จากแนวคิดวิวัฒนาการการกระบวนทัศน์ของรัฐประศาสนศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่ามีการพัฒนาการมาตามลำดับ เริ่มต้นจากยุคแรกที่แยกหน้าที่ฝ่ายนักการเมือง (politics) และข้าราชการประจำหรือฝ่ายบริหารอย่างชัดเจน โดยจะเน้นการใช้การควบคุมเพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์ (control to achieve efficiency) จนกระทั่งในยุคปัจจุบันที่เป็นการบริหารแบบเบ็ดเสร็จหรือสหวิทยาการ ที่ต้องนำองค์ความรู้ในหลายๆ สาขามาใช้ศึกษามีการจัดตั้งองค์การวิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ชัดเจน เน้นหลักธรรมาภิบาล (good governance) โดยจะให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมือง (citizenship) ประโยชน์สาธารณะ (Public Interests) และค่านิยมประชาธิปไตย (democratic values) โดยมุ่งเน้นที่อุดมคติในการเคารพต่อการให้บริการสาธารณะ

ภาพที่ 1 กระบวนทัศน์ของรัฐประศาสนศาสตร์ยุคดั้งเดิม

ภาพที่ 2 กระบวนทัศน์ของรัฐประศาสนศาสตร์ยุคปัจจุบัน

จากภาพจะเห็นว่ากระบวนทัศน์ของรัฐประศาสนศาสตร์ยุคดั้งเดิมจะมีแนวคิดว่าการเมือง (การกำหนดและการประเมินนโยบาย) และการบริหาร (การนำนโยบายไปปฏิบัติ) ที่แบ่งแยกจากกันอย่างชัดเจน ในขณะที่กระบวนทัศน์ของรัฐประศาสนศาสตร์ยุคปัจจุบันจะมีแนวคิดว่าการเมือง (การกำหนดและการประเมินนโยบาย) และการบริหาร (การนำนโยบายไปปฏิบัติ) ไม่ได้แบ่งแยกจากกันอย่างชัดเจน

รัฐประศาสนศาสตร์เป็นความรู้ที่ใช้ในการบริหารภาครัฐที่เริ่มจากการฝึกอบรมข้าราชการจนกลายเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มีองค์ความรู้เฉพาะ มุ่งที่จะนำไปใช้ในการปฏิรูประบบราชการโดยมีจุดเน้นจากการนำความรู้ทางธุรกิจมาประยุกต์ใช้และสร้างองค์ความรู้เน้นให้ความสำคัญกับความโปร่งใส ตรวจสอบได้และพัฒนาไปสู่การบริการสาธารณะแนวใหม่ที่บทบาทของรัฐเน้นการบริการ (Serving) ยึดผลประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่

แนวคิดการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) คือ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกลไกการตลาด ก่อให้เกิดการเติบโต การผลิต การบริโภคที่เป็นผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืชพรรณต่างๆ การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดเพื่อป้องกันมิให้โลกต้องเดินไปสู่ทิศทางที่ไม่พึงประสงค์ จึงนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาที่ยั่งยืน และนำไปสู่กระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ดังนี้

1. การบริหารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น แนวความคิดเรื่องการบริหารงานเพื่อท้องถิ่นนี้เป็นกรอบทิศทางให้ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับผิดชอบต่อสังคมบริหารงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นส่งเสริมให้เกิด ความสมานฉันท์ การมีส่วนร่วม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่นที่จะต้องยึดหลักการบริหารและการนำด้วยหลักจริยธรรม (principles of ethical leadership) ได้แก่ 1) การเคารพผู้อื่น 2) การให้บริการผู้อื่น 3) ให้ความเท่าเทียม 4) มีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และ 5) มุ่งสร้างชุมชนโดยมีเป้าหมายที่สังคมหรือชุมชนต้องการร่วมกันสอดคล้องกับประมวลจริยธรรมของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์อเมริกัน (American Society for Public Administration) ที่กำหนดกรอบจริยธรรมของสมาชิกซึ่งเป็นผู้บริหารในองค์การภาครัฐให้รับผิดชอบ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณในวิชาชีพ (spirit of professional) ไว้ 5 ข้อ คือ 1) ตอบสนองต่อประโยชน์สาธารณะ 2) เคารพรัฐธรรมนูญและกฎหมาย 3) มีความซื่อสัตย์ 4) ส่งเสริมจริยธรรมในองค์การ และ 5) มุ่งสู่ความเป็นเลิศในวิชาชีพ เช่นเดียวกับ (Denhardt and Denhardt, 2011: 19) ได้เสนอหลักการบริหารงานภาครัฐในกระแสของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยให้ความสำคัญกับประชาชนผู้รับบริการไว้ว่า 1) การให้บริการแก่ประชาชนไม่ใช่การกำกับดูแล 2) การสำรวจความสนใจและความต้องการของสาธารณชนเพื่อสร้างความสนใจร่วมและรับผิดชอบร่วมกัน 3) การให้คุณค่าแก่ประชาชนในฐานะของการเป็นพลเมืองมากกว่าการเป็นผู้ประกอบการ 4) การคิดอย่างมีกลยุทธ์แต่ปฏิบัติอย่างเป็นประชาธิปไตย นโยบายและโครงการต่างๆ 5) การตระหนักว่าการมีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และ 6) มีการสร้างค่านิยมร่วมด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย และ 7) การคำนึงว่าประชาชนเป็นผู้มีคุณค่าไม่ใช่แค่ผลผลิต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (2560 : 20) ได้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐ ในมาตรา 75 รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึงเป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ (ปริญญช พินุลสุรวุธ, 2550 : 13)

2. การพัฒนาที่ยั่งยืน มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างองค์ประกอบต่างๆในสังคม คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงความเป็นอยู่ของมนุษย์ ไม่ทำลาย

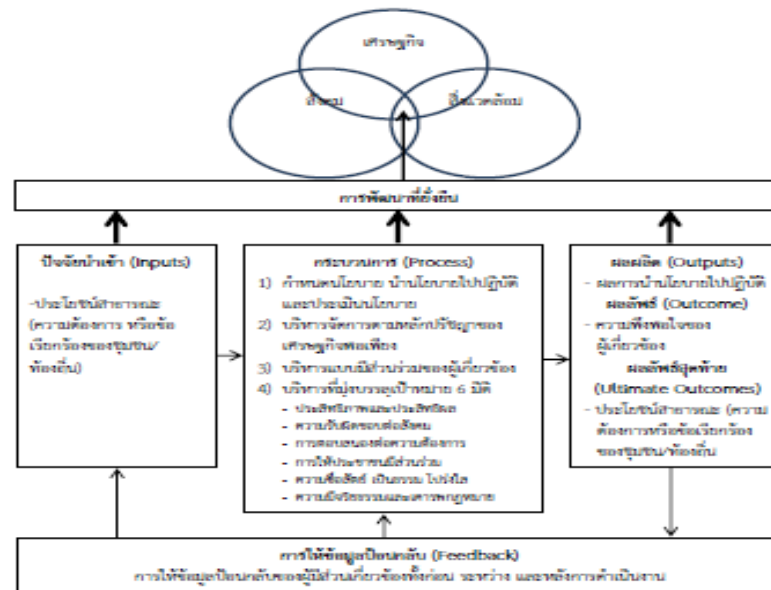
ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งดำรงไว้ซึ่งทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมที่ดีสามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นใหม่ในอนาคต (พฤษ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2553 : 16) ที่กล่าวถึงนิยามการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของศาสตร์ต่างๆ มักจะกล่าวถึงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับเสาหลักสามด้านแห่งการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นความสามารถในการพัฒนาทางกายภาพและการควบคุมผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในการคงไว้ซึ่งความสามารถในการอาศัยอยู่บนโลกในระยะยาวของมนุษย์ในขณะที่ ในแง่มุมที่แตกต่างออกไปโดยกล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นเป็นแนวคิดที่พยายามจะแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่ยุติธรรมและเป็นธรรม (fair and just development) ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจทั้งหมด

นอกจากนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ไม่ทำให้อรรถประโยชน์ของมนุษย์รุ่นต่อไปลดลง โดยมีประเด็นที่ควรพิจารณา 2 ประเด็นคือ ประเด็นแรก การพัฒนาที่ยั่งยืนควรได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นความคิดอย่างหนึ่งที่เป็นประโยชน์ ส่วนประเด็นที่สอง การพัฒนาที่ยั่งยืนก่อให้เกิดความจำเป็นที่ต้องใช้สติปัญญามากพอๆ กับความจำเป็นที่จะต้องใช้ความเห็น (นโยบาย) ในทางการเมือง เพราะความคิดเรื่องความยั่งยืนจะสะท้อนถึงการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นการมีอนาคตที่มีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ มีความเป็นธรรมทางสังคมและวัฒนธรรม และปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมธรรมชาติพร้อมๆ กันทั้งสามด้าน การพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

3. รัฐประศาสนศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนจากแนวคิดการบริหารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และการบริหารภาครัฐดังกล่าว เมื่อนำมาสังเคราะห์ลักษณะร่วมเป็นกรอบความคิด (concept) และคำจำกัดความได้ว่าเป็นการบริหารงานเพื่อประโยชน์ต่อท้องถิ่นของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การบริหารงานที่มุ่งบรรลุเป้าหมาย โดยคำนึงถึงมิติดังต่อไปนี้คือมิติที่ 1 การคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล (efficiency & effectiveness) มิติที่ 2 ความรับผิดชอบต่อสังคม (responsiveness) มิติที่ 3 การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น (relevance) มิติที่ 4 การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน (participation) มิติที่ 5 ความซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส

(honest, justice & transparency) และมิติที่ 6 ความมีจริยธรรมและเคารพกฎหมาย (legality-morality) ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องบริหารงานเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นด้วยการจัดสรรและกระจายคุณค่าให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม ตรงกับความต้องการเหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น และให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะต้องยึดถือประโยชน์สุขและความต้องการของประชาชนเป็นหลัก (citizen centric) ตามกรอบความคิดการบริหารงานทั้ง 6 มิติ

หากพิจารณากระบวนการทัศน์ของรัฐประศาสนศาสตร์ยุคปัจจุบันจะเห็นว่าการเมืองและการบริหารไม่แบ่งแยกกันชัดเจน กระบวนทัศน์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนควรมองในเชิงระบบที่ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่ ประโยชน์ประโยชน์สาธารณะ (ความต้องการ หรือข้อเรียกร้องของชุมชน/ท้องถิ่น) กระบวนการ (Process) ได้แก่ 1) กำหนดนโยบาย นำนโยบายไปปฏิบัติ และประเมินนโยบาย 2) บริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) บริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง 4) บริหารที่มุ่งบรรลุเป้าหมาย 6 มิติคือ มิติประสิทธิภาพและประสิทธิผล มิติความรับผิดชอบต่อสังคม มิติการตอบสนองต่อความต้องการมิติการให้ประชาชนมีส่วนร่วมมิติความซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส และมิติความมีจริยธรรมและเคารพกฎหมาย ผลผลิต (Outputs) คือ ผลการนำนโยบายไปปฏิบัติผลลัพธ์ (Outcome) คือความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง เช่น ข้าราชการพนักงานของรัฐ ประชาชน นักการเมือง ผู้รับเหมา องค์กรตรวจสอบต่างๆ ผลลัพธ์สุดท้าย (Ultimate Outcomes) เป็นประโยชน์สาธารณะ (ความต้องการหรือข้อเรียกร้องของชุมชน/ท้องถิ่น) และการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงานและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 กระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

สรุป

รัฐประศาสนศาสตร์มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำมาปรับใช้ในการบริหารงาน หน่วยงานภาครัฐ โดยผู้ปฏิบัติต้องคำนึงถึงธรรมาภิบาล (governance) ประโยชน์สาธารณะ (Public Interests) ความเป็นพลเมือง (citizenship) และค่านิยมประชาธิปไตย (democratic values) ควบคู่ไปกับการทำงานอย่างมืออาชีพด้วยดังนั้น การบริหารรัฐกิจในปัจจุบันจึงต้องมีความสอดคล้องกลมกลืนกันระหว่างรัฐ (government) ที่สื่อถึงการควบคุม และธรรมาภิบาล (governance) ที่สื่อถึงการตอบสนองและการมีส่วนร่วมของพลเมือง อีกทั้งการพัฒนาการบริหารจำเป็นต้องสร้างความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติจะนำไปสู่ประโยชน์สาธารณะซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายของรัฐประศาสนศาสตร์ ประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้นได้นั้นรัฐบาลจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และส่งเสริมสนับสนุนให้ นำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งหากรัฐบาลยังใช้การบริหารประเทศในระบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นการ พัฒนาและสร้างคน “เก่ง” ให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้าง ความได้เปรียบทางการแข่งขัน แต่ไม่ได้มุ่งเน้นสร้าง “คนดี” จะทำให้เกิดปัญหาความเสื่อม

โทรคมนาคมที่เห็นในทุกวันนี้ ดังนั้น การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ อย่างจริงจังได้นั้นจะต้องสร้างรากฐานของชุมชนทุกชุมชนในประเทศไทยให้เกิดความเข้มแข็ง โดยหันมาให้ความสำคัญกับภาคเกษตรที่ถือเป็นกระดูกสันหลังของประเทศ บริหารประเทศ ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อทุกชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ประเทศชาติก็จะเกิดความมั่นคง ยืนโดยไม่ต้องพึ่งพาต่างชาติซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าประเทศชาติของเราจะมีการพัฒนาอย่าง ยั่งยืนโดยแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ปริญานุก พิบูลสรารุณ. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพมหานคร : โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- พลฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2553). *การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: พื้นฐานการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2553). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.
- สรายุทธ กันหลง และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2555). *เอกสารประกอบการสอนวิชา ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ (Research Methodology in Public administration)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- Denhardt, J. V. and Denhardt, R. B. (2007). *The new public service: Serving, not steering*. New York: M.E. Sharpe.
- _____. (2011). *The new public service: Serving, not steering*. (3rd ed.) New York : M.E. Sharpe.
- Henry N. (2009). *Public Administration and Public Affairs*. New York: Longman.

การสร้างความจริงใจของภาคประชาสังคมต่อการมีส่วนร่วม
กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
**Creating Sincerity of Civil Society Towards Participation
with Local Government Organization**

สมบัติ โปธิ์หล้า, ยุภาพร ยุภาศ และ สัญญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Sombat Pholar, Yupaporn Yupas and Sanya Kenaphoom
Maha Sarakham Rajabhat University, Thailand.
Corresponding Author, E-mail : sombut055@gmail.com

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับความจริงใจมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงานโครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น

คำสำคัญ: ภาคประชาชน; มีส่วนร่วม; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstracts

Participation of the people in the sincerity of participation with the local government. It gives the public the right to public policy processes in terms of providing and receiving information. Provide feedback or suggestions. Decision making In the process of policy initiatives. Planning Projects or activities that may affect quality of life and the environment. Economic and Social Development Plan Environmental and Natural Resource Management

วันที่รับบทความ: 15 มกราคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ: 22 กุมภาพันธ์ 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2563
Received: January 15, 2020; Revised: February 22, 2020; Accepted: February 25, 2020

Include follow-up and evaluation in accordance with policies, plans, projects or activities.

Keywords: Public Sector; Participation; Local Government

บทนำ

การพัฒนาการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 1893 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยจนถึงปัจจุบัน ได้มีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินออกเป็นการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นต่างมีหน้าที่ในการบริหารราชการที่แต่ละหน่วยงานจะทำหน้าที่หลักในการประสานการทำงานระหว่างกันเพื่อแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนด้วยความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (จิรวรรณ อินทริย์สังวร, 2552 : 123) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือการปกครองท้องถิ่น เริ่มต้นขึ้นในรัชกาลที่ 5 รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยในปี พ.ศ. 2448 มีการจัดตั้งสุขาภิบาลหัวเมืองเป็นแห่งแรก คือสุขาภิบาลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร และต่อมาประเทศไทยได้มีการพัฒนาการปกครองอย่างต่อเนื่องส่งผลให้มีการขยายตัวของเมืองและโครงสร้างพื้นฐานจากการที่มีจำนวนประชากรมากขึ้น

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้วถึง 20 ฉบับ ทุกฉบับมีหลักการที่ตรงกันประการหนึ่งคือ ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระสูงสุดที่เรียกว่า อำนาจอธิปไตย แม้ว่าในอดีตที่ผ่านมาประชาชนไทยจะมีได้มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองเท่าที่ควรแต่เมื่อกระแสการเป็นประชาธิปไตยของโลกได้เข้าสู่ประเทศไทยก็ทำให้ประชาชนรู้ถึงการที่ตนควรมีสิทธิ เสรีภาพ และมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้นนำมาสู่การปฏิรูประบบการเมืองไทยที่เห็นได้ชัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อเนื่องมาจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก (จุฑามาศ ศรีสิริพรพันธ์, 2547 : 120) การมีส่วนร่วม (Participation) ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับออกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง คำว่า การมีส่วนร่วม โดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้นจึงหมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติการณ์เพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตามและไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง

กับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมติชน ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (ชูชาติ กีฬาแปง, 2539 : 126)

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่ได้ให้นิยามคำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ เช่น เจมส์แอลแคร์ยตันได้กำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทางและเป็น การมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล (2548 : 15) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อยแต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกคนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม (ถวิล บุรีกุล, 2552 : 58) การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนโดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2550 : 10) ปัทมา สุปก่าปัง ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในรายงานการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและ

ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบายแผนงาน
โครงการหรือกิจกรรมนั้น (เสกสรร ประเสริฐกุล, 2548 : 19)

การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับความจริงจังใจมีส่วนร่วมกับองค์ประกอบส่วน
ท้องถิ่นมีประโยชน์ในการดำเนินงานอย่างจริงจัง ได้มีรายละเอียดดังนี้

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับ
สาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือ
นโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ๆ ที่
น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิผลที่สุดได้

2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม
จะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่
คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการ
ฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของ
โครงการได้ในที่สุด

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพัน
อย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่ม
ต่างๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมี
ความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขา
ก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังคงเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ
เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจะช่วยลดโอกาสของการ
โต้แย้งและการแบ่งฝ่ายที่จะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

6. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจ
ที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน
และเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7. การคาดการณ์ความหวังกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความหวังกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 ประการ คือ

1. การมีอิสรภาพในการเข้าร่วม หมายถึง การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ
2. ความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง ทุกคนที่เข้าร่วมต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน
3. ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง มีความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ แต่หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายก็จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

ระดับชั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การแบ่งระดับชั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญโดยมีข้อพึงสังเกตคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2550 : 11) ได้แก่

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่

ประชาชน โดยวิธีการต่างๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ

2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนเป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่างๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้นๆ เป็นต้น

3. ระดับการปรึกษาหารือเป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชนเพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่างๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด (มาตรา 165)

พัฒนาการของการมีส่วนร่วมของประชาชนไทยในอดีต

ในระยะ 30 ปีแรกของการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย (2489-2519) เป็นยุคที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย คือ แค่การเลือกตั้ง ขณะที่การมีส่วนร่วมรูปแบบอื่นๆ เกิดขึ้นน้อย และมักเป็นเรื่องของการเมือง การปฏิวัติ รัฐประหาร การประท้วงหรือเดินขบวน เช่น การมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อเรียกร้องมหาวิทยาลัยคืนจากเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน (พ.ศ. 2492) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างขบวนการสันติภาพซึ่งมีเป้าหมายในการต่อต้านสงคราม (พ.ย. 2495) การเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้ง (พ.ศ. 2500) การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อต่อต้านรัฐบาล (14 ต.ค. 2516) การมีส่วนร่วมของผู้ใช้แรงงานในการเรียกร้องเรื่องค่าจ้างขั้นต่ำ (พ.ศ. 2517) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาเรื่องหนี้สินและการครอบครองที่ดิน (พ.ศ.2517) และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประท้วงรัฐบาล พ.ศ. 2518-2519 (ชาลี ทรงศิริ, 2547 : 67)

ในระยะ 20 ปีต่อมา (2520-2539) การมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่ประชาชนกลุ่มต่างๆ ไม่พอใจรัฐบาลยังคงเกิดขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมในการเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ลาออก (พ.ศ. 2523) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชาติไทยตามนโยบาย 66/23 และที่สำคัญคือเหตุการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองในเดือนพฤษภาคม 2535 ซึ่งผู้นำกระบวนกรและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทำให้พลังมวลชนเพิ่มมากขึ้น แต่ฝ่ายรัฐกลับใช้แนวปฏิบัติแบบเดิมๆ ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรง จนนำมาซึ่งความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินทั้งของประชาชนและของรัฐ เป็นผลให้รัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 โดยเพิ่มเติมหมวด 12 ว่าด้วย การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีสมาชิก 2 ประเภท คือ ส.ส.ร. ซึ่งเป็นตัวแทนของจังหวัด และ ส.ส.ร. ประเภทนักวิชาการ ซึ่งจัดเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ (พุทธศักราช 2540)

ในระยะ 10 ปีต่อมา (2540-2549) เป็นยุคแรกๆของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดเจตนารมณ์เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างชัดเจน ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมให้ข้อมูลปรึกษาหารือ ตัดสินใจ ติดตามตรวจสอบ และถอดถอนผู้ทุจริต ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชน

มีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย มีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น และประชาชนเรียนรู้ที่จะใช้การมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ โดยสันติวิธี จึงมีเหตุการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญ เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชน ซึ่งมีจำนวนถึง 16 ฉบับ การมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาสังคมเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้ยื่นฟ้องขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาเพิกถอนพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจสิทธิและประโยชน์ของบริษัท การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) พ.ศ.2548 และพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเวลาการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2548 มีผลให้แผนการนำ กฟผ. กระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ต้องมีอันยุติลง การมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การคัดค้านโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนบ่อนอก- บ้านกรูด โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย มาเลเซีย และมีหลาย กรณีที่ประชาชนประสบความสำเร็จในการใช้สิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย สาธารณะจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการตัดสินใจของรัฐ เช่น โครงการพัฒนาลุ่มน้ำ หนองหาร จังหวัดสกลนคร ที่ประชาชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาหนองหารและนำเสนอ ภาครัฐจนได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการรวมตัวกันของ ตัวแทนหน่วยงานจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน สถาบันการศึกษา และปราชญ์ชาวบ้าน ตั้ง เป็นเครือข่ายประชาชนต่อต้านคอร์รัปชัน (คปต.) ที่มีผลงานอันถือเป็นการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการตรวจสอบการทุจริตโดยแท้จริง (คะเนียงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, 2545 : 19)

ต่อมาได้เกิดเหตุการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ต้องจารึกไว้อีกเหตุการณ์หนึ่ง คือ การที่ประชาชนจำนวนมากออกมาเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ลาออกจาก ตำแหน่ง แต่ก็มีประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งยังคงให้การสนับสนุนรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชิน วัตรอยู่จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ คือ การยึดอำนาจการปกครอง ประเทศโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 นำไปสู่การยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งเปิดโอกาสให้ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกเสียงลงประชามติเพื่อให้ความเห็นชอบการนำร่าง รัฐธรรมนูญมาใช้บังคับเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ในวันที่ 19 สิงหาคม 2550

สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการเพิ่มบทบัญญัติหมวด 7 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน เพื่อให้สิทธิแก่ประชาชนในกระบวนการทางการเมืองต่างๆ ดังนี้ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552 : 59)

การเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติในหมวด 3 และหมวด 5 โดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน ตามมาตรา 163

การเข้าชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 20,000 คน ตามมาตรา 164 เพื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาให้วุฒิสภามีมติถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้แก่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองหรืออัยการสูงสุด รวมถึง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินและกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ออกจากตำแหน่ง ด้วยเหตุที่มีพฤติการณ์

- ร่ำรวยผิดปกติ
- ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่
- ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
- ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม
- ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมอย่างรุนแรง

การออกเสียงประชามติของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 165 ในกรณีดังต่อไปนี้

- คณะรัฐมนตรีเห็นว่ากิจการในเรื่องใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน
- กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้มีการออกเสียงประชามติ

นอกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงแล้ว ประชาชนยังมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ เช่น

- สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน (ส่วนที่ 10) รับรองสิทธิของประชาชนในการรับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วย

ราชการ (มาตรา 56) การได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว (มาตรา 57) รวมทั้ง มีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน (มาตรา 58) (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548 : 16)

- สิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว (มาตรา 59)

- สิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค (มาตรา 61)

- สิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (มาตรา 62)

- เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม (ส่วนที่ 11) คุ่มครองเสรีภาพของบุคคลในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ (มาตรา 63) เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น (มาตรา 64) การจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา 65)

- สิทธิชุมชน (ส่วนที่ 12) รับรองสิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ (มาตรา 66) สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน (มาตรา 67)

- สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ (ส่วนที่ 13) ห้ามบุคคลใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 68) และให้สิทธิบุคคลในการ

ต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 69)

- สิทธิมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น (หมวด 14) ได้แก่ สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น (มาตรา 284) สิทธิลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง (มาตรา 285) สิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น (มาตรา 286) ตลอดจน มีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 287)

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังมีบทบัญญัติหมวด 5 ว่าด้วย แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขา อาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น
4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการ ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย ทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่
5. ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ปัญหาที่เป็นอุปสรรคของการมีส่วนร่วม

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิด และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. โครงสร้างกฎหมายและกระบวนการนโยบายยังไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ
3. การขาดแคลนผู้มีทักษะในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. ปัญหาเรื่องวัฒนธรรมการเมืองและความพร้อมของประชาชน
5. ปัญหาด้านความพร้อมของภาครัฐ
6. การไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน ที่จะบอกให้ทราบว่าประชาชนมีส่วนร่วมแล้วหรือยัง หรือหน่วยงานของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทำงานให้ดีขึ้นได้เพราะไม่มีมาตรฐานในการทำงานที่ชัดเจน

ประชาชนกับความจริงจังมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลักการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

เป็นความจริงแห่งชีวิต ของการพัฒนาชุมชนซึ่งยึดถือเป็นสัจธรรม คือ ความเชื่อมั่น และศรัทธาในมนุษยชาติ ว่ามนุษย์ทุกชีวิตมีคุณค่า และมีความหมาย มีศักดิ์ศรี และมีศักยภาพกล่าวคือ มีฐานะแห่งความเป็นมนุษย์ที่ไม่ควรจะได้รับเหยียดหยามดูหมิ่น เหยียดหยามจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง มีความสามารถจากการเป็นมนุษย์ที่ควรได้รับการยอมรับ และทำให้ปรากฏเป็นจริงในทางปฏิบัติจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองดังนั้น การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่แท้จริง คือ หลักประชาชน หมายถึง

1. เริ่มต้นที่ประชาชน โดยยืนจุดเดียวกับประชาชน มองโลก มองชีวิต มองปัญหา จากทัศนะของประชาชน เพื่อให้เข้าใจปัญหา ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เข้าถึงชีวิต จิตใจ ของประชาชน
2. ทำงานร่วมกับประชาชน โดยการคำนึงถึงการที่จำทำให้ประชาชนเข้าใจปัญหา ของตนเองและของท้องถิ่น และมีกำลังใจลุกขึ้นต่อสู้กับปัญหา ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น ย่อมมีหนทางที่จะกระทำได้โดยไม่ยากหากเข้าใจปัญหาและเข้าถึงจิตในของประชาชน

3. ยึดประชาชนเป็นพระเอก โดยประชาชนต้องเป็นผู้กระทำการพัฒนาด้วยตนเองไม่ใช่เป็นผู้ถูกกระทำ หรือเป็นฝ่ายรองรับข้างเดียว เพราะผลของการกระทำการพัฒนา นั้น ตกอยู่ที่ประชาชนโดยตรง ท้องถิ่นโดยตรง ประชาชนเป็นผู้รับโชคหรือเคราะห์จากการพัฒนานั้น

วัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชน จึงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. เพื่อให้มนุษย์เข้าถึงศักยภาพสูงสุดที่ธรรมชาติให้มนุษย์บรรลุถึงขีดความสามารถสูงสุดที่พึงมี

2. เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ผาสุก ให้สุขสมบูรณ์เป้าหมายการพัฒนาชุมชนจึงอยู่ที่ การทำให้ชุมชน (ประชาชน) สุขสมบูรณ์ การทำให้ประชาชนพึ่งตนเอง ช่วยตนเองได้ในการแก้ไขปัญหาส่วนตัว และแก้ไขปัญหาส่วนรวมได้ รวมทั้งในการยังชีพตนเอง หรือการมีงานทำ และยังประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้

หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

จากแนวคิดพื้นฐาน หลักการพัฒนาได้นำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้ 1) ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชนโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุดและต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีความรู้ ความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิดวางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่นด้วยตัวของเขาเอง 2) ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชนยึดมั่นเป็นหลักที่สำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือ สนับสนุนอยู่เบื้องหลังและช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน 3) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิดตัดสินใจวางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่จะทำในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงานอันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม 4) ยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกัน ภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย (คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, 2545 : 20)

สรุป

แนวโน้มของระบอบประชาธิปไตยซึ่งกำลังดำเนินไปในทุกวันนี้ การเพิ่มขึ้นของการให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของรัฐบาลกลายเป็นนิยามของประชาธิปไตย ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมาย หรือเป็นสิ่งที่ต้องกระทำก่อนการตัดสินใจของรัฐบาล รวมทั้งยังถือเป็นเงื่อนไขที่จะต้องจัดให้มีก่อนการพิจารณาให้ทุนในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศของธนาคารโลกและธนาคารอื่นในภูมิภาค นอกจากภาครัฐแล้ว บริษัทเอกชนจำนวนมากได้ดำเนินโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเกี่ยวกับการหาที่ตั้งโครงการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม หรือการเยียวยาแก้ไขแก่ผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้โครงการที่จะจัดทำขึ้นได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากประชาชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน*. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงานและสารสนเทศกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545). *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540: ปัญหาอุปสรรคและทางออก*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพลส.
- จิรวรรณ อินทรีย์สังวร. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสามปี: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแพร่ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย*. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จุฑามาศ ศรีสิริพรพันธ์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชาติ ทรงศิริ. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษากรณีเทศบาลเมืองนครนายก อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายกฉะเชิงเทรา*.

วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชูชาติ กีฬาแปง. (2539). *ทัศนะผู้นำท้องถิ่นต่อองค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาจังหวัด
เชียงราย*. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ.พี.กราฟิค
ดีไซน์ และการพิมพ์ จำกัด.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
(Participatory Democracy)*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

เสรสรร ประเสริฐกุล. (2548). *การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย*.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ภาษิตอีสาน : วิธีชีวิตตามแนวพุทธของชาวอีสาน
**E-San Proverbs : Lifestyle to follow The Guidelines of
Buddhism of E-San Peoples**

พระครูโกศลวิহারคุณ, พระสฤทธิ์ สุมนโน,
พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเสวี, ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ, และสังเวียน สฬาง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phrakru Kosolwiharakhun, Phra Sarith Sumano,
Phramaha Bundit Panditasawee, Thippavit Saichart, and Sangwien Saphang
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : s.dhammadkosa_@hotmail.com

บทคัดย่อ

ภาษิตอีสานนี้เป็นการเตือนใจให้รู้จักวางใจเป็นกลางให้ได้ในสังคมทุกยุคทุกสมัยว่า มั่นย้อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาหรือตามสถานการณ์บ้านเมือง พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ภาษิตอีสานด้านสภาพเศรษฐกิจ ทำให้ชาวอีสานมีความมุ่งมั่น มีความพยายาม มีความอดทนในการประกอบอาชีพด้วยความอดทนและอดออม จึงมีผลต่อความสำเร็จในหลายๆ เรื่องในการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน ภาษิตอีสานด้านการเมืองและการปกครอง มีผลต่อคำเตือนสอนใจให้ค่อยเป็นค่อยไป อย่าทำอะไรลงไปโดยขาดสติปัญหา ขาดการไตร่ตรองหรือขาด การศึกษาข้อมูลนั้นๆ อย่างชัดเจน ภาษิตอีสานด้านชะล่า เป็นภาษิตเตือนใจทั่วไป มีผลต่อการดำเนินชีวิตให้ได้สติให้มีความรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลาว่าตนเอง กำลังคิดอะไร กำลังจะทำอะไร และทำลงไปแล้วจะเกิดผลตามมาอย่างไร ภาษิตอีสานด้าน คำสอนเฉพาะเรื่องมีผลต่อกระทำของชาวอีสานเป็นอย่างยิ่ง ทำให้การดำเนินชีวิตของชาวอีสานให้รู้จักคิดถึงคุณและโทษจากการกระทำของตนเอง ภาษิตอีสานด้านปรีศนาธรรม มีผลต่อชีวิตทำให้ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักไปมาหาสู่ญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูง ไม่ห่างเหินจนเกินไป ถ้าห่างเหินจนเกินไปก็อาจจะทำให้ความคุ้นเคยหรือความสัมพันธ์อันดีงามลดน้อยถอยลงได้ ภาษิต

อีสานด้านปภินนกรรมนี้ มีผลทำให้มีวิถีชีวิตที่งดงาม มีความศรัทธาในพระรัตนตรัย เคารพผู้สูงอายุ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

คำสำคัญ: ภาษิตอีสาน; วิถีชีวิตตามแนวพุทธ; ชาวอีสาน

Abstracts

This E-san Proverbs. It is a reminder to be trustworthy and neutral. The general condition of this society is a reminder to be neutral in the society of all ages, whether it will change over time or the situation. Ready to change in a better way. Economic conditions The E-san people are determined to work hard, endeavor to work with patience and patience. It has resulted in many successes. The life of the people in E-san. Politics and government Effect on the warning to teach the gradual. Do not do anything by lack of consciousness, lack of reflection, or lack of information. The proverbial teachings have a strong influence on E-san people. Make the life of the people of E-san to miss you and blame for their actions. The motto of the Proverbs is to make life unselfish. Get to know your relatives or friends. Not too distant. If it is too distant, it may make the familiar or a good relationship will reduce. This puzzle game. The result is a beautiful way of life. Have faith in the gemstone. Respect the elderly Honor each other There are sacrifices for the collective benefit.

Keywords: E-SAN Proverbs; Lifestyle to follow the guidelines of Buddhism; E-san peoples.

บทนำ

จากอดีตจนถึงปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวอีสานส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากคำสอนในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะนักปราชญ์ของชาวอีสานในอดีต ท่านได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมจนเข้าใจและแตกฉาน ในขณะเดียวกันท่านเองก็ได้ใช้ความรู้ที่ได้จากคำสอนของพระพุทธเจ้า มาประพันธ์เป็นคำสอนเพื่อให้เข้าใจง่ายสำหรับคนท้องถิ่น ได้เกิดการเรียนรู้แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม จึงทำให้บทประพันธ์นั้นกลายเป็นคติสอนใจในลักษณะของภาษิตอีสาน ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นบรรทัดฐานทางสังคมอีกอย่างหนึ่งที่ผู้เฒ่าผู้แก่จะต้องบอกลูกสอนหลานจากคำสอนที่เป็นภาษิตในชีวิตประจำวัน เพื่อให้บุตรหลานของตนเองอยู่ในโอวาทคำสอนในทางพระพุทธศาสนา วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรหรือคำพูดที่เป็นภาพยกลอน (ผะหา) ได้นั้น ล้วนแล้วแต่เกิดจาก

แรงบันดาลใจในความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาของคนในสังคมอีสาน ภาษิตจึงเป็นคำพูดของชาวอีสานที่นิยมใช้นำมาเป็นคติเตือนใจในการสั่งสอนให้คนเป็นคนดี อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลายาวนาน ที่สะท้อนให้เห็นความเก่งกล้าและฉลาดมีความสามารถกล้าสู้ของผู้ที่ได้รับและสืบทอดมาจนถึงคนปัจจุบันและได้มาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของชาวอีสาน ในด้านต่างๆ ไปแล้ว (บุญเกิด พิมพัวร์เมธากุล, 2544 : 79)

ในที่สุดก็กลายมาเป็นภาษาภาษิตที่มีบทบาทต่อชนรุ่นหลังสืบมา ถือเป็นเอกลักษณ์และเป็นมรดกอันล้ำค่าได้ตกทอดมาถึงคนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้าภูมิหลังของภาษาวรรณคดี วรรณกรรมของปราชญ์ชาวอีสาน เพื่อจะได้นำมาเป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดความสมดุลกับสถานการณ์ของโลกได้เป็นอย่างดี นับว่าเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทหนึ่งที่เป็นคติสอนใจชนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี โดยแฝงไว้ด้วยหลักปรัชญาชีวิตมาแต่โบราณจะใช้ภาษาเจรจาที่ไพเราะงดงาม มีลักษณะเป็นบทร้อยกรองที่มีทั้งเรียบง่ายและแฝงความหมายด้วยสัญลักษณ์อันลุ่มลึกของคำพูดในหลักปรัชญาของชาวอีสาน หรือคำว่า “ภาษิตอีสาน” นั้นเอง

ความหมายและความสำคัญของปรัชญาอีสาน

ความหมายของคำว่า ฆะหยา

คำว่า ภาษิต เป็นภาษาที่คนในภาคอีสานซึ่งสืบเชื้อสายมาจาก ลาว อาณาจักรล้านช้าง ใช้พูดจากัน เพื่อแสดงถึงภูมิปัญญาของผู้พูด

รากศัพท์ของคำว่า ภาษิตอีสาน มาจากคำว่า ปรัชญาหรือฆะหยาหรือปัญญา ในภาษาบาลี หรือคำว่า ปรัชญา ในภาษาสันสกฤต แต่เมื่อมีคนเชื้อชาติลาวนำเอาคำว่า ปรัชญา มาใช้พูดในภาษาของตน จึงเปลี่ยนคำควบกล้ำ คือ ปร เป็น เสียง ผ ซึ่งมียหลายคำเช่น เปรต คนอีสานใช้ ผัด โปรต เป็น โผต เป็นต้น (บุญเกิด พิมพัวร์เมธากุล, 2544 :63)

ดังนั้น คำว่า **ปรัชญา** น่าจะเป็น ปัญหา หรือ ฆะหยา ตามหลักการออกเสียงอักษรนำ

คำว่า **ปัญญา** ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำแปลไว้ว่า น.ความรู้ , ความรู้ทั่วไป ความฉลาด เกิดแก่การเรียนและความคิด ส่วนคำว่า ปรัชญา ให้คำแปลไว้ว่า น. วิชาที่ว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความเจริญ

2.2 ความสำคัญของภาษิตอีสาน

จารุวรรณ ธรรมวัตร ได้กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับภาษิตอีสานไว้ในหนังสือคติชาวบ้าน อีสานว่าเป็นงานรวบรวมข้อมูลทางคติชาวบ้านอีสานประเภทต่างๆ เช่น ประเพณี ภาษิต สำนวนคำพูด ปริศนาคำทาย ความเชื่อ การละเล่นพื้นเมือง ภาษาถิ่น นิทานชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งในบทที่ 2 ได้กล่าวถึง ภาษิตสำนวนอีสานได้กล่าวถึง 3 ประเภท คือ ภาษิตอีสานที่เป็นคำกลอนล้วน ภาษิตกึ่งยาว และภาษิตอวยพร พร้อมกับยกตัวอย่างข้อมูลประกอบ (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2545 : 10)

บุญเกิด พิมพ์วรรณเมธากุล ได้กล่าวถึงเรื่องภาษิตอีสานไว้ในหนังสือเรื่องพระยาภูมิปัญญาของคนล้านช้างและไทอีสานว่า เป็นการเก็บรวบรวมพระยาอ้อย พระยาเกี้ยว พระยาภาษิต และพระยาปรัชญาชีวิต ซึ่งเป็นการถ่ายทอดปรัชญาของคนอีสานให้เห็นถึงความเจริญทางวัฒนธรรมทางภาษา (บุญเกิด พิมพ์วรรณเมธากุล, 2544 : 73)

ชอบ ดีสวนโคก ได้กล่าวถึงเรื่องภาษิตอีสานไว้ในหนังสือเรื่องคำหลายความว่าเป็นหนังสือที่รวบรวมวัฒนธรรมอีสานในหลาย ๆ เรื่อง ได้แก่ พระยาโตงโตย ประเพณีอีสานในอดีตสู่ปัจจุบัน ความเชื่อของชาวอีสาน คำแปลภาษาถิ่นอีสาน คำเพี้ยน และการงาน (ชอบ ดีสวนโคก, 2547 : 18)

อุดม บัวศรี ได้กล่าวถึงเรื่องภาษิตไว้ในหนังสือ พระยาก่อมปรัชญาชีวิตอีสานว่า ถือว่าเป็นการรวบรวมข้อมูลเรื่องปรัชญาชีวิตอีสาน แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการอยู่ การกิน การใช้ การละเล่นต่างๆ การเปรียบเทียบ หรือปริศนาภาษิต ทำให้มีข้อมูลหลักฐานในการศึกษาค้นคว้าในเรื่อง ภาษิตพระยาได้ดี ตลอดทั้งสืบค้นเพื่อให้ไปถึงพระยาที่ละเอียดลึกซึ้งกว่านี้ได้ นอกจากนี้ยังได้แสดงทัศนะถึง “อีสาน” ไว้ในหนังสือ วัฒนธรรมอีสานว่า แม้เราจะมองเห็นสภาพแห่งแล้งอยู่ทั่วไปแม้ในปัจจุบันนี้ก็จริง แต่หลักฐานทางโบราณคดีกลับชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า อีสานเคยเป็นแหล่งอารยธรรมที่รุ่งเรืองมาแล้วกว่า 5,000 ปี และคาดว่าบรรดาวัตถุทางอารยธรรมเหล่านี้ส่วนมากมนุษย์ได้ผลิตขึ้นเองบนผืนแผ่นดินแห่งนี้ โดยปราศจากอิทธิพลของมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ และผนึกกับสติปัญญาสร้างสรรค์อารยธรรมจนตกเป็นมรดกสืบทอดมาให้เราได้ศึกษาอีสานจึงไม่ใช่สังคมล้าหลังและมีใช้สังคมที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวไร้จิตสำนึกแห่งการสร้างสรรค์ในอดีตอย่างที่เคยกล่าวขานกันไว้อย่างผิด ๆ (อุดม บัวศรี, 2546 : 57)

ปรีชา พิณทอง ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ ภาษิตอีสาน ไว้ในหนังสือภาษิตโบราณ อีสานว่า ภาษิตอีสานเป็นคำพูดของวีรบุรุษ บุคคลสำคัญ อีกนัยหนึ่งก็คือ รูปภาพของวัฒนธรรมแห่งชาตินั้นเอง ภาษิตโบราณอีสานและภาษิตนั้นมีความหมายลึกบ้าง ตื้นบ้าง หยาบก็มี ละเอียดบ้างก็มี เช่น “กินข้าวโต โสความเพิน” อย่างนี้เป็นต้น ถ้าท่านอ่านไปพบ ภาษิตที่หยาบ ๆ โปรดได้เข้าใจว่าคนโบราณสอนแบบตาเห็น นอกนั้นท่านยังจัดภาษิตโบราณ อีสานไว้เป็นหมวด ๆ ดังนี้ หมวดกิน ทุกข์ สุข คน การงาน ความไม่ประมาท ความประมาท บุญ บาป การศึกษาและหมวดเบ็ดเตล็ด (ปรีชา พิณทอง, 2534 : 97)

ลักษณะและประเภทของภาษิตอีสาน

ลักษณะของภาษิตอีสานที่เป็นพะยา

พะยา พุดจากัน เพื่อเป็นสื่อในการติดต่อซึ่งกันและกัน เรียกว่า **การจ่ายพะยา** หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนปัญญาก่อนไม่สามารถพุดจตอบโต้ได้ ก็แสดงว่าฝ่ายนั้นมีภูมิปัญญา ต้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง

คำพะยา ที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันเช่น คำพะยาที่เกี่ยวกับการถามข่าวคราว สารทุกข์สุกดิบถามถึงบ้านถึงช่องที่อยู่อาศัย ถามถึงพ่อแม่ พี่น้อง และถามถึงสถานภาพทางครอบครัวว่ายังโสดอยู่หรือเปล่านั้น มีคนรักหรือยัง อะไรทำนองนี้ (จิรภัทร แก้วแก้ว , 2541 : 19) คำที่จะถือได้ว่าเป็น “คำพะยา” นั้น ต้องเป็นหม่คำซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีลักษณะคล้องจองกันในเชิงสัมผัสฟังแล้วรื่นหู
2. มีความหมายล้าลึก
3. เป็นหม่คำที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและปรัชญาในการดำรงชีวิต
4. เป็นหม่คำที่แสดงออกในเชิงการมีไหวพริบ ปฏิภาณของผู้พูด

ประเภทของภาษิตอีสานที่เป็นคำพะยา

พะยาย่อย เป็นคำคำผญาที่ผู้คนใช้กันอยู่ทั่วไปในเหตุการณ์ประจำวันต่างๆ เช่น การถามข่าวคราว ถามถึงที่อยู่อาศัย ถามแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งคำผญาเหล่านี้ไม่สามารถจะนำไปรวบรวมกับหมวดคำคำผญาอื่นๆ ได้ ตัวอย่าง เช่น เห็นว่าเวียงจันทน์เส้า สาวเอยอย่าฟ้าว่า มันลิโป้บาดหล่า แดงข้างหน่วยพาย

คำผะพญาเกี้ยว เป็นคำผะพญาที่ใช้พูดจาเพื่อเกี้ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาวหรือระหว่างหญิงกับชายที่จะสื่อกันในทางซู้สาว ตัวอย่างเช่น

(ข) อ้ายอยากมีปีกคือนก崗 ออยากมีหางคือนกกี๋ บินพัวมาพัวฮวมแลง
สู่มือแหล่ว

(ญ) ลมพานต้องตองเกย่านบ่อแน่ ลมพานต้องตองแต่ แน่บ่นอ เป็น
ต้น

คำผะพญาภษิต เป็นคำผะพญาที่มีเนื้อหาเป็นคำสอน เพื่อให้ผู้ฟังนำไปเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนแล้วจะได้มีความสุขความเจริญ ตัวอย่างเช่น

ความฮู้น้อยอย่าอ่านคองเมือง ผัวเพิ่นยังอย่าซันเป็นซู้ (จากกาพย์ปู้สอนหลาย)

ซั่มน้ำบ่ท่อนปดซั้ว มีผัวแล้วอย่าลิมบุนคุณพ่อแม่ (จากกาพย์ย่ำสอนหลาน)

คำผะพญาปรัชญาชีวิต เป็นคำผะพญาที่บ่งบอกถึงสภาพของสังคมเศรษฐกิจการเมืองและหลักในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งคำผะพญาประเภทนี้จะมีสอดแทรกอยู่ในหนังสือวรรณคดีต่างๆ ของภาคอีสาน เช่น หนังสือ เสียวสะหวาด หนังสือลิบปู้สุญ เป็นต้น ฯลฯ ตัวอย่าง เช่น

อัตสะจันใจกึ่ง กุมกินปาบีกใหญ่ ปาชีวไลสวบเซ่ หนีไปลื้ออยู่ลืบหิน

คำผะพญาถ้อม เป็นคำผะพญาที่ไม่ยาวนาน และไม่สั้นนัก แต่เป็นคำผะพญาที่ได้ใจความสมบูรณ์ที่กะทัดรัด อันเป็นการบ่งบอกถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวอีสาน ในด้านเกษตร สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง จะสอดแทรกข้อคิดคำคม ในหนังสือ “คำผะพญาถ้อม” ของ อุดม บัวศรี (2546 : 48) เช่น กินมำมาบ่คำเบ็งท้อง, กินพวมฮ้อน พ้อนพวมเมา, กินข้าวโต โสความเผิ่น, กินแมนปาก ยากแมนท้อง เทียวซี้แมนขา เป็นต้น

กินมำมาบ่คำเบ็งท้อง

ศัพท์ กินมำมา คือ กินไม่หยุด

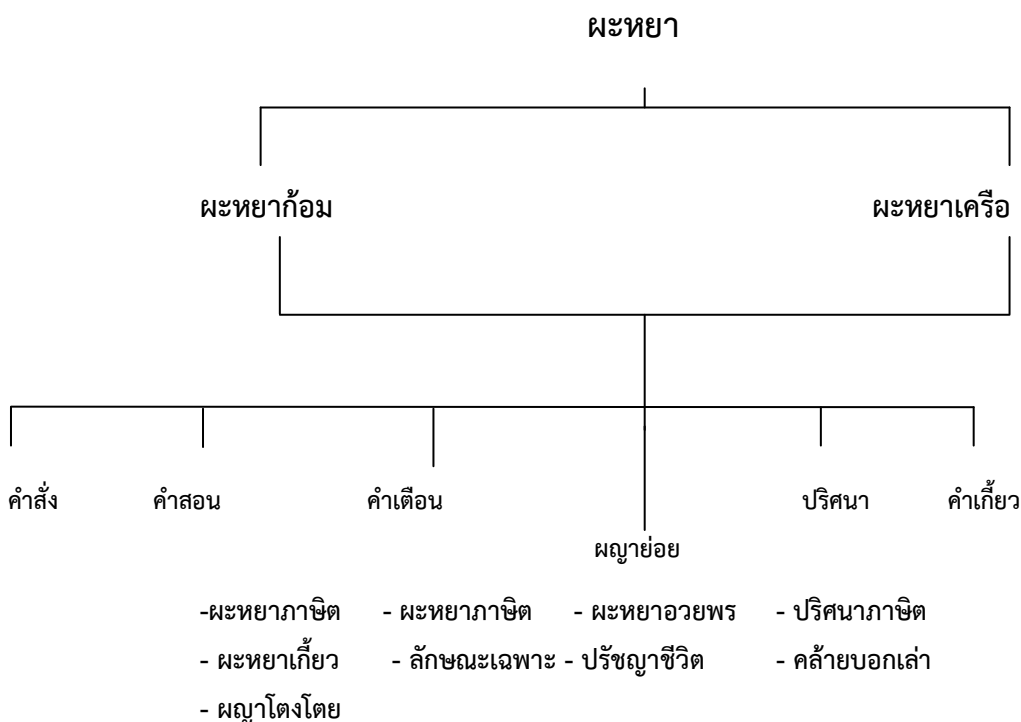
บ่ คือ ไม่

คำเบ็ง คือ คลำดู, ลูบดู, จับดู

ความหมาย คนที่กินไม่รู้จักประมาณท้อง ปากมีแต่กิน ไม่เคยคลำดูท้องว่าเต็มแล้วหรือยัง สักวันหนึ่งท้องจะแตก เปรียบกับคนที่ทำอะไรไม่รู้จักประมาณตนเอง ไม่รู้จักความพอดี ความเหมาะสม

คำกลอน	กินอะไรไม่รู้จักประมาณ	กินล้างกินผลาญทุกที
	เป็นวิสัยคนไม่ดี	จะมีวันที่ท้องต้องเสียใจ
	เหมือนคนผู้ประกอบการ	ไม่รู้จักประมาณถึงรายได้
	บุกลุยเดินหน้าตลอดไป	จะถึงวันเสียใจในชีวิต

แผนผังแสดงประเภทพระหยา

แผนภาพที่ 1แสดงแผนผังแสดงประเภทพระหยา

ภาชิตอีสานที่เป็นคำพระหยาในวิถีชีวิตของชาวอีสาน

คำพระหยา เป็นคำที่มีความหมายที่เป็นปรัชญา เพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเป็นคำพระหยาที่มีความหมายลึกซึ้ง ดังนั้น ในเรื่องนี้จึงเพิ่มความหมายแฝงเร้นไว้เพื่อให้การศึกษาในเรื่อง พระหยาภาชิตซึ่งเป็นกรณีปริศนาภาชิตให้สมบูรณ์เข้าใจความหมายของแต่ละข้อความให้กระจ่างยิ่งขึ้น เพราะถ้าแปลตามตัวอักษรอย่างเดียวความหมายจะเป็นอีกอย่างหนึ่ง อาจไม่ได้รรถรสบทความ

พะหย่า ประเภทนี้ จะมีปรากฏแทรกอยู่ในหนังสือวรรณกรรมต่าง ๆ ทางภาคอีสานและของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่น หนังสือเสียวสวาสดี สังข์ศิลป์ชัย ลีบบ่สูญ ฯลฯ แบ่งออกเป็นหมวด ได้ดังนี้

1. ภาษิตอีสานที่เป็นคำพะหย่าว่าด้วยสภาพทั่วไปของสังคม

บัดนี้กาละนับมือส่วย หลายปีเป็นอันต่างมาแล้ว พะหากเทตไว้ พายส่วยสาตสะหนา

คำแปล บัดนี้วันเวลานับวันจะเรียวลงเมื่อปีเดือนเปลี่ยนแปลงไป ความอาเพศต่างๆ ก็เกิดขึ้น ในช่วงเวลาตอนปลายของพระพุทธศาสนา

ความหมายแฝงเร้น “สภาพของสังคมเก่าที่เนาหมื่นกำลังจะหมดสิ้น สังคมใหม่ที่ดีกว่ากำลังจะเกิดมาแทน

การใช้ นำไปเป็นข้อเตือนใจว่าสภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อชีวิตที่ดีขึ้นตลอดเวลา

พะหย่าว่าด้วยสภาพทั่วไปของสังคมนี้เป็นการเตือนใจให้รู้จักกว้างใจเป็นกลางให้ได้ในสังคมทุกยุคทุกสมัยว่ามันย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาหรือตามสถานการณ์บ้านเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง สังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม เมื่อได้ฟังคำพะหย่านี้จากผู้ใหญ่หรือผู้เฒ่าผู้แก่เป็นเครื่องเตือนใจแล้ว ก็ย่อมจะทำให้ชาวอีสานรู้เท่าทันเหตุการณ์ต่างๆ ได้ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยยังคงมีฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองอยู่

ภาษิตอีสานที่เป็นคำพะหย่าว่าด้วยสภาพเศรษฐกิจ

ทุกเพิ่นบ่ว่าดี มีเพิ่นจ้งว่าพื่อน้อง ลุงป่าจ้งว่าหลาน

คำแปล ยามเราจนไม่มีคนเขายกย่องว่าเราดี แต่ถ้าเรามั่งมีคนเขาจึงจะพากันยกย่อง พื่อน้องลุงป่าจ้งจะยอมรับว่าเป็นลูกเป็นหลาน

ความหมายแฝงเร้น ยามยากจนจะเป็นที่ถูกละเลยของคนทั่วไป รวมถึงญาติของตนเองด้วย

การใช้ ใช้เป็นสติสอนใจให้รู้จักสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของตน และครอบครัวให้มั่งมีจึงจะได้รับการยอมรับนับถือของคนในสังคมนั้นๆ

หมายความว่าด้วยสภาพเศรษฐกิจที่มีต่อพฤติกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมของชาวอีสาน คือ ทำให้ชาวอีสานมีความมุ่งมั่น มีความพยายาม มีความอดทนในการประกอบอาชีพด้วยความอดทนและอดออม เพราะมีความเชื่อว่าถ้าหาตนเองมีฐานะยากจนหรือไร้เงินทองแล้ว ก็อาจจะใช้ชีวิตอยู่ที่แร้นแค้น ไม่สะดวกสบาย ญาติพี่น้องหรือคนอื่นจะดูถูกเหยียดหยามเอาได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นต่างคนก็ต่างต้องพยายามดิ้นรนเพื่อสร้างฐานะของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคม หรือญาติพี่น้องยอมรับ จึงจะถือว่าเป็นคนที่มีความสามารถมีฐานะครอบครัว คำผะพยาเรื่องนี้จึงมีผลต่อความสำเร็จในหลายๆ เรื่องในการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน

ภาคีสานที่เป็นคำผะพยาว่าด้วยการเมืองและการปกครอง

สนใจท้าว ไฉยาวซ้อหล่อ มันทากขาวจ้งหม้อ ด่าปี่จ้งปูน

คำแปล ถ้าหากจะให้ถูกใจเขาแล้ว เขาเป็นคนใจกว้างที่เห็นแก่ตัว (ไฉยาวซ้อหล่อ) เป็นคนขูดมึงหม้อ และเป็นคนด่าดั่งปูน (ขาว)

ความหมายแฝงเร้น นักปฏิวัติสังคมนั้น เมื่อเข้าไปอยู่ในสังคมเก่าที่เน่าเหม็นจะต้องปรับตัวปิดบังซ่อนเร้นตัวเอง เพื่อให้สามารถทำงานด้านปฏิวัติได้ ดังนั้นพฤติกรรมบางอย่างที่เขาแสดงออกในระยะที่ยังไม่สามารถทำการปฏิวัติสังคมนำสำเร็จ จึงขัดแย้งกับความรู้สึกในจิตใจของเขาอยู่ตลอดเวลา

การใช้ ใช้เป็นคติเตือนใจของนักปฏิวัติสังคมนำต้องปิดบังซ่อนเร้นความรู้สึกที่แท้จริงของตนได้ตลอดเวลา เพื่อปรับตนให้มีชีวิตอยู่รอดในสังคมเก่าที่เน่าเหม็น เพื่อจะเปลี่ยนสภาพสังคมนำไปสู่สังคมนำอุดมคติหรือยุคพระศรีอารยณ์นำเอง

หมายความว่าด้วยการเมืองและการปกครองเรื่องนี้ ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมนำ ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงระบบของสังคมนำ ที่ก้าวกระโดดไปสู่สังคมนำใหม่ แต่ในขณะที่เดียวกันในสังคมนำใหม่นำก็ยังเต็มไปด้วยปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาให้สำเร็จได้ ดังนั้นจึงเป็นคำเตือนสอนใจให้ค่อยเป็นค่อยไป อย่าทำอะไรลงไปโดยขาดสติปัญญาขาดการไตร่ตรองหรือขาดการศึกษาข้อมูลนั้นๆ อย่างชัดเจน เพราะถ้าหาไม่เชื่อคำสอนนี้ก็จะพบเจอปัญหาและอุปสรรคมากมายจนกลายเป็นว่าตนเองก็ต้องจมอยู่กับปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้รวมทั้งตนเองก็จะรู้สึกไม่มีความสุขใจที่ต้องหรือตนเองไปวันๆ เพื่อทำตนเองให้อยู่รอดได้ในสถานการณ์ที่ฝืดเคืองหรือติดขัดในทุกๆ ด้าน

ภาชิตอีสานที่เป็นคำหยาเตือนใจทั่วไป**เป็นคนให้ทำเนียมคือนกเง้า บาดว่าบินแผ่นผ่าย ขาวแจ้งตั้งนกกยาง**

คำแปล เกิดเป็นคนทำตนเหมือนนกกกระเง้า แต่พอเวลาบินขึ้นฟ้า คนจึงมองเห็นสี
ขาวเหมือนนกกกระยาง

การใช้ ใช้สอนให้รู้จักทำตนเป็นคนนอบน้อมถ่อมตัว ดำเนินชีวิตให้เรียบง่ายแต่ถึง
เวลาที่จะแสดงความสามารถก็ให้ทำเต็มที่

หมายความว่าด้วยเรื่องภาชิตเตือนใจทั่วไปนี้ ถือว่าเป็นคำเตือนให้ได้สติให้มีความรู้สึกตัว
อยู่ตลอดเวลาว่าตนเองกำลังคิดอะไร กำลังจะทำอะไร และรู้ตัวทั่วพร้อมอยู่ตลอดเวลาว่าทำ
ลงไปแล้วจะเกิดผลตามมาอย่างไร ในขณะที่เดียวกันก็มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางกาย
คือ ทำให้คนอีสานมีความอ่อนน้อมถ่อมตัว มีสัมมาคารวะ ไม่เป็นคนแข็งกระด้าง เป็นคนที่
รู้จักเสียสละ มีจิตใจที่ดีงาม ไม่กดขี่ข่มเหงกัน ชอบที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงถือ
ได้พะยาที่ว่าด้วยเรื่องนี้มีผลทำให้คนอีสานเป็นคนที่มั่นน้ำใจดีงาม พุดจาสุภาพอ่อนโยน
กิริยาท่าทางอ่อนน้อมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ภาชิตอีสานที่เป็นคำหยาเฉพาะเรื่อง

**ของดีนี้คนทำยากยิ่ง ของชี้ย้ายทำได้ชัวร์วัน เงินค่าแก้วของแพงหายาก เม็ดดินเม็ด
ขायมีบ่แพ้ว ขนถึมบ่ถอง (ย่าสอนหลาน)**

คำแปล ความดีทำได้ยาก ส่วนความชั่วทำได้ทุกๆ วัน เงินทองคำ เพชรเป็นของมีค่า
ราคาสูง หาได้ยากมาก ส่วนเมล็ดดินเมล็ดทรายหาได้ง่ายและมีมาก ขนทิ้งเท่าไรก็ไม่รู้จักหมด

การใช้ เป็นคติสอนใจตนเองว่า ความดีทำได้ยากส่วนความชั่วทำได้ง่าย เหมือนของ
ดีมีราคาย่อมหายาก

**คันสิไปทางหน้าให้เหลียวหลังเบ็งสาก่อน คันมะลูตทุตเท่าเขาถ่อนอย่าไป (ย่า
สอนหลาน)**

คำแปล ก่อนจะไปข้างหน้าเหลียวดูข้างหลังก่อน ถ้าไม่สะดวกใจ ไปแล้วจะเกิด
ปัญหาต่างๆ ก็อย่าไป

การใช้ ใช้เตือนใจให้คิดอย่างรอบคอบก่อนลงมือทำงาน

อิทธิพลที่ว่าด้วยเรื่องภาชิตที่เป็นคำสอนเฉพาะเรื่องทั้งสองคำนี้นับเป็นคติธรรม
สอนใจที่สามารถนำไปใช้ได้สำหรับคนทุกเพศทุกวัน เพราะผญาสองคำนี้เองที่มีผลต่อกาย

กระทำของชาวอีสานเป็นอย่างยิ่ง ทำให้เข้าใจในชีวิตจริงว่าการกระทำความดีนั้นทำยากยิ่ง ส่วนการกระทำความชั่วนั้นง่าย การกระทำความชั่วนั้นไม่ค่อยมีค่าเหมือนกับเม็ดดินเม็ดทรายที่มีอยู่ในทุกที่ แต่การกระทำคุณงามความดีนี้เปรียบเสมือนของมีค่าคือเพชรพลอยและทองคำ ดังนั้น ฝนาเรื่องนี้จึงมีผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวอีสานให้รู้จักคิดถึงคุณและโทษจากการกระทำของตนเอง

ภาษิตอีสานที่เป็นคำปริศนาธรรม

แก้วบ่ผัดสามปีเป็นแห่ ฟืน้องบ่แห้วสามปีเป็นเผิน

บรรดาแก้วที่มีราคาอันมีแก้ว มุกดา มณี ไพฑูรย์ แก้วเหล่านี้ถือเป็นของดีมีราคา ค่างวด ผู้ที่ประดับด้วยแก้วเหล่านี้ถือว่าเป็นคนที่มีฐานะและสวดสดงดงามด้วย ส่วนแก้วอีกประเภทหนึ่งก็คือพระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แก้วสามดวงนี้จะประสมมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ ถ้าไม่ประพฤติปฏิบัติตามก็ไม่มีประโยชน์ต่อบุคคลนั้น ในทำนองเดียวกันฟืน้องที่เกิดในครรภ์เดียวกัน ถ้าไม่ติดตามตามถึงกัน ไม่ไปมาหาสู่กันชั่วเพียงเวลาสามปี ความเป็นฟืน้องก็จะเป็นน่องก็จะจัดจางเป็นคนอื่นไปก็ได้

ดั่งคากลอนที่ว่า การผูกพัน น้ำจืด ฐานมิตรญาติ

อย่าให้ขาด ติดต่อ พอเหมาะสม

แม่ห่างเหิน เกินนั้ก จักระทม

ให้ชื่นชม ผลักดัน ผันแปรไป

คำว่า ผัด แปลว่า ชัด, ทำให้สดใสเป็นเงา

หินแห่ แปลว่า หินลูกรัง

แห้ว แปลว่า แวะ, เยี่ยมเยือน

เผิน แปลว่า ผู้อื่น, คนอื่น

ฟืน้อง แปลว่า ญาติ (ฟืน้อง สำเนียงอีสานว่า ฟีน้อง)

ผะพหายว่าด้วยเรื่องปริศนาภาษิตนี้ก็ถือเป็นอีกคำสอนหนึ่ง ที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของชาวอีสาน ที่สอนให้เป็นคนมีน้ำใจ ไม่เห็นแก่ตัวกลัวเสียเปรียบ รู้จักไปมาหาสู่ญาติฟืน้องหรือเพื่อนฝูง ไม่ห่างเหินจนเกินไป เพราะถ้าห่างเหินจนเกินไปก็อาจจะทำให้ความคุ้นเคยหรือความสัมพันธ์อันดีงามจะลดน้อยถอยลง เรื่องนี้มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอีสานอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะอยู่ใกล้หรือไกล เมื่อมีเวลาอำนวยหรือสะดวกก็จะชวนญาติฟืน้องไปเยี่ยม

ญาติผู้ใหญ่กันเป็นประจำ ลูกหลานก็จะกลับไปเยี่ยมพ่อแม่ในช่วงเทศกาลสำคัญๆ เช่น
เข้าพรรษา ออกพรรษา บุญกฐิน สงกรานต์ เป็นต้น

ภาษิตอีสานที่เป็นปกิณกรรม

อยากกินข้าวให้ปลูกใส่ผลานหิน

คำว่า “อยากกินข้าวให้ปลูกใส่ผลานหิน” คำว่า **ปลูกข้าว** ในที่นี้หมายถึงการ
บำเพ็ญทาน ศีล ภาวนาและ คำว่า “**ผลานหิน**” หมายถึง พระพุทธศาสนา การปฏิบัติให้
ถูกต้องตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อีกนัยหนึ่ง คำว่า “**ปลูกข้าว**” หมายถึง การทำบุญ
ตักบาตรกับพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการรักษาศีลและการเจริญภาวนา
ส่วนคำว่า “**ผลานหิน**” หมายถึง บาตรที่ทำมาจากเหล็กหรือแสตนเลสเป็นภาชนะสำหรับใส่
อาหารของพระภิกษุสามเณร ดังนั้น คำว่า **อยากกินข้าวให้ปลูกใส่ผลานหิน** หมายถึง การ
บำเพ็ญบุญกุศลคุณงามความดีในพระพุทธศาสนา เพื่อชำระล้างความชั่วในจิตใจกล่าวคือ
ความโลภ ความโกรธ ความหลงให้เบาบางหรือให้หมดไป เป็นการขจัดปัดเป่าความเศร้า
หมองของจิต สามารถชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ปราศจากกิเลสเครื่องยังจิตให้เศร้าหมอง
ยังผลให้จิตใจเกิดความสุขอย่างแท้จริง การทำบุญตามหลักพุทธศาสนา ต้องเข้าใจและทำ
ด้วยความมั่นใจ เพราะบุญเป็นชื่อของความสุข เป็นกุศล เป็นความดี หรือเป็นกรรมดี แม้
บางครั้งจะสิ้นเปลือง เหน็ดเหนื่อยลำบาก และใช้เวลานานเพียงไร ก็ยินดีทำ เพราะเห็นชัดว่า
การทำบุญนี้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นเป็นอันมาก

หลักของการบำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา เรียกว่า “**บุญกิริยาวัตถุ**” มี 3
ประการใหญ่ๆ คือ การให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา

ทาน จำแนกออกเป็น 3 ประการย่อยคือ

1. ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน
2. ปัตติทานมัย บุญสำเร็จด้วยการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้อื่น (แม่เมตตา)
3. ปัตตานุโมทนามัย บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ (ยินดีในกุศลของ
ผู้อื่น)

ศีล จำแนกออกเป็น 3 ประการย่อยคือ

1. ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล
2. อปจายนมัย บุญสำเร็จด้วยการอ่อนน้อมถ่อมตน
3. เวยยาวัจจมัย บุญสำเร็จด้วยการช่วยเหลือกิจการงานที่ชอบ

ภาวนา จำแนกออกเป็น 3 ประการย่อย คือ

1. ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการภาวนา
2. ฌัมมัสสวนมัย บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม
3. ฌัมมเทสนามัย บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม

ถ้าอยากเห็นก้อนเมฆให้หมอบลงสา

คำว่า “ถ้าอยากเห็นก้อนเมฆให้หมอบลงสา” หมายถึง ความอ่อนน้อมถ่อมตัว รู้จักกราบไหว้มีสัมมาคารวะต่อบุคคลอื่น ไม่เป็นคนแข็งกระด้าง และที่สำคัญให้มีความเคารพอ่อนน้อมต่อพระรัตนตรัยซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสูงสุดเปรียบเทียบได้ดั่งก้อนเมฆสีขาวบริสุทธิ์ลอยอยู่บนท้องฟ้า พระรัตนตรัยก็เช่นเดียวกันถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สูงส่งควรแก่การสักการะบูชาอย่างยิ่ง เช่น **การสักการะพระพุทธรูป** หมายถึงการกราบไหว้พระคุณ 3 ประการของพระพุทธรูปเจ้าคือ พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ โดยการใช้รูป 3 ดอก เป็นสัญลักษณ์การบูชา **การสักการะบูชาพระธรรม** หมายถึงการกราบไหว้คุณของพระไตรปิฎกกล่าวคือ พระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม ที่ขจัดความมืดให้แสงสว่างทางปัญญา โดยการใช้เทียน 2 เล่ม เป็นสัญลักษณ์การบูชา ส่วน **การสักการะพระสงฆ์** หมายถึงการกราบไหว้พระคุณของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติปฏิบัติชอบ โดยการใช้ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์การบูชา

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสอนเรื่องความอ่อนน้อมถ่อมตน (การหมอบหรือการกราบไหว้) จัดเป็นบุญประการหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “อปายนมัย” เพราะจิตไม่แข็งกระด้าง แต่การอ่อนน้อมนั้นต้องอ่อนน้อมต่อบุคคลที่ควรอ่อนน้อม ท่านเรียกว่า “วุฒิบุคคล” ซึ่งมีอยู่ 3 ประเภท คือ **วัยวุฒิ** คือคนที่แก่กว่าเรา เช่น พี่ ป้า น้า อา ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่า เป็นต้น **ชาติวุฒิ** คือคนที่กำเนิดสูงกว่าเรา เช่น พระมหากษัตริย์ พระราชาธิราช พระราชาธิดา คนเหล่านี้แม้จะมีอายุน้อยกว่าเรา แต่ชาติตระกูลสูงก็ควรแสดงความเคารพ เพราะเป็นไปเพื่อความเจริญ และ **คุณวุฒิ** คือ คนที่มีคุณธรรมสูงกว่าเรา เช่น พระภิกษุสามเณร แม้จะมีอายุน้อยกว่าเราก็ควรนอบน้อมถ่อมตนต่อท่าน เพราะท่านมีคุณธรรมคือ มีศีลสูงกว่าเรา หรือคนที่มีบุญคุณต่อเรา เช่น พ่อ แม่ หรือครูอาจารย์ เพราะท่านมีคุณต่อเรา หรือต่อสังคม (เปโมนุสรณ์, 2545 : 13)

การอ่อนน้อมถ่อมตนต่อวุฒิบุคคล 3 ประเภทดังกล่าวมาแล้ว ด้วยการกราบไหว้ ลูกรับ หรือพูดจาแสดงสัมมาคารวะ หรือให้เกียรติท่าน เป็นต้น จัดเป็นการทำบุญอีกชนิดหนึ่งในพระพุทธศาสนา ย่อมได้รับความสุข ความเจริญในชีวิตได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “อะภิวาทะนะ

สาลีสสะ นิจจัง วุฑฒาปจายีโน จัตตารโธ ธัมมา วัตถมันติ อายุ วัณโณ สุขัง พะลัง” ความว่า “พร 4 ประการ คือ อายุยืน ผิวพรรณผ่องใส การมีความสุขกายและสุขใจ การมีกำลังกาย กำลังใจ ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีการกราบไหว้เป็นปกติ (เป็นประจำ) ประพฤติอ่อนน้อมต่อ วุฒิบุคคล (ผู้ใหญ่) อยู่เป็นนิตย์”

สำหรับอิทธิพลว่าด้วยเรื่องปริศนาคำชะงาธรรมนี้ เป็นที่ยอมรับกันโดยมากใน สังคมชาวอีสาน ว่าการดำเนินชีวิตประจำวันได้รับอิทธิพลมาจากชะงาเหล่านี้เป็นอย่างดี ทำให้มีวิถีชีวิตที่งดงาม มีความศรัทธาในพระรัตนตรัย เคารพผู้สูงอายุ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัวไม่กลัวเสียเปรียบ ดังนั้นวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ก็อาศัยชะงาที่อิง หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาตัวเอง ชะงาอีสานทุกคำพูดทุกประโยคทุก ความหมายทุกที่ทุกเวลา ไม่เลือกเพศ บุคคล และวัย ทำให้มองเห็นความเจริญรุ่งเรืองในด้าน ภาษาของชาวอีสานในอดีต ว่าเป็นปรัชญาหรือคำชะงาที่ลุ่มลึกแฝงเต็มไปด้วยเนื้อหาสาระ อันเป็นศีลธรรมตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปจนถึงขั้นสูง ภาษิตจึงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ เป็นไปในตามบรรทัดฐานของสังคมและเป็นไปตามกฎธรรมชาติ คุณค่าของชะงาภาษิตจึง เเด่นชัดอยู่ 3 ประการ คือ

1. เป็นประโยชน์สำหรับผู้ฟังผู้อ่านที่จะได้นำไปปฏิบัติ
2. เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจคือศึกษาปรัชญาอีสาน อุดมการณ์ บรรทัดฐานของ สังคมที่เป็นเจ้าของชะงาภาษิตและ
3. เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจทางภาษาและศิลปะการใช้ภาษา

จากคำสอนที่ปรากฏในคำชะงานั้น ถือได้ว่าเป็นความเชื่อ ความคิดทาง พระพุทธศาสนา ผู้ที่นำมาใช้สอนนั้นคือ พระสงฆ์ ผู้อาวุโส และพ่อแม่ นำมาสอนบุคคลได้ หลายระดับ เช่น เด็ก หนุ่มสาว คนแก่ ผู้ปกครอง และคำสอนเหล่านี้สามารถนำมาสอนได้ หลายสถานการณ์เพราะคำสอนมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ มากมาย เช่น การทำมาหากิน การปกครอง การศึกษา การครองเรือน การคบหาสมาคม ความประมาทและความไม่ ประมาท เป็นต้น เนื้อหาคำสอนนี้จะเน้นให้ผู้คน มีความรัก ความสามัคคี อดทนต่อทุกข์ ไม่ เป็นคนลืมหูลืมตา หรือ คนลืมหิน ปักขินลืมหิน ไม่ลืมหินคนอื่น คำสอนเหล่านี้จะเป็น สิ่งคอยเตือนสติให้คนเราไม่ประมาทในชีวิต เนื้อหาของคำสอนที่ได้จากคำชะงานี้จะ สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสังคม ค่านิยม ตลอดจนทัศนคติของชาวอีสานใน

ยุคนั้นเป็นอย่างดี อีกทั้ง ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในสังคมอีสานที่ปรากฏในเรื่องปริศนา
ภาษิตนี้สามารถสรุปให้เห็นชัดเจนคือ

1. ระดับโลกียะวิสัย คือ พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับโลกมุ่งสั่งสอนให้ผู้ปฏิบัติธรรม
ประสบความสงบสุข ความเจริญในการดำเนินชีวิตอยู่ในโลก มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและ
กันในการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้อย่างราบรื่นจะเห็นจากคำสอนในระดับนี้มุ่งเน้นในเรื่องโลกีย
สุข คือ สอนให้ปฏิบัติตนเพื่อความสุขในภพนี้ และเพื่อหวังผลในชาติหน้าด้วย ซึ่งมีความเชื่อ
ว่ากรรม และบุญบาปเป็นตัวกำหนดในการเวียนว่ายตายเกิด ชาตภพและนรก-สวรรค์

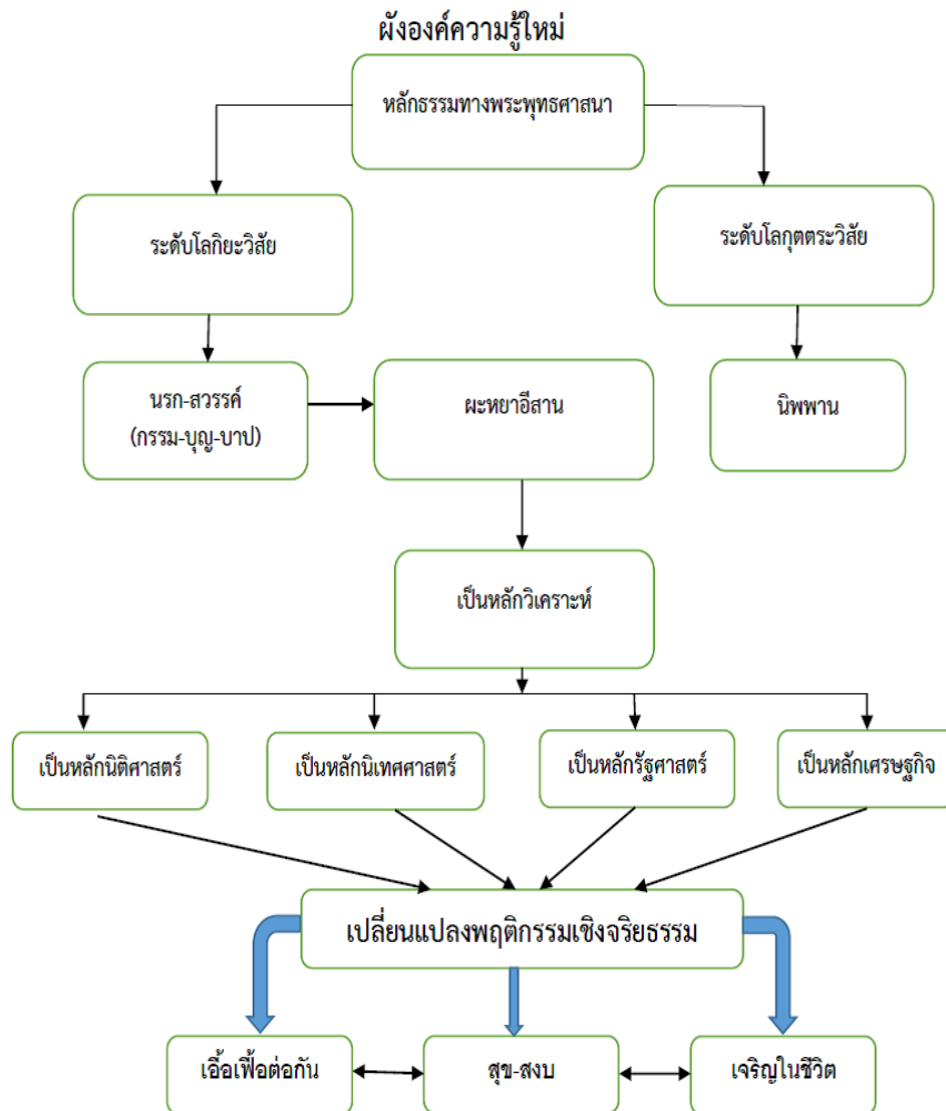
2. โลกุตตรวิสัย คือ พระพุทธศาสนามุ่งให้พิจารณาสภาวธรรมเพื่อนำไปสู่ความ
หลุดพ้นเข้าสู่นิพพาน ซึ่งหลักธรรมข้อนี้ประชาชนเชื่อกันว่า คนที่จะเข้าถึงได้นั้นมีเฉพาะ
สมณะผู้บำเพ็ญเพียรเท่านั้นที่จะสามารถเข้าถึงนิพพานได้

ดังนั้น ฆะพยาโดยส่วนใหญ่ คุณธรรมที่ปรากฏนั้นจะเป็น คุณธรรมของคฤหัสถ์เป็น
ส่วนมาก ส่วนคุณธรรมของสมณะนั้นจะไม่ค่อยพูดถึงมากนัก แสดงให้เห็นแล้วว่าฆะพยานั้นมี
ผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของคฤหัสถ์ผู้อยู่ครองเรือนมากกว่าสมณะ เพื่อจะให้คฤหัสถ์ได้
มองเห็นความสำคัญของการครองชีวิตหรือการดำเนินชีวิตไปสู่ความเจริญพบความสงบสุข
แบบฆราวาสวิสัย ความสำคัญของการอยู่ร่วมกันความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน และความ
สามัคคีในหมู่คณะ

สรุป

ภาษิตอีสานที่เป็นคำผะพยาอีสานหรือปรัชญาของชาวอีสานนั้น ที่ผู้เขียนได้ค้นพบ
ในหลักการ และหลักการดังกล่าวนี้ก็มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอีสานด้านจริยธรรมอย่างเห็นได้
ชัดตามจารีตและประเพณีต่างๆ ทางศาสนา ที่เห็นได้ชัดคือเป็นหลักนิเทศศาสตร์สอนให้คน
อยู่ในหลักคุณธรรมพื้นฐานได้แก่ ซื่อสัตย์ กตัญญูกตเวทิตะ มีความรับผิดชอบ เป็นหลัก
นิติศาสตร์สอนให้เคารพกฎระเบียบบ้านเมือง มติของคนส่วนมากที่ลงความเห็นในหลักการ
ดังกล่าวนี้แล้ว ทุกคนจึงต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เป็นหลักเศรษฐกิจสอนให้คนรู้จัก
คุณค่าแท้และคุณค่าเทียมต่อการบริหารจัดการทรัพย์สินเงินทองที่ตนเองมีอยู่ ให้รู้จักเก็บ
รู้จักใช้ รู้จัดบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณชน เป็นหลักการคติวิเคราะห์สอนให้คนใช้สติปัญญา
มากกว่าการใช้ความศรัทธา เพราะการใช้ปัญญาในการบริหารชีวิต ทำให้ตนเองไม่เดือดร้อน
และไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นด้วย เป็นหลักรัฐศาสตร์สอนให้ผู้บริหารบ้านเมืองรู้จัก

บทบาทหน้าที่ตนเองและมีเมตตากรุณาต่อกัน สิ่งสำคัญให้เห็นแก่ประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นที่ตั้ง สอนไม่ให้ผู้ปกครองเป็นคนลืมหืมพื้นฐานเดิมของตนเอง จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมดังกล่าวมานี้ทำให้ผู้

แผนภาพที่ 2 หลักการใช้ภาษิตอิสานที่เป็นคำผะหยา

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2545). *คติชาวบ้านอีสาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา.
- จิรภัทร แก้วคู่. (2541). *กาพย์กลอนอีสาน*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชอบ ดีสวนโคก. (2547). *คำหลายความ*. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.
- บุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล. (2544). *พะหยาน : ภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวอีสานและคนลาวล้านช้าง*.
ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- ปรีชา พิณทอง. (2534). *ผญาภาษิตโบราณอีสาน*. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- เป็มนุสรณ์. (2545). *งานบำเพ็ญกุศลสวดวาร พระครูพิศาลลิขกร (ชีระ เป็โม) อดีตที่ปรึกษา
เจ้าคณะอำเภอนาคู วัดโพธิ์ศรี อำเภอนาคู จังหวัดเลย*. เลย : เลยพิทักษ์พิมพ์.
- อุดม บัวศรี. (2546). *วัฒนธรรมอีสาน*.ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.

พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม : กรณีพระพิศาลศาสนกิจ
(หลวงปู่เถื่อน ขนฺติพโล)

**Socially Engaged Buddhism : Case Studies of Phra
Phisansasanakich (Yuen Khantiphalo)**

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตฺตโม,
พระครูโกศลวิหาคารคุณ, ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ,
พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวฑฒโน, และ สังเวียน สภาวง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
**Phramahamakawin Purisuttamo,
Phrakru Kosolwiharakhun, Thippavit Saichart,
PhraKrudammaton Siriwat Siriwattano and Sangwien Saphang**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : s.dhammadkosa_@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันพุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโร มีสภาพพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ จังหวัดสุรินทร์โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้โปรโมตให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงนิเวศ เชิงวัฒนธรรม มีรอยพระพุทธบาทจำลองที่บ่งบอกถึงอารยธรรมอันเก่าแก่ของขอมโบราณ และกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนผานางคอยเป็น ผาพระ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นผลิตผลที่ได้จากอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ทั้งสิ้น พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโร จึงสามารถสรุปได้ใน 2 ฐานะ คือ ฐานะเชิงหลักการ ได้แก่ การตีความหลักการของพุทธศาสนาเพื่อให้ครอบคลุมสังคมทุกด้าน โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคมหมู่มาก และปรับรูปแบบให้เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมมากยิ่งขึ้น และฐานะเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ กระบวนการทำกิจกรรมเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมไปพร้อมกับการพัฒนาจิตใจด้วย นอกจากนี้ยังเป็น

วันที่รับบทความ: 15 มกราคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ: 22 กุมภาพันธ์ 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2563
Received: January 15, 2020; Revised: February 22, 2020; Accepted: February 25, 2020

การปรับปรุงแบบการเผยแผ่ศาสนาที่ไม่เน้นเพียงการแสดงธรรมและการสอนกรรมฐานเท่านั้น แต่ยังสามารถเผยแผ่ในรูปแบบสังคมสงเคราะห์ และร่วมรับผิดชอบต่อการแก้ปัญหาสังคม ทุกยุคสมัย ซึ่งเป็นการเข้าไปรับผิดชอบต่อกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม รวมไปถึง ปฏิบัติการเยียวยา รักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยา และสิ่งมีชีวิตด้วย

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา; เพื่อสังคม; กรณีศึกษา

Abstracts

At present, the Buddhist park of Khao-Atulla Thanacharo temple has abundant forest conditions Surin Province by Tourism Authority of Thailand Promoted to be an eco-tourism destination Eco and cultural There is a model footprint of the Buddha. That indicates the ancient civilization of ancient Khmer. And the Fine Arts Department has registered Nang cliff, waiting to be Phra cliff. All of these are the products obtained from the conservation of forest resources of all monks in Buddhism. Buddhism for the society of Khao-Atulla Thanacharo temple. Therefore can be concluded in 2 positions: Principles interpreting the principles of Buddhism in order to cover all aspects of society. By applying the principles of Buddhism to apply to benefit the society in large numbers and adjust the pattern to be a more social phenomenon. And the operational status are Activities to be useful for society as well as mental development in addition, it is also the adjustment of the evangelism model that does not only focus on theology and teaching of meditation. But can still propagate in social work And jointly responsible for solving social problems in all ages. Which is responsible for the social movement process Including operating remedies Preserve and conserve natural resources Ecological and living environment as well.

Keywords: Buddhism; Socially Engaged; Case Studies

บทนำ

สังคมยุคใหม่ของปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการแสดงออก ถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมภายในประเทศและสังคมภายนอกประเทศ ก็ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบูรณาการเพื่อช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาภายในประเทศของ ตน เพราะเหตุว่ากลุ่มคนในสังคมกำลังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตหรือมีปัญหา ชีวิต แต่ก็ยังไม่มีความรู้ความสามารถพอที่จะแก้ปัญหาชีวิตของตนให้ผ่านพ้นปัญหาและ

อุปสรรคนั้นไปได้ ด้วยเหตุนี้เองหน่วยงานหลักๆ ของสังคมนั้นจึงยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ ยกตัวอย่างเช่น สถาบันศาสนา หน่วยงานเอกชน องค์กรต่างๆ ทั้งไทยและเทศ รวมไปถึง กลุ่มจิตอาสาและชมรมต่างๆ ก็พยายามที่จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้น เป็นต้น แต่ในบทความนี้ ผู้เขียนจะเน้นไปที่สถาบันทางพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท สถาบันพระสงฆ์ที่กล่าวถึงนี้ก็จะ มีพระสงฆ์เป็นผู้นำหรือแกนนำด้านจิตวิญญาณ เป็นศูนย์รวมใจหรือศรัทธาของสังคมเอาไว้ พระสงฆ์หลายรูปในปัจจุบันมีความรู้ มีความสามารถและมีบทบาทในด้านต่างๆ มากมาย ซึ่ง แต่ละรูปนั้นก็แตกต่างกันออกไป

สาเหตุที่มีพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม (Socially Engaged Buddhism) ขึ้นมาก็ เพราะเป็นขบวนการพระพุทธศาสนาแนวใหม่ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองปัญหาสังคมโลกยุคใหม่ ตัวพระสงฆ์เองก็ไม่ได้ผูกมัดติดอยู่กับหลักการเดิมที่ไม่สามารถทำอะไรได้ ไม่มีการแยกเรื่อง ศาสนากับสังคมออกจากกัน เพราะสังคมกับศาสนาเป็นเรื่องเดียวกัน ถ้าสังคมมีปัญหา นั้น หมายถึงบทบาทของสถาบันสงฆ์ไม่มีบทบาทต่อชุมชนหรือสังคมเมื่อปัญหาสังคมรุนแรงขึ้น ก็ อาจส่งผลกระทบต่อโดยตรงไปถึงสถาบันสงฆ์ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น พุทธเพื่อสังคม (Engaged Buddhists) ที่มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์นักพัฒนาพยายาม นำพระพุทธศาสนาเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาความไม่เป็นธรรมทาง สังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางการเมือง เหล่านี้เป็นต้น พุทธศาสนาเพื่อสังคมที่โดดเด่นในต่างประเทศ โดย ส่วนมากจะเกิดขึ้นในประเทศที่เกิดภาวะวิกฤตทางสังคมจากภัยสงครามและความขัดแย้ง ทางการเมือง โดยเฉพาะในประเทศที่เคยตกเป็นอาณานิคมของตะวันตกมาก่อน เช่น อินเดี ย ศรีลังกา เวียดนาม ทิเบต (พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, 2548 : 1) ดังนั้นบทบาทและ ความสำคัญของพุทธเพื่อสังคมจึงพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ในการให้คำอธิบาย ซึ่งในสังคมมนุษย์ทุกสังคมจะต้องมีคำถามว่าทำไม มันถึงเป็นอย่างนั้น ทำไมถึงเป็นอย่างนี้ ยกตัวอย่างเช่นว่า เมื่อมนุษย์เกิดขึ้นมนุษย์จะต้อง ถามว่าทำไมเราถึงเกิดมา เกิดมาอยู่ในสถานะในทางสังคมอย่างไร ทำไมเราถึงรวย ทำไม เราถึงจน ทำไมเราถึงเป็นผู้ถูกปกครอง ทำไมเราถึงยอมรับสถานภาพที่เกิดขึ้นกับชีวิตของ เรา ทำไมญาติพี่น้องถึงต้องตาย สิ่งที่เราถึงต้องพลัดพราก ศาสนาจะให้คำอธิบายต่อ คำถามเหล่านี้

2. หน้าที่ในการให้การสนับสนุนกับสถาบันพื้นฐานต่างๆ ของสังคม เช่น สถาบันทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง วัฒนธรรม ค่านิยมเพื่อให้สถาบันต่างๆ เหล่านี้สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ต่างๆ ทางสังคม และประโยชน์มากที่สุดแก่มวลชน ดังนั้นศาสนาต่างๆ มักจะมีคำสอนบัญญัติแนวทางเศรษฐกิจที่ยังประโยชน์แก่ ศาสนิกชน การเฉลี่ยประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก ในทางกรเมืองเป็นเข็มทิศและหางเสือแก่ระบบการเมือง โดยเฉพาะระบบการเมืองที่มีรากฐานอยู่บนจารีตนิยม ในทางสังคม ศาสนาเป็นสื่อของการอบรมให้รู้จักระเบียบสังคม หมายถึงการรู้จักเรียนรู้ รู้จักปรับตัวให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ โดยการยึดถือแนวทางปฏิบัติอย่างเดียวกัน มีปรัชญาชีวิตที่สอดคล้องกัน

3. หน้าที่ที่เกี่ยวกับปัจเจกบุคคล คือศาสนาจะทำหน้าที่ให้พลังใจแก่บุคคลหรือปัจเจกบุคคลในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นมา และไม่สามารถที่จะหาเหตุผลที่เหมาะสมหรือเพียงพอมาอธิบายได้ เช่น ในกรณีเกิดภัยพิบัติ เกิดอุบัติเหตุแก่ผู้ที่เรารัก เราชอบต่างๆ เหล่านี้ ก็จำเป็นต้องมีคำอธิบายที่นอกเหนือจากที่ว่าเป็นการบังเอิญ

4. หน้าที่ทางด้านการฝึกสอนต่างๆ ของสังคมให้เป็นเอกภาพนั้นก็คือว่า ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบความเชื่อต่างๆ ที่เป็นระบบความเชื่อย่อยๆ ในสังคมได้รวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันนำไปสู่บูรณาการในชาติ (สมบูรณ สุขสำราญ, 2530: 20)

จากที่กล่าวมา พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม ที่มีแกนนำเป็นพระสงฆ์ ถือได้ว่าเป็นรูปแบบการพัฒนาและให้ความช่วยเหลือที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังหรือต้องการให้พระสงฆ์ที่มีบทบาทมีความรู้ความสามารถได้ยื่นมือเข้าไปช่วยแบ่งเบาภาระในการแก้ปัญหาต่างๆ ให้กับพุทธศาสนิกชนของตนเองบ้าง ในบทความเรื่องนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอบทบาทพุทธเพื่อสังคมของพระพิศาลศาสนกิจ (เถื่อน ขนติพโล) วัดเขาศาลาตุลฐานะจาวโร ตำบลจรัส อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ที่ประสบผลสำเร็จในการนำพระพุทธศาสนามาช่วยบริการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบองค์รวมหรือให้ทุกส่วนงานและชุมชนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในลำดับต่อไป

แนวคิดพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม

ความหมายพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม

คำว่า “พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม” ภาษาอังกฤษคือ "engaged Buddhism" นักวิชาการส่วนใหญ่ยอมรับตามที่ศาสตราจารย์เค็นเน็ธ คราฟท์ (Kenneth Kraft, 1992 : 18) นักวิชาการด้าน engaged Buddhism คนสำคัญอีกท่านหนึ่งระบุว่าผู้ที่ใช้คำๆ นี้เป็นคนแรกคือท่านติช นัท ฮันห์ (Thich Nhat Hanh) พระภิกษุในพระพุทธศาสนาิกายเซนชาวเวียดนาม (Kenneth Kraft 1992 : 18) มีความหมายครอบคลุมแนวคิดที่มีกลิ่นไอแบบพระสงฆ์เวียดนาม ๓ ประการ ได้แก่ ความตระหนักรู้อย่างแท้จริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (awareness in daily life) การรับใช้ / บริการสังคม (social service) และปฏิบัติการทางสังคม (social activism) คำว่า “socially engaged Buddhism” มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาหลายท่านได้ศึกษาวิเคราะห์ความหมายแบ่งออกเป็น 2 แนวทางด้วยกัน แนวทางแรกได้แก่ มีความเห็นว่า คำว่า “socially engaged Buddhism” มาจากคำในภาษาฝรั่งเศสว่า “engage” (อ่านว่า “อังกาย”) และ “l’engagement” (อ่านว่า “เลอ อังกายอแม็ง”) และโดยแท้จริงแล้วท่านติช นัท ฮันห์ เลือกใช้คำๆ นี้ เพื่อต้องการให้ครอบคลุมแนวคิดแบบเวียดนาม 3 ประการ ได้แก่

1) ความตระหนักรู้อย่างแท้จริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (awareness in daily life)

2) การรับใช้ / บริการสังคม (social service)

3) ปฏิบัติการทางสังคม (social activism) (Donald Rothberg, 2006 : 209) และแนวทางที่สอง คือ ในขณะที่แนวทางที่ 2 เห็นว่า ตัวอักษรจีนที่ท่านติช นัท ฮันห์ ใช้เพื่อสื่อความหมายถึงคำว่า “engaged Buddhism” ตั้งแต่แรกนั้นคือคำว่า หยุ ซื่อ ฟวอ เจี้ยว ซึ่งประกอบด้วยตัวอักษร 4 ตัว ได้แก่ หยุ แปลว่า “เข้าสู่” (enter), ซื่อ แปลว่า “โลก” (world), ฟวอ แปลว่า “พระพุทธเจ้า” หรือ “พระ” หรือ “พระพุทธศาสนา”, เจี้ยว แปลว่า “คำสอน” เมื่อนำรวมกันแล้วแปลโดยสาระได้ว่า “พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางโลก” (worldly Buddhism) การที่ท่านนัท ฮันห์ ได้อธิบายเอาไว้ว่า engaged Buddhism คือ “พระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันและทุกขณะ” ท่านชี้ว่าคนทั่วไปเมื่อได้ยินคำว่า “engaged Buddhism” มักจะคิดถึงการทำเพื่อความเป็นธรรมในสังคม การต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน หรือการเดินขบวน (demonstration) เป็นต้น แต่ความ

จริงแล้วนั้นไม่ใช่องค์ประกอบพื้นฐานของ engaged Buddhism เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการปฏิบัติธรรมเท่านั้น เพราะแท้ที่จริงนั้น “องค์ประกอบพื้นฐานคือมีการปฏิบัติธรรมอยู่ในทุกๆ ขณะของชีวิตประจำวัน” เป็นการใส่ใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น “ที่นี่และเดี๋ยวนี้” (here and now) ในขอบเขตของร่างกาย จิตใจ และสภาวะแวดล้อม กล่าวอีกอย่างก็คือ engaged Buddhism เป็นการตอบสนอง (response) ต่อกายสังขาร (physiological formation) จิตตสังขาร (mental formation) และ “กายภาพสังขาร” (physical formation) คำอธิบายของท่านในลักษณะนี้ ดูเหมือนจะให้น้ำหนักความสำคัญไปที่ความตระหนักรู้มากกว่าการรับใช้/บริการสังคมและปฏิบัติการทางสังคม และอาจทำให้เกิดความเข้าใจต่อไปได้ว่า ความตระหนักรู้ที่ตนเองที่เป็นนัยสำคัญซึ่งถึงความเป็น engaged Buddhism โดยสาระแล้วแนวคิดเรื่อง “การตระหนักรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน” ของท่านนัท ฮันท์ นั้น ก็คือหลักสติปัฏฐานหรือสัมมาสตินั่นเอง แต่สิ่งที่ลืมไม่ได้คือ เมื่อกล่าวตามหลักการของสติปัฏฐาน 4 แล้ว ในขณะที่ปฏิบัตินั้น จะต้องมียุทธวิธีอื่นประกอบร่วมกับสติด้วย ดังที่ข้อความในมหาสติปัฏฐานสูตรระบุว่า “มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ”

เนื่องจากความตระหนักรู้อย่างแท้จริงอันเป็น “สภาวะของจิต” (mentality) หรือเป็น “คุณลักษณะ” (quality) ของจิตซึ่งเป็นนามธรรมอยู่ภายในนั้น มีสัมมาวายามะเป็นตัวผลักดันสำคัญย่อมจะนำไปสู่พฤติกรรมทางกายและวาจาในเชิงสร้างสรรค์ที่เป็น “สภาพปรากฏ” (appearance) ซึ่งเห็นเป็นรูปธรรมภายนอก เนื่องจากสัมมาวายามะมีลักษณะสำคัญคือมีความไม่รู้จักพอในการสร้างคุณดีและสิ่งที่ดีด้วยความเพียรพยายามอย่างไม่ท้อถอย หมายความว่า หากเป็นไปตามหลักการดังกล่าว เมื่อมีความตระหนักรู้อย่างแท้จริงแล้ว ก็จะต้องเกิดสภาพจิตที่มีความต้องการลงมือกระทำสิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นเสมอ และนั่นย่อมนำไปสู่การลงมือกระทำหรือปฏิบัติจริง กล่าวคือ มีการรับใช้ บริการสังคม และหรือปฏิบัติการทางสังคมตามมาอย่างอัตโนมัติ หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าการรับใช้ บริการสังคม และหรือปฏิบัติการทางสังคมเป็นผลโดยตรงจากความตระหนักรู้ที่แท้จริงนั่นเอง

ลักษณะพระพุทธานุสสาเพื่อสังคม

1. พุทธลักษณะเพื่อสังคม

ลักษณะของพระพุทธเจ้าที่เป็นไปเพื่อสังคม คือ “พระพุทธเจ้าทรงมีลักษณะเป็นโลกนายก เป็นที่พึ่งของชาวโลก ทรงอนุเคราะห์ชาวโลก ฐานะของพระองค์ทรงเป็น

โลกเชษฐ เป็นพืคนโตของชาวโลก มีบทบาทเป็นกัลยาณมิตรที่ดี เป็นที่ที่ชี้้นำความถูกต้อง ให้เกิดขึ้นแก่ชาวโลก” (พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตญาณโณ)., 2551 : 34)

2. พุทธนโยบายเพื่อสังคม

นโยบายของพุทธศาสนาเพื่อสังคมปรากฏชัดเจนในช่วงที่พระพุทธเจ้าทรงส่งพระสาวกออกเผยแผ่ศาสนา โดยทรงให้นโยบายแก่พระธรรมทูตที่ส่งออกเผยแผ่ศาสนา ซึ่งถือเป็นปฏิบัติการเพื่อสังคมขบวนการแรกของโลก ดังพุทธพจน์ที่ว่า “พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น ท่ามกลางและที่ สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีจิตใจในตาน้อยมีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม” จากพุทธพจน์ดังกล่าวสามารถไขรหัสพุทธนโยบายได้ดังต่อไปนี้ **“เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก”** หมายถึง ทำสิ่งที่เป็นผลดีและมีคุณค่า มี 3 ระดับ คือ 1. ภูมิธรรมมีกัตถประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ในปัจจุบันหรือประโยชน์ในโลกนี้ ประโยชน์สุขที่มองเห็นกันในชาตินี้ เช่น การมีทรัพย์ มียศ มีเกียรติและมีความสุข เป็นต้น, 2. สัมปรายิกัตถประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์เบื้องต้นหรือประโยชน์ในภพหน้า มีจิตใจอกงามในคุณธรรมหรือเป็นผู้ที่สั่งสมคุณงามความดีไว้พร้อม เป็นผู้มีศรัทธา ศิล บริจาคทานและเป็นผู้มีปัญญา เป็นต้น, 3. ปรมาตถประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์สูงสุด จุดหมายสูงสุดหรือนิพพาน, โดยให้ผู้รับการเผยแผ่ได้รับประโยชน์ตามแต่ภูมิธรรมของแต่ละคน หรือให้ตั้งอยู่ในศีล สมาธิและปัญญา จนถึงบรรลุนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุด

3. ลักษณะของพุทธศาสนาเพื่อสังคม

จากพุทธลักษณะและพุทธนโยบายเพื่อสังคม จึงแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติการเพื่อสังคม ทำให้พุทธศาสนาเพื่อสังคมมีลักษณะพิเศษดังต่อไปนี้

3.1 ลักษณะเป็นวัฒนธรรม

พุทธศาสนาไม่สามารถแยกตัวออกจากสังคมได้ เพราะสังคมหรือชุมชนเป็นที่รวมของคนทุกสาขาอาชีพ ทุกเพศทุกวัย และมีภารกิจแตกต่างกันไปตามความถนัด ระบบความเชื่อก็ย่อมมีความแตกต่างกันแม้จะอยู่ในประเทศเดียวกัน แต่ก็มีวัฒนธรรมแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย โดยพื้นฐานหลักแล้วสังคมและวัฒนธรรมไทย ยึดเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ด้วยเหตุผลก็เพราะพระพุทธศาสนาหยั่งรากลึกลงในสายเลือดของ

คนไทย ฉะนั้น วัฒนธรรมไทยจึงอิงหลักพระพุทธศาสนาเป็นหลัก คือ สังคมแบบพุทธ (สมชัย ศรีนอก, 2546 : 1)

3.2 ลักษณะส่งเสริมการพัฒนา

การพัฒนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น พุทธศาสนาเชื่อว่ามนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพได้ จากระดับสัญชาตญาณไปสู่ริยะ “หลักพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐด้วยการฝึก เมื่อฝึกแล้วก็ประเสริฐ ดังพุทธพจน์ที่ว่า ทนโต เสฏโฐ มนุสเสสุ แปลว่า ในหมู่มนุษย์ ผู้ที่ฝึกแล้วประเสริฐ ต้องฝึกฝนก่อนจึงจะเป็นผู้ประเสริฐ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2545 : 24)

3.3 ลักษณะส่งเสริมให้ช่วยเหลือตัวเองได้

พุทธศาสนาช่วยเหลือสังคมเพื่อให้ช่วยเหลือตนเองได้ในระยะยาว ซึ่งเป็นปฏิบัติการสงเคราะห์สังคมแบบยั่งยืน ซึ่งจะใช้ธรรมะในการช่วยเหลือสังคมเป็นหลัก ส่วนการช่วยเหลือด้านวัตถุสิ่งของเป็นส่วนเสริมเท่านั้น เพราะการใช้ธรรมะหรือแนะนำแนวทางดำเนินชีวิตเป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ได้โดยไม่วันหมด “เพื่อให้ผู้ที่ถูกช่วยเหลือก็ต้องมีจริยธรรมว่า ไม่ว่าใครจะช่วยเหลือก็ตาม ก็ต้องทำสุตถุทธิ์ สุตสติปัญญาหรือสุดท้ายความสามารถ ถึงแม้จะเป็นผู้ที่รับความช่วยเหลือ ก็ยังสามารถรักษาจริยธรรมที่มีลักษณะเข้มแข็งในการสร้างสรรค์เอาไว้ได้” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2543 : 53) พุทธศาสนาเชื่อว่าการให้ธรรมเป็นทานประเสริฐกว่าการให้สิ่งปวง “พุทธศาสนาจึงช่วยให้เข้าถึงธรรมด้วยจิตใจ คือ มีเจตนาบริสุทธิ์ รักความเป็นธรรม มีความมุ่งมั่น ปราศจากอคติ จิตมุ่งหมายที่สร้างสรรค์ชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น ด้วยการดำรงธรรมไว้ในสังคม” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2548 : 64)

3.4 มีลักษณะแก้ปัญหาสังคมอย่างเท่าทันยุคสมัย

นักวิชาการในสายต่างประเทศมองว่า “พุทธศาสนาเพื่อสังคมเป็นการประยุกต์เอาหลักศีล สมาธิ ปัญญาของพระพุทธศาสนามาใช้กับความท้าทายในสังคมปัจจุบัน เพื่อตอบสนองปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจของโลก” พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมเป็นกระบวนการสากลที่อยู่เหนือการสังกัดนิกาย โดยมุ่งตอบสนองปัญหาของโลกทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นรูปแบบของกระบวนการปลดปล่อยสังคมและการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสังคมและการปลดปล่อยทุกข์ของมนุษย์ โดยประยุกต์ใช้หลักคำสอนเรื่องความเมตตากรุณา ปัญญา ปฏิจักษุสมบัติ และสุญญตา เพื่อแก้ปัญหาสังคม

รวมทั้งใช้วิธีการปฏิบัติกรรมฐาน ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา เมตตากรุณาเชิงสังคม และการสร้างเครือข่ายระดับรากหญ้า เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคมอย่างกระตือรือร้น

3.5 มีลักษณะเป็นมนุษยธรรม

มนุษยชน หมายถึง “ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคที่ต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่พึงมี เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า” มนุษยธรรมเป็นหลักการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคนที่เป็นสากล โดยมีคุณสมบัติ 2 ประการ คือ เว้นจากการทำชั่ว 5 ลักษณะ คือ เว้นจากการทำร้าย เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มสุราและยาเสพติดทุกชนิด เรียกว่าเบญจศีล และข้อปฏิบัติที่นำไปสู่ความดีงาม คือ ความเมตตา ประกอบอาชีพสุจริต สำรวมในกาม พูดคำสัตย์จริง ไม่ประมาท เรียกว่าเบญจธรรม (วิเชียร ชาญบุญชริก, 2546 : 129-130)

3.6 มีลักษณะช่วยให้สังคมมีความสุข

พุทธศาสนามีหลักปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐานทำให้สังคมสงบสุข คือ ศีล 5 “การปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม โดยงดเว้นจากการฆ่า เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการเสพสิ่งมีนเมา และช่วยกันเอาใจใส่มาตาบิดา และสมณพราหมณ์ มีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ เป็นต้น ประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกุศลธรรม ทำให้สังคมอุดมไปด้วยสันติสุข” ศีล 5 เป็นเครื่องมือพัฒนาบุคคลให้ให้เจริญองกามด้วยกุศลธรรม งดเว้นจากอกุศลธรรม “อกุศลธรรมเป็นตัวบั่นทอนจิตใจของมนุษย์ ก่อให้เกิดความทุกข์ ทำลายบรรยากาศของความผาสุกของสังคมมนุษย์”

3.7 มีลักษณะส่งเสริมการพัฒนาและความมั่นคงในสังคม

สังคมทุกยุคสมัยล้วนแต่มีปัญหาใหญ่เรื่องความมั่นคงด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงทางการเมือง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น ปรากฏการณ์ของปัญหาด้านความมั่นคงแสดงออกในรูปของปัญหาต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมด้านใดด้านหนึ่ง แนวคิดของพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่ส่งเสริมความมั่นคงและพัฒนาสังคมนั้นชื่อว่า อปรีหานิยธรรม คือ ธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดความเจริญมั่นคงในสังคม 7 ประการ คือ

1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
2. เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจที่ควรทำ
3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติ ไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว
4. สักการะ เคารพนับถือผู้ใหญ่ในชุมชน และเชื่อฟังข้อเสนอนะของท่าน
5. ไม่ข่มเหง ไม่ฉุดคร่าขึ้นใจกุลสตรีหรือกุมารี
6. เคารพ สักการะ นับถือบูชาเจดีย์ทั้งในเมืองและนอกเมือง และไม่ละเลย การบูชาอันชอบธรรม รักษาเจดีย์เหล่านั้นไม่ให้เสื่อมสูญ
7. รักษาคุ้มครองพระอรหันต์ทั้งหลายโดยชอบธรรม โดยคำนึงอยู่เสมอว่าทำอย่างไรพระอรหันต์จะมาอยู่ที่ชุมชน และทำให้ท่านที่มาแล้วมีความผาสุก

3.8 ลักษณะสังคัมสงเคราะห์

พระสงฆ์ไม่เพียงแต่มีหน้าที่ฝึกตนตามหลักไตรสิกขาเท่านั้น หากยังมีความเกื้อกูลแก่ชุมชนและสังคมอีกด้วย วัดก็เช่นเดียวกัน นอกจากจะเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้แล้ว วัดยังเป็นสถานที่กระจายรายได้จากผู้มีทรัพย์มากให้แก่ผู้มีทรัพย์น้อยในชุมชน ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อาทิ การบริจาคทรัพย์สร้างศาลาอาคารต่างๆ เพื่อให้ชุมชนเข้ามาใช้จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน หรือไม่ทางวัดก็นำข้าวของเครื่องใช้ไปแจกจ่ายแก่ชาวบ้านที่ยากจน เมื่อปัญหาเรื่องปากท้องลดลงชาวบ้านก็มีโอกาสเข้าวัดฟังธรรมมากขึ้น (สมเกียรติ มีธรรม, 2546 : 45-46) โดยหลักการสงเคราะห์ตามแนวทางพุทธศาสนา เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 คือ

1. ทาน (การให้) คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันด้วยปัจจัย 4 ให้ทุน หรือให้ทรัพย์สิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ และศิลปวิทยา
2. ปิยวาจา (พูดอย่างรักกัน) คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล มีหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม ชักจูงในทางที่ติงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี ทำให้เกิดสมานสามัคคีเกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
3. อิตถจริยา (ทำประโยชน์แก่เขา) คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนชวายช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

4. สมนัดตตา (เอาตัวเข้าสมาน) คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน (พระพุทธมคฺคณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553 : 58)

พุทธเพื่อสังคมของพระครูภาวนาวิทยาภ (เย็น ขนติพโล)

สภาพทั่วไปของพื้นที่

พุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโร ตั้งอยู่ ณ บ้านสะพาน ตำบลจรัส อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ห่างจากอำเภอบัวเขต 17 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 10,865 ไร่ ติดกับอ่างเก็บน้ำห้วยจรัส เป็นแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา และศึกษาธรรมชาติมีทิวทัศน์ที่สวยงาม มีหน้าผาที่สูงชันเรียกผานี้ว่า ผาพระหรือผานางคอย ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์ไม้และสมุนไพรหายาก รวมทั้งสัตว์ป่านานาชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร มีทัศนียภาพที่งดงาม สภาพแวดล้อมเงียบสงบร่มเย็น เหมาะกับการศึกษาปฏิบัติธรรม และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญยิ่ง ผืนป่าบางส่วนติดชายแดนไทย-กัมพูชา ถึงแม้ว่าจะมีร่องรอยการตัดไม้ทำลายป่าให้เห็นอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ป่าทั้งผืนแห่งนี้ จัดได้ว่าอุดมสมบูรณ์มากที่สุดในอีสานใต้ของประเทศไทย มีชุมชนล้อมรอบ 3 ตำบลกับอีก 4 หมู่บ้าน คือ ตำบลจรัส มีบ้านจรัส และบ้านสะพาน ตำบลลาโพน มีบ้านชำปะโต ตำบลเทพรักษา มีบ้านกะเลงเวก พุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโร ได้ดำเนินกิจกรรมหลากหลายอย่างควบคู่กัน อาทิเช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ การส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป โครงการบรรพชา – อุปสมบทเฉลิมพระเกียรติในภาคฤดูร้อนในลักษณะการเรียนรู้การอยู่กับธรรมชาติ การก่อตั้งโรงเรียนชีวะเกษตรอินทรีย์ชุมชน และการส่งเสริมกิจกรรมพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นพุทธอุทยานเขาศาลาศูนย์รวมแห่งการเรียนรู้ และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีแหล่งท่องเที่ยวเช่น พระอริยเจดีย์ รอยพระพุทธบาทจำลอง พระพุทธรูปหินแกะสลัก พระพุทธรูปโลหะ อุโบสถ พระนาคปรก ผานางคอย น้ำตกไตรคีรี และปัจจุบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ศึกษาเพื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และทางศาสนสถาน (อัจฉรา ภาณุรัตน์, 2551 : 126)

ต่อมาในปี พ.ศ.2536 กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในสมัยนั้น (ปัจจุบันกรมป่าไม้ อยู่ในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) ได้ประกาศบริเวณพื้นที่ป่าเป็นเขตพุทธอุทยาน ให้ดำเนินโครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์ป่าไม้และ

พัฒนาสิ่งแวดล้อม ตามความคิดริเริ่มของพลเอกเชษฐา ฐานะจาโร เมื่อครั้งดำรงตำแหน่ง ผบ.กกล.สุรนารี โดยมี เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช ทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พุทธอุทยานเขาศาลาแห่งนี้มีสภาพพื้นที่เป็นเนินเขา มีภูเขาลูก ภูหงส์ ภูนก อยู่ในบริเวณเขตพื้นที่ป่า ลักษณะเป็นป่าดงดิบชื้น ป่าเบญจพรรณ และป่าดงดิบแล้งคงความอุดมสมบูรณ์เป็นป่าต้นน้ำห้วยจรเข้ม มีเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวกันเขตแดนระหว่างไทย-กัมพูชา สภาพภูมิอากาศมีฤดูฝนกับฤดูแล้งที่แตกต่างกันชัดเจน ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา (2543-2547) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้แก่ กลุ่มจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี มีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าทางตอนใต้ของสุรินทร์แนวชายแดนไทย-กัมพูชา บริเวณเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งนอกจากจะเป็นเขตพื้นที่ดูแลของกรมป่าไม้แล้ว ยังเป็นแนวเขตในการปกป้องดูแลของกองกำลังสุรนารี ส่วนแยกที่ 2 กรอ.มท. ถือเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์ไม้ พืชสมุนไพร สัตว์ป่านานาชนิด

พื้นที่ป่าในเขตอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ เป็นพื้นที่ที่พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการน้อมนำหลักพุทธธรรมมาใช้กับวิถีการดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ใช้หลักธรรมในการสร้างความสามัคคีสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นในชุมชน คือพุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโร โดยพระพิศาลศาสนกิจ (หลวงพ่อเย็น ขนติพโล) เจ้าสำนักผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างพลัง คือ วัด ชุมชน ป่าไม้ ให้สามารถอยู่อาศัยซึ่งกันและกันได้สมดุล จากปัญหาการบุกรุกป่าจับจองเพื่อการเกษตร การลักลอบตัดต้นไม้ การจับสัตว์ป่าและปัญหาไฟไหม้ป่า ในเขตพื้นที่ป่าพุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโรได้รับผลกระทบโดยตรง พระสงฆ์ต้องใช้ความพยายาม และขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐในการปกป้องพื้นที่ป่า จากบทบาทดังกล่าวชุมชนมีทัศนคติต่อพระสงฆ์ว่า “พระป่าไม้” การดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะกองกำลังสุรนารี กรมป่าไม้ กรมการศาสนา และสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัด ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจบทบาทของพระสงฆ์ในการดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากขึ้นในระดับหนึ่ง

บทบาทพระสงฆ์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของวัดเขาศาลา

จากคำสัมภาษณ์ของท่านเจ้าคุณพระพิศาลศาสนกิจ และการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในพื้นที่ของผู้เขียน ตลอดจนการสอบถามพระครูไพโรจน์วุฒิกุล (พระอาจารย์วุฒิ

ศักดิ์ วุฒโน) รองเจ้าอาวาสและเจ้าคณะตำบลบัวเขต (ธ) ถึงบทบาทที่พระสงฆ์ในพุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจารโได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบันสามารถแยกเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้ดังนี้ คือ ทำแนวกันเขตป่า คือ การปักรั้วคอนกรีต ในด้านทิศตะวันตก ทิศตะวันออกและด้านหน้าคือทิศเหนือของวัด เพื่อเป็นแนวกันแบ่งเขตระหว่างป่าที่ดูแลโดยป่าไม้ และกันแนวเขตระหว่างที่ทำกินของชาวบ้านอย่างชัดเจน แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้โดยตรง เพราะมีการบุกรุกลักลอบตัดไม้จากชาวบ้านบางกลุ่ม พระพิศาลศาสนกิจมีแนวคิดใหม่ว่าต้องขุดคลองกว้าง 3 เมตร ลึกประมาณ 4 เมตร ทำเป็นแนวกันด้านหน้าของเขตพุทธอุทยาน ท่านให้เหตุผลว่า เวล่าน้ำป่าหลากมาแนวเขตนี้สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในเขตพุทธอุทยาน และยังสามารทำให้พื้นที่ป่าแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ และชาวบ้านที่มีที่ทำกินในบริเวณใกล้เคียงสามารถใช้ถนนนี้ร่วมกันได้สะดวกขึ้น และที่สำคัญเป็นการป้องกันการนำไม้ออกนอกพื้นที่ ซึ่งระยะทางยาวประมาณ 5 กิโลเมตร

การทำแนวทำนบป่าต้นน้ำ พระพิศาลศาสนกิจท่านให้แนวคิดที่ว่า คนพึ่งน้ำพึ่งป่า สัตว์ป่าเขาก็อาศัยทรัพยากรเหล่านี้เช่นกันในการดำรงชีพ ท่านได้ทำโครงการของงบประมาณจากจังหวัด เพื่อสร้างทำนบกั้นต้นน้ำเพื่อให้ความชุ่มชื้นแก่พื้นป่าไม้ในบริเวณนั้น และสัตว์ป่าได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากแหล่งน้ำ มีการนำพันธุ์ปลาต่างๆ มาปล่อย และวัดสามารถนำน้ำนี้ไปใช้อุปโภคบริโภคได้ เป็นลักษณะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันที่ว่า น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า หรือสุภาษิตที่ว่า เสือพึ่งป่า ป่าพึ่งเสือ ดินเย็นเพราะหญ้าบัง และหญ้ายังเพราะดินดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543 : 53) การป้องกันไฟป่า ในพื้นที่ป่าเขาศาลานั้น เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีววิทยา สิ่งที่เป็นอันตรายต่อระบบสิ่งมีชีวิตมากที่สุดคือไฟป่า ไฟที่เกิดจากการกระทำของคน พระพิศาลศาสนกิจใช้วิธีการโดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดช่วยกันดับไฟ และไฟป่าส่วนใหญ่มักเกิดบริเวณที่มีต้นหญ้าขึ้นหนาแน่น เช่นด้านทิศตะวันตกของวัด และด้านหน้าวัด ในปัจจุบันวัดได้ร่วมมือกับกรมป่าไม้ส่งเจ้าหน้าที่ดับไฟป่ามาร่วมพลังในการรักษาพื้นที่ป่า ในช่วงฤดูร้อนทำให้สภาพป่าด้านหน้าวัดนี้มีความเขียวชอุ่ม ต้นไม้เริ่มเจริญเติบโตมีขนาดใหญ่ขึ้น

การแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่า จากการร่วมอยู่ในพื้นที่มีชาวบ้านบางกลุ่มเข้าไปจับจองทำการเกษตรรวมเนื้อที่ประมาณ 668 ไร่ จำนวน 54 ราย ซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน-ห้วยสำราญ ในที่ประชุมมีมติให้ วัด อบต. ชาวบ้าน และเขตอนุรักษ์

ร่วมกันแก้ไข แต่ในส่วนของพุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโรนั้นพระพิศาลศาสนกิจสามารถแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง โดยท่านให้ทัศนะว่า วัดใช้หลักธรรมในการแก้ไขปัญหาโดยยึดการประณีตประนอม ท่านใช้วิธีการแลกเปลี่ยนให้ชาวบ้านเข้ามาจับจองในเขตพุทธอุทยานออกนอกเขต หาทີดินให้ใหม่หรือบางคนขอรับค่าชดใช้แทน ซึ่งชาวบ้านก็ยอมรับและไม่คัดค้านในข้อเสนอนี้แต่อย่างใด ส่วนปัญหาการลักลอบตัดไม้ในเขตพุทธอุทยานถือเป็นปัญหาที่ยากแก่การแก้ไข โดยเฉพาะแต่ในพื้นที่พุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโรเท่านั้น พื้นที่อื่นก็มีปัญหาแบบเดียวกันนี้ สำหรับพุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโรโดยปกติเป็นพื้นที่ในการดูแลของกองกำลังสุรนารีอยู่ พระพิศาลศาสนกิจท่านได้ประสานขอกำลังทหารมาประจำในพื้นที่ มีทหารพรานส่วนหนึ่ง ตำรวจตระเวนชายแดนส่วนหนึ่ง ทหารพรานนั้นประจำการอยู่ที่ทิศตะวันตกของพื้นที่ดูแลแนวเขตที่มีบ้านชำปะโต บ้านกะเลงเวกติดต่อกัน ส่วนตำรวจตระเวนชายแดนประจำการอยู่บนเขาศาลาดูแลพื้นที่โดยรวม จากเมื่อก่อนชาวบ้านที่มีอาชีพตัดไม้ขายเมื่อไม่สามารถเข้าไปตัดไม้ได้ก็เกิดความไม่พอใจ โจมตีว่าพระเป็นพระป่าไม้ มีการเดินขบวนขับไล่บ้าง เหตุการณ์เหล่านี้ที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ทางการรับทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์ และท่านได้ยกพื้นที่พุทธอุทยานถวายไว้ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

จากการดำเนินการป้องกัน รักษา พื้นที่ป่าแห่งนี้ไว้อย่างต่อเนื่องสำเร็จเป็นรูปธรรมทำให้ชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงเข้าใจ รับทราบถึงบทบาทที่พระสงฆ์ทำอยู่ และที่สำคัญภาครัฐก็ให้การสนับสนุน ชุมชนก็ให้ความร่วมมือ ปัจจุบันปัญหาการลักลอบตัดไม้เริ่มลดลงเรื่อยๆ การปลูกป่าทดแทน เนื่องจากพื้นที่พุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโรมีพื้นที่ดูแล 10,865 ไร่ มีชาวบ้านบุกรุกลักลอบตัดไม้บ้าง บุกรุกจับจองที่ทำกินบ้าง ทำให้พื้นที่บางส่วนถูกทำลายขาดความสมดุลทางระบบนิเวศวิทยา เพื่อให้สภาพป่ามีความสมดุลกัน พระพิศาลศาสนกิจใช้ปลูกป่าทดแทนโดยได้รับการอนุเคราะห์กล้าไม้จากหน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าห้วยเสียดจะเอ็ง มีพระภิกษุสามเณร นักเรียน นักศึกษา และชาวบ้านร่วมกันปลูก ส่วนหนึ่งเป็นการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสต่างๆ และในพื้นที่พุทธอุทยานที่ชาวบ้านบุกรุกท่านได้ปรับปรุงที่ดินให้พร้อมเพื่อปลูกต้นไม้ทดแทน ซึ่งมีพื้นที่ประมาณร้อยไร่ ส่วนใหญ่ต้นไม้ที่นำมาปลูกทดแทนในส่วนที่เสียหายนั้นเป็นพืชเศรษฐกิจคือ ต้นสักทอง ต้นยางพารา ต้นยูคาลิปตัส ซึ่งท่านเจ้าคุณมีแนวคิดว่าการปลูกเช่นนี้นอกจากจะทำให้สภาพป่ามีความสมดุลแล้ว ยังเป็นการสร้างรายได้ให้วัด ชุมชน เพิ่มอาชีพในชุมชนแก้ปัญหาการว่างงานอีกด้วย

การอนุรักษ์สัตว์ป่า สัตว์ป่าในเขตพุทธอุทยานมีหลายชนิด เช่น นก กู หมูป่า เก้ง พระพิศาลศาสนิกกิจกล่าวว่ ในอนาคตสัตว์ป่าในเขตพุทธอุทยานเขาศาลาฯ จะมีมากขึ้น เพราะป่าแห่งนี้มีรอยต่อระหว่างไทย-กัมพูชาซึ่งตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชานั้น มีการล่าสัตว์มาก เมื่อถูกล่ามากสัตว์ป่าก็ต้องขึ้นมาฝั่งไทยและท่านมองว่า ป่าคือบ้านของสัตว์ป่า เราคือหมายถึงวัด ชุมชน มาอาศัยบ้านคือป่าหลังสัตว์ป่า ดังนั้นคนต้องอนุรักษ์ป่าและสิ่งมีชีวิตในป่าอย่างที่สุด สำหรับการอนุรักษ์สัตว์ป่าในเขตพุทธอุทยานเขาศาลานั้นถือเป็นยุทธศาสตร์ของวัดที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ที่ผ่านมามีพระภิกษุสามเณรและเจ้าหน้าที่ที่หารตรวจในพุทธอุทยาน เมื่อออกสำรวจพื้นที่ป่าในเขตพุทธอุทยานพบเห็นการล่าสัตว์ หรือมีเครื่องมือดักจับ แม้แต่ชาวบ้านที่หาผึ้ง เจ้าหน้าที่ที่จะทำการยึดอุปกรณ์ไว้ทันที ถ้าเห็นสัตว์ป่าที่จับได้ท่านก็จะปล่อย ชาวบ้านในชุมชนรอบพื้นที่ป่าต่างก็รู้ถึงการเป็นพระนักอนุรักษ์ที่มีความเมตตาต่อสัตว์ป่า และให้ความร่วมมือ กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าไม้ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ในพุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโร องค์กรต่างๆ เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับป่าไม้ ต่างก็ให้ความสำคัญนำคณะมาเรียนรู้สภาพความเป็นจริง ร่วมปลูกป่าบ้าง วัดได้ให้ความรู้เรื่องป่ากับชุมชนในลักษณะการจัดอบรมปฏิบัติธรรม และมีพระภิกษุในวัดที่นำคณะเดินสำรวจป่า เป็นการให้ความรู้กับประชาชนทั่วไปที่สนใจ ได้เกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรของชาติในชุมชนของตน

จากการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนให้ชุมชนได้เข้าใจสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ยังมีบทบาทที่สำคัญอีกบทบาทคือการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ที่สามารถนำหลักธรรมอันเป็นวิถีความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยยึดความเข้าใจธรรมชาติ ไม่เบียดเบียนการดำรงชีวิตซึ่งกันและกัน นอกจากจะสร้างความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่พุทธอุทยานให้มีความสมดุลแล้วยังทำให้ชุมชนเกิดความอยู่เย็นเป็นสุขและได้รับผลกระทบน้อยที่สุด การดำเนินการอนุรักษ์คุ้มครอง ปกป้อง ทรัพยากรป่าไม้อันเป็นสมบัติของชาติให้คงอยู่ และใช้ประโยชน์จากป่าไม้ให้เกิดผลมากที่สุด ด้วยพลังแห่งความตั้งใจที่จะทำงานเพื่อชาติและพระศาสนา ทำให้พุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโรมีพื้นที่ป่าในดูแลถึง 10,865 ไร่ พระพิศาลศาสนิกกิจเคยกล่าวว่ พื้นที่ป่าบริเวณเทือกเขาพนมดงรักถ้าท่านขอขยายพื้นที่อีกทางการก็กล้าให้ เพราะเชื่อในความตั้งใจจริงที่เห็นผลประจักษ์จากการดูแลเขตพุทธอุทยาน ปัญหาที่เกิดตามมาจาก

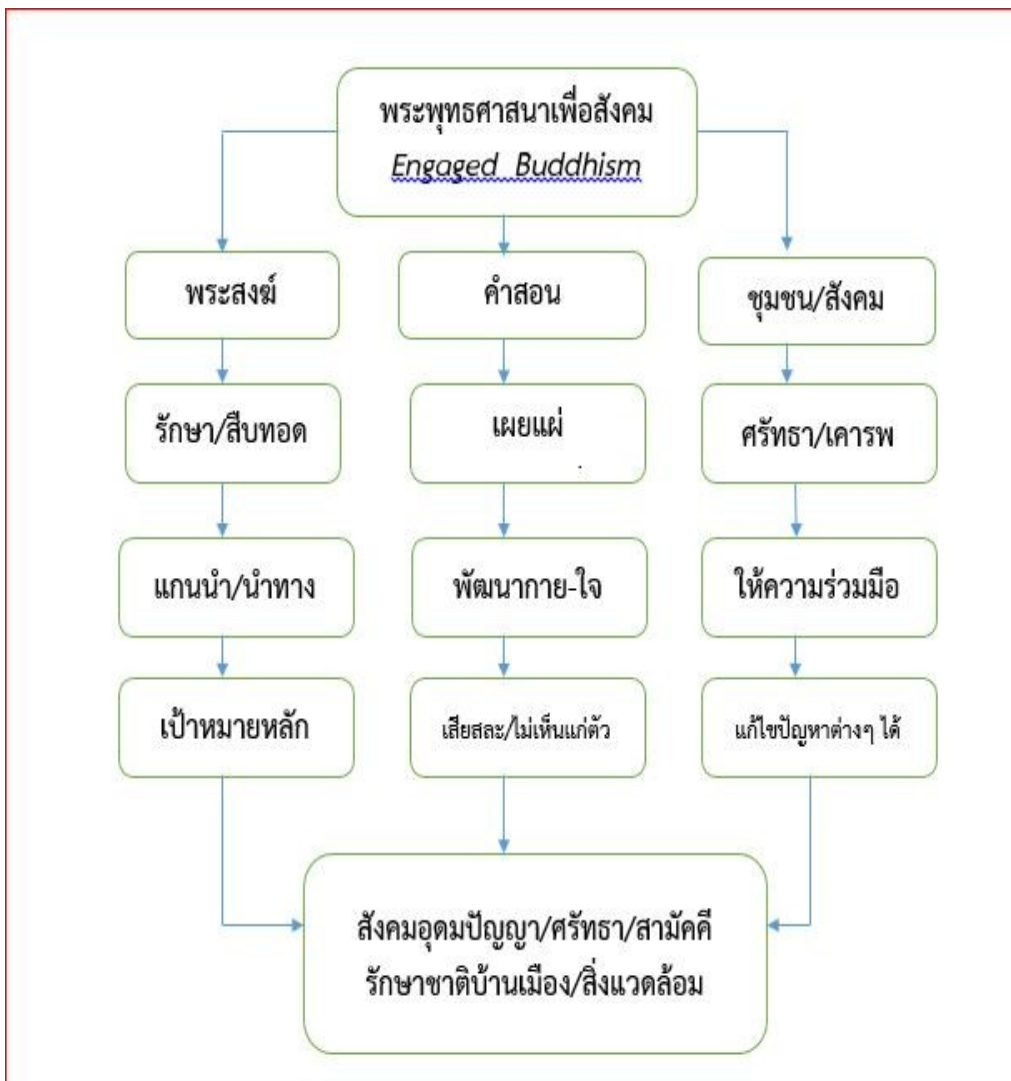
การอนุรักษ์ป่าไม้ในปัจจุบันไม่รุนแรงเหมือนเมื่อก่อน เพราะทุกฝ่ายเข้าใจ รับรู้ถึงบทบาทที่ทางวัดดำเนินการอยู่

ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานพุทธศาสนาเพื่อสังคม

จากบทบาท และกิจกรรมที่ทางวัดดำเนินการในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ถ้านำแนวคิดทฤษฎีมาวิเคราะห์ล้วนมีความสอดคล้อง เช่นทฤษฎีบทบาทหน้าที่ ทฤษฎีนิเวศวิทยา หรือแม้แต่ทฤษฎีนิเวศวิทยาแนวลึก แต่บทความนี้ผู้เขียนนำเสนอบทบาทการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของวัดที่นำโดยพระพิศาลศาสนกิจตามแนวคิดทางพุทธศาสนาที่มีมุมมองเกี่ยวกับป่า เพื่อให้สอดคล้องกับคำว่าวิถีพุทธ เหตุผลหนึ่งที่ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงทฤษฎีเพราะพระพิศาลศาสนกิจซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เคยกล่าวว่า การทำงานของท่านไม่ได้คำนึงถึงแนวคิด หรือทฤษฎีอะไร เป็นการทำงานไปตามสถานการณ์หรือเหตุการณ์นั้นมากกว่า คือการทำงานไม่มีขั้นตอนที่แน่นอน นึกอะไรได้ทำเลย ท่านย้ำว่าเป็นการทำงานของคนจบ ป.4 ดังนั้น การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโร เป็นการทำหน้าที่ของพระสงฆ์โดยการนำหลักธรรมที่ตระหนักถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงตามกฎไตรลักษณ์ กล่าวคือทุกสภาวะมีการเกิดดับอยู่ตลอดเวลา พื้นที่ป่าเขาศาลาก็มีลักษณะเช่นนั้น จากสภาพเมื่อก่อนพื้นที่ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ เมื่อความเจริญเข้ามา ชุมชนมีการขยายตัว และได้รับวัฒนธรรมตลอดจนสื่อสารต่างๆ ทำให้พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยหลักๆ คือเศรษฐกิจความเป็นอยู่ในชุมชนนั่นเองเพื่อความอยู่รอดชาวบ้านได้ขยายอาณาเขตกว้างขึ้น พระสงฆ์ตระหนักถึงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น กล่าวคือมีความเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลง ได้จัดการเพื่อยุติปัญหา และชี้ให้เห็นว่ามนุษย์กับสิ่งมีชีวิตมีความเกี่ยวโยงกันจะขาดระบบใดระบบหนึ่งไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ รัฐ ชุมชนให้การสนับสนุน มีสถาบันการศึกษานำคณะครูนักเรียนนักศึกษาเข้าไปศึกษาระบบนิเวศวิทยาอยู่ไม่ขาดสาย ปัจจุบันพุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโร มีสภาพพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ จังหวัดสุรินทร์โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้โปรโมตให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงนิเวศ เชิงวัฒนธรรม มีรอยพระพุทธรูปจำลองที่บ่งบอกถึงอารยธรรมอันเก่าแก่ของขอมโบราณ และกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนผานางคอยเป็น ผาพระ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นผลผลิตที่ได้จากอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ทั้งสิ้น

สรุป

จากเรื่องดังกล่าวจะเห็นว่า พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาไม่ได้ทอดทิ้งสังคม ไม่หลบหนีสังคมเพื่อไปแสวงหาความสงบสุขแต่เพียงผู้เดียว ปัญหาต่างๆ ในสังคมพระสงฆ์เอาใจใส่รับเป็นธุระในการช่วยกันแก้ไขปัญหา เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของประเทศไปด้วยในตัว ขณะเดียวกันพระสงฆ์เองก็ยังเป็นสื่อกลางในการเชื่อมสัมพันธ์ระกลุ่มคนในสังคมไปสู่ทรัพยากรธรรมชาติอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากกรณีดังกล่าวนี้ได้แก่ การรู้จักบูรณาการจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อเอามาประยุกต์ใช้กับหลักการของแต่ละสาขาในด้านการพัฒนา เช่นการพัฒนาด้านจิตใจให้คนในชุมชน การให้โอกาสเข้ามาช่วยกันดูแลและวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ เสมือนหนึ่งเป็นทรัพย์สินสมบัติของตน โดยเฉพาะความเสียสละทางกาย ที่เกิดจากศรัทธาและความเคารพรักในตัวของพระสงฆ์ จึงทำให้ชุมชนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจเสียสละปรารถนาจากประโยชน์ส่วนตัว ต่างฝ่ายต่างก็มุ่งเพื่อประโยชน์หลักนั่นคือ ความอยู่ดีมีสุข ความสมัครสมานสามัคคี จนเกิดการพัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของคนในชุมชนหรือสังคม ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม ทำให้สังคมพบสันติภาพอย่างแท้จริง อันเป็นสังคมแห่งอุดมปัญญานำพาบ้านเมืองไปสู่ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ทั้งฝ่ายพระสงฆ์ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายพัฒนา และคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2551). *พุทธศาสนาในอนาคต*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปดสิบเจ็ด จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- _____ . (2545). *พัฒนาแบบองค์รวมของเด็กไทย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

- (2548). *ข้อคิดเพื่อชีวิตและสังคม*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2553). *ธรรมานุญชีวิตฉบับชาวบ้าน*. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร. (2548). *พุทธศาสนาเพื่อสังคม : กรณีศึกษาการตีความคัมภีร์ของเครือข่ายพุทธศาสนิกเพื่อสังคมนานาชาติ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิเชียร ชาบุตรบุญฑริก. (2546). *พุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สมเกียรติ มีธรรม. (2546). *รวมบทความคัดสรรพุทธทัศน์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สยาม.
- สมชัย ศรีนอก. (2546). *วรรณกรรมกับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- สมบุรณ์ สุขสำราญ. (2530). *การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2551). *บันทึกการประชุมเตรียมงานสัมมนาวัฒนธรรมนานาชาติ*. 1 มิถุนายน 2551. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. สุรินทร์: ประชาสรรค์สุรินทร์การพิมพ์.
- Donald Rothberg. (1998). *Responding to the Cries of the World : Socially Engaged Buddhism in North America in The Faces of Buddhism in America*. California : University of California Press.
- Kenneth Kraft. (1992). *Prospects of a Socially Engaged Buddhism Inner Peace, World Peace: Essays on Buddhism and Nonviolence*. NY: State University of New York Press.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่าง ชุ่มชื้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มอบคุณค่าความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.3 บทความทางวิชาการ (Academic Articles) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ มีความโดดเด่นเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้เขียนมาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิวิจารณ์ เปรียบเทียบ

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความ ทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความ จากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development ให้ผู้เขียนทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลดหนังสือรับรองก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/about/submissions> และให้กรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน และส่งเข้า E-mail : journal1990jmsd@gmail.com

2.2 รอเจ้าหน้าที่ติดต่อกลับตามเอกสารที่แนบของผู้เขียนบทความที่ส่งเข้าอีเมลของวารสาร

2.3 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลด Template บทความวิจัย หรือ Template บทความวิชาการ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนบทความวารสาร โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/about/submissions>

2.4 เจ้าหน้าที่แจ้งให้เข้าในระบบสมัครสมาชิกออนไลน์ของวารสารและ/หรือ (กรณีผู้สมัครแล้วต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1 และ 2.2 เช่นเดียวกัน) ถึงให้เข้าระบบได้ตามลิงค์นี้ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/user/register> เมื่อส่งบทความเข้าระบบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำบทความให้ผู้เขียนบทความทราบตามลำดับต่อไป

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Times New Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอ 4 (A4) ระยะ ขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้า กระดาษพิมพ์สี่ โดย น้บรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งได้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E – mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 500 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Network Organization) เป็นต้น

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย
- 3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)
- 4) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 5) กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถเท่านั้น เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)

- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและมีกรอบแนวคิดผลสัมฤทธิ์ของบทความ
- 4) บทสรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

	↑	ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt)
	1.5 นิ้ว	
← 1 นิ้ว	ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt)	1 นิ้ว →
	Articles English (14 pt)	
		ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt)
		หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt)
		Name - Surname of Article author (12 pt)
		Agency (12 pt)
		E-mail (12 pt)

	บทคัดย่อ (18 pt)	
	(16 pt ไม่เกิน 350 คำ)	
	
	
	คำสำคัญ : 3-5 คำ (16 pt)	
	Abstract (14 pt)	
	(12 pt ไม่เกิน 350 คำ).....	
	
	Keywords : 3-5 words (12 pt)	
	บทนำ (18 pt)	
	(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....	
	
	เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt)	
	(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....	
	
	สรุป (18 pt)	
	(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....	
	
	เอกสารอ้างอิง (18 pt)	
	(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....	
	
	↓	
	1 นิ้ว	

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียนบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 15-16) หรือ Baruard, Chester L, (1938 : 50)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (ชวลิต ประภวานนท์, 2545 : 19) หรือ (Chandler, Alfred D, 1962 : 42)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (ทองใส นามดี และวิทยา แสงทอง, 2556 : 20) หรือ (Chandler,Ralph C. and Plano Jack C, 1982 : 3)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็นคณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และคณะ, 2556 : 23) หรือ (Argyris et al.,1972 :9)

4. การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (<http://www.apastyle.org>)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. เช่น

1.1) ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2543). 2475 การปฏิวัติสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

1.2) Simon,Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. (3rd ed.). New York: The Free Press.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลข
หน้าที่ ปรากฏบทความในวารสาร. เช่น

2.1) ฉลอง พัฒนา. (2556). การสร้างฐานความรู้ในการบริหารจัดการ
ชุมชน. *วารสารปกครองท้องถิ่น*, 1(1), 52-67.

2.2) Jurkovich,R (1974). A Core Typology of Organization
Environments. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), 380-394.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ :
มหาวิทยาลัย

3.1สมพร เกษตรศิริ (2550). *การบริหารจัดการองค์กรในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครอง
ท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3.2 Jaffee,D. (2001). *The Development on New Generation of
Thai Farmers to Propel Thai Economy* . Research Report. College : Thepsatri
Rajabhat University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี.
แหล่งที่มา : Url

เช่น

พีรพล หาญพิชัยยุทธ. (2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *ออนไลน์*.
สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2555. แหล่งที่มา <http://www.buddhismth.com/index.hp?y>.

BBC New. (2016). Etnical Alzheimers or Social Advocates
solution. *Online*. Retrieved May 3, 2017. from : [http://www.bbc.com/2016/
WORLD](http://www.bbc.com/2016/WORLD)

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม. วันเดือน ปี. สถานที่จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น สมาน นิตดาทอง. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้แห่งศาสตร์ทางการจัดการ. *เอกสารประกอบการประชุมการประสานงานชุมชน*. 25 พฤศจิกายน 2550. โรงแรม นานานิมิตร. กรุงเทพมหานคร: พิษุการพิมพ์.

Natthabhan, S. (2000). The Besuty of Wonmen in Theravada Philosopy. *Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation*. 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

Shoter Oxford English dictionary. (2002). New York: Oxford University Press.

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์ม ใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะใน *Journal of Modern Learning Development* เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารพัฒนาระบบการจัดการ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” ศูนย์พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ บจก.พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

9. กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)
- ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)
- ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

11. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 500 บาท

ใบสมัครเป็นสมาชิก

Journal of Modern Learning Development

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาไทย).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....
E-Mail : โทรศัพท์ โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิก Journal of Modern Learning Development

() สมาชิกประเภทรายปี 500 บาท

() เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() อื่นๆ.....

โปรดนำส่ง Journal of Modern Learning Development

สถานที่ติดต่อ ที่บ้าน ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ โทรศัพท์เคลื่อนที่.....

โทรสาร..... E-Mail :

ลงชื่อ.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

(.....)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

หนังสือรับรอง

ก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ตามที่ ข้าพเจ้า.....

ได้ส่งบทความเรื่อง.....

.....

.....

.....

เพื่อตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ (ถ้ามี) นี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ **ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่** หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม/ ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้นิพนธ์ออกจาก Journal of Modern Learning Development ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า และผู้นิพนธ์ทุกท่านขอรับรอง

และยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้เขียนหลัก (ชื่อที่ 1)

ลงนามผู้เขียนร่วม (ชื่อที่ 2)

.....
(.....)

.....
(.....)

ข้อมูลติดต่อ (เฉพาะผู้เขียนหลัก)

Facebook :

ID : Line

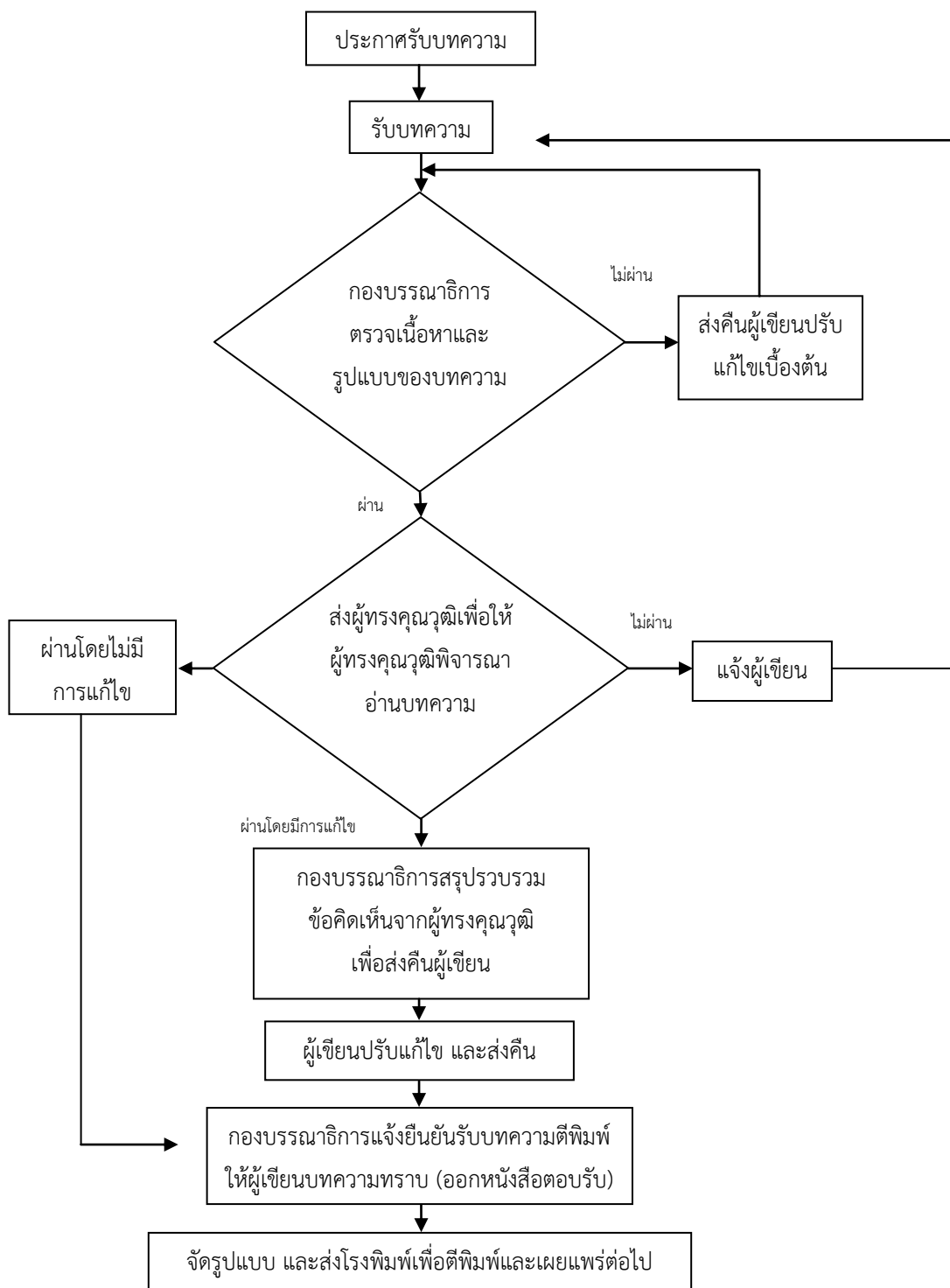
E : mail

เบอร์โทร

หมายเหตุ: ให้ผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้เขียนมากกว่า ท่าน สามารถ 2
เพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนามข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้เขียนบทความทั้งหมด

รูปแบบการตีพิมพ์

Journal of Modern Learning Development

จริยธรรมในการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนักรบริหารที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนี้ๆ
4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้แนะว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากจนเกินไป
7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกลงแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ในเอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

Publication Ethics

Duties of Editors

1. The editor will assess the paper quality for publication and select only those passing through the reviewing process, in which the clarity of and congruence with the journal policy must be prioritized. The selected paper must contain a body of knowledge that reflects valuable perception and a theoretical framework derived from experiences or textual/research synthesis. A grounded theory or a conceptual model contributing to further research must be preferably included.

2. No information regarding the paper's author(s) or reviewers shall be revealed to irrelevant parties during the paper reviewing process.

3. The paper published formerly elsewhere must not be accepted by the editor for publication. Plagiarism must be scrutinized seriously by using the credible detecting software. The paper detected as bearing plagiarism must be frozen for further evaluation, the author(s) will be contacted to ask for explanation to support the editor's decision to accept or reject the said paper.

4. The editor must not bear any conflict of interest with the author(s) or the reviewer(s).

5. The editor must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

6. The editor must consider for publication only the paper conducted with valid methodology and yielding accurate findings, and the quality of which serves as the main indicator for publication.

7. In case the editor detects plagiarism or false data in the submitted paper and hence deciding for revocation with which the author(s) refuse(s) to comply, the editor has thus full rights and responsibility to proceed with the revocation process without the author(s)'s prior consent.

Duties of Authors

1. The author has to assure that his/her paper has not been previously published in nor simultaneously submitted to other journals.

2. The author shall not commit any degree of plagiarism in his/her paper.

3. The author shall produce his/her manuscript format in accordance with the 'guideline to authors' stated in the journal.

4. The author whose name listed in the paper shall contribute to paper production or research-related procedure.

5. All pictures, figures, or tables appearing in the paper must be cited properly with their source(s) accurately identified. The author(s) shall be solely liable to any legal suit, if any.

6. The author shall verify the accuracy of content and format in both 'in-text' citations and references, no citation(s) shall be made for unread references, and the proper number of citations is preferable.

7. The author is required to correct or rework on their paper in due time as assessed and advised by reviewers and the editorial board.

8. The author shall identify the source(s) of research fund (if any) as well as any applicable conflict of interest.

9. Findings must be presented in accordance with the acquired data. No exploitation (false summary, or distortion or biased selection of data/finding) shall be committed.

10. No reference shall be made to any revoked article unless the cited statement refers to that in the revocation procedures. A statement must be additionally provided in the said reference as 'the revoked article'.

Duties of Reviewers

1. The reviewer must keep confidential of the submitted paper and avoid revealing a partial or all of the information of the said paper to irrelevant parties during the paper reviewing process.

2. Perceiving as having a conflict of interest with the paper's author(s) that may inhibit his/her freedom of expression, the reviewer should notify the editor at once and deny taking part in the reviewing process of the said paper.

3. The reviewer should evaluate the paper that fits with their area of his/her expertise, by assessing the paper's contribution to the discipline, quality of analysis, and intensity of literature review related to the topic of study. Advices should also be provided regarding the literature failed to be included by the author(s), and personal judgment without supportive evidences should not be used as a criterion for paper evaluation.

4. The reviewer must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

5. In case of the plagiarism detecting, the reviewer must notify the editor at once.

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บกก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail : journal1990jmsd@gmail.com

